శ్రీరస్తు.

124

శ్రీకృష్ణపరబ్రహ్మణేనమః.

శ్రీమత్సకల జగదేక కారణేన భగవతా

శ్రీగరుడ ధ్వజేన

మహాత్మనే గరుడాయోపదిష్టం

శ్రీవేదవ్యాస మహర్షిణా భూతలే ప్రకాశితం

ఔర్ధ్వదైహికసకలకర్మకలాపాదివివేచనపూర్వకం

ముక్తిమార్గప్రకాశకం

శ్రీ గారుడపురాణమ్.

పండితైస్సమ్యక్పరిశోధితమ్,

వాజపేయ॥ కృష్ణశర్మణా

స్వకీయ,

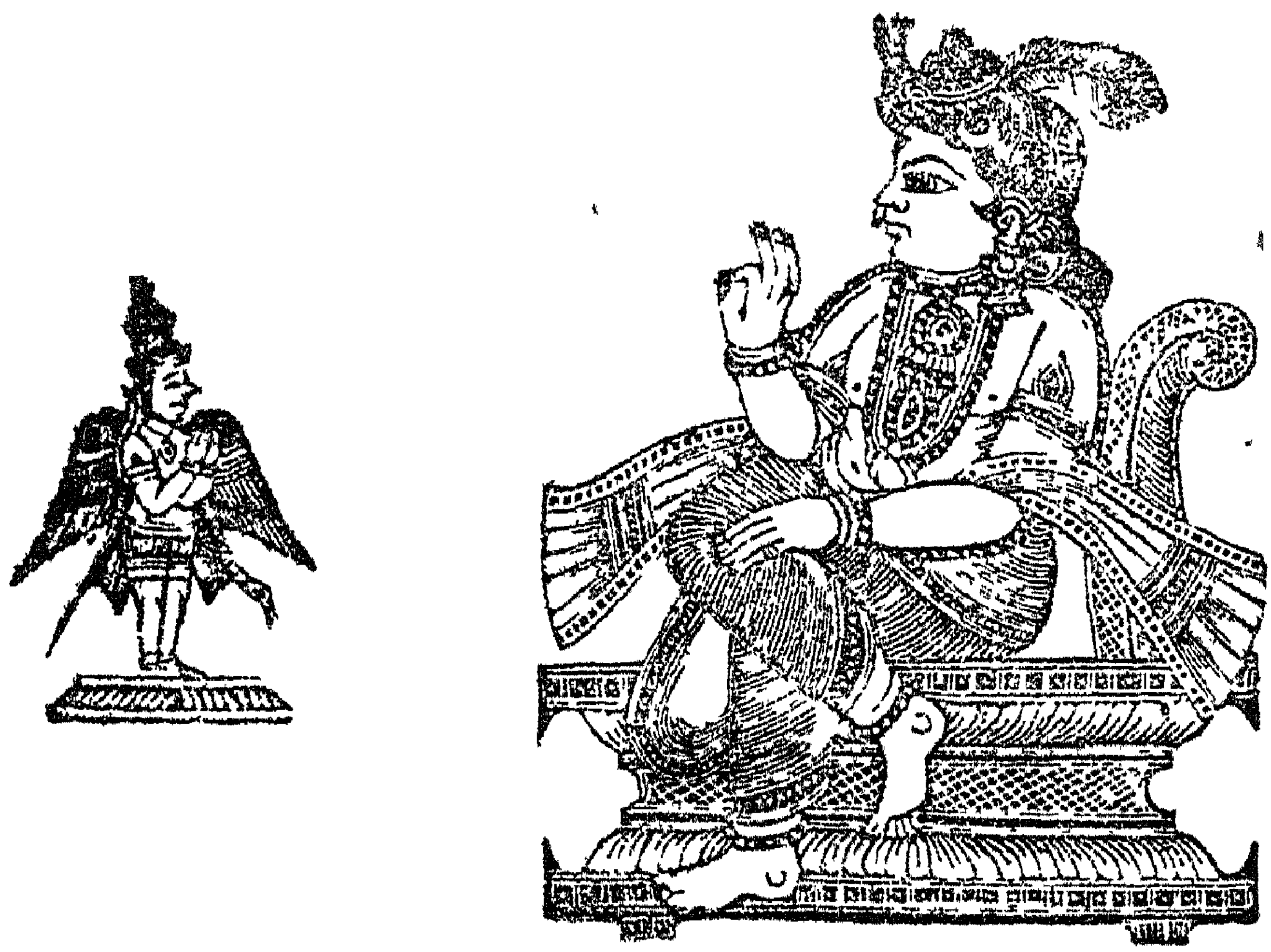
బెంగళూరు బుక్‌డిపో ముద్రాక్షరశాలాయాం

ముద్రాపితం ప్రకటీకృతంచ

సద్విజయతేతరామ్.

బెంగళూర్.

౧౮౯౩.

శ్రీరస్తు.

శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీ గరుడపురాణమ్.

మూలమ్ ॥ ధర్మదృఢబద్ధమూలో వేదస్కంధః
పురాణశాఖాఢ్యః । క్రతుకుసుమో మోక్షఫ
లో మధుసూదనపాదపో జయతి ॥ ౧ ॥

అథ టీకాకారః సమస్తగ్రంథముద్ఘాటయన్ హరింస్తౌతి.

శ్లో॥ స్మరణాద్దుర్గతిహర్తా పూజనయజ్ఞైనసద్గతేర్దాతా । యః పరయా నిజభక్త్యా దదాతి ముక్తిం స మాం హరిః పాతు ॥ ౧ ॥ లక్ష్మీలతాసమాశ్లిష్టం కౌస్తుభస్తబకోజ్జ్వలం । స్వర్గాపవర్గఫలదం హరికల్పద్రుమం నుమః ॥ ౨ ॥ సారాత్సారం సముద్ధృత్య ప్రాచీనకృతసంగ్రహాత్ ॥ తత్ర చేయం మయా టీకా యథామతి వితన్యతే ... ॥ ౩ ॥

వ్యాఖ్యానం ॥ అథ సారోద్ధారకర్తా శిష్టసంప్రదాయానుసారేణ మంగళమాచరతి ॥ధర్మదృఢేతి॥ అత్రవృక్షరూపేణ హరిం నిరూపయతి, మధుసూదనపాదపో జయతీతి । యథా పాదపో వృక్షః పద్భిః అధః ప్రసృతశాఖాభిః జలం పిబతీతి పాదపః తథైవాయం మధుసూదనోఽపి పాదప ఏవ పద్భ్యాం చరణాభ్యాం పాతి సంసారాద్రక్షతీతి పాదపః "సంసారకూపపతితోత్తరణావలంబనం ధ్యేయం మహాపురుష తే చరణారవిందం" ఇతి భాగవతవచనాత్ ॥ సోఽయం కీదృశః ధర్మదృఢబద్ధమూలః-ధర్మోఽత్ర అమృతరూపో భగవద్ధర్మః 'అద్వేష్టా సర్వభూతానా'మిత్యారభ్య 'యే తు ధర్మ్యామృతమిదం యథోక్తం పర్యుపాసతే । శ్రద్దధానా మత్పరమా భక్తాస్తేఽతీవ మే ప్రియా' ఇత్యంతేన గీతాయాం ద్వాదశాధ్యాయాంతే అష్టభిః శ్లోకైః భగవతోక్తః స ఏవ దృఢబద్ధమూలం యస్యేతి-అస్మద్దేశభాషాయాం జడబం

ధ ఇత్యుచ్యతే। అత్రాయమభిప్రాయః, వృక్షో యథా దృఢమూలోపి స్వస్థానే సుస్థిరో భవతి ప్రచురతరపవనాద్యుపద్రవైరపి తతస్స్వస్థానా న్నోన్మూలిత్వముపయాతి తథైవాయమపి భగవద్ధర్మో హృదయే సునిశ్చలో భవతి మానసానాం ప్రబలతరదుఃఖాంతరాయైరపి భక్తహృదయాన్నాపయాతి॥ తదుక్తం శ్రీభాగవతే "విసృజతి హృదయం న యస్య సాక్షాద్ధరిరవశాభిహితోప్యఘౌఘనాశః। ప్రణయరశనయా ధృతాంఘ్రిపద్మస్స భవతి భాగవతప్రధాన ఉక్తః" ఇతి॥ పునః కీదృశః? వేదస్కంధః పురాణశాఖాఢ్యః వేదాః స్కంధా యస్యేతి. పురాణాన్యేవ శాఖాస్తాభిరాఢ్యః యుక్తశ్చేతి। అత్రాప్యయం భావః వృక్షో యథా అతివిస్తృతస్కంధః శాఖాభిర్దూరతరోప్యుపసమీప ఏవ దృశ్యతే, తథైవాయమపి వేదపురాణైః ప్రకృతిపురుషయోః పరోప్యుపలభ్యతే, యథా చ వృక్షః స్కంధశాఖాభిరేవోపసమాగతానాం బహుతరఫలాని ప్రదదాతి తథైవాయమపి వేదపురాణైస్తచ్ఛ్రోతృవక్తౄణాం ధర్మార్థకామమోక్షఫలాని ప్రదదాతి। యథా చ వృక్షస్య శాఖాః స్కంధేభ్య ఏవ నిస్సరంతి, అథ చ తత్సంలగ్నా ఏవ భవంతి, తథా పురాణాన్యపి వేదోద్భూతాని తత్సంశ్లిష్టాన్యేవ చ సంతి న తు తేభ్యః పృథక్ 'ఇతిహాసపురాణాని పంచమో వేద ఉచ్యతే' ఇతి చ వాదితి। పునః కీదృశః? క్రతుకుసుమః మోక్షఫలః- క్రతవః యజ్ఞా ఏవ కుసుమాని యస్య, మోక్షః ఫలం యస్యేతి। అత్రాప్యయమాశయః, వృక్షో యథా కుసుమోద్గమానంతరమేవ ఫలప్రాప్తిర్భవతి తథా ద్రవ్యయజ్ఞాద్యనుష్ఠానైశ్శుద్ధాంతఃకరణస్యైవ తతో మోక్షఫలలాభో భవతీతి। కించానేన మోక్షఫలదాతాపి మధుసూదనపాదప ఏవ నాన్య ఇత్యపి సూచితం। తదుక్తం దేవైర్ముచుకుందం ప్రతి 'వరం వృణీష్వ భద్రం తే ఋతే కైవల్యమద్య నః ఏక ఏవేశ్వరస్తస్య భగవాన్విష్ణురవ్యయః' ఇతి। ఏవంభూతో మధుసూదనపాదపో జయతి సర్వోత్కర్షేణ వర్తతే- అత్రాపి సర్వేభ్యో బ్రహ్మాదిభ్యోప్యధికతయా వర్ణపతీర్తేత్యర్థః- వృక్షో యథా సస్యపర్వస్య మహాకేతురివ స్థిత ఇతి నిరూపణాత్సర్వస్మాత్తేభ్యోధికో భవతీతి ద్యోతితం॥ ఇతి మార్గ్యచ్ఛేదః॥

ఏవం మంగళం కృత్వా ఇదానీం కథాప్రస్తావాయ సూతశౌనకసంవాదమ
వతారయతి ॥ నైమిశ ఇతి ॥ అనిమిషక్షేత్రే అనిమిషః శ్రీవిష్ణుః అలుప్తదృష్టి
త్వాత్ తస్య క్షేత్రే నైమిశారణ్యే ఋషయః సహస్రం సమాః సంవత్స
రాః అనుష్ఠానకాలో యస్య తత్సహస్రసమం సత్త్రం యజ్ఞం ఆసత అకుర్వ
త ।కిమర్థం? స్వర్గాయ లోకాయ స్వర్గీయత ఇతి స్వర్గో హరిః
స ఏవ లోకః భక్తానాం నివాసస్థానం తస్మై తత్ప్రాప్తయే ఏవ న తు స్వర్గా
ర్థం, తస్య వినాశిత్వేన తుచ్ఛఫలత్వాదిత్యర్థః ॥ ౨ ॥ ప్రాతఃకాలే హు
తా ఏవ హుతాః అగ్నయో యైస్తే మునయః దానమానాదిభిస్సత్కృతం
సింహాసనే చాసీనం సూతం ఇదం వక్ష్యమాణం ఆదరాత్ పప్రచ్ఛుః ॥ ౩ ॥

నైమిశే నిమిషక్షేత్రే ఋషయశ్శౌనకాదయః । సత్రం స్వ
ర్గాయ లోకాయ సహస్రసమమాసత ॥ ౨ ॥ త ఏకదా తు ము
నయః ప్రాతర్హుతహుతాగ్నయః । సత్కృతం సూతమా
సీనం పప్రచ్ఛురిదమాదరాత్ ॥ ౩ ॥ ఋషయ ఊచుః ॥ కథితో
భవతా సమ్యగ్దేవమార్గస్సుఖప్రదః । ఇదానీం శ్రోతుమిచ్ఛా
మో యమమార్గం భయప్రదం ॥ ౪ ॥ తథా సంసారదుఃఖాని త
త్క్లేశక్షయసాధనం। ఐహికాముష్మికాన్ క్లేశాన్ యథావద్వ
క్తుమర్హసి ॥ ౫ ॥ సూత ఉవాచ । శృణుధ్వం భోః ప్రవక్ష్యామి య
మమార్గం సుదుర్గమం । సుఖదం పుణ్యశీలానాం పాపినాం

ఋషిభిస్తు అస్మిన్ సమస్తగ్రంథే నిరూపితస్య సద్గతిదుర్గతిప్రదస్య స్వ
ధర్మస్యైక ఏవ ప్రశ్నః కృతో భవతి కథిత ఇతి ద్వాభ్యాం ॥ భవతా స
ర్వజ్ఞేన సమ్యక్ ' తేఽర్చిరభిసంభవంతి ' ఇతి శ్రుత్యుక్తోఽర్చిరాదిదేవమా
ర్గః కథితః బహుభిః పురాణైః నిరూపితః ॥ ఇదానీమితి ॥ ౪ ॥ తథా సం
సార దుఃఖాన్యపి శ్రోతుమిచ్ఛామ ఇతి పూర్వేణైవ సంబంధః । త
త్క్లేశక్షయసాధనం తైః సంసారదుఃఖైః యః క్లేశః తస్య క్షయ సాధనం
చ- సంసారదుఃఖానాం క్లేశక్షయః కేన సాధనేన భవతీత్యపి శ్రోతుమి
చ్ఛామ ఇత్యర్థః ॥ ౫ ॥ అథోత్తరం శ్రీభగవద్గరుడసంవాదేన సూత ఉవా
చ ॥ శృణుధ్వమితి॥ సుఖదం పూర్వార్ధమార్గం దుఃఖదం యమకింకరక్షోభా

ర్గమిత్యగ్రేవక్ష్యతి ॥ ౬ ॥ భగవద్వాక్యస్యాతిప్రామాణ్యాత్సందేహోనకర్తవ్యఇతిభావః॥ ౭॥ వినయేనఅవనతోనమ్రః॥౮। ఉత్తమాగతిస్సద్యోముక్తిఃక్రమముక్తిశ్చేతి ॥ ౯ ॥ శ్రుతంసర్వశాస్త్రేషు । స్మృతమితిపాఠేమునిభిఃకథితం ॥౧౦ ॥ హరిస్మరణాత్సులభోమోక్షఃఅతస్తద్రహితాననుశోచన్నాహ, సుగమంపరనేకరినంనభవతి॥౧౧॥అతస్తామభజతాం పాపినాం ॥ ౧౨ ॥ అత్రోత్తరంసమాసవ్యాసాభ్యాంశ్రీభగవానువాచ

దుఃఖదాయకం ॥ ౬ ॥ యథాశ్రీవిష్ణునాప్రోక్తంవైనతేయాయపృచ్ఛతే । తథైవకథయిష్యామి సందేహచ్ఛేదనాయవః ౭ ॥ కదాచిత్సుఖమాసీనంవైకుంఠేశ్రీహరింగురుం। వినయావనతోభూత్వాపప్రచ్ఛవినతాసుతః ॥ ౮ ॥ గరుడఉవాచ ॥భక్తిమార్గోబహువిధః కథితోభవతామమ ॥ తథాచకథితా దేవభక్తానాంగతిరుత్తమా ॥౯॥ అధునాశ్రోతుమిచ్ఛామియమమార్గంభయప్రదం । త్వద్భక్తివిముఖానాంచతత్రైవగమనంశ్రుతం ॥ ౧౦ ॥ సుగమంభగవన్నామజిహ్వాచవశవర్తినీ ॥ తథాపినరకంయాంతిధిగ్ధిగస్తునరాధమాన్ ॥౧౧ ॥అతోమేభగవన్బ్రూహిపాపినాం యాగతిర్భవేత్ । యమమార్గస్యదుఃఖానియథాతేప్రాప్నువంతివై ॥ ౧౨ ॥ శ్రీభగవానువాచ ॥ వక్ష్యేహం శృణు పక్షీంద్రయమమార్గంచ యేనవై । నరకేపాపినోయాంతిశృణ్వతామపిభీతిదం ॥ ౧౩॥ యేహిపాపరతాస్తార్క్ష్యదయాధర్మవివర్జితాః । దుష్ట

షష్టైరధ్యాయైః ॥ వక్ష్యేహమిత్యాదిభిః ॥ యేనమార్గేణయేపాపినఃనరకేయాంతితానపివక్ష్యామీత్యన్వయః ॥ ౧౩ ॥ యేహిపాపరతాఇత్యాదిపదానాంపతంతినరకేఇతికృతియేనసంబంధః। పాపరతాఃనిషిద్ధాచరణోత్సుకాః దయాధర్మేతి- దయానామప్రత్యుపకారాపేక్షారహితసర్వభూతహితానుచింతనతా, ధర్మోభగవద్ధర్మః, వర్ణాశ్రమవిహితోవా తేనవివర్జితాః రహితాః దుష్టానాం సంగోయేషాంతేతథా-స

చ్ఛాస్త్రాద్రపరాఙ్ముఖాశ్చ ॥ ౧౪ ॥ ఆత్మని స్వస్మిన్నేవ సంభావితాః ప్రతిష్ఠితావయమితి మన్యమానాః అతఏవ స్తబ్ధాః అనమ్రాః - పూజ్యానపి న నమంతీత్యర్థః - ధనేన యో మానః మదశ్చ తేన ॥ అసురంభావం 'దంభో దర్పోభిమానశ్చే'త్యాదిభిర్భగవతోక్తః - దైవీసంపత్ 'అభయం సత్వసంశుద్ధి'రిత్యాద్యా భగవద్గీతాయాం ప్రోక్తా ॥ ౧౫॥ ఏవంభూతా యత్ప్రాప్నువంతి తచ్ఛృణు॥ అనేకేతి॥ అనేకేషు పరదారపరద్రవ్యహరణాత్మకేషు ప్రవృత్తం చిత్తం అనేకచిత్తం తేన విభ్రాంతాః విక్షిప్తాః - మోహమయేన జాలేన సమావృతాః మత్స్యా ఇవ సూత్రమయేన జాలేన నియంత్రితాః - ఏవం

సంగాశ్చ సచ్ఛాస్త్రసత్సంగతిపరాఙ్ముఖాః॥ ౧౪॥ ఆత్మసంభావితాః స్తబ్ధా ధనమానమదాన్వితాః ॥ ఆసురం భావమాపన్నా దైవీం సంపద్వివర్జితాః॥ ౧౫॥ అనేకచిత్తవిభ్రాంతా మోహజాలసమావృతాః॥ ప్రసక్తాః కామభోగేషు పతంతి నరకేఽశుచౌ॥ ౧౬॥ యే నరా జ్ఞానశీలాశ్చ తే యాంతి పరమాం గతిమ్। పాపశీలా నరా యాంతి దుఃఖేన యమయాతనామ్॥ ౧౭॥ పాపినామైహికం దుఃఖం యథా భవతి తచ్ఛృణు। తతస్తే మరణం ప్రాప్య యథా గచ్ఛంతి యాతనామ్॥౧౮॥ సుకృతం దుష్కృతం వాపి భుక్త్వా పూర్వం యథార్జితమ్। కర్మయోగాత్తదా తస్య కశ్చిద్వ్యాధిః ప్రజాయతే ॥ ౧౯ ॥ ఆధివ్యాధిసమాయుక్తం జీవితాశాసముత్సుకమ్। కాలో బలీయానహివదజ్ఞాతః

కామభోగేషు ప్రసక్తాః అశుచౌ నరకే పతంతి॥ ౧౬॥ జ్ఞానశీలాస్తు మోక్షం యాంతి పాపశీలానామేవ యమయాతనా భవంతీత్యాహ॥ యఇతి ॥ ౧౭॥ ఐహికం అస్మిన్ లోకే భోగ్యం- తతః ఐహికదుఃఖభోగానంతరం॥౧౮॥ పాపశీలానాం యమయాతనాం వివక్షుః ప్రథమం మునిప్రశ్నానుసారేణ తస్యైహికదుఃఖాన్యాహ॥సుకృతమిత్యాదిదశభిః ॥ పూర్వం బాల్యాద్యవస్థాయాం సుకృతం భుక్త్వా తదా వార్ధక్యే దుష్కృతకర్మయోగాత్॥ వ్యాధిస్స్యాదిత్యర్థః॥ ౧౯ ॥ ఆధిః మరణభయాన్మానసీ వ్యథా తేనైవ బహువర్ధమానో వ్యాధిశ్చ తాభ్యాం సమ్యగ్వ్యాకులతా తయా యు

క్తం తథాపి జీవితస్యైవ ఆశాయాం సముత్సుకం భోగవాసనయా సాభిలాషం తం నరం కాలః అహిః మూషకమివ అజ్ఞాత ఏవ అభిపద్యతే। తథాహి॥ ప్రమత్తముచ్చైరితికృత్యచింతయా ప్రవృద్ధలోభం విషయేషు లాలసం॥ "త్వమప్రమత్తస్సహసాభిపద్యసే క్షుల్లేలిహానోఽహిరివాఖుమంతక" ఇతి॥౨౦॥ తత్రాప్యంతకాలేపి నజ్ఞాతః కదర్యావన్నిర్వేదో యస్య- స్వయం భృతైః స్వయం పాలితైః పుత్ర కళత్రాదిభిః భ్రియమాణః పుష్యమాణస్సన్ మరణోన్ముఖో భవతి ॥ ౨౧ ॥ పాపినామేవ అవజ్ఞా భవతి నతు సుకృతినామిత్యాహ ఆస్త ఇతి॥ అవమత్యా అవజ్ఞయా ఉపన్యస్తం సమీపే ప్రక్షిప్తం ఆహారం గృహపాలః శ్వా ఇవ ఆహరన్ భుంజానః ఆస్తే - అః

ప్రతిపద్యతే ॥౨౦ ॥ తత్రాప్యజ్ఞాతనిర్వేదో భ్రియమాణస్స్వయంభృతైః। జరయోపాత్తవైరూప్యో మరణాభిముఖో గృహే॥ ౨౧ ॥ ఆస్తేఽవమత్యోపన్యస్తం గృహపాల ఇవాహరన్ । ఆమయావీ ప్రదీప్తాగ్నిరల్పాహారోల్పచేష్టితః ॥ ౨౨ ॥ వాయునోత్క్రమతోత్తారః కఫసంరుద్ధనాడికః । కాసశ్వాసకృతాయాసః కంఠే ఘురఘురాయతే॥ ౨౩॥ శయానః పరిశోచద్భిః పరివీతస్స్వబంధుభిః । వాచ్యమానోపి నబ్రూతే కాలపాశవశంగతః ॥ ౨౪॥ ఏవంకుటుంబభరణే వ్యాపృతాత్మాఽజితేంద్రియః। మ్రియతే రుదతాం స్వేషాముఱువేదనయాస్తధీః ॥ ౨౫॥ తస్మిన్నంతక్షణేతాక్ష్యే దైవీదృష్టిః ప్రజాయతే। ఏకీభూతం

వీతోగే ॥ ౨౨ ॥ కఫేన సంరుద్ధాః నాడయో మార్గభూతా యస్య తేన ఉత్క్రమతా ప్రాణవాయునా వివృత్తనేత్రః కాసశ్వాసాభ్యాం కృత ఆయాసో యస్య కంఠే ఘురఘుర ఇతి శబ్దం కరోతి ॥౨౩ ॥ పరివీతః పరివేష్టితః వాచ్యమానోపి బంధో తాతేత్యాహూయమానోపి ॥ ౨౪ ॥ ఏవం వ్యాపృతాత్మా అసక్తచిత్తః ఉరువేదనయా అస్తధీః శతవృశ్చిక యుగపద్దశనసదృశయా పీడయా నష్టమతిః మూర్ఛితస్సన్ రుదతాం రోదనం కుర్వతాం స్వేషాం బంధూనాం మధ్యే మ్రియతే మరణం ప్రాప్నోతి ॥ ౨౫ ॥ అంతక్షణే అంతసమయే దైవీ దేవానామివ దివ్యదృష్టిః యయా దృష్ట్యా యమదూ

తానాం ప్రత్యక్షదర్శనం భవతీత్యర్థః- పునః యయా సర్వం ఇహలోకపరలోకరూపం జగత్ ఏకీభూతం స్వసీమాసంలగ్నమివ ప్రజాయతే అత ఆశ్చర్యదర్శనాత్ నకించిద్వక్తు మిచ్ఛతీత్యర్థః ॥ ౨౬ ॥ సమీపాగతైః యామ్యైః హేతుభూతైర్యమదూతైః కృత్వా ప్రాణాః స్వస్థానాత్ ప్రచలంతి॥ ౨౭ ॥ ఆతురస్యమ్రియమాణస్య పాపినః క్షణోపి కల్పాఖ్యః మహాకష్టతయా కల్పసదృశః శతవృశ్చికైః దష్టస్య పురుషస్య యా పీడా భవతి సైవ తేనానుభూయతే ॥ ౨౮ ॥ అథ ఫేనముద్గిరతే కఫం వమతి ॥ ౨౯ ॥ తదా ప్రాణప్రయాణే ప్రాప్తౌ సరభసం సక్రోధం ఈక్షణం యయోః ॥౩౦॥

జగత్సర్వం నకించిద్వక్తుమీహతే ॥ ౨౬ ॥ వికలేంద్రియ సంఘాతే చైతన్యే జడతాంగతే । ప్రచలంతి తతః ప్రాణా యామ్యైర్నికటవర్తిభిః॥ ౨౭॥ స్వస్థానాచ్చలితే శ్వాసే కల్పాఖ్యో హ్యాతురక్షణః । శతవృశ్చికదష్టస్య యా పీడా సానుభూయతే॥ ౨౮॥ ఫేనముద్గిరతే సోథముఖం లాలాకులం భవేత్ । అధోద్వారేణ గచ్ఛంతి పాపినాం ప్రాణవాయవః॥ ౨౯ ॥ యమదూతౌ తదా ప్రాప్తౌ భీమౌ సరభసేక్షణౌ । పాశదండధరౌ నగ్నౌ దంతైః కటకటాయితౌ॥౩౦॥ ఊర్ధ్వకేశౌ కాకకృష్ణౌ వక్రతుండౌ నఖాయుధౌ। సదృష్ట్వా త్రస్తహృదయః శకృన్మూత్రం విముంచతి॥ ౩౧॥ అంగుష్ఠమాత్రః పురుషో హాహాకుర్వన్కలేబరాత్। తదైవ గృహ్యతే దూతైర్యామ్యైః పశ్యన్ స్వకంగృహమ్॥ ౩౨॥ యాతనాదేహమావృత్య పాశైర్బధ్వాగళే బలాత్॥

తౌ దూతౌ దృష్ట్వా శకృన్మూత్రం ముంచతి॥ ౩౧॥ పురుషః జీవః అంగుష్ఠమాత్ర ఇతీదం కంఠస్థానే షోడశదళకమలే ధ్యానస్వరూపం భవతి । నత్వంగుష్ఠమాత్రం జీవస్వరూపం, సర్వశరీరవ్యాపకత్వాత్, అతోత్ర హృదయాకాశే ప్రతిష్ఠితత్వాత్ తత్ప్రమాణం పుర్యష్టకవేష్టితం సూక్ష్మశరీరవంతం ప్రాదేశమాత్రం పురుషం వసంత మితివత్ జ్ఞాతవ్యం॥ ౩౨॥ ఏవమైహిక దుఃఖం నిరూప్యేదానీం పరలోకదుఃఖం నిరూపయతి॥ యాతనాదేహ ఇతి॥ యాతనాదేహో-భోగాయ ప్రారబ్ధకర్మణా స్వప్నవదుత్థితో, యథా భగవతా శ్రీ

కృష్టేన వినష్టశరీరమపి గురోః పుత్రం తత్సదృశమేవ యమలోకాదానీయ గురవే దత్తం, తద్వత్ స్వసదృశశరీరేఆవృత్య నిరుధ్య తౌ దూతౌ నయతః గృహీత్వాగచ్ఛతః, అన్యథా కేవలస్యైవ తస్య సప్తదశావయవ లింగశరీరాత్మకస్య పాశైః గళే బంధనాయోగాత్, అథవాస్తు జ్ఞానేంద్రియపంచకం కర్మేంద్రియపంచకం ప్రాణపంచకం బుద్ధిమనసీచేతి ఇదమేవ కర్తృత్వభోక్తృత్వాద్యభిమానేన ఇహలోక పరలోకగామీ వ్యావహారికో జీవ ఇత్యుచ్యతే ఇతి ॥ దండ్యం సాపరాధం॥ ౩౩॥౩౪॥౩౫॥౩౫॥

నయతో దీర్ఘమధ్వానం దండ్యం రాజభటా యథా॥౩౩॥తస్యై
వం నీయమానస్య దూతాస్సంతర్జయంతి చ ॥ ప్రవదంతి భయం
తీవ్రం నరకాణాం పునః పునః॥౩౪॥ శీఘ్రం ప్రచల దుష్టాత్మన్
యాస్యసి త్వం యమాలయం ॥ కుంభీపాకాది నరకాంస్త్వాం
నయామోద్య మా చిరమ్ ॥ ౩౫ ॥ ఏవం వాచస్తదా శృణ్వన్ బం
ధూనాం రుదితం తథా ॥ ఉచ్చైర్హాహేతి విలపన్ తాడ్యతే
యమకింకరైః ॥ ౩౬॥ తమోనిర్భిన్న హృదయ స్తర్జనై
ర్జాత వేపథుః । పథి శ్వభిర్భక్ష్యమాణ ఆర్తోఘం స్వమను
స్మరన్ ॥ ౩౭॥ క్షుత్తృట్పరీతోర్కదవానలానిలైః సంతప్య
మానః పథి తప్తవాలుకే । కృచ్ఛ్రేణ పృష్ఠే కశయా చ తాడితశ్చ
లత్యశక్తోపి నిరాశ్రమోదకే॥౩౮॥తత్ర తత్ర పతన్ శ్రాంతో
మూర్ఛితః పునరుత్థితః । పథా పాపీయసా నీత స్తమసా య
మసాదనమ్ ॥ ౩౯॥త్రిభిర్ముహూర్తైర్ద్వాభ్యాం వా నీయ

తమో దూతయోః తర్జనైస్తాడనైః నిర్భిన్నం విదీర్ణం హృదయం యస్య సః స్వం అఘం పాపం స్మరన్ ఆర్తస్సన్ చలతీతి ద్వితీయేనాన్వయః ॥ ౩౭ ॥ క్షుత్తృడ్భ్యాం పరీతో వ్యాప్తః-తప్తా వాలుకా యస్మిన్-నిర్గతః ఆశ్రమః విశ్రమస్థానం ఉదకం చ యస్మిన్ తస్మిన్ పథి క్షుధాదిభిశ్చలితుమశక్తోపి కశయా తాడిత ఏవ కృచ్ఛ్రేణ చలతి ॥ ౩౮ ॥ అశక్తత్వమేవాహ॥ తత్రేతి ॥ తమసా తమోరూపేణ పథా యమస్య సాదనం గృహం ప్రతినీతో భవతి॥౩౯॥ పాపాధిక్యే ద్వాభ్యాం॥ ౪౦॥ భయం యాతనాః పునః

స్వగృహం ప్రతి త్వరితం శీఘ్రం దూతైస్సహైవ ఖేచరస్సన్నాకాశమార్గేణ
దేవాయాతీత్యర్థః॥౪౧॥ దేహం ప్రతి ప్రవేష్టుమిచ్ఛన్ ॥ ౪౨ ॥ దత్తం
మృత్యుస్థానాదిషు సుతాదిభిః ॥ ౪౩॥ నను భుక్తే పిండే కథం తృప్తిర్నాయా
తీతి చేత్తత్రాహ ॥ పాపినామితి ॥ నోపతిష్ఠంతి తృప్తిం న జనయతి- పిండ
దానం వర్షపర్యంతం భుంజన్నపి తథాపి॥౪౪॥ నను కృతాన్యపి పిండదానాదీ
ని యది పాపినాం నోపతిష్ఠంతి తదా కిమనేన పిండదానేన కృతమప్యకృతస
మమేవేతి చేదకృతేన తు ప్రేతరూపా భవంతీత్యాహ॥భవంతీతి॥ ౪౫॥ కించ

తే తత్ర మానవాః । ప్రదర్శయంతి దూతాస్తాం ఘోరాం నరక
యాతనాః ॥ ౪౦ ॥ ముహూర్తమాత్రాత్త్వరితం యమం
వీక్ష్య భయం పుమాన్॥ యమాజ్ఞయా సమం దూతైః పునరా
యాతి ఖేచరః॥ ౪౧ ॥ ఆగమ్య వాసనాబద్ధో దేహమిచ్ఛన్యమా
నుగైః । ధృతః పాశేన రుదతి క్షుత్తృడ్భ్యాం పరిపీడితః॥ ౪౨॥
భుంక్తే పిండం సుతైర్దత్తం దానం చాతురకాలికమ్। తథాపి
నాస్తికస్తార్క్ష్య తృప్తిం యాతి న పాతకీ ॥ ౪౩ ॥ పాపినాం నో
పతిష్ఠంతి దానం శ్రాద్ధం జలాంజలిః । అతః క్షుద్వ్యాకులా
యాంతి పిండదానభుజోఽపి తే ॥ ౪౪ ॥ భవంతి ప్రేతరూపాస్తే
పిండదానవివర్జితాః ॥ ఆకల్పం నిర్జనారణ్యే భ్రమంతి బ
హుదుఃఖితాః॥ ౪౫॥ నాభుక్తం క్షీయతే కర్మ కల్పకోటిశతైర
పి। అభుక్త్వా యాతనాం జంతుర్మానుష్యం లభతే నహి॥ ౪౬॥
అతో దద్యాద్దశ పిండాన్ దినేషు దశసు ద్విజ । ప్రత్యహం తే వి
భజ్యంతే చతుర్భాగైః ఖగోత్తమ॥ ౪౭ ॥ భాగద్వయం తు దే

ప్రాయశ్చిత్తరూప యమయాతనాభోగేనైవ పాపక్షయే సతి మనుష్య
దేహం లభతే నాన్యథేత్యాహ॥నేతి॥తథాహి చ వక్ష్యతి " ఏవం దుష్కర్మ
కర్తారో హి భుక్త్వా చ నరకాన్ క్రమాత్। మానుష్యం లభతే తార్క్ష్య సమీ
భూతే శుభాశుభే" ఇతి॥ అతో మనుష్యజన్మని సంచితసుకృతకర్మోదయవ
శాత్ కదాచిత్సద్గతిరపి భవిష్యతీతి తస్మాదకరణాదల్పమపి విహితాచరణమే
వ యుక్తమితి భావః॥౪౬॥౪౭॥ తదేవాహ ॥ సః ప్రేతః ఉపజీవతి భక్షయతి

౪౭॥ పిండం పిండజశరీరం నిష్పన్నైః పిండైరుత్పన్నో దేహోయస్యసజం తుఃజీవఃబలంమార్గగమనసామర్థ్యం ॥౪౯॥ యేనపిండజదేహేనపథి యమమార్గేషు భోగేషు పుణ్యఫలేషుఅశుభం పాపఫలమేవభుఙ్క్తే॥౫౦॥పిండజదేహోత్పత్తిప్రకారమాహ ప్రథమేహనీతి సార్ధద్వాభ్యాం॥౫౧॥

హేస్యపుష్టిదం భూతపంచకే । తృతీయం యమదూతానాం చతుర్థంసోపజీవతి॥౪౮॥అహోరాత్రైస్తు నవభిః ప్రేతః పిండమవాప్నుయాత్ । జంతుర్నిష్పన్న దేహశ్చ దశమే బలమాప్నుయాత్ ॥ ౪౯॥ దగ్ధేదేహే పునర్దేహః పిండైరుత్పద్యతేఖగ।హస్తమాత్రః పుమాన్యేనపథిభుఙ్క్తే శుభాశుభం॥ ౫౦॥ప్రథమేహనియః పిండస్తేనమూర్ధా ప్రజాయతే । గ్రీవాస్కంధౌద్వితీయేనతృతీయాద్ధృదయంభవేత్॥౫౧॥ చతుర్థేనభవేత్పృష్ఠంపంచమాన్నాభిరేవచ। షష్ఠేనచకటీగుహ్యంసప్తమాత్సక్థినీభవేత్॥౫౨॥జానుపాదౌతథా ద్వాభ్యాందశమేహ్నిక్షుధాతృషా॥ ౫౩ ॥ పిండజం దేహమాశ్రిత్యక్షుధావిష్టస్తృషార్దితః । ఏకాదశం ద్వాదశంచ ప్రేతోభుఙ్క్తే దినద్వయమ్॥౫౪॥త్రయోదశేహనిప్రేతో యంత్రితో యమకింకరైః। తస్మిన్మార్గేవ్రజత్యేకో గృహీతఇవమర్కటః ॥ ౫౫ ॥ షడశీతిసహస్రాణి యోజనానాం ప్రమాణతః । యమమార్గస్యవిస్తారో వినా వైతరణీంఖగ ॥ ౫౬ ॥ అహన్యహనివై ప్రేతో యోజనానాం శతద్వయం। చత్వారింశత్తథాసప్తదివారాత్రేణగచ్ఛతి ॥౫౭ ॥ అతీత్యక్రమతో మార్గేపురాణీమాని షోడశ।ప్రయాతిధర్మరాజస్యభవనంపాతకీజనః॥ ౫౮॥ సౌమ్యం సౌరిపురం నగేంద్రభవనం గంధర్వశైలాగమౌ క్రౌంచం క్రూరపురం విచిత్రభవనం బహ్వాపదం దుఃఖదమ్ । నా

౫౮॥ షోడశపురనామాన్యాహ॥ సౌమ్యమిత్యాది॥ ధర్మభవనంధామిణ శైలక్ష్యంవక్ష్యమాణం దివ్యసభాసహితం యామ్యం పాపిభిరలక్ష్యం యమయాతనారూపం-చకారఇత్యేవభేదఇతిజ్ఞాపనార్థఃతత్తదగ్రతః షో

దశపురేభ్యః అగ్రే భవతీతి ॥ ౫౯॥ ౬౦॥ ఇతి శ్రీగరుడపురాణటీకాయాం ప్రథమోధ్యాయః ॥ ... ... ❋

ఐహికాముష్మికం దుఃఖం శ్రుత్వా సంక్షేపతోధునా । తదేవ విస్తరాచ్ఛ్రోతుం గరుడః పరిపృచ్ఛతి॥ కీదృశ ఇతి॥ ౧॥ ఆముష్మికం సమాసేన ప్రోక్తం

నాక్రందపురం సుతప్తభవనం రౌద్రం పయోవర్షణం శీతాఢ్యం బహుభీతిధర్మభవనం యామ్యం పురం చాగ్రతః ॥ ౫౯॥ యామ్యపాశైర్ధృతః పాపీ హాహేతి ప్రరుదన్ పథి । స్వగృహం తు పరిత్యజ్య పురం యామ్యమనువ్రజేత్ ॥౬౦॥ ఇతి శ్రీసారోద్ధారే గరుడపురాణే పాపినామైహికాముష్మికదుఃఖనిరూపణం నామ ప్రథమోధ్యాయః॥ ❋❋ ॥గరుడ ఉవాచ ॥ కీదృశో యమలోకస్య పంథా భవతి దుఃఖదః। యత్ర యాంతి యథా పాపాస్తన్మే కథయ కేశవ ॥ ౧॥ శ్రీభగవానువాచ॥ యమమార్గం మహాదుఃఖప్రదం తే కథయామ్యహమ్। మమ భక్తోపి తచ్ఛ్రుత్వా త్వం భవిష్యసి కంపితః ॥ ౨ ॥ వృక్షచ్ఛాయా న తత్రాస్తి యత్ర విశ్రమతే నరః। యస్మిన్మార్గే న చాన్నాద్యం యేన ప్రాణాన్సముద్ధరేత్॥ ౩ ॥ న జలం దృశ్యతే క్వాపి తృషితోతీవ యత్పిబేత్ । తపంతే ద్వాదశాదిత్యాః ప్రళయాంతే యథా ఖగ॥ ౪ ॥ తస్మిన్గచ్ఛతి పాపాత్మా శీతవాతేన పీడితః । కంటకైర్విధ్యతే క్వాపి క్వచిత్సర్పైర్మహావిషైః ॥ ౫ ॥ సింహైర్వ్యాఘ్రైః శ్వభిర్ఘోరైర్భక్ష్యతే క్వాపి పాపకృత్ । వృశ్చికైర్దంశ్యతే క్వాపి దహ్యతే వహ్నినా క్వచిత్ ॥ ౬ ॥ తతః క్వచిన్మహాఘోరమసిపత్రవనం మహత్ ॥ యోజనానాం సహస్రే ద్వే విస్తరాయామతః స్మృతమ్ ॥ ౭ ॥ కాకోలూకవటగృధ్ర సరఘాదంశ సంకులమ్ । సదావాగ్నిం చ తత్పత్రైశ్ఛిన్నభిన్నాః ప్రి

దుఃఖం తదేవహి ॥ ద్వితీయేపునరధ్యాయే విస్తరేణాహ మాధవః॥ ౨॥ యమమార్గస్య దుఃఖప్రదత్వమేవాహ, వృక్షచ్ఛాయేత్యాది వైతరణీనిరూపణాంతం॥ ౩॥ ౭॥ సరఘా మధుమక్షికా॥ ౮ ॥ ౯॥ ౧౦॥ క్షారం భస్మ మహాని

మ్నానిమహాగతాః ॥ వప్రప్రరోహణం-ఉచ్ఛ్రప్రదేశారోహణం॥ ౧౩॥ తత్రకందరే-దుఃఖారోహామఃఖేనారోధుమశక్యా॥౧౪॥సాదృష్టాసతీదుః

జాయతే ॥ ౮ ॥ క్వచిత్పతత్యంధకూపేవికటాత్పర్వతా త్క్వచిత్ । గచ్ఛతి క్షురధారాసు శంకూనా ముపరి క్వ చిత్ ॥౯॥ స్ఖలత్యంధే తమస్యుగ్రేజలేనిపతితః క్వచిత్ । క్వ చిత్పంకేజలూకాఢ్యే క్వచిత్సంతప్తకర్దమే॥ ౧౦॥ సంతప్త వాలుకాకీర్ణే ధ్మాతతామ్రమయే క్వచిత్ । క్వచిదంగార రాశౌచమహాధూమాకులేక్వచిత్॥ ౧౧॥ క్వచిదంగారవృష్టి శ్చశిలావృష్టిస్సవజ్రికా । రక్తవృష్టి శ్శస్త్రవృష్టిః క్వచిదు ష్ణాంబువర్షణమ్॥ ౧౨॥ క్షారకర్దమవృష్టిశ్చమహానిమ్నా నిచక్వచిత్ । వప్రప్రరోహణంక్వాపి కందరేషు ప్రవేశనమ్॥ ౧౩ ॥ గాఢాంధకార స్తత్రాస్తి దుఃఖారోహా శిలాక్వ చిత్ । పూయశోణిత పూర్ణాశ్చ విష్ఠా పూర్ణా హ్రి దాఃక్వచిత్ ॥ ౧౪ ॥ మార్గమధ్యవహంత్యుగ్రా ఘోరా వై తరణీనదీ। సాదృష్టాదుఃఖదాకింవా యస్యావార్తా భయావ హా॥ ౧౫॥ శతయోజనవిస్తీర్ణాపూయశోణితవాహినీ । అ స్థిబృందతటాదుర్గామాంసశోణితకర్దమా ॥ ౧౬ ॥ అగా ధాదుస్తరాపాపైః కేశశైవాల దుర్గమా । మహాగ్రాహ సమాకీర్ణాఘోరపక్షిశతైర్వృతా॥ ౧౭॥ ఆగతం పాపినం దృష్ట్వా జ్వాలా ధూమసమాకులా। క్వథ్యతేసానదీ తాత్ర్యా కటాహాంతఘృతంయథా ॥ ౧౮ ॥ క్రిమభి స్సంకులా ఘో రై స్సూచీవక్త్రైస్సమంతతః । వజ్రతుండైర్మహాగృధ్రైర్వ్ వాయసైః పరివారితా ॥ ౧౯॥ శింశుమారైశ్చ మకరైర్జ లూకామత్స్య కచ్ఛపైః । అన్యైర్జలస్థ జీవైశ్చ పూరితా మాంసభేదకైః ॥ ౨౦ ॥ పతితా స్తత్ప్రవాహేచ క్రందంతిబ

ఖదాభవతీతికింవాచ్యం ॥ ౧౫॥ తామేవనిరూపయతి,శతయోజనేత్యేకా దశభిః ॥ ౧౬ ॥ ౨౬ ॥ ఏవముక్తప్రకారేణ బహువిధాః క్లేశాః యస్మి

స్థితికీదృశోయమలోకస్య పంథాభవతిదుఃఖదఇతిప్రథమప్రశ్నంసమా
ధాయ యత్రయాంతియథాపాపాఇతిద్వితీయస్యోత్తరమాహ, యావద

హుపాపినః । హాభ్రాతఃపుత్రతాతేతిప్రలపంతిముహుర్ముహుః ॥ ౨౧ ॥ క్షుధితాస్తృషితాః పాపాఃపిబంతికిలశోణితం । సాసరిద్రుధిరాపూరం వహంతీఫేనిలంబహు ॥ ౨౨ ॥ మహాఘోరాతిగర్జంతీ దునిరీక్ష్యాభయావహా । తస్యాదర్శనమాత్రేణపాపాస్స్యుర్గతచేతనాః ॥ ౨౩ ॥ బహువృశ్చికసంకీర్ణాసేవితాకృష్ణపన్నగైః । తన్మధ్యేపతితానాంచత్రాతాకోపినవిద్యతే॥ ౨౪ ॥ఆవర్తశతసాహస్రైఃపాతాళేయాంతిపాపినః । క్షణంతిష్ఠంతిపాతాళేక్షణాదుపరి వర్తినః॥ ౨౫ ॥పాపినాంపతనాయైవనిర్మితాసానదీఖగ । నపారందృశ్యతేతస్యాఃదుస్తరాబహుదుఃఖదా ॥ ౨౬ ॥ఏవంబహువిధక్లేశేయమమార్గేతిదుఃఖదే । క్రోశంతశ్చరుదంతశ్చదుఃఖితాయాంతిపాపినః ॥ ౨౭ ॥ పాశేనయంత్రితాఃకేచిత్కృష్యమాణాస్తథాంకుశైః । శస్త్రాగ్రైఃపృష్ఠతఃప్రోతైర్నీయమానాశ్చపాపినః ॥ ౨౮ ॥ నాసాగ్రపాశకృష్టాశ్చకర్ణపాశైస్తథాపరే । కాలపాశైఃకృష్యమాణాః కాకైఃకృష్టాస్తథాపరే ॥ ౨౯ ॥ గ్రీవాబాహుషునాదేషుబద్ధాఃపృష్ఠేచశృంఖలైః । అయోభారచయం కేచిద్వహంతః పథి యాంతితే ॥ ౩౦ ॥ యమదూతైర్మహాఘోరైస్తాడ్యమానాశ్చముద్గరైః । వమంతోరుధిరంవక్త్రాత్తదేవాశ్నంతితేపునః॥ ౩౧ ॥శోచంతస్స్వానికర్మాణిగ్లానింగచ్ఛంతి జంతవః । అతీవదుఃఖసంపన్నాఃప్రయాంతియమమందిరం ॥ ౩౨ ॥ తథాచసవ్రజన్మార్గేపుత్రపౌత్రేతిబ్రువన్ । హాహేతిప్రరుదన్నిత్యం పశ్చాత్తప్యతిమందధీః ॥ ౩౩ ॥ మహతాపుణ్యయోగేనమానుషంజ

ధ్యాయసమాప్తి ॥ ఏవమితి ॥ ౨౭ ॥ శస్త్రాణాంకుంతత్రిశూలాదీనాంపృష్ఠతఃప్రోతైరగ్రైః ॥ ౨౮ ॥ నాసాగ్రేత్యస్యప్రవత్ ॥ ౨౯ ॥ అయోభారచయం

లోహభారసమూహం ॥ ౩౦ ॥ ౩౪ ॥ అనుతాపమేవాహ । మయేతిసప్తభిః దేహోయస్యాస్తీతి దేహీ స్థూలసూక్ష్మదేహాభిమానీ జీవ, ఇత్యనుతాపాత్స్వయమేవాత్మానం సంబోధ్యాహ। మయా స్థూలదేహేన దానం నదత్తం నహుతం చేతి అతస్త్వయా కర్తృత్వాభిమానినా కృతం యద్విగర్హితం కర్మ తత్త్వమేవ నిస్తర - భోక్తృత్వాభిమానినా తత్ఫలం భుఙ్క్ష్వేత్యర్థః. అత్రత్వమేతిలోకోక్త్యా పరత్వాపరత్వనిర్దేశః పానః పున్యంచేతి ॥ ౩౫ ॥ ౩౬ ॥ గోవిప్రాణాంవృత్తిరాజీవికా తదర్థం స్వల్పమపి ధనాదికం నాకారి న కృతం మయేతి ॥ ౩౭ ॥ నిత్యదానం అన్నాదికం

న్మలభ్యతే । తత్ప్రాప్య న కృతో ధర్మః కీదృశం హి మయా కృతం ॥ ౩౪ ॥ మయా నదత్తం న హుతం హుతాశనే తపో న తప్తం త్రిదశా న పూజితాః । న తీర్థసేవా విహితా విధానతో దేహిన్ క్వచిన్నిస్తర యత్త్వయా కృతం ॥ ౩౫ ॥ న పూజితా విప్రగణాస్సురాపగా న చాశ్రితా సత్పురుషా న సేవితాః । పరోపకారా న కృతాః కదాచన దేహిన్ క్వచిన్నిస్తర యత్త్వయా కృతం ॥ ౩౬ ॥ జలాశయో నైవ కృతో హి నిర్జలే మనుష్యహేతోః పశుపక్షిహేతవే । గోవిప్రవృత్త్యర్థమకారి నాణ్వపి దేహిన్ క్వచిన్నిస్తర యత్త్వయా కృతం ॥ ౩౭ ॥ న నిత్యదానం న గవాహ్నికం కృతం న వేదశాస్త్రార్థవచః ప్రమాణితం । శ్రుతం పురాణం న చ పూజితో ద్విజో దేహిన్ క్వచిన్నిస్తర యత్త్వయా కృతం ॥ ౩౮ ॥ భర్తుర్మయా నైవ కృతం హితం వచః పతివ్రతం నైవ కదాపి పాలితం । న గౌరవం క్వాపి కృతం గురూచి

గవాహ్నికం చేతి- ఏకస్యాః గోః ఏకాహతృప్తిజనకం తృణాది। తథాహ్నికమితి పాఠే, ఆహ్నికం 'స్నానం సంధ్యాం జపం హోమం స్వాధ్యాయం దేవతార్చనం' మిత్యృషిభిరుక్తం అవశ్యకం కర్మ. కించ వేదశాస్త్రాణామర్థం 'అవశ్యమేవ భోక్తవ్యం కృతం కర్మ శుభాశుభ' మిత్యాదియథార్థం తద్వచః న ప్రమాణితం నాస్తికతయా ప్రమాణం న కృతం జ్ఞః తద్వక్తా ॥ ౩౮ ॥ హితం మహ్యమేవ సుఖదం భర్తుర్వచః గురూణాం శ్వశ్ర్వాదీనాం ఉచితం గౌరవం

చరణసేవాదికంక్వాపికదాచిదపినకృతం ॥ ౩౯॥ పతిసేవనమేవస్త్రీణాం పరమోధర్మఇతిబుద్ధ్వాపతిర్నైవసేవితః, కింతుడాంభికాఃముండాఃసేవితాః ॥ ౪౦॥ తపస్సేవనమేవాహ॥మాసోపవాసైరితి॥బహుదుఃఖానాంవైధవ్యపరాధీనతాదీనాం పూర్వజన్మనికృతైః వికర్మభిః నిషిద్ధాచరణైఃమయాజీవేన నారీశరీరం లబ్ధమిత్యత్ర స్థూలశరీరాభిప్రాయేణ జీవస్యోక్తిః,కించసూక్ష్మశరీరాభిమానవత జీవేతువాసనానుసారేణైవపురంజనవన్నరనారీత్వం నతువాస్తవమితి । తదుక్తం శ్రీరామస్వామినాతారాంప్రతి "నస్త్రీపుమాన్వాషండోవాజీవస్సర్వగతోవ్యయః । ఏకఏవాద్వితీ

తం దేహేక్వచిన్నిస్తరయత్వయాకృతం ॥ ౩౯ ॥ నధర్మబుద్ధ్యాపతిరేవసేవితోవహ్నిప్రవేశోనకృతోమృతేపతౌ । వైధవ్యమాసాద్యతపోనసేవితం దేహిన్క్వచిన్నిస్తరయత్వయాకృతం ॥ ౪౦ ॥ మాసోపవాసైర్నవిశోషితంమయాచాంద్రాయణైర్వానియమైస్సవిస్తరైః । నారీశరీరం బహుదుఃఖభాజనంలబ్ధంమయాపూర్వకృతైర్వికర్మభిః ॥౪౧ ॥ ఏవంవిలప్య బహుశస్సంస్మరన్పూర్వదైహికం । మానుషత్వంమమకుతఇతికోశన్ప్రసర్పతి ॥౪౨॥ దశసప్తదినాన్యేకోవాయువేగేనగచ్ఛతి।అష్టాదశదినేతాక్ష్యప్రేతస్సౌమ్యపురంవ్రజేత్ ॥౪౩॥ తస్మిన్పురవరేరమ్యే ప్రేతానాంచగణోమహాన్ । పుష్పభద్రానదీతత్రన్యగ్రోధఃప్రియదర్శనః ॥ ౪౪ ॥ పురేతత్రసవిశ్రామంప్రాప్యతేయమకింకరైః । దారపుత్రాదికంసౌఖ్యం స్మరతేతత్రదుఃఖితః ॥ ౪౫ ॥ ధనానిభృత్యమాత్రాణిసర్వం శోచతివైయదా । తదాప్రేతాంస్తుతత్రత్యాఃకింకరాశ్చ

యోయమాకాశవదలేపకః" ఇతి ॥ ౪౧ ॥ ఏవమనుతాపం నిరూప్యమార్గగమనం నిరూపయతి ॥ ఏవమిత్యాది ॥ ౪౩ ॥ నదీన్యగ్రోధయోః సంయోగాదస్యపురస్యసౌమ్యత్వంరమ్యత్వంచేతి । అన్యత్రవృక్షచ్ఛాయానతత్రాస్తినజలం దృశ్యతేక్వచిదితి నిరూపణాదేతత్స్వపరీతత్వం ॥౪౪॥౪౫॥ తత్రత్యాఃసౌమ్యపురవాసినః ॥౪౬ ॥ చిరంయాహి

వర్షపర్యంతంగచ్ఛ ॥ ౪౭॥ హేపరలోకపాంథత్వంసంబలబలంసమ్యగ్రహణీహారంబలంయస్యేతి బంసలోయమస్తస్య బలంపరాక్రమం నోజానాసి।కించ, అధ్వగానాంఅధ్వనియమమార్గేయుష్మదాదిభిస్సహగచ్ఛంతీత్యధ్వగాః అస్మదాదయోదూతాః తేషాంబలంనోజానాసి। కించసంబలాయయమార్థంనోయతసే యథాయమోయాతనాంనదదాతి తథాయత్నంనకరోషీతిసావజ్ఞవచనాని । అత్రనోఇత్యస్య దేహళీదీపన్యాయేనసర్వత్రసంబంధః । యత్రయస్మిన్మార్గే క్రయవిక్రయశ్చాపినాస్తి

> దమబ్రువన్ ॥౪౮॥ క్వధనంక్వసుతాజాయా క్వసుహృత్క్వచబాంధవాః। స్వకర్మోపార్జితంభోక్తామూఢయాహిచిరంపథి ॥౪౭॥ జానాసిసంబలబలంబలమధ్వగానాంనోసంబలాయయతసే పరలోకపాంథ । గంతవ్యమస్తి తవనిశ్చితమేవతేన మార్గేణ యత్రభవతి క్రయ విక్రయోపి ॥ ౪౮ ॥ ఆబాలఖ్యాతమార్గోయంనైవమర్త్యైశ్శ్రుతస్త్వయా । పురాణసంభవంవాక్యంకింద్విజేభ్యోపినశ్రుతం ॥ ౪౯ ॥ ఏవముక్తస్తతోదూతైస్తాడ్యమానశ్చముద్గరైః । నిపతన్నుత్పతన్ధావన్పాశైరాకృష్యతేబలాత్ ॥ ౫౦ ॥ అత్రదత్తంసుతైః పౌత్రైస్స్నేహాద్వాకృపయాథవా।మాసికంపిండమశ్నాతితతస్సౌరిపురంవ్రజేత్ ॥ ౫౧ ॥ తత్రనామ్నాస్తిరాజావైజంగమఃకాలరూపధృత్ । తందృష్ట్వాభయభీతోసౌవిశ్రామేకురుతేమతిం॥ ౫౨॥ఉదకంచాన్నసంయుక్తంభుక్త్వాతత్రపురేగతః। త్రైపక్షి

తేవగంతవ్యమస్తీతి ॥ ౪౮ ॥ బాలానభివ్యాప్యేత్యాబాలం- ఆబాలంఖ్యాతః- బాలాఅపిజానంతీత్యర్థః- సచాసౌమార్గశ్చాయం నశ్రుతః కిం॥ ౪౯ ॥ ౫౦ ॥ గృహాత్త్రయోదశేహనిమార్గేవ్రజతి అష్టాదశేహనిసౌర్యపురంప్రాప్నోతి అత్రసౌర్యపురేమాసికమశ్నాతి త్రైపక్షికస్యచవిశ్రామాభావాదకథితమపిభోజనంమార్గేఏవజ్ఞాతవ్యం ॥ ౫౧ ॥ తత్రసౌరిపురేకాలరూపధృత్ కాలోయమస్తద్రూపంధరతీతి విశేషణాత్ యమవజ్జంగమస్యాపిసౌరిత్వంసూరస్సూర్యః తస్యాపత్యంసౌరిస్తస్యపు

రం-అతో౽స్యసౌరిపురమితి నామ॥౫౨॥౫౩॥ నగేంద్రభవనం-నగచ్ఛంతీతి నగాః వృక్షాః తేషామింద్రాః ఉచ్చతరతరవః తేషాంభవనంస్థానం- అతో౽స్య నగేంద్ర భవనమితినామ ॥ తదేవాహ ॥ తత్రతత్పురమార్గమధ్యేచ రౌద్రాణిఅసిపత్రవనానిదృష్ట్వాక్రందతీతి॥ ౫౪॥ ౫౫॥ గంధర్వపత్తనం- యథాసూర్యఉదయేదృశ్యతేతథాదూరాదేవదృశ్యమానంసమీపగమనా

క్షికే వై యద్దత్తం సతత్పురమతిక్రమేత్ ॥ ౫౩ ॥ తతో౽నగేంద్రభవనంప్రేతో౽యాతిత్వరాన్వితః । వనాని తత్రరౌద్రాణి దృష్ట్వాక్రందతిదుఃఖితః ॥ ౫౪ ॥ నిర్ఘృణైః కృష్యమాణస్తు రుదతేచపునఃపునః । మాసద్వయావసానేతుతత్పురం వ్యథితో౽వ్రజేత్ ॥ ౫౫ ॥ భుక్త్వాపిండంజలంవస్త్రందత్తంయద్బాంధవైరిహ । కృష్యమాణఃపునఃపాశైర్నీయతేగ్రేచ కింకరైః ॥ ౫౬ ॥ మాసేతృతీయేసంప్రాప్తేప్రాప్యగంధర్వపత్తనమ్ । తృతీయమాసికం పిండం తత్రభుక్త్వా ప్రసర్పతి॥ ౫౭॥ శైలాగమంచతుర్థేచమాసిప్రాప్నోతివై పురమ్ । పాషాణాస్తత్రవర్షంతిప్రేతస్యోపరిభూరిశః ॥ ౫౮॥ చతుర్థమాసికం పిండం భుక్త్వా కించిత్సుఖీభవేత్ । తతో౽యాతిపురంప్రేతః క్రౌంచం మాసేథ పంచమే ॥ ౫౯॥ హస్తదత్తం తదాభుంక్తేప్రేతః క్రౌంచపురేస్థితః । యత్పంచ మాసికం పిండంభుక్త్వాక్రూరపురంవ్రజేత్ ॥ ౬౦ ॥ సార్ధైస్తైః పంచభిర్మాసైర్న్యూనషాణ్మాసికం భవేత్ । తత్రదత్తేన పిండేనఘటేనాప్యాయితస్థ్సితః ॥ ౬౧॥ ముహూర్తార్ధంతు విశ్రమ్య కంపమానస్సుదుఃఖితః । తత్పురంతు పరిత్యజ్య తర్జితో౽యమకింకరైః ॥ ౬౨ ॥ ప్రయాతిచిత్రభవనంవిచిత్రో

దదృశ్యంభవతీతి హేతోఃఅస్యగంధర్వనగరంనామ॥ ౫౭॥ శైలానాంపాషాణానాంఆగమంపతనంయస్మిన్నితిశైలాగమనంనామ॥ ౫౮॥ క్రౌంచం క్రుంచ్హింసాయామితిధాతోః హింస్రజనైర్వ్యాప్తత్వాదస్య క్రౌంచపురంనామ॥౫౯॥క్రూరాణాంనిర్దయానాంపురమితి॥ ౬౦॥ ఆప్యాయితఃకించిత్తృప్తః॥౬౧॥౬౨॥చిత్రఏవవిచిత్రఃజయఏవవిజయఇతివత్ తస్య

విచిత్రస్యభవనం చిరం యత్రతస్మిన్విచిత్రభవనే ॥ ౬౩ ॥ ౬౩॥ ఈదృశం నౌకారోహణయోగ్యం॥౬౪॥ తదేవాహ, దానమితిద్వాభ్యాం॥ యాత్వయా మర్త్యలోకే శ్రుతా సేయం తవాగ్రే వర్తమానా యస్మాద్విప్రకరాద్గోదానాత్తీర్యతే తస్మాద్వైతరణీతి॥ ౬౬॥ ఉపసర్పతి సమీపేతి యావత్, అప్రదాతా గోదానం వినానేతి మహాద్వైవేత్య దానాన్ని.

నామ పార్థివః । యమస్యైవానుజో భ్రాతా యత్ర రాజ్యం ప్రశాస్తి హి ॥౬౩॥ తంవిలోక్య మహాకాయం యాతాభీతః పలాయతే । తదా సమ్ముఖమాగత్య కైవర్తా ఇదమబ్రువన్ ॥ ౬౪॥ వయంతేతారకాఃప్రాప్తామహావైతరణీంనదీమ్। నావమాదాయసంప్రాప్తాయదితేపుణ్యమీదృశమ్॥౬౫॥ దానంవైతరణంప్రోక్తంమునిభిస్తత్త్వదర్శిభిః। ఇయంసాతీర్యతే యస్మాత్తస్మాద్వైతరణీస్మృతా ॥ ౬౬ ॥ యది త్వయా ప్రదత్తా గౌస్తదా నావముపసర్పతి । నాన్యథేతివచస్తేషాంశ్రుత్వా హాదైవభాషతే।౬౭॥తం దృష్ట్వా క్వథ్యతే సా తు తాం దృష్ట్వా సోతిక్రందతే। అదత్తదానః పాపాత్మా తస్యామేవ నిమజ్జతి॥ ౬౮ ॥తన్ముఖే కంటకం దత్వా దూతైరాకాశసంస్థితైః। బడిశేన యథా మత్స్యస్తథా పారం ప్రణీయతే ॥ ౬౯ ॥ పాషాణాసికంచ యత్పిండంతత్రభుక్త్వాప్రసర్పతి । మార్గేణ విలపన్యాతిబుభుక్షాపీడితోభ్యలమ్ ॥ ౭౦॥ సప్తమేమాసిసంప్రాప్తేపురంబహ్వాపదంవ్రజేత్ । తత్రభుంక్తే ప్రదత్తంయత్సప్తమేమాసిపుత్రకైః ॥ ౭౧॥ తత్పురంతు వ్యతిక్రమ్యదుఃఖ

క్వేదవచనం॥౬౮॥ నిమజ్జతి నిమగ్నో భవతి ॥ ౬౮ ॥ నిమజ్జితస్య పారప్రాప్తిప్రకారమాహ॥తన్ముఖ ఇతి॥బడిశం మత్స్యవేధనం॥౬౯॥ పాషాణమాసికంపిండంభుక్త్వాపిబుభుక్షాపీడిత ఇత్యత్రాపి 'తథాపి నాస్తి కస్తాసాం తృప్తిం యాతి స పాతకీ। పాపినాం నోపతిష్ఠంతి దానం శ్రాద్ధం జలాంజలి' రితి పూర్వవత్ జ్ఞాతవ్యం॥౭౦॥బహువిధా ఆపదో యస్మిన్నితి బహ్వాపదం నామ ॥ ౭౧ ॥ క్వేచిన్నిరాలంబమార్గే ఖగవద్గచ్ఛన్ మహా దుఃఖం

ప్రాప్నోతిఅతోస్యదుఃఖదంనామ ॥ ౧౨॥ నానాగణా క్రందంతియస్మి
న్నితినానాక్రందనామపురం॥౧౩॥నానాప్రకారైఃఆక్రందంతిచతే గణా
శ్చతాన్ అతిదారుణాన్దృష్ట్వా స్వయ మప్యతిదుఃఖితస్సన్ ఆక్రంద
తి॥౧౪॥పరితో దావాగ్నినాఉపర్యంగారవృష్ట్యాచసుష్ఠుఅతితప్తంచతద్భప

దంపురమృచ్ఛతి । మహద్దుఃఖ మవాప్నోతిఖే గచ్ఛేస్తైచరేశ్వ
ర॥౧౨॥ మాస్యష్టమేప్రదత్తం యత్పిండం భుక్త్వా ప్రసర్
తి । నవమేమాసిసంపూర్ణే నానాక్రందంపురంవ్రజేత్ ॥౧౩॥
నానాక్రందగణాంద్దృష్ట్వాక్రందమానాంస్సుదారుణాన్। స్వ
యంచశూన్యహృదయస్సమాక్రందతిదుఃఖితః ॥౧౪ ॥ విహా
యతత్పురం ప్రేత స్తర్జితో యమకింకరైః । సుతప్త భ
వనంగచ్ఛేద్దశమేమాసికృచ్ఛ్రితః ॥ ౧౫ ॥ పిండదానం జలం త
త్రభుక్త్వాపినసుఖీభవేత్ । మాసిచైకాదశేపూర్ణే పురంరౌ
ద్రంసగచ్ఛతి ॥ ౧౬ ॥ దశైకమాసికంతత్రభుంక్తే దత్తంసు
తాదిభిః । సార్ధేచైకాదశే మాసి పయోవర్షణమృచ్ఛతి॥
౧౭॥మేఘాస్తత్ర ప్రవర్షంతిప్రేతానాం దుఃఖ దాయకాః।
న్యూనాబ్దికంచ యచ్ఛ్రాద్ధం తత్రభుంక్తే సదుఃఖితః॥౧౮॥
సంపూర్ణేతు తతోవర్షే శీతాఢ్యంనగరంవ్రజేత్। హిమా
చ్ఛతగుణంతత్రమహాశీతంతపత్యపి॥ ౧౯ ॥ శీతార్తః క్షుధి
తస్సోపివీక్షతేహిదిశోదశ। తిష్ఠంతేబాంధవఃకోపియోమేదుః
ఖంవ్యపోహతి॥ ౨౦॥ కింకరాస్తేవదంత్యత్ర క్వతేపుణ్యంహి
తాదృశమ్।భుక్త్వాచవార్షికంపిండంధైర్యమాలంబతేపునః॥
౨౧॥తతస్సంవత్సరస్యాంతే ప్రత్యాసన్నేయ మాలయే । బ

నంచేతిసుతప్తభవనంనామ॥ ౧౫॥ రౌద్రాణాంభయంకరాణాంపురమితి
రౌద్రపురంనామ॥౧౬॥పయసాంసరిత్ప్రస్రజ్జలానాంవర్షణంవృష్టిర్యస్మి
న్నితిపయోవర్షణంనామపురంఋచ్ఛతి॥ఋచ్ఛగతావితిధాతోర్గచ్ఛతీత్య
ర్థః॥౧౭॥౧౮॥హిమాదపిశతగుణేనశీతేనాఢ్యం యుక్తంభవతీతి శీతాఢ్యం
నామ॥౧౯॥వ్యపోహతిదూరీకరోతి॥౨౦॥ తాదృశంయాదృశేనఏతద్దుఃఖం

యాతి॥౨౧॥ యమపురయాతనాస్థానిత్యాద్బహుప్రకారం భీతిర్భయః యస్మిన్నితి బహుభీతిపురం నామ-తస్మిన్నేవ హస్తమాత్రం పిండజం దేహం త్యజతి॥౨౨॥ వాయురిత్యుపలక్షణం వాయ్వాదిసప్తదశతత్త్వాత్మక లింగశరీరాభిమానీ జీవః యాతనాదేహం ప్రారబ్ధకర్మభోగాయ స్వప్నవదుత్థితం స్వసదృశం శరీరం సమాశ్రితస్సన్ ॥ ౨౩ ॥ కీదృశో యమలోకస్య పంథాః యత్ర యాంతి యథా పాపా ఇతి ప్రశ్నస్యోత్తరముపసంహరతి ॥ ఏవమి

హుభీతిపురే గత్వా హస్తమాత్రం సముత్సృజేత్ ॥ ౨౨॥ అంగుష్ఠమాత్రో వాయుత్స్వశ కర్మభోగాయ ఖేచరః। యాతనాదేహమాసాద్య సహ యామ్యైః ప్రయాతి చ ॥ ౨౩॥ ఔర్ధ్వదైహికదానాని యైర్న దత్తాని కాశ్యప। ఏవం కష్టేన తే యాంతి గృహీతా దృఢబంధనైః ॥ ౨౪ ॥ ధర్మరాజపురే సంతి చతుర్ద్వారాణి ఖేచర । తత్రాయం దక్షిణద్వార మార్గస్తే పరికీర్తితః ॥ ౨౫॥ అస్మిన్ పథి మహాఘోరే క్షుత్తృషాశ్రమపీడితాః। యథా యాంతి తథా ప్రోక్తం కిం భూయః శ్రోతుమిచ్ఛసి ॥ ౨౬ ॥ ఇతి శ్రీగరుడపురాణే సారోద్ధారే యమమార్గనిరూపణో నామ ద్వితీయోఽధ్యాయః .... ※

గరుడ ఉవాచ ॥ యమమార్గమతిక్రమ్య గత్వా పాపీ యమాలయే । కీదృశీం యాతనాం భుంక్తే తన్మే కథయ కేశవ॥౧॥

శ్రీభగవానువాచ॥ ఆద్యంతం చ ప్రవక్ష్యామి శృణుష్వ వినతాత్మజ । కథ్యమానేఽపి నరకే త్వం భవిష్యసి కంపితః ॥ ౨ ॥ చత్వారింశద్యోజనాని చతుర్యుక్తాని కాశ్యప । బహుభీతి పురా

తి ॥౨౪॥౨౫॥౨౬॥ ఇతి శ్రీ గరుడపురాణటీకాయాం యమమార్గనిరూపణో నామ ద్వితీయోఽధ్యాయః ॥ ... ... ※

యాతనాదేహమాశ్రిత్య కర్మభోగాయ యాంతి తే । ఇతి శ్రుత్వా తు గరుడో యాతనామేవ పృచ్ఛతి॥ గత్వా యమపురం పాపా యం దృష్ట్వా భయంకరం। భుంజంతి యాతనా మాహాత్మ్యతీయ ఇతి మాధవః॥ యమమార్గమితి॥౧॥ ఆద్యంతమితి॥ ఆదిమారభ్య అంతపర్యంతం ॥౨॥ ౪॥ తత్ర దక్షిణద్వారే

౫॥౬॥౭॥౮॥ కేతే శ్రవణా ఇత్యపేక్షాయామాహ ॥ బ్రహ్మణః పుత్రా ఇతి
సప్తభిః ॥ దూరాత్ శ్రవణే వీక్షణం జ్ఞానం యేషాం తే దూరదర్శనే దూ

దగ్ధ్రధర్మరాజపురం మహత్ ॥ ౩ ॥ హాహాకారసమాయుక్తం
దృష్ట్వా క్రందతి పాతకీ । తత్క్రందితం సమాకర్ణ్య యమస్య
పురచారిణః ॥ ౪ ॥ గత్వా చ తత్ర తే సర్వే ప్రతీహారం వదంతి
హి । ధర్మధ్వజః ప్రతీహారస్తత్ర తిష్ఠతి సర్వదా ॥౫॥ స గత్వా చి
త్రగుప్తాయ బ్రూతే తత్ర శుభాశుభం । తతస్తం చిత్రగుప్తోపి ధ
ర్మరాజం నివేదయేత్ ॥ ౬ ॥ నాస్తికా యే నరాస్తార్క్ష్య మహా
పాపరతాస్సదా । తాంశ్చ సర్వాన్యథాయోగ్యం సమ్యగ్జా
నాతి ధర్మరాట్ ॥౭॥ తథాపి చిత్రగుప్తాయ తేషాం పాపం స పృ
చ్ఛతి । చిత్రగుప్తోపి సర్వజ్ఞః శ్రవణాన్పరిపృచ్ఛతి ॥ ౮ ॥ శ్ర
వణా బ్రహ్మణః పుత్రాః స్వర్భూపాతాళచారిణః । దూర
శ్రవణవిజ్ఞానా దూరదర్శనచక్షుషః ॥ ౯ ॥ తేషాం పత్న్య
స్తథాభూతాః శ్రవణ్యః పృథగాహ్వయాః । స్త్రీణాం విచేష్టి
తం సర్వం తా విజానంతి తత్త్వతః ॥ ౧౦ ॥ నరైః ప్రచ్ఛన్నం ప్ర
త్యక్షం యత్ప్రోక్తం చ కృతం చ యత్ । సర్వమావేదయంత్యే
వ చిత్రగుప్తాయ తే చ తాః ॥ ౧౧ ॥ చారాస్తే ధర్మరాజస్య మ
నుష్యాణాం శుభాశుభం । మనోవాక్కాయజం కర్మ సర్వం జా
నంతి తత్త్వతః ॥ ౧౨॥ ఏవం తేషాం శక్తిరస్తి మర్త్యామర్త్యా
ధికారిణాం । కథయంతి నృణాం కర్మ శ్రవణాస్సత్యవాదినః ॥౧౩॥
వ్రతైర్దానైశ్చ సత్యోక్త్యా యస్తోషయతి తాన్నరః । భవంతి
తస్య తే సౌమ్యాస్స్వర్గమోక్షప్రదాయినః ॥ ౧౪ ॥ పాపి
నాం పాపకర్మాణి జ్ఞాత్వా తే సత్యవాదినః । ధర్మరాజపురః ప్రో
క్త్వా జాయంతే దుఃఖదాయినః ॥ ౧౫ ॥ ఆదిత్యచంద్రావని

రగతవస్తుప్రత్యక్షీకరణే చక్షుర్యేషాం తే ॥ ౯॥ పృథక్ స్త్రీవాచకం ఆహ్వా
యం నామ యాసాం తాః ॥ ౧౦ ॥ తే శ్రవణాః తాః శ్రవణ్యశ్చేతి ॥ ౧౧ ॥
౧౫ ॥ ఆదిత్యాదయోపి నరస్య వృత్తం శుభాశుభాచరణం జానంతి సాక్షిత

యాపశ్యంతీత్యర్థః. ద్యౌః అంతరిక్షం తదంతర్గతగ్రహనక్షత్రాదయో
వా. హృదయం అంతరాత్మా అహంకారాదీనాం దేవతా । రాత్రిశ్చ ఉభేఇ
తి సంధ్యాభావ ఆపః । ధర్మః హారే హృదయాదుత్పన్నోయం ॥౧౬॥ సర్వ
తః సర్వాణ్యేతే ధర్మరాట్చిత్రగుప్తాదయః తత్ర స్వస్థానే స్థితా ఏవ కాయ
స్థం శరీరే స్థితం యత్పాపం పుణ్యంచ తత్సర్వం పశ్యంతీత్యర్థః । కాయస్థ
మితి పాపపుణ్యస్యైవ విశేషణం న తు జాతిపరం। యే కేచిత్ చిత్రగుప్తం కా

లోనలశ్చ ద్యౌర్భూమిరాపో హృదయం యమశ్చ । అహశ్చ
రాత్రిశ్చ ఉభే చ సంధ్యే ధర్మశ్చ జానాతి నరస్య వృత్తం ॥ ౧౬ ॥
ధర్మరాజశ్చిత్రగుప్తః శ్రవణా భాస్కరాదయః । కాయస్థం
తత్ర పశ్యంతి పాపం పుణ్యంచ సర్వశః ॥ ౧౭ ॥ ఏవం సునిశ్చ
యం కృత్వా పాపినాం పాతకం యమః । ఆహూయ తాన్నిజం
రూపం దర్శయత్యతిభీషణం ॥ ౧౮ ॥ పాపిష్ఠాస్తే ప్రపశ్యంతి
యమరూపం భయంకరం । దండహస్తం మహాకాయం మహి
షోపరిసంస్థితం ॥ ౧౯ ॥ ప్రళయాంబుదనిర్ఘోషం కజ్జలాచ
లసన్నిభం । విద్యుత్ప్రభాయుధైర్భీషం ద్వాత్రింశద్భుజసం
యుతం ॥ ౨౦ ॥ యోజనత్రయవిస్తారం వాపీతుల్యవిలోచ
నం । దంష్ట్రాకరాళవదనం రక్తాక్షం దీర్ఘనాసికం ॥౨౧॥ మృ
త్యుజ్వరాదిభిర్యుక్తశ్చిత్రగుప్తోపి భీషణః । సర్వే దూతాశ్చ
గర్జంతి యమతుల్యాస్తదంతికే ॥ ౨౨ ॥ తం దృష్ట్వా భయభీ
తస్తు హా హేతి వదతే ఖలః। అదత్తదానం పాపాత్మా కంపతే క్రం

యస్థం జాతివిశేషం వదంతి । తన్న న హి తస్మిన్పరలోకే కశ్చిజ్జాతివిశేషో స్తి
తత్రత్యైకా దేవజాతిరేవ, యది జాతివిశేషస్తదా తు కాయస్థః పశ్యతీత్యేవ
పాఠః స్యాత్, స తు కస్మిన్నపి పుస్తకే నాస్తి, అతో యదనవద్యం తత్ జ్ఞా
తవ్యమితి । కించ చిత్రగుప్తస్య ద్వాదశపుత్రాస్సంతి తేషాం వంశోద్భవా
ఇహ భూమిస్థాః కాయస్థా భవంతీత్యపి బహుముఖగతకథానకం వదతి । త
త్ గ్రంథాంతరే లోకవ్యవహారే యది భవతి తదా భవతు నామ, అత్రాపి
మమ నాగ్రహ ఇతి ॥౧౭॥ ౨౧॥ తదంతికే యమసమీపే చిత్రగుప్తోపి భీషణః

భయంకర ఏవాస్తే న తు కుండలాలంకృత ఇతి || ౨౨ || ౨౬ || తథైవాత్యంతహర్షేణైవ భోగ్యాః భోక్తుం యోగ్యా ఏవ || ౨౭ || ౨౮ || సంభావితానాం పాపాపరాధం రాజవద్ధర్మరాడపేక్షతే, అప్రతిష్ఠితం మామేవ మారయ

జతే పురః || ౨౩ || తతో వదతి తాంత్సర్వాన్నిందమానాం
శ్చ పాపినః | శోచతస్స్వాని కర్మాణి చిత్రగుప్తో యమాజ్ఞయా ||
౨౪ || భో భో పాపా దురాచారా అహంకారప్రదూషితాః |
కిమర్థం మార్జితం పాపం యుష్మాభిరవివేకిభిః || ౨౫ || కామ
క్రోధాద్యదుత్పన్నం సంగమేన చ పాపినాం | తత్పాపం దుః
ఖదం మూఢాః కిమర్థం చరితం జనాః || ౨౬ || కృతవంతః పురా
యూయం పాపాన్యత్యంతహర్షితాః | తథైవ యాతనా భో
గ్యాః కిమిదానీం పరాఙ్ముఖాః || ౨౭ || కృతాని యాని పాపాని
యుష్మాభిస్సుబహూన్యపి | తాని పాపాని దుఃఖస్య కారణం చ
నవంజనాః || ౨౮ || మూర్ఖేపి పండితే వాపి దరిద్రే వా శ్రియా
న్వితే | సబలే నిర్బలే వాపి సమవర్తీ యమస్స్మృతః || ౨౯ ||
చిత్రగుప్తస్యేతి వాక్యం శ్రుత్వా తే పాపినస్తదా | శోచంత
స్స్వాని కర్మాణి తూష్ణీం తిష్ఠంతి నిశ్చలాః || ౩౦ || ధర్మరాజోపి
తాన్దృష్ట్వా చోరవన్నిశ్చలస్థితాన్ | ఆజ్ఞాపయతి పాపానాం
శాస్తిం చైవ యథోచితాం || ౩౧ || తతస్తే నిర్దయా దూతా
స్తాడయిత్వా వదంతి చ | గచ్ఛ పాపిన్మహాఘోరాన్నరకానతిభీ
షణాన్ || ౩౨ || యమాజ్ఞాకారిణో దూతాః ప్రచండశ్చండకాద
యః | ఏకపాశేన తాన్బద్ధ్వా నయంతి నరకాన్ప్రతి || ౩౩ || తత్ర
వృక్షో మహానేకో జ్వలదగ్నిసమప్రభః | పంచయోజనవిస్తీ
ర్ణ ఏకయోజనముచ్ఛ్రితః || ౩౪ || తద్వృక్షే శృంఖలైర్బ
ద్ధ్వాధోముఖం పాతయంతి తే | రుదంతి జ్వలితాస్తత్ర తేషాం

తీతి మామంస్థా ఇత్యాహ || మూర్ఖేపీతి || ౨౯ || ౩౦ || చోరో యథాచార్యే కర్మణి జ్ఞాతే సతి సునిశ్చలో భవతి తద్వదిత్యర్థః, శాస్తిం ప్రాయశ్చిత్తరూపాం యాతనాం || ౩౧ || ౩౩ || తత్ర నరకతటే || ౩౪ || అధోముఖం బద్ధ్వా

౩౫॥౩౯॥దుష్టచేష్టితందుష్టాచరణంకిమర్థంకృతమితి శేషః ॥౪౦॥ బలిరి
తి-వైశ్వదేవాదికమపినకృతమిత్యర్థః ॥ ౪౧ ॥ కించత్వయాయాతనానివ
ర్తకం యమచిత్రగుప్తయోర్ధ్యానం మంత్రజపశ్చాపి నకృతఇత్యా
హ ॥ యమస్యేతి॥ ధ్యానమంత్రౌమంత్రమహోదధావుక్తౌ, తద్యథా
''పాథస్సంయుతమేఘసన్నిభతనుఃప్రద్యోతనస్యాత్మజో నృణాంపుణ్య
కృతాంశుభావహవపుఃపాపీయసాందుఃఖకృత్ । శ్రీమాన్ దక్షిణదిక్పతి

త్రాతానవిద్యతే ॥౩౫॥ తస్మిన్వైశాల్మలీవృక్షేలంబంతేనైక
పాపినః । క్షుత్పిపాసాపరిశ్రాంతాయమదూతైశ్చ తాడితాః
౩౬ ॥ క్షమధ్వంభోఽపరాధంమేకృతాంజలిపుటాఇతి। విజ్ఞాప
యంతితాన్దూతాన్పాపిష్ఠాస్తేనిరాశ్రయాః ॥ ౩౭ ॥ పునః
పునశ్చమూత్రైస్తైర్హన్యంతేలోహయష్టిభిః । ముద్గరైస్తోమ
రైఃకుంతైర్గదాభిర్ముసలైర్భృశం ॥౩౮॥ తాడనాచ్చైవ
నిశ్చేష్టామూర్ఛితాశ్చభవంతితే । తథానిశ్చేష్టితాన్దృష్ట్వా
కింకరాస్తేవదంతిహి ॥౩౯॥ భోభోపాపాదురాచారాఃకిమ
ర్థందుష్టచేష్టితం । సులభానినదత్తానిజలాన్యన్నాన్యపిక్వచి
త్ ॥౪౦॥ గ్రాసార్ధమపినోదత్తః శ్వవాయసయోర్బ
లిః । నమస్కృతానాతిథయోనకృతంపితృతర్పణం॥౪౧॥ య
మస్యచిత్రగుప్తస్యనకృతంధ్యానముత్తమం । నజప్తశ్చతయో
ర్మంత్రోనభవేద్యేనయాతనా ॥ ౪౨ ॥ నాపికించిత్కృతం
తీర్థంపూజితాస్సర్వదేవతాః । గృహాశ్రమస్థితేనాపిహంత

ర్మహిషగోభాషాంబరాలంకృతో ధ్యేయస్సంయమనీపతిఃపితృగణస్వా
మీయమోదండభృత్ ॥ అభ్యస్తోయంమహామంత్రస్సకలాఘవినాశనః ।
నరకప్రాప్తిరోధాస్యాద్యమభీతినివర్తకఇతి॥కిరీటోజ్జ్వలంవస్త్రభూషా
భిరామంవిచిత్రాసనాసీన మిందుప్రభాస్యం । నృణాంపాపపుణ్యానిప
త్రేలిఖంతంభజేచిత్రగుప్తంసఖాయంయమస్య ॥ సిద్ధమంత్రమిమంపుం
సాంపఠతాంచిత్రగుప్తకః । ప్రసన్నోగణయేత్పుణ్యంపాపంనైవకదాచ
న''ఇతి అత్రరహస్యత్వాన్మంత్రౌనలిఖితౌ ॥ ౪౨ ॥ నోద్ధృతఃననిపా-సి

తః॥ ౪౩॥౪౪॥ క్షమధ్వం భో అపరాధం మే, ఏతస్యోత్తరమాహ॥ అపనాధే క్షమేతి క్షమాపరాధం తు హరిః కురుతే- తదగ్రే ఇదం కిమర్థం నోక్తం యతోఽనంతాపరాధానాం క్షమా స్యాదితి భావః ॥ ౪౫॥ ౪౬॥ అవటే గర్తేఽర్థం ఖాత్వా కటిపర్యంతం రజోభిః పూరయిత్వా దృఢలక్ష్యం కృత్వా

కారోఽపినోద్ధృతః ॥ ౪౩ ॥ శక్రోఽపి కాశ్యపోఽనంతో భుఙ్క్త్వా పాపఫలం స్వకమ్। యత్త్వం ధర్మవిహీనోఽసి తతస్త్వం తాడ్యసే భృశమ్॥౪౪॥ క్షమాపరాధం కురుతే భగవాన్ హరిరీశ్వరః। వయం తు పాపరాధానాం దండదా హి తదాజ్ఞయా ॥ ౪౫॥ ఏవముక్త్వా వ్రచతే మా తా నిర్దయం తాడయంతి తాన్ । జ్వలదంగారసదృశాః పతితాస్తాడనాదధః॥ ౪౬॥ పతనాత్తస్య పత్రైశ్చ గాత్రచ్ఛేదో భవేత్తతః। తానధః పతితాన్ శ్వానో భక్షయంతి రుదంతి తే॥౪౭॥ రుదంతస్తే తతో దూతైర్ముఖమాపూర్య రేణుభిః। నిబధ్య వివిధైః పాశైర్హన్యంతే కేఽపి ముద్గరైః॥౪౮॥ పాపినః కేఽపి భిద్యంతే క్రకచైః కాష్ఠవద్ద్విధా। క్షిప్త్వా చాన్యే ధరాపృష్ఠే కుఠారైః ఖండశః కృతాః॥౪౯ అర్ధం ఖాత్వాఽవటే కేచిద్భిద్యంతే మూర్ధ్ని సాయకైః ॥ అపరే యంత్రమధ్యస్థాః పీడ్యంతే చేక్షుదండవత్ ॥ ౫౦॥ కేచిత్ప్రజ్వలమానైస్తు సాంగారైః పరితో భృశమ్। ఉల్ముకైర్వేష్టయిత్వా చ ధ్మాయంతే లోహపిండవత్ ॥ ౫౧॥ కేచిద్ఘృతమయే పాకే తైలపాకే తథాపరే। కటాహక్షిప్తవటవత్ప్రక్షిప్యంతే యతస్తతః॥౫౨॥ కేచిన్మత్తగజేంద్రాణాం క్షిప్యంతే పురతః పథి। బధ్వా హస్తౌ చ పాదౌ చ క్రియంతే కేఽప్యధోముఖాః ॥ ౫౩ ॥ క్షిప్యంతే కేఽపి కూపేషు పాత్యంతే కేఽపి పర్వతాత్। నిమగ్నాః క్రిమికుండేషు తుద్యంతే క్రిమిభిః పరే ॥ ౫౪ ॥ వజ్రతుండైర్మహాకాకై

ర్త్యర్థః ॥ ౫౦॥ ఉల్ముకైః జ్వలత్కాష్ఠైశ్చ పరితస్సమంతాద్వేష్టయిత్వా భృశమత్యంతం ధ్మాయంతే భస్త్రీధమంతే ॥౫౧ ॥ వటో వటకస్తద్వత్ ప్రక్షిప్యంతే ॥ ౫౨ ॥ శలాకయా ఊర్ధ్వాధోముఖాః క్రియంతే ॥ ౫౩॥

౫౪॥ మిషగృధ్రైభిర్మార్జాలసదృశైః శిరోదేశేమస్తకే- శిరోదేశ ఇతిపా
ఠేనాడీస్థానే, అత్రకాకాః వజ్రతుండైర్మస్తకంవిదార్యనాడీం చోత్పా
ట్య తదంతర్గతం మజ్జాం మాంసం భక్షయంతీత్యర్థః - కించ నేత్రే నేత్ర
స్థానేచ ముఖేచ నిషృష్యంతే॥ ౫౫ ॥ ౫౭॥ యథానృపస్యాధికారిణః
ప్రథమం సాపరాధం సంతాడ్య పశ్చాత్ కారాగారేనృపాజ్ఞయా ప్రక్షి

గృధ్రైర్ద్రామిషగృధ్నుభిః । నిషృష్యంతే శిరోదేశే నేత్రే
చాస్యేచ చుంచుభిః ॥ ౫౫ ॥ ఋణంవై ప్రార్థయంత్యన్యే
దేహి దేహి ధనం మమ । యమలోకే మయాదృష్టో ధనం మే భ
క్షితం త్వయా॥ ౫౬॥ ఏవం వివదమానానాం పాపినాం నరకా
లయే । ఛిత్వా సందంశకైర్దూతా మాంసఖండానదంతిచ॥
౫౭॥ ఏవం సంతాడ్య తాన్ దూతాస్సంకృష్య యమశాసనాత్ ।
తామిస్రాదిషు ఘోరేషు క్షిప్యంతే నరకేషుచ ॥ ౫౮ ॥ నర
కాదుఃఖబహులా స్తత్ర వృక్షసమీపతః । తేషు సంతిమహద్దుః
ఖం తద్వాచామప్యగోచరమ్॥ ౫౯॥ చతురాశీతిలక్షాణి నరకా
స్సంతి ఖేచర । తేషాం మధ్యే ఘోరతమా ధౌరేయా స్త్వేకవిం
శతిః ॥ ౬౦ ॥ తామిస్రో లోహశంకుశ్చ మహారౌరవశాల్మలీ ।
రౌరవః కుట్మలః కాలసూత్రకః పూతిమృత్తికః॥ ౬౧ ॥ సం
ఘాతో లోహితోదశ్చ సవిషస్సంప్రతాపనః । మహానిరయకా
కోలౌ సంజీవనమహాపథౌ॥ ౬౨ ॥ అవీచిరంధతామిస్రః కుం
భీపాకస్తథైవచ । సంప్రతాపననామైక స్తపనాస్త్వేకవింశతిః॥
౬౩॥ నానాపీడామయాస్సర్వే నానాభేదైః ప్రకల్పితాః । నా
నాపాపవిపాకాశ్చ కింకరాద్యైరధిష్ఠితాః ॥ ౬౪॥ ఏతేషుపతి

పంతితద్వదత్రాపీత్యాహ॥ ఏవమితి॥ ౫౮ ॥ గోచరం వర్ణయితుమ
శక్యం, స్వభోగవేద్యత్వాదతః కిం వర్ణయామీతి ॥ ౫౯ ॥ ధౌరేయాః ప్ర
ధానాః అతిదుఃఖదా ఇత్యర్థః ॥ ౬౦ ॥ తానేవాహ ॥ తామిస్ర ఇతి
త్రిభిః॥ గ్రంథవిస్తరభయాన్నామనిరుక్తిర్నకృతా ॥ ౬౧॥ ౬౩॥ నానా
ప్రకారాణాం పాపానాం విపాకాః ఫలరూపాశ్చేతి ॥ ౬౪॥ ౬౫॥ మిథ

స్సంగేన పరస్పరాసక్త్యా॥౨౬॥ యాతనాముపసంహరతి॥ ఏవమితి॥ ఉభ
యం కుటుంబస్య దేహం చ ప్రేత్య పరలోకే ॥ ౨౭ ఉపార్జితం ధనం
భుంజంతి బహవః, కర్తైవ తు నరకం యాతీత్యాహ॥ ఏక ఇతి॥ భూతద్రోహే
ణ వైరేణ యద్భృతం పోషితం తదిదం కళేబరం స్థూలశరీరం క్షైవ హిత్వా
కుశలాదితరత్పాపం తదేవ పాథేయం భోగ్యం యస్య స కర్తైవ ధ్వాంతం
తమః నరకం ప్రపద్యతే, న తు భోక్తారః, తథా చ స్మృతిః " దేశగ్రామకు
లానిస్యుర్భాగభాంజి కృతాదిషు। కలౌ తు కేవలం కర్తా ఫలభుక్పుణ్య పా
పయోః" ఇతి॥౨౮॥ నను పాపమపి విభాగయుక్తం న గచ్ఛేత్తత్రాహ॥ దైవేనేతి॥

తా మూఢాః పాపిష్ఠాః స్వధర్మవర్జితాః। తత్ర భుంజంతి కల్పాంతే
తాస్తా నరకయాతనాః ౨౫ ॥ యాస్తామిస్రాంధతామిస్ర
రౌరవాద్యాశ్చ యాతనాః॥ భుంక్తే నరో వా నారీ వా మిథస్సం
గేన నిర్మితాః ॥ ౨౬ ॥ ఏవం కుటుంబం బిభ్రాణ ఉదరంభర ఏవ
వా । విసృజ్యేహోభయం ప్రేత్య భుంక్తే తత్ఫల మీదృశమ్॥
౨౭॥ ఏకః ప్రపద్యతే ధ్వాంతం హిత్వేదం స్వం కళేబరం । కుశ
లేతరపాథేయో భూతద్రోహేణ యద్భృతమ్ ॥ ౨౮ ॥ దైవే
నాసాదితం తస్య శమలం నిరయే పుమాన్। భుంక్తే కుటుంబపో
షస్య హృతవిత్త ఇవాతురః ॥ ౨౯ ॥ కేవలేన హ్యధర్మేణ కు
టుంబభరణోత్సుకః। యాతి జీవోంధతామిస్రం చరమం తమసః
పదమ్॥ ౩౦॥ అధస్తాన్నరలోకస్య యావతీర్యాతనాద

తస్య కుటుంబపోషస్య శమలం పాపం దైవేన ఈశ్వరేణ ప్రాపితం భుంక్తే,
అతః పాపత్యాగే న స్వతంత్ర ఇతి భావః ॥ ౨౯ ॥ నను కుటుంబపోషణం తు
విహితమేవ తత్రాహ- కేవలేన హ్యధర్మేణేతి॥ తమసః నరకస్య చరమం ప
దం అంతిమం స్థానం మహాదుఃఖప్రదమిత్యర్థః ॥ ౩౦ ॥ పునర్మనుష్య శరీ
రప్రాప్తి కారణమాహ- నరలోకస్య మనుష్యదేహప్రాప్తేరధస్తాదర్వాక్
యావంత్యో యాతనాః ఆదిశబ్దేన సూకరాది యోనయో యాస్తాస్స
ర్వాః క్రమేణ సంప్రాప్య భోగేన క్షీణపాపః శుచిస్సన్ అత్ర పునః నర
త్వం ప్రాప్నోతీత్యర్థః॥ ౩౧॥ ....*

ఇతి శ్రీగరుడపురాణటీకాయాం యమయాతనానిరూపణో నామ తృతీయోధ్యాయః॥ ... ... ❋

పాపాన్యేవ మనుష్యాణాం యాతనాదుఃఖదానిచ॥ ఇతి శ్రుత్వా చ గరుడః పాపాన్యేవ విపృచ్ఛతి॥ కైరితి॥ అత్ర దుఃఖస్యానంతరం సుఖమిత్యాగమాపాయిత్వం న, కింతు పాపినాం దుఃఖభయానంతరం దుఃఖభయాన్యే

యః। క్రమశస్సమతిక్రమ్య పునరత్రావ్రజేచ్ఛుచిః॥ ౭౧॥ ...

ఇతి శ్రీగరుడపురాణే సారోద్ధారే యమయాతనానిరూపణో నామ తృతీయోధ్యాయః ❋❋❋❋ శ్రీగరుడ ఉవాచ॥ కైర్గచ్ఛంతి మహామార్గే వైతరణ్యాం పతంతి కైః। కైః పాపైర్నరకే యాంతి తన్మే కథయ కేశవ॥ ౧॥ శ్రీభగవానువాచ॥ సదైవాకర్మనిరతాః శుభకర్మపరాఙ్ముఖాః। నరకాన్నరకం యాంతి దుఃఖాద్దుఃఖం భయాద్భయమ్॥ ౨॥ ధర్మరాజపురే యాంతి త్రిభిర్ద్వారైస్తు ధార్మికాః। పాపాస్తు దక్షిణద్వారమార్గేణైవ వ్రజంతి తత్॥ ౩॥ అస్మిన్నేవ మహాదుఃఖే మార్గే వైతరణీ నదీ। తత్ర యే పాపినో యాంతి తానహం కథయామి తే॥ ౪॥ బ్రహ్మఘ్నాశ్చ సురాపాశ్చ గోఘ్నా వా బాలఘాతుకాః। స్త్రీఘాతిగర్భపాతీ చ యే చ ప్రచ్ఛన్నపాపినః॥ ౫॥ యే హరంతి గురోర్ద్రవ్యం దేవద్రవ్యం ద్విజస్య వా। స్త్రీద్రవ్యహారిణో యే చ బాలద్రవ్యహరాశ్చ యే॥ ౬॥ యే ఋణం న ప్రయచ్ఛంతి యే వై న్యాసాపహారకాః। విశ్వాసఘాతకా యే చ సవిషాన్నేన మారకాః॥ ౭॥ దోషగ్రాహీ గుణాశ్లాఘీ గుణవత్సు చ మత్సరాః। నీచానురాగిణో మూఢాః సత్సంగతి

వేతి నిరూపయన్ శ్రీభగవానువాచ॥ శాస్త్రేషు బహుధా ప్రోక్తం నరకప్రదపాతకం॥ తస్య సారం సముద్ధృత్య చతుర్థే ప్రాహ మాధవః॥ ౧॥ ౨॥ తత్పురం ప్రతి॥ ౩॥ అస్మిన్ దక్షిణమార్గే॥ ౪॥ బ్రహ్మఘ్నా ఇత్యాదిపదానాం గచ్ఛంతి యమమార్గే ఇత్యనేన సంబంధః॥ ౫॥ ౬॥ ౭॥ దోషానేవ గృహ్ణాతీతి దోషగ్రాహీ గుణానాం శ్లాఘాం న కరోతీతి గుణాశ్లాఘీను

త్సరాః తదుత్కర్షమసహమానాః, నీచేష్వేవ అనురాగః స్నేహః యే
షాం ॥ ౮ ॥ ౧౬ ॥ ఏతావద్దానం తుభ్యం ప్రదాస్యామీతి ప్రతిశ్రుత్య
ప్రతిజ్ఞాయ యథార్థం యథాప్రతిజ్ఞం । ఆగచ్ఛ దానం దాస్యామీత్యా
హూయ పశ్చాన్నాస్తి తుభ్యం న దదామీతి బ్రూయాత్ ॥ ౧౭ ॥ స్వదత్త
స్యాపి దానస్య యో హర్తా - అనుతాపకః వృథైవ దత్తమితి పశ్చాత్తాపక

పరాఙ్ముఖాః॥ తీర్థసజ్జనసత్కర్మగురుదేవవినిందకాః। పురాణ
వేదమీమాంసాన్యాయవేదాంతదూషకాః॥౯॥ హర్షితా దుః
ఖితం దృష్ట్వా హర్షితే దుఃఖదాయకాః। దుష్టవాక్యస్య వక్తారో దు
ష్టచిత్తాశ్చ యే సదా ॥౧౦॥ న శృణ్వంతి హితం వాక్యం శాస్త్రవా
ర్తాం కదాపి న। ఆత్మసంభావితాః స్తబ్ధా మూఢాః పండితమా
నినః ॥ ౧౧ ॥ ఏతే చాన్యే చ బహవః పాపిష్ఠా ధర్మవర్జితాః॥
గచ్ఛంతి యమమార్గే హి రోదమానా దివానిశం ॥ ౧౨ ॥ య
మదూతైస్తాడ్యమానా యాంతి వైతరణీం ప్రతి। తస్యాం పతంతి
యే పాపాస్తానహం కథయామి తే॥౧౩॥ మాతరం యే వమన్యం
తే పితరం గురుమేవ చ । ఆచార్యం చాపి పూజ్యం చ తస్యాం మజ్జం
తి తే నరాః ॥ ౧౪ ॥ పతివ్రతాం సాధుశీలాం కులీనాం వినయా
న్వితాం। స్త్రియం త్యజంతి యే ద్వేషాద్వైతరణ్యాం పతంతి తే ।
౧౫ ॥ సతాం గుణసహస్రేషు దోషానారోపయంతి యే। తే
ష్వవజ్ఞాం చ కుర్వంతి వైతరణ్యాం పతంతి తే ॥ ౧౬ ॥ బ్రాహ్మ
ణాయ ప్రతిశ్రుత్య యథార్థం న దదాతి యః। ఆహూయ నాస్తి
యో బ్రూయాత్తయోర్వాసశ్చ సంతతం ॥౧౭॥ స్వయం దత్తా
పహర్తా చ దానం దత్త్వానుతాపకః। పరవృత్తిహరశ్చైవ దా
నే దత్తే నివారకః ॥ ౧౮ ॥ యజ్ఞవిధ్వంసకశ్చైవ కథాభంగక

రః దుర్వాక్యైర్విప్రస్యైవ సంతాపకరో వా దానే అన్యేన దత్తే సతి । స్వ
యం దత్తాపహర్తా చేత్యాదిపదానాం వైతరణ్యాం పతంతి తే ఇత్యనేన సం
బంధః ॥౧౮॥ యజ్ఞేషు ద్రవ్యయజ్ఞాదిషు విఘ్నకర్తా హరేః కథాయాః
నివారణకర్తా క్షేత్ర ఇత్యుపలక్షణం గ్రామస్యాపి పరంపరాగతసీమా

హృతా । గోచరకర్షకః గావశ్చరంతియస్మిన్నితిగోచరంవనం-భాషాయాంబీడఇతిప్రసిద్ధంతస్మిన్ కృషికర్తా ॥౧౯॥ వృషల్యః స్మృతౌకథితాః "వేశ్యాఽసతీచదాసీచకుమారీస్యాద్రజస్వలా।యావసత్యగ్రహాణేభార్యా వృషల్యఃపంచసంస్మృతాః । వేశ్యేత్యత్రవంధ్యేతిపాఠః క్వాచిత్కః। అన్యత్రయజ్ఞంవినావేదోక్తయజ్ఞేషుపశుహింసాపిహింసైవ । తథాచశ్రుతిః 'దేవాయద్యజ్ఞంతన్వానాః।అబధ్నన్ పురుషంపశు'మితి।స్మృతిశ్చ "యజ్ఞార్థంపశవస్సృష్టాః స్వయమేవస్వయంభువా । అతస్త్వాంఘాతయా

రశ్చయః । క్షేత్రసీమాహరశ్చైవయశ్చగోచరకర్షకః ॥౧౯॥ బ్రాహ్మణోరసవిక్రేతాయశ్చస్యాద్వృషలీపతిః । వేదోక్తయజ్ఞాదన్యత్రస్యాదాత్మార్థంపశుమారకః ॥ ౨౦ ॥ బ్రహ్మకర్మపరిభ్రష్టోమాంసభోక్తాచమద్యపః। ఉచ్ఛృంఖలస్వభావోయశ్శాస్త్రాధ్యయనవర్జితః ॥౨౧॥ వేదాక్షరంపఠేచ్ఛూద్రః కాపిలంయఃపయఃపిబేత్ । ధారయేద్బ్రహ్మసూత్రంచఅథవాబ్రాహ్మణీపతిః ॥ ౨౨ ॥ రాజభార్యాభిలాషీచ పరదారాపహారకః। కన్యాయాంకాముకశ్చైవసతీనాందూషకశ్చయః ॥ ౨౩ ॥ ఏతేచాన్యేచబహవోనిషిద్ధాచరణోత్సుకాః । విహితత్యాగినోమూఢావైతరణ్యాంపతంతితే ॥౨౪॥ సర్వాన్మార్గేషుతాన్క్రోశ్యమానాన్పాపినోయమాలయం । పునర్యమాజ్ఞయాగత్యదూతాస్తస్యాంక్షిపంతితాన్ ॥ ౨౫ ॥ యావైధురంధరాసర్వాధారణానాం ఖగాధిప । అత్రస్త

మ్యద్య తస్మాద్యజ్ఞేవధోఽవధః" ఇతి ॥ ౨౦ ॥ ఉచ్ఛృంఖలస్వభావఃనిరంకుశస్వభావః ॥ ౨౧ ॥ కపిలాయాగోఃఇదంకాపిలం ॥ ౨౨ ॥ కాముకః కామాభిలాషీ - సతీనాంపతివ్రతానాందూషకఃబలాత్శీలభ్రష్టకరః ॥ ౨౩ ॥ ౨౪ ॥ దూతాఃపునఃప్రత్యాగత్యవైతరణ్యాంతాన్ క్షిపంతి ॥ ౨౫ ॥ ననుపూర్వంనరకేష్వేకంనపఠ్యంతే అత్రఆహ ॥ యాఇతి ॥ ధారణానాంసర్వనరకేషుముఖ్యానామేకవింశతినరకాణాం ధురంయాతనాప్రయాసంధారయతీతి ధురంధరా ఏకైవసర్వనరకాణాందుఃఖప్రదేత్య

థః । అతో నరకాన్విహాయ ప్రావణం వైతరణ్యాం క్షిపంతీతి భావః ॥ ౨౬ ॥ డానాద్యుపాయం వినైవ తస్యాం సుఖం భజంతీత్యాహ కృష్టేతి ॥ ౨౭ ॥ కూటసాక్ష్యం మిథ్యాసాక్ష్యం- వివదతాం మధ్యే యో మిథ్యావాదినం సంతమయం సత్యం వదతీతి బ్రువంతి తే కూటధర్మో వేదబాహ్యాధర్మః- ఛలేన వంచనాదినా ఆర్జనే ధనసంచయే కూటసాక్ష్యాదయః వృక్షే తాడనం భుంజతే ఇతి తృతీయో సంబంధః ॥ ౨౮ ॥ అతివృష్టాన్ ఉచ్చతరతరూన్- వనం ఫలప్రధానం. ఆరామం పుష్పప్రధానం ॥ ౨౯ ॥ ౩౦ ॥ ౩౧ ॥ నాస్తికాః

స్యాం ప్రక్షిపంతి వైతరణ్యాం చ పాపినః ॥ ౨౬ ॥ కృష్టాగారాన్
దీనో దత్త్వా సాధ్వా దేహక్రియాః కృతాః । తస్యాం భుక్త్వా మ
హద్దుఃఖం యాంతి వృక్షం తటోద్భవం ॥ ౨౭ ॥ కూటసాక్ష్య
ప్రదాతారః కూటధర్మపరాయణాః । ఛలేనార్జనసంసక్తా
శ్చౌర్యవృత్త్యా చ జీవినః ॥ ౨౮ ॥ ఛేదయంత్యతివృష్టాంశ్చ వ
నారామవిభంజకాః । వ్రతం తీర్థం పరిత్యజ్య విధవాశీలనాశ
కాః ॥ ౨౯ ॥ భర్తారం దూషయేన్నారీ పరం మనసి ధారయేత్
ఇత్యాద్యాశ్శాల్మలీవృక్షే భుంజంతే బహు తాడనం ॥ ౩౦ ॥ తాడ
నాత్పతితాన్ దూతాః క్షిపంతి నరకేషు తాన్ । పతంతి తేషు యే
పాపాస్తానహం కథయామి తే ॥ ౩౧ ॥ నాస్తికా భిన్నమర్యా
దాః కదర్యా విషయాత్మకాః । దాంభికాశ్చ కృతఘ్నాశ్చ తే వై
నరకగామినః ॥ ౩౨ ॥ కూపానాం చ తటాకానాం వాపీనాం
దేవసద్మనాం । ప్రజాగృహాణాం భేత్తారస్తే వై నరకగామినః ॥

జగత్కర్తా ఈశ్వరో నాస్తీతి వాదకాః, స్నానాదిఫలం పరలోకే నాస్తీతి వాదినో వా భిన్నా దూరీకృతాః పరంపరాగత ధర్మమర్యాదా యైస్తే కదర్యాస్తు స్మృతావుక్తాః "ఆత్మానం ధర్మకృత్యం చ పుత్రదారాంశ్చ పీడయన్ । దేవతాతిథిభృత్యాంశ్చ స కదర్య ఇతి స్మృతః" ఇతి ॥ ప్రాయో ధర్మః కదర్యాణాం న సుఖాయ కదాచన, ఇహ చాత్మోపతాపాయ పరత్ర నరకాయ చేత్యర్థః ॥ విషయేష్వేవ ఆత్మా మనో యేషాం తే- దాంభికాః మిథ్యాచారాః లోకవంచనాయ జపతపాదౌ ప్రవృత్తా ఇతి. కృతఘ్నాః కృతోపకారనాశకాః ॥ ౩౨

౩౩॥ విసృజ్య అశ్నంతి ద్వేషాత్ కృపణతయా వా దారాదీన్ పరిత్యజ్య అశ్నంతి। ఏకాకిన ఏవ మృష్టాన్నం భుంజంతి- యే చ పితృదేవానాం ఇజ్యాం యాగం ఉత్సృజ్య వైశ్వదేవమకృత్వా । పితృదేవేజ్యమితి పాఠే తు పితృదేవానాం ఇజ్యం పూజ్యం హరిం ఉత్సృజ్య తస్మై అనివేద్య అశ్నంతి యే తే వై నర

౩౩ ॥ విసృజ్యాశ్నంతి యే దారాన్ శిశూన్ భృత్యాంస్తథా గురూన్ । ఉత్సృజ్య పితృదేవేజ్యాం తే వై నరకగామినః ॥ ౩౪ ॥ శంకుభిస్సేతుభిః కాష్ఠైః పాషాణైః కంటకైస్తథా। యే మార్గముపరుంధంతి తే వై నరకగామినః ॥ ౩౫॥ శివం శివాం హరిం సూర్యం గణేశం సద్గురుం బుధం । న పూజయంతి యే మందాస్తే వై నరకగామినః ॥ ౩౬ ॥ ఆరోప్య దాసీం శయనే విప్రో గచ్ఛేదధోగతిం । ప్రజాముత్పాదయన్ దాస్యాం బ్రాహ్మణ్యాద్దేవహీయతే ॥ ౩౭ ॥ న నమస్కారయోగ్యో హి స కదాచిద్ద్విజాధమః। స తే పూజయంతి యే మూఢాస్తే వై నరకగామినః ॥ ౩౮ ॥ బ్రాహ్మణానాం చ కలహం గో యుద్ధం కలహప్రియాః । న వారయంత్యనుమోదంతే తే వై నరకగామినః ॥ ౩౯ ॥ అనన్యశరణాం స్త్రీణామృతుకాలవ్యతిక్రమం । యే ప్రకుర్వంతి విద్వేషాత్తే వై నరకగామినః ॥ ౪౦ ॥ యేపి గచ్ఛంతి రాగాంధా నరా నారీం రజస్వలాం । పర్వస్వప్సు దివా శ్రాద్ధే తే వై నరకగామినః ॥ ౪౧ ॥ యే శారీరం మలం వహ్నౌ ప్రక్షిపంతి జలేపి చ । ఆరామే పథి గోష్ఠే వా తే వై నరకగామినః ॥ ౪౨ ॥ శస్త్రాణాం యే చ కర్తారః శరాణాం ధనుషాం తథా। విక్రేతారశ్చ యే తేషాం తే వై నరకగామినః ॥ ౪౩ ॥ చర్మవిక్రయిణో వైశ్యాః కేశవిక్రయకాః స్త్రియః । విషవిక్రయిణస్సర్వే తే వై నరకగామినః॥౪౪॥ అనాథం

కగామినః ॥ ౩౪ ॥ ౩౫ ॥ ౩౬ ॥ ప్రజాం సంతానం- హీయతే చ్యుతో భవతి ॥ ౩౭॥ ౩౮॥ ౩౯ ॥ అనన్యశరణాశ్చ తాః స్త్రియశ్చ తాసాం స్వకీయానాం వైరేణ ఋతుదానం న దదతి యే ॥ ౪౦ ॥ ౪౩ ॥ కేశో భగః తం విక్రీణంతి తాః వ్యభిచారోపజీవిన్య ఇత్యర్థః ॥ ౪౪ ॥ ౪౫॥ పాకే సత్యపీతి శేషః॥

౪౬ ॥ కస్మిన్నపి విశ్వాసం నకుర్వంతీత్యవిశ్వస్తాః- జిహ్మాః కుటిలాః ॥౪౭॥
నియమాన్ సంధ్యావందనకృచ్ఛ్రచాంద్రాయణాదీన్ సముపాదాయ ప్రతి

నానుకంపంతి యే సతాం ద్వేషకారకాః। వినాపరాధం దండం
తి తే వై నరకగామినః ॥ ౪౫ ॥ ఆశయా సమనుప్రాప్తాన్ బ్రా
హ్మణానర్థినో గృహే । న భోజయంతి పాకేపి తే వై నరకగా
మినః ॥ ౪౬ ॥ సర్వభూతేష్వవిశ్వస్తాస్తథా తేషు వినిర్ద
యాః । సర్వభూతేషు జిహ్మా యే తే వై నరకగామినః॥ ౪౭ ॥ ని
యమాన్ సముపాదాయ యే పశ్చాదజితేంద్రియాః। విలోపయ
న్తి తాన్ స్వాయ స్తే వై నరకగామినః॥౪౮॥ అధ్యాత్మవిద్యా దా
తారం నైవ మన్యంతి యే గురుమ్। తథా పురాణవక్తారం తే వై
నరకగామినః॥౪౯॥ మిత్రద్రోహకరా యే చ ప్రీతిచ్ఛేదకరాశ్చ
యే। ఆశాచ్ఛేదకరా యే చ తే వై నరకగామినః॥౫౦॥ వివాహం
దేవయాత్రాం చ తీర్థసార్థాన్ విలుంపతి। స వసేన్నరకే ఘో
రే తస్మాన్నావర్తనం పునః ॥ ౫౧ ॥ అగ్నిం దద్యాన్మహా
పాపీ గృహే గ్రామే తథా వనే । స నీతో యమదూతైశ్చ వహ్ని
కుండేషు పచ్యతే ॥ ౫౨ ॥ అగ్నినా దగ్ధగాత్రోఽసౌ యదా ఛా
యాం ప్రయాచతే। నీయతే చ తదా దూతై రసిపత్రవనాంతరే॥
౫౩॥ ఖడ్గతీక్ష్ణైశ్చ తత్పత్రైర్గాత్రచ్ఛేదో యదా భవేత్ । త
దోచుః శీతలచ్ఛాయే సుఖనిద్రాం కురుష్వ భోః॥ ౫౪॥ పానీయం
పాతుమిచ్ఛన్వై తృషార్తో యది యాచతే। పానార్థం తైల
మత్యుష్ణం తదా దూతైః ప్రదీయతే ॥ ౫౫ ॥ పీయతాం భుజ్య
తాం పానమన్నమూచుస్తదేతి తే । పీతమాత్రేణ తేనైవ దగ్ధాం
త్రా నిపతంతి తే॥ ౫౬॥ కథంచిత్పునరుత్థాయ ప్రలపంతి సుదీన
వత్ । వివశా ఉచ్ఛ్వసంతశ్చ తే వక్తుమపి నాశకన్॥ ౫౭॥ ఇ
త్యేవం బహుశస్తార్క్ష్య యాతనాః పాపినాం స్మృతాః । కిమే

యాః స్వీకృత్య అజితేంద్రియా అదాంతమనసః త్యజంతి తే॥ ౪౮ ॥ ౫౩॥
శీతలా ఛాయా యస్మిన్నితి శీతలచ్ఛాయం వనం తస్మిన్నితి కటాక్షః॥ ౫౪॥

౪౮ ॥ యావదాభూతసంప్లవంమహాప్రళయపర్యంతం- కులాలాగ్నిదం డేషుఘటవత్పచ్యంతే ॥ ౪౯ ॥ నను " దినాంతేబ్రహ్మణః ప్రోక్తో నాశో లోకత్రయస్య వై । పరార్ధద్వితయాంతేపిబ్రహ్మాండస్యాపి సంక్షయః" ఇతిపురాణవచనాత్ కథంమహాప్రళయపర్యంతం పాపినాం నరకే నివాస స్సంభవతి బ్రహ్మణోదినాంత ఏవ తేషాం వినాశస్స్యాదితి చేత్తత్రాహ ॥ తస్యేతి ॥ తేపాపినఃపునరుత్పత్తిసమయేతత్రనరకేష్వేవఉత్పద్యంతే- తస్యపాపస్యఅక్షయంఫలంభుంజంతి॥తదుక్తంబృహన్నారదీయే "నిర్గుణోపినిరానందస్సర్వాత్మాసర్వభావనః । చరాచరాత్మకం విశ్వం

తైర్విస్తారితోప్యత్రైస్సర్వశాస్త్రేషుభాషితైః॥ ౪౮ ॥ ఏవం వైక్లిశ్యమానాస్తేనరానార్యస్సహస్రశః । పచ్యంతే నరకే ఘోరేయావదాభూతసంప్లవమ్॥ ౪౯॥ తస్యాక్షయంఫలం భుక్త్వాతత్రైవోత్పద్యతేపునః । యమాజ్ఞయామహీంప్రాప్యభవంతిస్థావరాదయః॥౫౦॥ వృక్షగుల్మలతావల్లీగిరయశ్చ తృణానిచ।స్థావరాఇతివిఖ్యాతామహామోహసమావృతాః॥ ౫౧॥కీటాశ్చపశవశ్చైవ పక్షిణశ్చజలేచరాః । చతురాశీతి లక్షేషుకథితాదేవయోనయః॥ ౫౨ ॥ ఏతాస్సర్వాః పరిభ్రమ్యతతోయాంతిమనుష్యతామ్ । మానుషేపి శ్వపాకేషుజాయంతేనరకాగతాః॥ ౫౩॥ తత్రాపిపాపంచిహ్నైస్తే భవంతిబహుదుఃఖితాః। గళత్కుష్ఠాశ్చజన్మాంధామహారోగసమాకులాః ॥ ౫౪ ॥ భవంత్యేవం నరా నార్యః పాప చిహ్నా

యథా పూర్వ మకల్పయత్ । స్థావరాద్యాశ్చ విప్రేంద్రా యత్రయత్రవ్యవస్థితాః ॥ తస్మాత్కృతానాం పాపానాం పుణ్యానాంచైవసత్తమాః । అవశ్యమేవభోక్తవ్యంసర్వథాహ్యక్షయంఫలమ్ । నాభుక్తంక్షీయతేకర్మకల్పకోటిశతైరపి" ఇతి॥స్మృతిశ్చ"నిశాంతేపునరుత్థాయప్రళయేయల్లయంగతమ్ । బ్రహ్మాజగత్త్రయంసర్వం యథాపూర్వ మకల్పయత్" ఇతి॥శ్రుతిశ్చ " ధాతాయథాపూర్వమకల్పయత్ । దివంచపృథివీంచాంతరిక్షమథోసువః" ఇతి॥అతస్స్వర్గనరకస్థానస్స్వస్వస్థానేష్వే

లోత్పద్య శుభాశుభకర్మఫలమక్షయమేవ భుంజంతీత్యర్థః ॥ ౬౦ ॥ ఇతి శ్రీగరుడపురాణటీకాయాం చతుర్థోఽధ్యాయః ....*

శ్రుత్వా చ పాపచిహ్నాని గళత్కుష్ఠాదికాని చ । ఇదానీం గరుడస్తాని యథాపాపం విపృచ్ఛతి॥ యేనేతి ॥ ౧ ॥ మనుజైః పాతకం కర్మ కృతం యత్పూర్వజన్మని। హరిస్తత్సూచకాన్యాహ పాపచిహ్నాని పంచమే ॥ యైరితి॥ ౨॥౩॥ పుళిందః భిల్లః- అగమ్యా స్వగోత్రజా- దుశ్చర్మా గజచర్మా

పలక్షితాః ॥ ౬౪ ॥* ఇతి శ్రీగరుడపురాణే సారోద్ధారే నరకప్రదపాపచిహ్ననిరూపణో నామ చతుర్థోఽధ్యాయః, ...*

గరుడః ॥ యేన యేన చ పాపేన యద్యచ్చిహ్నం ప్రజాయతే। యాం యాం యోనిం చ గచ్ఛంతి తన్మే కథయ కేశవ॥ ౧॥ శ్రీభగవానువాచ ॥ యైః పాపైర్యాంతి యాం యోనిం పాపినో నరకాగతాః। యేన పాపేన యచ్చిహ్నం జాయతే తచ్ఛృణు ॥ ౨ ॥ బ్రహ్మహా క్షయరోగీ స్యాద్గోఘ్నః స్యాత్కుబ్జకో జడః । కన్యాఘాతీ భవేత్కుష్ఠీ త్రయశ్చాండాలయోనిషు॥ ౩॥ స్త్రీఘాతీ గర్భపాతీ చ పుళిందో రోగవాన్భవేత్ । అగమ్యాగమనాత్షండో దుశ్చర్మా గురుతల్పగః॥ ౪ ॥ మాంసభోక్తాతిరక్తాంగః శ్యావదంతస్తు మద్యపః । అభక్ష్యభక్షకో లౌల్యాద్బ్రాహ్మణస్స్యాన్మహోదరః ॥ ౫ ॥ అదత్వా మిష్టమశ్నాతి స భవేద్గళగండవాన్ । శ్రాద్ధేన్నమశుచిం దత్వా చిత్రకుష్ఠీ ప్రజాయతే॥౬॥ గురోర్గర్వేణావమానాదపస్మారీ భవేన్నరః । నిందకో వేదశాస్త్రాణాం పాండురోగీ భవేద్ధ్రువం

గురుతల్పగః గురుకులస్త్రీకాముకః॥౪॥ అతిరక్తాంగః కుష్ఠవిశేషః, శ్యావదంతః- స్వభావతః కృష్ణదంతః- శావదంత ఇతి పాఠే తు శావాః అతిసూక్ష్మాః భోజనే బహుదుఃఖదాః దంతాః యస్యేతి శావదంతః । శావదంతానాం తు న కించిద్దుఃఖానుభవోఽస్తి అతః పాపచిహ్నానామతిదుఃఖప్రదత్వాత్ శ్యావదంత ఇత్యేవ పాఠో యుక్తః ॥ లౌల్యాత్ అజితేంద్రియత్వాత్-మహోదరః జలోదరరోగీ ॥ ౫ ॥ ౬ ॥ అపస్మారీ మృగిరోగీ॥౭॥

౮ ॥ పాదేన తాడనాత్ ఖంజః– పద్భ్యామాఘాతాత్ పంగుః, గద్గదః అస్ఫుటవక్తా–తస్య అనృత వాదస్య శ్రోతా ॥ ౯ ॥ ఫలవిక్రేతా మాంసవిక్రయీ ॥ ౧౦ ॥ కునఖీ నిసర్గతః కుత్సిత నఖః కుష్ఠి సదృశః ॥ ౧౧॥ ఆఖుః మూషకః– ధాన్యం సతుషాన్నం॥ ౧౨॥ శాకం హృత్వా శిఖీ మయూరస్స్యాత్–హృత్వేత్యస్య సర్వత్ర సంబంధః– శుభాన్ మృగమదాదీన్

వం ॥ ౭ ॥ కూటసాక్షీ భవేన్మూకః కాణస్స్యాత్పంక్తిభేదకః।
అనోష్ఠస్స్యాద్వివాహఘ్నో జన్మాంధః పుస్తకం హరేత్ ॥౮॥
గోబ్రాహ్మణపదాఘాతాత్ఖంజః పంగుశ్చ జాయతే । గద్గదో
నృతవాదీ స్యాత్తచ్ఛ్రోతా బధిరో భవేత్ ॥ ౯॥ గరదస్స్యా
జ్జడోన్మత్తో ఖల్వాటోఽగ్నిప్రదాయకః। దుర్భగః ఫలవిక్రేతా
రోగవాన్పరమాంసభుక్ ॥ ౧౦ ॥ హీనజాతౌ ప్రజాయేత
రత్నానామపహారకః । కునఖీ స్వర్ణహర్తా స్యాద్ధాతుమాత్ర
హరోఽధనః ॥౧౧ ॥ అన్నహర్తా భవేదాఖుశ్శలభో ధాన్య
హారకః । చాతకో బలహర్తా స్యాద్విషహర్తా చ వృశ్చికః॥
౧౨॥ శాకపత్రం శిఖీ హృత్వా గంధాంశ్ఛుచుందరీ శుభాన్।
మధుదంశః ఫలం గృధ్రో లవణం చ పిపీలికా ॥ ౧౩ ॥ తాంబూ
లఫలపుష్పాది హర్తా స్యాద్వానరో వనే । ఉపానత్తృణకా
ర్పాసహర్తా స్యాన్మేష యోనిషు ॥ ౧౪ ॥ యశ్చ రౌద్రోప
జీవీ చ మార్గే సార్థాన్విలుంపతి। మృగయావ్యసనీ యస్తు ఛాగ
స్స్యాద్వ్యాధకే గృహే ॥౧౫॥ యో మృతో విషపానేన కృష్ణసర్పో
భవేద్గిరౌ । నిరంకుశస్వభావస్స్యాత్కుంజరో నిర్జనే వనే॥
౧౬ ॥ వైశ్వదేవమకర్తారస్సర్వభక్షాశ్చ యే ద్విజాః।

గంధాన్ హృత్వా చుచుందరీ స్యాత్ । భాషాయాం చామరెడ ఇతి । మధు హృత్వా దంశః మధు మక్షికా స్యాత్ ॥ ౧౩ ॥ ౧౪ ॥ రౌద్రేణ హింస్రకర్మణా ఉపజీవి సార్థాన్ యాత్రిక జనసమూహాన్ ॥ ౧౫ ॥ ౧౬ ॥ విశ్వా సర్వజాతీయం ప్రాణిజాతం దేవా దేవతా యస్మిన్ తద్విశ్వదేవం– స్వార్థే తద్ధితః – వైశ్వదేవం నామ కర్మ – తదకర్తారః – సర్వేషాం

కులాలరజకాదీనామప్యన్నం భక్షయంతి తే సర్వభక్షాః । గణాన్నం గణికాన్నం చ భుక్త్వా చాంద్రాయణం చరే దితి నిషేధాత్, సర్వం భక్ష్యమపి భక్షయంతీతి వా । అపరీక్షితభోక్తారః- హేయోపాదేయ పరీక్షామకృత్వా యే భుంజంతి తేఽపి ॥ ౧౭ ॥ ౧౮ ॥ అయాజ్యాః యాజయితుమనర్హాః పతితయవనాదీన్ యాజయతీతి । అయాచ్యయాచక ఇతి పాఠాంతరం

అపరీక్షితభోక్తా రో వ్యాఘ్రస్స్యాన్నిర్జనే వనే ॥ ౧౭ ॥
గాయత్రీం న స్మరేద్యస్తు యో న సంధ్యాముపాసతే । అంతర్దుష్టో బహిస్సాధుస్స భవేద్బ్రాహ్మణో బకః ॥ ౧౮ ॥ అయాజ్యయాజకో విప్రస్స భవేద్గ్రామసూకరః । ఖరో వై బహుయాజిత్వాత్ కాకో నిర్మంత్రభోజనాత్ ॥ ౧౯ ॥ పాత్రే విద్యామదాతా చ బలీవర్దో భవేద్ద్విజః । గురుసేవామకర్తా చ శిష్యస్స్యాద్గో ఖరః పశుః ॥ ౨౦ ॥ గురుం హుంకృత్య త్వంకృత్య విప్రం నిర్జిత్య వాదతః । అరణ్యే నిర్జలే దేశే జాయతే బ్రహ్మరాక్షసః ॥ ౨౧ ॥ ప్రతిశ్రుతం ద్విజే దానమదత్వా జంబుకో భవేత్ । సతామసత్కారకరః ఫేత్కారోఽగ్నిముఖో భవేత్ ॥ ౨౨ ॥ మిత్రద్రుగ్గిరిగృధ్రస్స్యాదులూకః క్రయవంచనాత్ । వర్ణాశ్రమపరీవాదాత్కపోతో జాయతే వనే ॥ ౨౩ ॥ ఆశాచ్ఛేదకరో యస్తు స్నేహచ్ఛేదకరస్తు యః । యో ద్వేషాత్ స్త్రీపరిత్యాగీ చక్రవాకశ్చిరం భవేత్ ॥ ౨౪ ॥ పితృమాతృగురుద్వేషీ భగినీభ్రాతృవైరకృత్ । గర్భే యోనౌ వినష్టస్స్యాద్యావద్యోనిసహస్రశః ॥ ౨౫ ॥ శ్వశ్రో ర్గాఽఽక్రోశప్రదా నారీ నిత్యం కలహకారిణీ । సా జలూకా చ యూకా స్యాద్భర్తారం భర్త్సతే చ యా ॥ ౨౬ ॥ స్వ

బహ్వర్థదక్షిణాలోభేన యాజయతి బహుయాజీ- తస్యభావస్తత్త్వం తస్మాత్. నిర్మంత్రం అమృతోపస్తరణాదిమంత్రం వినా, ఆమంత్రణరహితం వా ॥ ౧౯ ॥ ౨౦ ॥ హుంకృత్య త్వంకృత్య- గురుమవజ్ఞాయేత్యర్థః ॥ ౨౧ ॥ ౨౨ ॥ మిత్రద్రుక్ మిత్రద్రోహీ- గిరిగృధ్రః, క్రయవ్యవహారే- పరీవాదాత్ నిందనాత్ ॥ ౨౩ ॥ ౨౪ ॥ భర్త్సతే ధిక్కరోతి ॥ ౨౫ ॥ ౨౬ ॥

అప్రాప్తయౌవనాం అజాతరజసాం తస్యాః సంగాత్ ॥౨౯॥ ౩౦॥ వృషలీ వ్యాఖ్యాతా ॥ ౩౧ ॥ ఐకాదశాహం అప్యేకాదశాహమితిచ్ఛేదః ఏకాదశాహపర్యంతం సూతకాన్నమిత్యర్థః ॥౩౨॥ దేవలకమాహ॥ హవ్యకవ్యే

పతిం చ పరిత్యజ్య పరపుంసానువర్తినీ। వల్గులీ గృహగోధా స్యాద్ద్విముఖీ వాథ సర్పిణీ ॥ ౨౭ ॥ యస్స్వగోత్రోపఘాతీ చ స్వగోత్రస్త్రీనిషేవణాత్ । జరత్ఋక్షశ్శల్లకో భూత్వా ఋక్షయోనిషు జాయతే ॥ ౨౮ ॥ తాపసీగమనాత్కామీ భవేన్మరుపిశాచకః । అప్రాప్తయౌవనాసంగాద్భవేదజగరో వనే ॥ ౨౯ ॥ గురుదారాభిలాషీ చ కృకలాసో భవేన్నరః । రాజ్ఞీం గత్వా భవేద్దుష్టో మిత్రపత్నీం చ గర్దభః ॥౩౦॥ గుదగో విడ్వరాహస్స్యాద్వృషస్స్యాద్వృషలీపతిః । మహాకామీ భవేదశ్వస్స్యాదశ్వః కామలంపటః ॥౩౧॥ మృతస్యైకాదశాహం తు భుంజానశ్శ్వాభిజాయతే । లభేద్దేవలకో విప్రో యోనిం కుక్కుటసంజ్ఞకాం ॥ ౩౨॥ ద్రవ్యార్థం దేవతాపూజాం యః కరోతి ద్విజాధమః । స వై దేవలకో నామ హవ్యకవ్యేషు గర్హితః ॥ ౩౨॥ మహాపాతకజాన్ఘోరాన్నరకాన్ప్రాప్య దారుణాన్ ।కర్మక్షయే ప్రజాయంతే మహాపాతకినస్త్విహ॥౩౪॥ ఖరోష్ట్రమహిషాణాం హి బ్రహ్మహా యోనిమృచ్ఛతి । వృకశ్వానసృగాలానాం సురాపా యాంతి యోనిషు ॥ ౩౫ ॥ క్రిమికీటపతంగత్వం స్వర్ణస్తేయీ సమాప్నుయాత్ । తృణగుల్మలతాత్వం చ క్రమశో గురుతల్పగః ॥౩౬ ॥ పరస్య యోషితం హృత్వా న్యాసాపహరణేన చ। బ్రహ్మస్వహరణాచ్చైవ జాయతే బ్రహ్మరాక్షసః ॥ ౩౭ ॥ బ్రహ్మస్వం ప్రణయాద్భుక్తం దహత్యాసప్తమం కులం । బలా

షు గర్హితః పితృదేవకార్యేషు భోజయితుమనర్హః ॥ ౩౩॥ మహాపాపినాం యోనిమాహ త్రిభిః ॥ ౩౪ ॥ ౩౬ ॥ న్యాసస్య స్వగృహే ధృతస్య పరధనస్యాపహరణేన గ్రహణేన ॥ ౩౭॥ ప్రసంగాద్బ్రహ్మస్వహరణే దోషమాహ ॥ బ్రహ్మస్వమితి చతుర్భిః ॥ ప్రణయాత్ కపటస్నేహాత్। భుక్తం

భక్షితం బ్రహ్మస్వం బ్రాహ్మణధనం ఆసప్తమం సప్తమ పురుషపర్యంతం కు
లం దహతి- పుణ్యైర్లోకైస్సహ దగ్ధం కరోతి- బలాద్భుక్తం సత్ ఆచంద్రతా
రకం చంద్రతారాపర్యంతం భావికులం దహతి- వంశచ్ఛేదం కరోతీత్య
ర్థః || ౩౮ || కఠినకోపీత్యర్థః ||౩౯|| విశీర్యంతే పలాయంతే ||౪౦||ఆ
కులతాం ఉచ్ఛేదతాం || ౪౧ || అతిక్రమం వ్యాచష్టే || స్వమితి || ౪౨ ||

తాఽరేణ చౌర్యేణ దహత్యాచంద్రతారకం ||౩౮|| లోహచూ
ర్ణాశ్మచూర్ణం చ విషం చ జరయేన్నరః | బ్రహ్మస్వం త్రిషు లో
కేషు కః పుమాన్ జరయిష్యతి ||౩౯|| బ్రహ్మస్వరసపుష్టాని వాహనా
ని బలాని చ | యుద్ధకాలే విశీర్యంతే సైకతాస్సేతవో యథా ||౪౦||
దేవద్రవ్యోపభోగేన బ్రహ్మస్వహరణేన చ | కులాన్యకులతాం
యాంతి బ్రాహ్మణాతిక్రమేణ చ || ౪౧ || స్వమాశ్రితం పరిత్య
జ్య వేదశాస్త్రపరాయణం | అన్యేభ్యో దీయతే దానం కథ్యతే
యమతిక్రమః || ౪౨ || బ్రాహ్మణాతిక్రమో నాస్తి విప్రే వే
దవివర్జితే | జ్వలంతమగ్నిముత్సృజ్య నహి భస్మని హూయతే
౪౩|| అతిక్రమే కృతే తాభ్యాం భుక్త్వా చ నరకాన్ క్రమాత్ | జ
న్మాంధస్స దరిద్రస్స్యాన్మూకో దాతా కింతు యాచకః || ౪౪ || స్వ
దత్తాం పరదత్తాం వా యో హరేచ్చ వసుంధరాం | షష్టివర్ష స
హస్రాణి విష్ఠాయాం జాయతే క్రిమిః || ౪౫ || స్వయమేవ చ
యో దత్వా స్వయమేవాపకర్షతి | స పాపీ నరకం యాతి యా
వదాభూతసంప్లవం ||౪౬|| దత్వా వృత్తిం భూమిదానం యత్న
తః పరిపాలయేత్ | న రక్షతి హరేద్యస్తు స పంగుశ్శ్వాభిజాయ
తే ||౪౭|| విప్రస్య వృత్తికరణే లక్షధేనుఫలం లభేత్ | విప్రస్య వృత్తి

విప్రే స్వమాశ్రితే వేదవర్జితే కుపాత్రే సతి అతిక్రమదోషో నాస్తీత్య
ర్థః- జ్వలంతం దూరే దీప్యమానం అగ్నిం- భస్మని నికటవర్తిని యథా దూ
రాదాహృత్య అగ్నావేవ హవనముచితం, తథా నికటవర్తినం మూర్ఖం పరి
త్యజ్య విదేశాదాదీయతే ప్రదేయమితి భావః ||౪౩|| పాత్రం పరిత్యజ్య కు
పాత్రదానస్య ఫలమాహ ||అతీతి||౪౪||౪౫||అవకర్షతి హరతి||౪౬||౪౭||ఉష్ట

సంహరతి ॥ ఏవమితి ॥ ౫౦ ॥ తిర్యక్ఛరీరతాంపశుపక్షిదేహభావం । భారవహనేనఉద్భవో యేషాంతానిపశుదేహాలభంతే ॥ ౫౧ ॥ వృష్ట్యాదిభవం దుఃఖంపక్షిదేహేతి ॥ ౫౭ ॥ * ఇతిశ్రీగరుడపురాణటీకాయాంపంచ

హరణాన్మర్కటశ్శ్వాకపిభర్తా వేత్ ॥ ౪౮ ॥ ఏవమాదీనిచిహ్నాని యోనయశ్చఖగేశ్వర । స్వకర్మవిహితాలోకేదృశ్యంతేత్ర శరీరిణాం ॥ ౪౯ ॥ ఏవందుష్కర్మకర్తారో భుక్త్వానరకయాతనాం । జాయంతేపాపశేషేణప్రోక్తాస్వేతాసుయోనిషు ॥ ౫౦ ॥ తతోజన్మశరీరేషుప్రాప్యతిర్యక్ఛరీరతాం । దుఃఖానిభారవహనోద్భవాదీనిలభంతితే ॥ ౫౧ ॥ పక్షిదుఃఖంతతో భుక్త్వావృష్టిశీతాతపోద్భవం । మానుషంలభతేపశ్చాత్సమీభూతేశుభాశుభే ॥ ౫౨ ॥ స్త్రీపుంసోస్తుప్రసంగేనభూత్వాగర్భేక్రమాదసౌ । గర్భాదిమరణాంతంచప్రాప్యదుఃఖంమ్రియేత్పునః ॥ ౫౩ ॥ సముత్పత్తివినాశశ్చజాయతేసర్వదేహినాం । ఏవంప్రవర్తితంచక్రంభూతగ్రామే చతుర్విధే ॥ ౫౪ ॥ ఘటీయంత్రంయథామర్త్యాభ్రమంతిమమమాయయా । భూమౌకదాచిన్నరకేకర్మపాశసమావృతాః ॥ ౫౫ ॥ అదత్తదానాచ్చభవేద్దరిద్రోదరిద్రభావాచ్చకరోతిపాపం । పాపప్రభావాన్నరకంప్రయాతిపునర్దరిద్రః పునరేవపాపీ ॥ ౫౬ ॥ అవశ్యమేవభోక్తవ్యంకృతంకర్మశుభాశుభం । నాభుక్తంక్షీయతేకర్మ కల్పకోటిశతైరపి ॥ ౫౭ ॥ * ఇతి శ్రీగరుడపురాణేసారోద్ధారే పాపచిహ్ననిరూపణోనామపంచమోధ్యాయః .... ॥ శ్రీగరుడఉవాచ ॥ కథముత్పద్యతేమాతుర్జఠరేనరకాగతః । గర్భాదిదుఃఖంయద్భుంక్తే తన్మేకథయకేశవ ॥ ౧ ॥ శ్రీభగవాన్ ॥ స్త్రీపుంసోస్తుప్రసంగేన

మోధ్యాయః .... **

పాతకీనరకంగత్వాజాయతే నిర్ధనేకులే । ఇతిశ్రుత్వాతుగరుడస్తజ్జన్మపరిపృచ్ఛతి ॥ కథమితి ॥ ౧ ॥ ప్రోక్తమాముష్మికందుఃఖంయేషా

మధ్యాయపంచకే। తేషాంషష్ఠేధునా ప్రాహ జన్మకర్మ చ కేశవః॥ స్త్రీ(పుం)తి॥ ప్రసంగేన సంగమేన నిరుద్ధే గర్భ ఏవ స్థితే సతి ॥ ౨ ॥ యస్మిన్ ఋతుమధ్యే హత్యా చతుర్థాంశేన అస్తి తస్మిన్నేవ దినత్రయే పాపినాం దేహోత్పత్తిరిత్యన్వయః ॥ ౩ ॥ బ్రహ్మఘాతిని మహాపాతక యుక్తైవ అస్పర్శా ఏతాః స్త్రియః మలినదినాంతర్గతాశ్చండాల్యాదిసమాః పి నరకేభ్య ఆగతానాం మాతరో భవంతి॥ ఏతాస్వేవ నరకగతా ఉత్పద్యంత ఇత్యర్థః॥ ౪ ॥ దైవం ఈశ్వరః తదేవ నేత్రం ప్రవర్తకం యస్య తద్దైవనేత్రం- తేన పూర్వకృతేన కర్మణా జంతుర్జీవః దేహస్య ప్రాప్తయే పుంసః పురుషస్య రేతసః శుక్రస్య కణో బిందుః తస్యాశ్రయస్సన్ స్త్రియాః ఉదరం ప్రవిష్టో భ

> నిరుద్ధే శుక్రశోణితే। యథాయం జాయతే మర్త్యస్తథా వక్ష్యామ్యహం తవ ॥ ౨ ॥ ఋతుమధ్యే హి పాపానాం దేహోత్పత్తిః ప్రజాయతే। ఇంద్రస్య బ్రహ్మహత్యాస్తి యస్మిం స్తస్మిన్ దినత్రయే॥ ౩ ॥ ప్రథమేఽహని చండాలీ ద్వితీయే బ్రహ్మఘాతినీ। తృతీయే రజకీ ప్రోక్తా నరకాగత మాతరః ॥ ౪ ॥ కర్మణా దైవనేత్రేణ జంతుర్దేహోపపత్తయే। స్త్రియాః ప్రవిష్ట ఉదరం పుంసో రేతః కణాశ్రయః ॥ ౫ ॥ కలిలం త్వేక రాత్రేణ పంచరాత్రేణ బుద్బుదమ్। దశాహేన చ కర్కంధుః పేశ్యండం వా తతః పరమ్॥ ౬ ॥ మాసేన తు శిరో ద్వాభ్యాం బాహ్వాంగాద్యంగ విగ్రహః। నఖలోమాస్థిచర్మాణి లింగచ్ఛిద్రోద్భవస్త్రిభిః॥ ౭ ॥

వతి॥ అత్రాయం విశేషః "శుక్రశోణితసంయోగాత్పిండోత్పత్తిః ప్రజాయతే। రక్తాధిక్యే భవేన్నారీ శుక్రాధిక్యే భవేత్పుమాన్। సమానే ద్రవ్యసంయోగే తృతీయా ప్రకృతి ర్భవేత్। విభక్తే రేతసి ప్రాయో భవేద్యుగ్మమపి క్వచిత్" ఇతి ॥ ౫ ॥ పూర్వోక్త గర్భక్రమాదితి పూర్వసూచితక్రమేణైవ గర్భోత్పత్తి ప్రకారమాహ ॥ కలిలమితి చతుర్భిః॥ కలిలం శుక్రశోణితమిశ్రితం భవతి, తతో బుద్బుదం వర్తులం భవతి. పేశీమాంసం పిండాకారం భవతి- కర్కంధుః బదరీఫలం కఠినం భవతి అండం వాయోస్యాంతరే ॥ ౬ ॥ బాహ్వాంగాద్యంగానాం విగ్రహః విభాగః లింగ ఛిద్రా

ణైవ తేషాముద్భవః ॥ ౭॥ జరాయుణా గర్భవేష్టనేన వీతః ప్రావృతః॥ ౮ ॥ మాతుర్జగ్ధైర్భక్షితైరన్నపానాద్యైశ్చైధమానా ధాతవో యస్య జంతూనాం సంభవో యస్మిన్ తస్మిన్ అసమ్మతే మగంధే గర్తే శేతే- తథా చ మార్కండేయపురాణే "నాడీ చాప్యాయినీ నామ నాభ్యాం తస్య నిబధ్యతే । స్త్రీణాం తథాన్త్రసుషిరే సాపి బద్ధోపజాయతే । క్రమంతే భుక్తపీతాని స్త్రీణాం గర్భోదరే తథా । తైరాప్యాయితదేహోఽసౌ జంతుర్వృద్ధిముపైతి హి" ఇతి॥౯॥ కథముత్పద్యత ఇతి ప్రశ్నస్యోత్తరముక్త్వా గర్భాదిదుఃఖం యద్భుఙ్క్తే- ఇత్యస్యోత్తరమాహ ॥ తత్రత్యైర్గర్భస్థితైః

చతుర్భిర్ధాతవస్తస్య పంచభిః క్షుత్తృడుద్భవః । షడ్భిర్జ-
రాయుణా వీతః కుక్షౌ భ్రామ్యతి దక్షిణే ॥ ౮ ॥ మాతుర్జగ్ధా-
న్నపానాద్యైరేధద్ధాతురసమ్మతే । శేతే విణ్మూత్రయోర్గర్-
తే స జంతుర్జంతుసంభవే ॥ ౯ ॥ క్రిమిభిః క్షతసర్వాంగ
స్సౌకుమార్యాత్ప్రతిక్షణం । మూర్ఛామాప్నోత్యురుక్లేశస్త-
త్రత్యైః క్షుధితైర్ముహుః ॥ ౧౦ ॥ కటుతీక్ష్ణోష్ణలవణరూ-
క్షామ్లాదిభిరుల్బణైః । మాతృభుక్తైరుపస్పృష్టస్సర్వాంగో-
త్థితవేదనః ॥ ౧౧ ॥ ఉల్బేన సంవృతస్తస్మిన్నాంత్రైశ్చ బహి-
రావృతః । ఆస్తే కృత్వా శిరః కుక్షౌ భుగ్నపృష్ఠశిరోధరః॥
అకల్పస్స్వాంగచేష్టాయాం శకుంత ఇవ పంజరే ॥౧౨ తత్రల-
బ్ధస్మృతిర్దైవాత్కర్మజన్మశతోద్భవమ్ । స్మరన్దీర్ఘమను-
చ్ఛ్వాసం శర్మ కిం నామ విందతే ॥ ౧౩ ॥ నాథమాన ఋషిభీర్

క్షుధితైః ఖాదద్భిః క్రిమిభిః సౌకుమార్యాత్ కోమలత్వేన క్షతాని సర్వాంగాని యస్య ॥ ౧౦ ॥ ఉల్బణైః దుస్సహైః సర్వాంగేషు ఉత్థితా వేదనా యస్య ఆస్తే ఇత్యుత్తరేణాన్వయః ॥ ౧౧ ॥ ఉల్బేన జరాయుణా భుగ్నం వక్రం పృష్ఠం శిరోధరా గ్రీవా చ యస్య ॥ ౧౨॥ దైవాత్పూర్వకర్మవశాత్ లబ్ధా స్మృతిర్యేన సః దీర్ఘం దురంతం అనుచ్ఛ్వాసం యథా భవతి తథా తత్ర స్థితస్సన్ శర్మ సుఖం నైవ విందత ఇతి॥ ౧౩॥ సూతిహేతుభిర్వాతైర్వ్యథితః- ఔదరః సమానోదరజన్మా- విష్ఠాభూః క్రిమిరివ- నాథమానః యాచమా

నః, ఉపతప్యమానో వా-ఋషి దేహాత్మదర్శీ-సప్తవధ్రియః బంధనభూ
తాః ధాతవో యస్య సః ॥ ౧౫ ॥ అతో దుఃఖితో జీవో మంద విరక్తశ్చ
స్తౌతి॥ శ్రీపతిమిత్యాద్యష్టభిః॥౧౬॥ ౧౭॥ పరిజనస్యార్థే కుటుంబపాలనా
య ॥ ౧౮॥౧౯॥ స్వదుఃఖం విజ్ఞాపయన్నాహ॥ ఇతో గర్భాత్, వివసితుం
నిర్గంతుమిచ్ఛన్ అసౌ కదా బహిః నిర్యాస్యతే ఇతి పాఠః స్యాత్ ॥ ౨౦ ॥ త

తః సప్తవధ్రిః కృతాంజలిః స్తువీత తం విక్లబయా వాచా యేనో
దరేఽర్పితః ॥ ఆరభ్య సప్తమాన్మాసాల్లబ్ధబోధోఽపి వేపితః। నైక
త్రాస్తే సూతివాతైర్విష్ఠాభూరివ సోదరః ॥౧౫॥ జీవ ఉవాచ॥
శ్రీపతిం జగదాధారమశుభక్షయకారకమ్ । వ్రజామి శరణం
విష్ణుం శరణాగతవత్సలం॥౧౬॥త్వన్మాయామోహితో దేహే
తథా పుత్రకళత్రకే । అహం మమాభిమానేన గతోఽహం నాథ
సంసృతిమ్ ॥ ౧౭ ॥ కృతం పరిజనస్యార్థే మయా కర్మ శుభా
శుభం । ఏకాకీ తేన దగ్ధోఽహం గతాస్తే ఫలభాగినః ॥౧౮ ॥ య
ది యోన్యాః ప్రముచ్యేఽహం తత్ స్మరిష్యే పదం తవ । తము పా
యం కరిష్యామి యేన ముక్తిం వ్రజామ్యహం ॥౧౯ ॥ విణ్మూత్ర
కూపే పతితో దగ్ధోఽహం జఠరాగ్నినా । ఇచ్ఛన్నితో వివసితుం క
దా నిర్యాస్యే బహిః॥ ౨౦॥ యేనేదృశం మే విజ్ఞానం దత్తం దీన
దయాళునా తమేవ శరణం యామి పునర్మే మాస్తు సంసృతిః॥ ౨౧॥
న చ నిర్గంతుమిచ్ఛామి బహిర్గర్భాత్ కదాచన । యత్ర
యాతస్య మే పాపకర్మణా దుర్గతిర్భవేత్॥ ౨౨ ॥ తస్మాద
త్ర మహాదుఃఖే స్థితోఽపి విగతక్లమః । ఉద్ధరిష్యామి సంసారాదా
త్మానం తే పదాశ్రయః॥ ౨౩॥ ఏవం కృతమతిర్గర్భే దశమా
స్యస్తువన్నృషిః । సద్యః క్షిపత్యవాచీనం ప్రసూత్యై సూతిమా

తత్కృతముపకారం స్మరన్నాహ ॥ యేనేతి ॥ ౨౧॥ నాఽథవా॥౨౨॥ తస్మా
దత్రేతి స్థితోఽపి విగతక్లమః అవ్యాకులస్సన్॥ కాత్ర తవ సాధనసామగ్రీత్య
త్రాహ ॥ తే పదాశ్రయస్సన్నితి ॥ ౨౩ ॥ దశమాస్యః-దశమాసా గర్భే వ్య
తీతా యస్యేతి ఋషిః జీవః-సద్యః తత్క్షణ ఏవ- అవాచీనం అవాఙ్ముఖం ॥

సూతిహేతుమార్గాదుతః ప్రసూత్యై జననార్థం తు పతినుదతి॥౨౪॥అవస్పృష్టః అధిక్షిప్తస్సన్॥ ౨౫॥ ౨౬ ॥ శ్మశానే మృతానుగమనే- పురాణే శ్రవణే ॥ ౨౭ ॥ కిమిత్యస్థిరతాం నయతీత్యత్రాహ॥ యదేతి.|౨౮॥౨౯॥గర్భదుఃఖముక్త్వా శైశవదుఃఖమాహ ॥పరేతి త్రిభిః॥ సరస్వచ్ఛందం మనోగతమభిప్రాయం-అవిదుషా జనేన-పుష్యమాణః పాల్యమానః-అనభిప్రేతం

రుతః॥౨౪॥ తేనావస్పృష్టస్సహసా కృత్వా వాక్షిర ఆతురః । విణ్మూత్రే పతితః కృచ్ఛ్రాన్నిరుచ్ఛ్వాసో హతస్మృతిః॥౨౫॥ పతితో భువి విణ్మూత్రే విష్ఠాజంతురివచేష్టతే। రోరూయతి గతే జ్ఞానే విపరీతాం గతిం గతః॥౨౬॥గర్భే వ్యాధౌ శ్మశానే చ పురాణే యా మతిర్భవేత్ |సా యది స్థిరతాం యాతి కో న ముచ్యేత బంధనాత్॥ ౨౭ యదా గర్భాద్బహిర్యాతి కర్మభోగాదనంతరమ్ । తదైవ వైష్ణవీ మాయా మోహయత్యేవ పూరుషమ్ ॥ ౨౮॥ స తదా మాయయా స్పృష్టో న కించిద్వదతే వశః| శైశవాదిభవం దుఃఖం పరాధీనతయాశ్నుతే ॥ ౨౯॥ పరచ్ఛందం న విదుషా పుష్యమాణో జనేన సః। అనభిప్రేతమాపన్నః ప్రత్యాఖ్యాతుమనీశ్వరః ॥ ౩౦ ॥ శాయితోఽశుచిపర్యంకే జంతుస్స్వేదజదూషితే। నేశః కండూయనేఽంగానామాసనోత్థానచేష్టనే॥౩౧॥తుదంత్యామత్వచం దంశా మశకా మత్కుణాదయః। రుదంతం విగతజ్ఞానం క్రిమయః క్రిమికం యథా ॥ ౩౨ ॥ ఇత్యేవం శైశవం భుక్త్వా దుఃఖం పౌగండమేవ చ। తతో యౌవనమాసాద్య యాతి సంపదమాసురీమ్॥ ౩౩॥ తదా దుర్వ్యసనాసక్తో నీచసంగప

ప్రతికూలం- ఆపన్నః ప్రాప్తస్సన్ - స్తన్యార్థం రోదనే ఉదరవ్యథాం ప్రకల్ప్య నింబరసపానం ఉదరవ్యథయా రోదనే స్తన్యపానమిత్యాది॥౩౦॥ఆసనోత్థానచేష్టనే చ నేశః అనీశస్సన్ రోరూయతీత్యనుషంగః ॥ ౩౧ ॥ ఆమా కోమలా త్వక్ యస్య తం-విగతం గర్భే జాతం జ్ఞానం యస్య ॥ ౩౨॥ శైశవం పంచవర్షాణి॥పౌగండం యౌవనాదర్వాక్, తత్ర చ అధ్యయనాదిదుఃఖాని॥యౌవనదుఃఖమాహ॥ఆసురీం॥దంభో దర్పోఽభిమానశ్చేత్యాద్యాం॥౩౩॥

తదాయాపనసమయే ॥ ౩౪ ॥ కామలంపటతామేవాహ ॥ దృష్ట్వేతి ॥ దేవ
స్యమమమాయారూపాంతద్భావైః తస్యాః కటాక్షకపట స్నేహవంచనా
దిభిర్భావైః ప్రలోభితస్సన్ అంధేతమసి మహామోహే పతతి ॥ ౩౫ ॥ తత్ర
పంచేంద్రియాప్రధానో నరః పతతీతి కిం వాచ్యం, ఏకైకేంద్రియాసక్త్యైవ
బహవో నష్టా ఇత్యాహ ॥ కురంగేతి పంచభిః ॥ శబ్దస్పర్శరూపరసగంధైః
మోహితాః కురంగాదయః పంచహతా ఏవ । కించ పంచభిః శ్రవణాదిభి
రింద్రియైః పంచశబ్దాదివిషయాన్ యః ఏక ఏవ ప్రమాదీ అవివేకీ సేవతే సః
యువా కథం న హన్యతే అపితు హన్యత ఏవేత్యర్థః ॥ ౩౬ ॥ హననమేవ నిరూ

> రాయణః । శాస్త్రసత్పురుషాణాంచ ద్వేష్టా స్యాత్కామలం
> పటః ॥ ౩౪ ॥ దృష్ట్వా స్త్రియం దేవమాయాం తద్భావైరజితేం
> ద్రియః । ప్రలోభితః పతత్యంధే తమస్యగ్నౌ పతంగవత్ ॥ ౩౫ ॥
> కురంగమాతంగపతంగభృంగమీనా హతాః పంచభిరేవ పంచ ।
> ఏకః ప్రమాదీ స కథం న హన్యతే యస్సేవతే పంచభిరేవ పంచ ॥
> ౩౬ ॥ అలబ్ధాభీప్సితోఽజ్ఞానాదిద్ధమన్యుశ్శుచార్పితః । సహ
> దేహేన మానేన వర్ధమానేన మన్యునా ॥ ౩౭ ॥ కరోతి విగ్ర
> హం కామీ కామిష్వంతాయ చాత్మనః । బలాధికైస్స హన్యేత గ
> జైరన్యైర్గజో యథా ॥ ౩౮ ॥ ఏవం యో విషయాసక్త్యా న
> రత్వమతిదుర్లభం । వృథా నాశయతే మూఢ స్తస్మాత్పాపతరో
> హి కః ॥ ౩౯ ॥ జాతీశ తేన లభతే భువి మానుషత్వం తత్రాపి దు

పయతి ॥ అలబ్ధేతి ద్వాభ్యాం ॥ స లబ్ధం అభీప్సితం వాంఛితం కామిన్యాదిసుఖం
యేన సః అజ్ఞానాదవిచారాత్ ఇద్ధః ప్రవృద్ధః మన్యుః కోపో యస్యేతి యదా
వాంఛితలాభో న జాతః తదా శుచార్పితః శోకేన యుక్తో భవతి యువా దేహే
న సహైవ వర్ధమానేన మన్యునా చ ఆత్మనః అంతాయ స్వస్య నాశాయ కా
మిషు అన్యజారేషు కామినీనిమిత్తం విగ్రహం విరోధం కరోతి ॥ ౩౭ ॥ తదా
కామీ యువా బలేన అధికైః జారైః హన్యేత - యథా ప్రబలైర్గజైః హీన
నో గజ ఇవ ॥ ౩౮ ॥ యో విషయాసక్త్యా నృదేవ నరత్వం నాశయతి తమను
శోచన్నాహ ॥ ఏవమితి ద్వాభ్యాం ॥ ౩౯ ॥ జాతీశ తేష్వితి ॥ పశ్వాదిజాతీనాం

శతేషు-శతశబ్దో౽త్రానంత్యవాచకః-అనేకజీవజాతిష్విత్యర్థః ॥ భువి కశ్చన భోగాచ మానుషత్వం యన్మనుష్యశరీరం లభతే తద్దుర్లభం హి-భగవన్నామస్మరణార్హత్వాత్ । అహో బత-శ్వపచో౽తో గరీయాన్ యజ్జిహ్వాగ్రే వర్తతే నామ తుభ్యమితివచనాత్ । తత్రాపి నరదేహే౽పి ద్విజత్వం బ్రాహ్మణత్వం దుర్లభతరం అతిదుర్లభం ఖలు అతః భో గరుడ, యో ద్విజస్తత్ర తారుణ్యే పాలయతి దేహమితి శేషః తత్ ద్విజత్వం న పాలయతి ఇంద్రియాణి లాలయతి విషయాస్వాదనలంపటాని కరోతి తస్య ద్విజస్య హస్తగతం అనాయాసేన కరతలే ప్రాప్తం పానేన అజరామరత్వప్రదమమృతం ప్రమాదాత్ పానస్యాలస్యాత్ క్షరతి వృథైవ నిస్సరతి-తపస్తీర్థాది

లభతం ఖలు భో ద్విజత్వం । యస్తన్న పాలయతి లాలయతీం
ద్రియాణి తస్యామృతం క్షరతి హస్తగతం ప్రమాదాత్ ॥ ౪౦॥
తతస్తాం వృద్ధతాం ప్రాప్య మహావ్యాధిసమాకులః । మృత్యుం
ప్రాప్య మహాదుఃఖాన్నరకం యాతి పూర్వవత్ ॥౪౧ ॥ ఏవం
గతాగతైః కర్మపాశైర్బద్ధాశ్చ పాపినః । కదాపి న విరజ్యం
తే మమ మాయావిమోహితాః ॥౪౨ ॥ ఇతి తే కథితా తార్క్ష్య
పాపినాం నారకీ గతిః । అంత్యేష్టికర్మహీనానాం కిం భూయః
శ్రోతుమిచ్ఛసి ॥ ౪౩ ॥ ✻ ఇతి శ్రీగరుడపురాణే సారోద్ధారే
పాపినాం జన్మాదిదుఃఖనిరూపణం నామ షష్ఠో౽ధ్యాయః ...✻

షుసమర్థం ముక్తిప్రదం తారుణ్యం క్షుద్రవిషయాభిలాషే వృథైవ యాతీత్యర్థః ॥౪౦॥ తతస్తారుణ్యానంతరం తాం అస్తేనముక్తో౽పస్య స్తమిత్యాదినా పూర్వోక్తాం వృద్ధతాం ప్రాప్య పూర్వవత్ యాతనాదేహాత్ వృత్త్యాద్యాదిపూర్వోక్తప్రకారేణ ॥ ౪౧ ॥ ఏవం షడధ్యాయోక్తప్రకారేణ గతాగతైః గతా నరకే ఆగతా భువి ఏతద్రూపైః కర్మణాం పాశైర్బద్ధాః న విరజ్యంతే విరక్తిం న లభంతే । అత్ర హేతుః మమ మాయావిమోహితా ఇతి ॥౪౨॥ పాపగతిముపసంహరతి ఇతీతి ॥౪౩॥ ఇతి శ్రీగరుడపురాణటీకాయాం షష్ఠో౽ధ్యాయః .... ✻

గరుడష్షడ్భిరధ్యాయైః శ్రుత్వా పాతకయాతనాం । అథ తన్నాశకోపాయమష్టభిః పరివృచ్ఛతి॥ ఇతీతి ॥౧॥ ఔర్ధ్వదైహికదానేన గతిః ప్రేతోపి సద్గతిం । ఇత్యాహ సప్తమే విష్ణుర్బభ్రువాహనసత్కథాం ॥ ప్రమాదాత్ అనవధానత్వాత్ ॥౨॥౩॥ పురాణార్థేషు విశేషేణ నిశ్చయో యస్య

సూత ఉవాచ ॥ ఇతి శ్రుత్వా తు గరుడః కంపితోశ్వత్థపత్రవత్ । జనానాముపకారార్థం పునః పప్రచ్ఛ కేశవం ॥౧॥ గరుడ ఉవాచ ॥ కృత్వా పాపాని మనుజాః ప్రమాదాద్బుద్ధితోపి వా । నయాంతి యాతనాయామ్యాః కేనోపాయేన కథ్యతాం ॥౨॥ సంసారార్ణవమగ్నానాం నరాణాం దీనచేతసాం । పాపోపహతబుద్ధీనాం విషయోపహతాత్మనాం ॥౩॥ ఉద్ధారార్థం వద స్వామిన్పురాణార్థవినిశ్చయం । ఉపాయం యేన మనుజాస్సద్గతిం యాంతి మాధవ ॥౪॥ శ్రీభగవానువాచ ॥ సాధు పృష్టం త్వయా తార్క్ష్య మానుషాణాం హితాయ వై । శృణుష్వావహితో భూత్వా సర్వం తే కథయామ్యహం ॥౫॥ దుర్గతిః కథితా పూర్వమపుత్రాణాం చ పాపినాం । పుత్రిణాం ధార్మికాణాం తు న కదాచిత్ఖగేశ్వర ॥౬॥ పుత్రజన్మావరోధస్స్యాద్యది కేనాపి కర్మణా । తదా కశ్చిదుపాయేన పుత్రోత్పత్తిం ప్రసాధయేత్ ॥౭॥ హరివంశకథాం శ్రుత్వా శతచండీం విధానతః । భక్త్యా శ్రీశివమారాధ్య పుత్రముత్పాదయేత్సుధీః ॥౮॥ పున్నామ్నో నరకాద్యస్మాత్పితరం త్రాయతే సుతః । తస్మాత్పుత్ర ఇతి ప్రోక్తః స్వయమేవ స్వయంభువా ॥౯॥ ఏకోపి పుత్రో ధర్మాత్మా సర్వం తారయతే కులమ్ । పుత్రేణ లోకాంజయతి శ్రుతిరేషా సనాతనీ ॥౧౦॥ ఇతి వేదైరపి ప్రోక్తం పుత్రమాహాత్మ్యముత్త

ముపాయం వద ॥౪॥౬॥ మృతస్య పుణ్యపాపాభ్యాం ద్వే గతీ, తత్ర పాపగతిస్తు నిరూపితా, ఇదానీం పుణ్యగతిం శ్రీభగవానువాచ ॥ సాధ్వితి యావద్గ్రంథసమాప్తి ॥ కించ అపుత్రాణామేవ దుర్గతిర్భవతి, నతు పుత్రిణాం అతః పుత్రమహిమానం నిరూపయతి ॥ ౭ ॥ ఉపాయానేవాహ ॥ హరివంశేతి ॥౮॥

౧౧ ॥ లోకాన్ యమలోకాదీన్ అత్యేత్ అతిక్రమతి పుత్రాదిభిః కృత్వా దివః స్వర్గస్య ప్రాప్తిర్భవతి ॥ ౧౨॥ అత్ర విశేషమాహ ॥ బ్రాహ్మోఢేతి ॥ బ్రాహ్మ్యవివాహేనోఢా వివాహితాయా పత్నీ తస్యాః పుత్రో బ్రాహ్మోఢాపుత్రః స తు ఉత్ ఊర్ధ్వం స్వర్గాది లోకం నయతి ఉన్నయతీత్యత్ర సంధిరార్షః । బ్రాహ్మ్యం తు "సవర్ణాయాస్సవర్ణేన వరే

వం ॥ తస్మాత్పుత్రముఖం దృష్ట్వా ముచ్యతే పైతృకాదృణాత్ ॥ ౧౧ ॥ పౌత్రస్య స్పర్శనాన్మర్త్యో ముచ్యతే చ ఋణత్రయాత్ । లోకానత్యేద్దివః ప్రాప్తిః పుత్రపౌత్రప్రపౌత్రకైః ॥ ౧౨ ॥ బ్రాహ్మోఢాపుత్రో హ్యున్నయతి సంగృహీతస్త్వధో నయేత్ । ఏవం జ్ఞాత్వా ఖగశ్రేష్ఠ హీనజాతిసుతాం త్యజేత్ ॥ ౧౩ ॥ సవర్ణేభ్యస్సవర్ణాసు యే పుత్రా ఔరసాః ఖగ । త ఏవ శ్రాద్ధదానేన పితౄణాం స్వర్గహేతవః ॥ ౧౪ ॥ శ్రాద్ధే న పుత్రదత్తేన స్వర్యాతీతి కిముచ్యతే । ప్రేతోఽపి పరదత్తేన గతస్స్వర్గం మయా శృణు ॥ ౧౫ ॥ అత్రైవోదాహరిష్యేఽహమితిహాసం పురాతనం । ఔర్ధ్వదైహికదానస్య పరమాహాత్మ్యసూచకం ॥ ౧౬ ॥ పురా త్రేతాయుగే తార్క్ష్య రాజాసీద్బభ్రువాహనః । మహోదయే పురే రమ్యే ధర్మనిష్ఠో మహాబలః ॥ ౧౭ ॥ యజ్వా దానపతిః శ్రీమాన్బ్రహ్మణ్యస్సాధువత్సలః । శీలాచారగుణోపేతో దయాదాక్షిణ్యసంయుతః ॥ ౧౮ ॥ పాలయామాస ధర్మేణ ప్రజాః పుత్రానివౌరసాన్ । క్షత్రధర్మరతో నిత్యం సదండ్యాందండయన్నృపః ॥ ౧౯ ॥ స కదాచిన్మ

ణ సహ జాయతే । వివాహో వేదవిధినా బ్రాహ్మ్య ఇత్యభిధీయతే " ఇతి ॥ సంగృహీతః అవివాహితాయాః పుత్రస్తు అధః అధోగతిం నయతి ॥ ౧౩ ॥ సవర్ణేభ్యః స్వపతిభ్యః సవర్ణాసు స్వస్త్రీషు ఔరసా ఇతి దత్తక్రీతాదివ్యావృత్తిః ॥ ౧౪ ॥ అన్వయం- స్వర్యాతీతి కిం వాచ్యం- పరదత్తేన శ్రాద్ధేనాప్యనుషంగః ॥ ౧౫ ॥ అత్ర పుత్రమాహాత్మ్యప్రస్తావేన శ్రాద్ధమహిమానమితిహాసముఖేన ప్రస్తౌతి అత్రేతి ॥ యావదధ్యాయసమాప్తి ॥ ౧౬ ॥ ౨౧ ॥ తేన నృపే

...దూరాత్ప్రక్షిప్తేన అతివసుదృఢేనాపి బాణేన విద్ధ ఏవ నతు మృతః ఏయివాన్ గతః ॥ ౨౨ ॥ ౨౩ ॥ క్షుధా క్షామః శుష్కః కంఠో యస్య దూరగమనేన శ్రమః ఖేదః ఆతపేన సంతాపః, తాభ్యాం మూర్ఛితః అస్వస్థః

మహాబాహుః ససైన్యో మృగయాం గతః। వనం వివేశ గహనం నా
నావృక్షసమన్వితమ్॥ ౨౦ ॥ నానామృగగణాకీర్ణం నానాప
క్షినినాదితమ్। వనమధ్యే తదా రాజా మృగం దూరాదపశ్యత॥
౨౧॥ తేన వృద్ధో మృగోఽతివేగేన సుదృఢేన వై। బాణమాదాయ
తం తస్య పశ్చాదనుసరన్నపి యివాన్॥ ౨౨ ॥ కక్షేణ రుధిరాదిగ్ధే
న స రాజానుజగామ తమ్। తతో మృగప్రసంగేన వనమన్యత్ప్రవి
వేశ సః॥ ౨౩॥ క్షుత్క్షామకంఠో నృపతిః శ్రమసంతాపమూర్ఛితః।
జలాశయం సమాసాద్య సాశ్వ ఏవ వ్యగాహత॥ ౨౪ ॥ పపౌ త
దుదకం శీతం పద్మగంధానువాసితమ్ । తతోఽవతీర్య సలిలాద్వి
శ్రాంతో బభ్రువాహనః॥ ౨౫ ॥ దదర్శ న్యగ్రోధతరుం శీతచ్ఛా
యం మనోహరమ్। మహావిటపవిస్తీర్ణం పక్షిసంఘనినాదితం।
౨౬॥ వనస్పతేస్తస్య సర్వస్య మహాకేతుమివ స్థితమ్ । మూలం తస్య
సమాసాద్య నిషసాద మహీపతిః ॥ ౨౭ ॥ అథ ప్రేతం దదర్శా
సౌ క్షుత్తృషావ్యాకులేంద్రియమ్ । ఉత్కచం మలినం కుబ్జం
నిర్మాంసం భీమదర్శనమ్॥ ౨౮ ॥ తం దృష్ట్వా వికృతం ఘోరం
విస్మితో బభ్రువాహనః । ప్రేతోఽపి దృష్ట్వా తం ఘోరామటవీ
మాగతం నృపం॥ ౨౯॥ సముత్సుకమనాభూత్వా తస్యాంతికము
పాగతః । అబ్రవీత్స తదా తత్ర ప్రేతరాజో నృపం వచః॥
౩౦ ॥ ప్రేతభావో మయాత్యక్తః ప్రాప్తోఽస్మి పరమాం గతిమ్।
త్వత్సంయోగాన్మహాబాహో జాతో ధన్యతరోఽస్మ్యహమ్॥

సరోవరం ప్రాప్య అశ్వేన సహిత ఏవ వ్యగాహత తస్మిన్ ప్రవిష్టః ॥ ౨౪ ॥ తతః అశ్వాదవతీర్య తదుదకం పపౌ సలిలాంజలిపానాత్ విశ్రమః విగతశ్రమో బభూవ ॥ ౨౫ ॥ న్యగ్రోధతరుం వటవృక్షం ॥ ౨౬ ॥ మహాకేతుం ఉచ్చతరత్వాద్ధ్వజమివ ॥ ౨౭ ॥ ౨౮ ॥ సముత్సుకమనాః ప్రసన్నచిత్తః ॥

౩౦ ॥౩౪॥ నానాజనపదాకీర్ణంఅనేకదేశోద్భవైః జనైః పరిపూర్ణం నానారత్నైశ్చ జాతౌ జాతౌ యదుత్కృష్టం తద్రత్నమభిధీయతే ఇతి స్త్రీగజాశ్వాదిశ్రేష్ఠవస్తుభిః పూర్ణం ॥ ౩౫॥ హర్మ్యాణాం రాజగృహం ప్రోక్తం ప్రాసాదో ధనినాం గృహం, తేషాం శోభాభిరాఢ్యయుక్తం నానాధ

రాజోవాచ॥ కృష్ణవర్ణః కరాలాస్యః ప్రేతత్వం ఘోరదర్శనః। కేన కర్మవిపాకేన ప్రాప్తం తే బహ్వమంగళం ॥౩౨॥ ప్రేతత్వకారణం తాత బ్రూహి సర్వమశేషతః। కోऽసి త్వం కేన దానేన ప్రేతత్వం తే వినశ్యతి॥౩౩॥ ప్రేత ఉవాచ॥ కథయామి నృపశ్రేష్ఠ సర్వమేవాదితస్తవ। ప్రేతత్వకారణం శ్రుత్వా దయాం కర్తుం త్వమర్హసి॥ ౩౪॥ వైదిశం నామ నగరం సర్వసంపత్సమన్వితమ్। నానాజనపదాకీర్ణం నానారత్నసమాకులం॥౩౫॥ హర్మ్యప్రాసాదశోభాఢ్యం నానాధర్మసమన్వితమ్। తత్రాహం న్యవసం తాత దేవార్చనరతస్సదా॥ ౩౬ ॥ వైశ్యో జాత్యా సుదేవోऽహం నామ్నా విదితమస్తు తే। హవ్యేన తర్పితా దేవాః కవ్యేన పితరస్తథా॥ ౩౭॥ వివిధైర్దానయోగైశ్చ విప్రాస్సంతర్పితా మయా। దీనాంధకృపణేభ్యశ్చ దత్తమన్నం మయానేకధా॥ ౩౮ ॥ తత్సర్వం నిష్ఫలం రాజన్ మమ దైవాదుపాగతం। యథా మే నిష్ఫలం జాతం సుకృతం తద్వదామి తే॥౩౯॥ మమైవ సంతతిర్నాస్తి న సుహృన్న చ బాంధవః। న చ మిత్రం న మే తాదృగ్యః కుర్యాదౌర్ధ్వదైహికమ్॥ ౪౦॥ యస్య న స్యాన్మహారాజ శ్రాద్ధం మాసికషోడశం। ప్రేతత్వం సుస్థిరం తస్య దత్తైః శ్రాద్ధశతైరపి॥౪౧॥ త్వమౌర్ధ్వదైహికం కృత్వా మాముద్ధరమ
॥

మైః శ్రౌతస్మార్తైః॥ ౩౬॥ కోऽసి త్వమితి ప్రశ్నస్యోత్తరమాహ॥ వైశ్య ఇతి॥ దేవార్థమన్నం హవ్యం స్యాత్ పిత్రర్థం కవ్యమేవ చ॥ ౩౭ ॥ ససుకృతం కథం నిష్ఫలం జాతమిత్యాశంకాయామాహ ॥ మమేతి ॥ ౪౦॥ కిం బహునా పుత్రస్యాభావే మైవ ప్రేతత్వం జాతమితి న, కింతు షోడశశ్రాద్ధరహితస్య పుత్రస్యాపి స్యాదిత్యాహ॥ యస్యేతి ॥ ౪౧॥ విపది రక్షకత్వాత్ బంధు

ధః॥౨౪॥ ౨౬॥ ఏవం నామమాహాత్మ్యంనిరూప్య ఇదానీమవశ్య దాతవ్యా తురదానే పుత్రం పౌత్రాన్ హాయతితత ఇత్యాది ॥ ౨౭ ॥ అనుమోదతే యస్సనసి చింతయతి వా చావదతి వా తదప్యక్షయం భవేదితి॥౨౮॥ ఏతదర్థం

నామాపి తురణేముక్తిదానిచ॥౨౬॥ తతస్సంకల్పయేదన్నం స ఘృతంచ సకాంచనమ్ । సవత్సాం ధేనవో దేయాః శ్రోత్రియాయ యద్విజాతయే ॥ ౨౭ ॥ అంతే జనో యద్దదాతి స్వల్పం వాయ దివా బహు । తదక్షయం భవేత్తాత్య్ర యత్పుత్రశ్చానుమోద తే ॥౨౮॥ అంతకాలే తు సత్పుత్రస్సర్వ దానాని దాపయేత్ । ఏతదర్థం సుతో లోకే ప్రార్థ్యతే ధర్మకోవిదైః ॥ ౨౯ ॥ భూమిస్థం పితరం దృష్ట్వా హ్యర్ధోన్మీలితలోచనమ్। పుత్రైః స్వస్థానకర్తవ్యా శ్రద్ధనే పూర్వసంచితే ॥ ౩౦ ॥ సతద్దదాతి స త్పుత్రోయావజ్జీవత్యసౌ చిరమ్।అతివాహస్తుతస్మార్గే దుఃఖం నలభతేయతః॥ ౩౧ ॥ ఆతురే చోపరాగే చ ద్వయం దానం విశిష్యతే । అతోవశ్యం ప్రదాతవ్యమష్టదానం తిలాదికమ్॥౩౨॥ తిలాలోహం హిరణ్యంచ కార్పాసో లవణం తథా । సప్తధా న్యంక్షితి గావ ఏకైకం పావనం స్మృతమ్ ॥ ౩౩ ॥ ఏతదష్టమ హాదానం మహాపాతకనాశనమ్ । అంతకాలే ప్రదాతవ్యం శృణు తస్య చ యత్ఫలమ్ ॥ ౩౪ ॥ మమ స్వేద సముద్భూతాః పవిత్రాస్త్రివిధాస్తిలాః । అసురా దానవా దైత్యాస్తృప్యంతి తి లదానతః॥ ౩౫॥ తిలాశ్వేతాస్తథా కృష్ణా దానేన కపిలాస్తి లాః। సంహరంతి త్రిధా పాపం వాఙ్మనః కాయసంచితం॥౩౬॥ లోహదానంచ దాతవ్యం భూమియుక్తేన పాణినా । యమస్సీమాంన చాప్నోతి నగచ్ఛేత్తస్య వర్త్మని॥ ౩౭ ॥ కుఠారో ము

ఆతురదాన దాపనార్థం॥౨౬॥ పూర్వం పిత్రైవ సంచితే అత స్తస్యైవధనే॥౩౦॥అతివాహః పరలోకగామీ-తస్మార్గే- యతః ఆతురదానాత్॥౩౧ అష్టమహాదానం ఫలసహితమాహ ఆతురఇతి॥ ౩౨ ॥ ౩౪॥ తిలదానఫల మాహ అసురా ఇతి సార్ధేన॥౩౫॥౩౬॥ భూమియుక్తేన భూమ్యాం కరం

ధృత్వేత్యర్థః॥లోహదానఫలమాహ ॥ యమేతి సార్ధత్రిభిః॥౩౭॥ ౪౦॥ స్వర్ణదానఫలమాహ॥ శృణ్వితి చతుర్భిః॥౪౧॥ ౪౫॥ లోహాదిపంచదా

సలోహదండః ఖడ్గశ్చ ఛ్ఛురికా తథా। శస్త్రాణ్యేయమహస్తే చ నిగ్రహే పాపకర్మణాం॥౩౮॥యమాయుధానాం సంతుష్ట్యై దానమేతదుదాహృతమ్।తస్మాద్దద్యాల్లోహదానం యమలోకే సుఖావహం॥ ౩౯॥ ఊరణశ్చ యమ సూత్రశ్చ శుండామర్కౌ చ ఉదుంబరః। శేషం వలోమహాదూతా లోహదానాత్సుఖప్రదాః॥ ౪౦॥ శృణు తార్క్ష్య పరంగుహ్యం దానానాం దానముత్తమమ్।దత్తేన తేన తుష్యంతి భూర్భువస్స్వర్గవాసినః॥ ౪౧॥ బ్రహ్మాద్యా ఋషయో దేవా ధర్మరాజ సభాసదః। స్వర్ణదానేన సంతుష్టా భవంతి వరదాయకాః॥ ౪౨॥ తస్మాద్దేయం స్వర్ణదానం ప్రేతోద్ధరణ హేతవే। నయాతి యమలోకం స స్వర్గతిం తాత గచ్ఛతి ॥ ౪౩ ॥ చిరం వసేత్సత్యలోకే తతో రాజా భవేదిహ।రూపవాన్ధార్మికో వాగ్మీ శ్రీమానతులవిక్రమః ॥ ౪౪ ॥ కార్పాసస్య తు దానేన దూతేభ్యో న భయం భవేత్।లవణం దీయతే యచ్చ తేన నైవ భయం యమాత్॥౪౫॥అయోలవణకార్పాస తిలకాంచన దానతః। చిత్రగుప్తాదయస్తుష్టా యమస్య పురవాసినః॥ ౪౬॥ సప్తధాన్య ప్రదానేన ప్రీతో ధర్మధ్వజో భవేత్। తుష్టా భవంతి యే న్యేపి త్రిషు ద్వారేష్వధిష్ఠితాః ॥ ౩౭ ॥ వ్రీహయో యవగోధూమా ముద్గా మాషాః ప్రియంగవః।చణకాస్సప్తమా జ్ఞేయాస్సప్తధాన్యముదాహృతం॥౪౮॥గోచర్మమాత్రం వసుధాం దత్వా పాత్రే విధానతః। పునాతి బ్రహ్మహత్యాయా దృష్టమేతన్మునీశ్వరైః॥౪౯॥ న వ్రతేభ్యో న తీర్థేభ్యో నాన్యదానాద్వినశ్యతి। రాజ్యే కృ

తేన తుష్టాః భవంతీతి శేషః॥౪౬॥త్రిష్వపిత్ర్యమాణేషు॥౪౬॥ ౪౮॥ భూమిదానఫలమాహ॥గోచర్మప్రమాణం యథా "గోశతం వృషసంయుక్తం యత్రోపవిశతే భువి। తద్భూపరిమితం జ్ఞేయం గోచర్మమానముత్తమ"మి

తి॥౩౯॥౪౦॥ స్వల్పేనభూమిదానేనమహాపాపమపయాతి, కించసస్యపూ
ర్ణాయాః ప్రదానేనత్విన్ద్రభవనంప్రయాతీత్యాహ ॥ పృథ్వీమితి॥ ౪౧॥
౪౨॥ అదానేదోషమాహ॥యఇతిద్వాభ్యాం ॥ కుటీంస్వకీయాంపర్ణశా
లామపినాప్నోతి-ఈదృశోదరిద్రస్స్యాత్ ॥ ౪౩॥ తావన్నివసేదితిసంబం

తంమహాపాపంభూమిదానాద్వ్యపోహతే ॥ ౪౦ ॥ పృథివీం స
స్యసంపూర్ణాం యోదదాతి ద్విజాతయే । సప్రయాతీంద్ర
భవనంపూజ్యమానస్సురాసురైః॥ ౪౧॥ అత్యల్పఫలదానిస్యు
రన్యదానానికాశ్యప । పృథివీదానజంపుణ్యం మహాన్యహాని వ
ర్ధతే॥౪౨॥ యోభూత్వా భూమిపోభూమిం నోదదాతి ద్వి
జాతయే । సనాప్నోతికుటీంగ్రామే దరిద్రస్స్యాద్భవేభవే॥
౪౩॥అదానాద్భూమిదానస్య భూపతిత్వాభిమానతః । నివ
సేన్నరకేయావచ్ఛేషోధారయతేధరామ్ ॥ ౪౪॥ తస్మాద్భూ
మీశ్వరోభూమిదానమేవప్రదాపయేత్ ।అన్యేషాంభూమిదా
నార్థంగోదానంకథితంమయా॥ ౪౫ ॥ తతోఽన్తేధేను దా
తవ్యారుద్రధేనుం ప్రదాపయేత్ ॥ఋణధేనుం తతోదత్వా
మోక్షధేనుంప్రదాపయేత్ ॥ ౪౬ ॥ దద్యాద్వైతరణీధేనుం
విశేషవిధినాఖగ।తారయంతినరంగావస్త్రివిధాచ్చైవపాత
కాత్ ॥ ౪౭॥బాల్యేయచ్చకౌమారే యత్పాపం యౌవనే
కృతమ్ । వయఃపరిణతౌయచ్చయచ్చజన్మాంతరేష్వపి॥ ౪౮॥
యన్నిశాయాం తథా ప్రాతర్య న్మధ్యాహ్నే పరాహ్ణ
యోః । సంధ్యయోర్యత్కృతం పాపం కాయేన మనసా గి
రా॥ ౪౯॥ దత్వాధేనుంసకృద్వాపికపిలాంక్షీరసంయుతామ్।

ధః॥౪౪॥భూమేరపిగోరూపత్వాద్గోదానమేవ॥౪౫॥ అంతధేనుఃఅష్టవా
నోక్తా- రుద్రధేనుః-రుద్రస్యమృత్యుంజయత్వాన్మృత్యుదుఃఖనివృత్త్య
ర్థం- ఋణధేనుః జ్ఞాతాజ్ఞాత ఋణవిముక్త్యర్థం- మోక్షధేనుః మో
క్షార్థం-వైతరణీతారణార్థంపంచమీచేతి॥ ౪౬॥ ౪౭॥ బాల్యాదిషు
రాత్పాపంకృతంతత్సర్వంతారయంతీతిపూర్వేణైవసంబంధః ॥౪౮ ॥ ౪౯॥

సకృత్ సర్వజన్మస్వపి ఏకవారమేకాపి॥౬౦॥ ౬౧॥ స్వస్థచిత్తస్య సావధా
నస్యతు ఏకైవ గౌః-ఆతురస్య సన్నిహితమరణస్యతు గోశతం - అగ్రిమక్ష
ణే మరిష్యతీతి మ్రియమాణః తస్యతు చిత్తవివర్జితదానానుసన్ధానరహితం
దత్తం గోసహస్రంచ॥౬౩॥ మృతస్య మరణానన్తరంచ గవాం లక్షం-ఏతత్స

సోపస్కరాం సవత్సాం చ తపోవృత్తసమన్వితే ॥ ౬౦ ॥ బ్రా
హ్మణే వేదవిదుషి సర్వపాపైః ప్రముచ్యతే । ఉద్ధారే దంతకా
లే సా దాతారం పాపసంచయాత్ ॥ ౬౧ ॥ ఏకా గౌః స్వస్థచి
త్తస్య స్యాత్ ఆతురస్య చ గోశతమ్ । సహస్రం మ్రియమాణస్య ద
త్తం చిత్తవివర్జితమ్ ॥౬౨॥ మృతస్యైతత్ పునర్లక్షం విధిపూ
తం చ తత్సమమ్ । తీర్థయాత్రాసమోపేతం దానమేకం చ ల
క్షధా ॥౬౩॥ పాత్రే దత్తం చ యద్దానం తల్లక్షగుణితం భవేత్ ।
దాతుః ఫలమనన్తం స్యాన్న పాత్రస్య పరిగ్రహః ॥ ౬౪॥ స్వా
ధ్యాయహోమసంయుక్తః పరపాకవివర్జితః । రత్నపూర్ణా
మపి మహీం ప్రతిగృహ్య న లిప్యతే ॥ ౬౫ ॥ విషశీతాపహా మం
త్రవహ్నీ కిం దోషభాగినౌ । అపాత్రే సా చ గౌర్దత్తా దాతా
రం నరకం నయేత్ ॥ ౬౬ ॥ కులైకశతసంయుక్తం గ్రహీతా
రం తు పాతయేత్ । నాపాత్రే విదుషా దేయా ఆత్మనః శ్రేయ ఇ
చ్ఛతా ॥ ౬౭ ॥ ఏకా హ్యేకస్య దాతవ్యా బహూనాం న కదా
చన । సా విక్రీతా విభక్తా వా దహత్యాసప్తమం కులమ్ ॥౬౮॥
కథితా యా మయా పూర్వం తవ వైతరణీ నదీ । తస్యా ఉద్ధరణో
పాయం గోదానం కథయామి తే ॥౬౯॥ కృష్ణాం వా పాటలాం
వాపి ధేనుం కుర్యాదలంకృతామ్ । స్వర్ణశృంగీం రౌప్యఖురాం

ర్వం సమం తుల్యఫలదం భవతి-అతః స్వస్థావస్థాయామేవ దేయమితి భావః-
ఏవమపి ఏకగోదానమన్యద్వా తీర్థయాత్రాభ్యాం సమ్యగుపేతం యుక్తం
తత్ లక్షధా భవతీత్యర్థః ౬౪॥ ౬౫॥ అపాత్రదానేన తు మహతీ నష్టిరి
త్యాహ॥ అపాత్రే ఇతి సార్ధేన॥ ౬౭॥ పాత్రాణామపి బహూనామేకా న
దేయేత్యాహ బహూనామితి॥౬౮॥౬౯॥ దద్యాద్వైతరణీం ధేనుం విశేష

విధిర్నాఖగేతిప్రావర్ణసూచితవిశేషవిధిమేవాహ ॥కృష్ణామితి॥ ౨౦॥ ౨౮॥ వైతరణీం వితరణం దానం తద్రూపిణీమేనాం ధేనుం॥౨౯॥ మాం ప్రతీక్షస్వ

కాంస్యపాత్రోపదోహినీం॥ ౨౦॥కృష్ణవస్త్రయుగచ్ఛన్నాం కంఠఘంటాసమన్వితాం।కార్పాసోపరిసంస్థాప్య తామ్రపాత్రం సచేలకం ॥ ౨౧ ॥ యమం హైమం న్యసేత్తత్ర లోహదండసమన్వితం । కాంస్యపాత్రే ఘృతం కృత్వా సర్వం తస్యోపరిన్యసేత్ ॥ ౨౨ ॥ నావమిక్షుమయీం కృత్వా పట్టసూత్రేణ వేష్టయేత్ ।గర్తం విధాయ సజలం కృత్వా తస్మిన్ క్షిపేత్తరిం ౨౩ ॥ తస్యోపరిస్థితాం కృత్వా సూర్యదేహసముద్భవాం । ధేనుం సంకల్పయేత్తత్ర యథాశాస్త్రవిధానతః ॥ ౨౪ ॥ సాలంకారాణి వస్త్రాణి బ్రాహ్మణాయ ప్రకల్పయేత్ । పూజాం కుర్యాద్విధానేన గంధపుష్పాక్షతాదిభిః ॥ ౨౫ ॥ పుచ్ఛం సంగృహ్య ధేనోస్తు నావమాశ్రిత్య పాదతః । పురస్కృత్య తతో విప్రమిమం మంత్రముదీరయేత్ ॥౨౬॥ భవసాగరమగ్నానాం శోకతాపోర్మిదుఃఖినాం । త్రాతా త్వం హి జగన్నాథః శరణాగతవత్సలః ॥ ౨౭ ॥ విష్ణురూపద్విజశ్రేష్ఠ మాముద్ధర మహీసుర । సదక్షిణా మయా దత్తా తుభ్యం వైతరణీం నమః॥ ౨౮ ॥యమమార్గే మహాఘోరే తాం నదీం శతయోజనాం । తర్తుకామో దదామ్యేనాం తుభ్యం వైతరణీం నమః ॥ ౨౯ ॥ ధేను కే మాం ప్రతీక్షస్వ యమద్వారే మహాపథే । ఉత్తారణార్థం దేవేశి వైతరణ్యై నమోస్తు తే ॥౩౦ ॥ గావో మే హ్యగ్రతస్సంతు గావో మే సంతు పృష్ఠతః । గావో మే హృదయే సంతు గవాం మధ్యే వసామ్యహం ॥ ౩౧ ॥ యా లక్ష్మీస్సర్వభూతానాం యా చ దేవే ప్రతిష్ఠితా । ధేనురూపేణ సా దేవీ మమ పాపం వ్యపోహతు॥

వైతరణ్యాస్సకాశాదుత్తారణార్థం త్వం మాం ప్రతీక్షస్వ దృష్టిం కురుష్వ ॥౩౦॥ యమమార్గభయభీతస్య వాక్యమిదం, గావో ఇతి ॥౩౧ ॥ భూతానాం నరేంద్రాదీనాం దేవేంద్రాదిషు ప్రతిష్ఠితా యా లక్ష్మీః అస్తి సై

(శ్రీగరుడపురాణ సవ్యాఖ్యాన

వ్రతం ధేనురూపేణ అసి- అతో వ్యపోహతు దూరీకరోతు ॥౮౨॥ ౮౪॥ వ్రతం అవశ్యం ధేనుం దాస్యామీతి నియమం కుర్యాత్ ॥౮౫॥ ౮౬॥ ఆవసథేషు గృహేషు ॥ ౮౭ ॥ అయనే విషువే- మకరకర్కటమేషతులాసంక్రాంతిదినే । యుగాదిషు అక్షయతృతీయాదిషు ॥౮౮॥ సఏవ శ్రాద్ధపాత్రయో॰

౮౨॥ ఇతిమంత్రైశ్చ సంప్రార్థ్య సాంజలిర్ధేనుకాం యమం । సర్వం ప్రదక్షిణీకృత్య బ్రాహ్మణాయ నివేదయేత్ ॥ ౮౩ ॥ ఏవం దద్యాద్విధానేన యో గాం వైతరణీం ఖగ । స యాతి ధర్మమార్గేణ ధర్మరాజసభాంతరే ॥ ౮౪ ॥ స్వస్థావస్థశరీరేతు వైతరణ్యా వ్రతం చరేత్ । దేయా చ విదుషా ధేనుస్తాం నదీం తర్తుమిచ్ఛతా ॥ ౮౫ ॥ సా నాయాతి మహామార్గే గోదానేన నదీ ఖగ। తస్మాదవశ్యం దాతవ్యం పుణ్యకాలేషు సర్వదా ॥ ౮౬ ॥ గంగాదిసర్వతీర్థేషు బ్రాహ్మణావసథేషు వ । చంద్రసూర్యోపరాగేషు సంక్రాంతౌ దర్శవాసరే ॥౮౭॥ అయనే విషువే చైవ వ్యతీపాతే యుగాదిషు। అన్యేషు పుణ్యకాలేషు కుర్యాద్గోదానముత్తమం ॥౮౮॥ యదైవ జాయతే శ్రద్ధా పాత్రం సంప్రాప్యతే యదా। స ఏవ పుణ్యకాలస్స్యాద్యతస్సంపత్తిరస్థిరా ॥౮౯॥ అస్థిరాణి శరీరాణి విభవో నైవ శాశ్వతః। నిత్యం సన్నిహితో మృత్యుః కర్తవ్యో ధర్మసంచయః ॥౯౦॥ ఆత్మవిత్తానుసారేణ తత్ర దానమనంతకం । దేయం విప్రాయ విదుషే స్వాత్మనశ్శ్రేయ ఇచ్ఛతా ॥౯౧॥ అల్పేనాపి హి విత్తేన స్వహస్తేనాత్మనే కృతం। తదక్షయం భవేద్దానం తత్కాలం చోపతిష్ఠతి॥ ౯౨ ॥ గృహీతదానపాథేయస్సుఖం యాతి మహాధ్వ

స్సం యోగ ఏవ యతః అన్యత్పుణ్యకాలాపేక్షా న కర్తవ్యేత్యర్థః ॥౮౯॥ ఇదం ధేన్వాది దానం స్వహస్త దత్తం సత్ స్వర్గసుఖప్రదం భవతి అతో వైరాగ్యముత్పాదయన్ స్వహస్త దానే శ్రద్ధాముత్పాదయతి ॥ అస్థిరాణీత్యాది ౯౦॥ తత్ర పాత్రే ఆత్మవిత్తానుసారేణ- బహువిత్తే సతి స్వల్పం న దేయమితి భావః ॥౯౧॥౯౨॥ గృహీతం దానపాథేయం పరలోకభాగ్యం యేన సః

అన్యథా పాథేయం వినా పథి అస్మిన్లోకమార్గే యథా అశక్తః క్లిశ్యతే తథైవాముత్రాపి ॥౯౩॥౯౫॥ అవిజ్ఞాయ అజ్ఞాత్వా అకృత్వేత్యర్థః ॥ ౯౬ ॥ ౯౭॥ జీవన్నపి ఆత్మైవ ఆత్మనః బంధుః స్వస్య హితకర్తా ఇతి విద్వాన్ జానీ

ని। అన్యథా క్లిశ్యతే జంతుః పాథేయరహితః పథి ॥ ౯౩॥ యాని యానిచ దానాని దత్తాని భువి మానవైః । యమలోకపథే తాని హ్యుపతిష్ఠంతి చాగ్రతః ॥ ౯౪ ॥ మహాపుణ్యప్రభావేన మానుషం జన్మ లభ్యతే। యస్తత్ప్రాప్య చరేద్ధర్మం స యాతి పరమాం గతిం॥౯౫॥ అవిజ్ఞాయ పరో ధర్మం దుఃఖమాయాతి యాతి చ। మనుష్యజన్మ సాఫల్యం కేవలం ధర్మసేవనం ॥ ౯౬ ॥ ధనపుత్రకళత్రాది శరీరమపి బాంధవాః । అనిత్యం సర్వమేవేదం తస్మాద్ధర్మం సమాచరేత్ ॥౯౭ ॥ తావద్బంధుః పితా తావద్యావజ్జీవతి మానవః । మృతానామంతరం జ్ఞాత్వా క్షణాత్స్నేహో నివర్తతే॥౯౮॥ ఆత్మైవ హ్యాత్మనో బంధురితి విద్యాన్ముహుర్ముహుః । జీవన్నపీతి సంచింత్య మృతానాం కః ప్రదాస్యతి ॥౯౯॥ ఏవం జానన్నిదం సర్వం స్వహస్తేనైవ దాపయేత్। అనిత్యం జీవితం యస్మాత్ పశ్చాత్కోఽపి న దాస్యతి ॥౧౦౦॥ మృతం శరీరముత్సృజ్య కాష్ఠలోష్టసమం క్షితౌ । విముఖా బాంధవా యాంతి ధర్మస్తమనుగచ్ఛతి ॥ ౧౦౧ ॥ గృహాదర్థా నివర్తంతే శ్మశానాత్సర్వబాంధవాః । శుభాశుభం కృతం కర్మ గచ్ఛంతమనుగచ్ఛతి ॥౧౦౨ ॥ శరీరం వహ్నినా దగ్ధం కృతం కర్మ సహస్థితం। పుణ్యం వా యది వా పాపం భుంక్తే సర్వత్ర మానవః॥౧౦౩॥ నకోపి కస్యచిద్బంధుస్సంసారే దుఃఖసాగరే । ఆయాతి కర్మసంబంధాద్యాతి కర్మక్షయే పునః॥౧౦౪॥ పితృమాతృసుతభ్రాతృబంధుదారాదిసంగమః । ప్రపాయామివ జంతూనాం నద్యాం కాష్ఠౌఘవచ్చలః॥౧౦౫॥ కస్య పుత్రాశ్చ పౌత్రాశ్చ కస్య భార్యా

యాత్ । జీవితానామపి నోదత్తం తర్హి మృతానాం కః కోపి దాస్యతీత్యర్థః । అత ఏవం జానన్నితి ద్వితీయేన సంబంధః॥౯౯॥ సర్వమిదం ఆతురదా

సం॥౧౦౫॥౧౦౬॥ ధనంయావత్ ఆత్మాయత్తం ఆత్తం ఆత్మనః స్వస్య ఆయత్తం అధీనం భవతి- నహ్యాం కించిద్దేయ రేతివ త్తమపినోత్సహతే- ఉత్సాహనవత్త్వమపియోగ్యోనభవతి - తస్మాద్దాతుంయోగ్యః సుత ఇత్యర్థః ॥ ౧౦౭॥ నిదర్శనమాహ ॥స్వా వే౽తి ధనంచధర్మైకఫలమితిధర్మార్థమేవదీయతాం ॥౧౦౮॥ చతుర్వర్గఫలదాత్రపిధనమేవేత్యాహ॥ధర్మాదిది

ధనంచహా । సంసారేహాస్తికః కస్యస్వయంతస్మాత్ప్రదీయ
తాం ॥౧౦౬॥ ఆత్మాయత్తంధనంయావత్తావద్విప్రేసమర్ప
యేత్ । పరాధీనేధనేజాతేనకించిద్వక్తుముత్సహేత్ ॥౧౦౭ ॥
పూర్వజన్మకృతాద్దానాదత్రలబ్ధంధనంబహు । తస్మాదేవం
పరేజ్ఞాయధర్మార్థందీయతాంధనం ॥ ౧౦౮ ॥ ధర్మాత్సంజా
యతే౽ర్థశ్చధర్మాత్కామో౽భిజాయతే। ధర్మ ఏవాపవర్గా
యతస్మాద్ధర్మంసమాచరేత్ ॥ ౧౦౯ ॥ శ్రద్ధయాధార్యతే
ధర్మో బహుభిర్నార్థరాశిభిః । నిష్కించనాహిమునయ
శ్శ్రద్ధావంతో౽దివంగతాః॥౧౧౦॥ పత్రంపుష్పంఫలంతోయం
యోమేభక్త్యాప్రయచ్ఛతి । తదహంభక్త్యుపహృతమశ్నా
మిప్రయతాత్మనః ॥ ౧౧౧ ॥ తస్మాదవశ్యందాతవ్యంతదాదా
నంవిధానతః। అల్పంవాబహువేతియాంగణనాంనైవకారయే
త్ ॥౧౧౨ ॥ ధర్మార్థాచసపుత్రోవైదైవతైరపిపూజ్యతే ।
దాపయేద్యస్తుదానానిపితరంహ్యాతురంభువి ॥౧౧౩॥ పిత్రో
నిర్మిత్తంయద్విత్తంపుత్రైఃపౌత్రైస్సమర్పితం । ఆత్మాపి
పావనస్తేనపుత్రపౌత్రప్రపౌత్రకైః ॥౧౧౪ ॥ పితుశ్శతగుణం

౧౦౯ ॥ శ్రద్ధాపూతోధర్మ ఏవసద్గతిప్రదో౽భవతీత్యాహ ॥ శ్రద్ధయేతిద్వాభ్యాం ॥ ౧౧౦ ॥ భక్త్యోపహృతంసమర్పితంకిం పత్రాది ప్రయతాత్మనః శ్రద్ధాపూతచిత్తస్యఅహమశ్నామి ॥ ౧౧౧ ॥ స్వహస్తదానసంశ్లాఘ్యపుత్రదత్తంస్తౌతి । తస్మాదితి ॥౧౧౨॥ దేవానాంసమూహోదైవతం తైర్దేవసమూహైరపి ॥ ౧౧౩ ॥ తేనైవవిత్తేనపుత్రోవిభిస్స్వహస్తాయ మపినిష్పాపోభవతీత్యర్థః ॥ ౧౧౪ ॥ పితుర్నివృత్తమిత్యనవృత్త్యైవ

అస్యాణాః గర్భధారణపోషాభ్యాం పితుర్మాతా గరీయసీతి హేతోః స
హస్రం 'దయాయాంభగినీయాత్రీ'రితి హేతోః దశసాహస్రం 'సదయా
సదృశం దాన'మితివచనాచ్చేతి సోదరస్యాపి సమానోదరజన్మత్వా దాత్మ
తుల్యత్వం॥ అత స్తద్దత్తమక్షయం భవతి 'తదక్షయం భవేద్దానం స్వహ
స్తేనాత్మనేకృతమితి పూర్వోక్త వచనాదితి॥ ౧౧౫॥ దానదానతుః పుత్ర
స్యాపి । ఇహతు ఉపద్రవాః మార్యతయః న ॥ పరత్ర నచేత్యాది ॥ అ
త్రాపిత్రే నైవవిత్తే నేతిపూర్వస్యైవాను వృత్తిః ॥ ౧౧౬ ॥ ఆదత్తేదోష

పుణ్యం సహస్రం మాతు రేవచ| భగినీదశసాహస్రం సోదరేద
త్తమక్షయమ్ ॥ ౧౧౬॥ నచైవోపద్రవా స్తా న్నవానరకయా
తనాః। మృత్యుకాలేనచభయం యమదూత సముద్భవం॥ ౧౧౬॥
యనిలోభాన్న యచ్ఛంతి కాలేహ్యాతుర సంజ్ఞికే । మృతాశ్శో
చంతిసర్వేకదర్యాః పాపినః ఖగ ॥ ౧౧౭ ॥ పుత్రాః పౌత్రా
స్సహభ్రాతృ సగోత్రాసుహృదస్తుయే । నదద్యా దాతురే
దానం బ్రహ్మఘ్నా స్తేనసంశయః॥౧౧౮ ॥ఇతిశ్రీగరుడపురాణే-
సారోద్ధారే ఆతుర దాననిరూపణో నామాష్ట మోధ్యాయః॥
గరుడఉవాచ॥కథితంభవతాసమ్యగ్దానమాతుర కాలికం।మ్రి
యమాణస్యయత్కృత్యం తదిదానీంవదప్రభో ॥ ౧ ॥ శ్రీభగ
వానువాచ॥శృణుతార్క్ష్య ప్రవక్ష్యామి దేహత్యాగస్యతం వి
ధిం । మృతోయేనవిధానేన సద్గతింయాతిమానవః॥౨॥కర్మ
యోగాద్యదా దేహీముంచత్యత్రనిజంవపుః । తులసీ సన్నిధౌ

హా॥యదీతి ద్వాభ్యామ్॥ ౧౭॥ ౧౧౮॥ ఇతిశ్రీగరుడపురాణటీకాయామ
ష్టమోధ్యాయః॥ .... ※

గరుడఉవాచ॥కథితమితి॥ అగ్రిమక్షణే మరిష్యతీతి మ్రియమాణ
స్తస్యయత్కృత్యంతద్వద॥౧॥ తులస్యాదికమాహాత్మ్యం సన్న్యాసవిధి
పూర్వకం।ఉవాచనవమేధ్యాయేమ్రియమాణవిధింహరిః॥ శృణ్వితి॥ యేన
మృతఃసద్గతింయాతితంవిధింశృణు॥౨॥కర్మయోగాత్ ప్రారబ్ధకర్మోద
యాత్ - దేహీజీవఃనిజంఆత్మత్వేన స్వీకృతంవపుః - అత్రయదా త్యజతిత

దామండలంకుర్యాదిత్యన్వయః॥ ౩॥ ౪॥ ౫॥ ౬॥ ౭॥ ౮॥ ౯॥ నను అపుత్రస్యగతిర్నాస్తీతి పూర్వోక్తవిరోధాత్ పుత్రహీనః కథంవిష్ణుపురం యాతి, సతుదుర్గతిమేవయాతీతి చేత్తత్రాహ । ఏతే తిలాదయో దుర్గతిం యాంతంనివారయంతి॥ ౧౦॥ నను తిలానామీదృశో మహిమాకుత ఇతిచే

కుర్యాన్మండలంగోమయేనతు॥ ౩॥ తిలాంశ్చైవ వికీర్యాథ ద
ర్భాంశ్చైవవినిక్షిపేత్ । స్థాపయేదాసనేశుభ్రే సాలగ్రామ
శిలాంతదా॥ ౪॥ సాలగ్రామ శిలాయత్రపాపదోషభయాప
హా । తత్సన్నిధానమరణాన్ముక్తిర్జంతోస్సునిశ్చితా॥ ౫॥ తుల
సీవిటపిచ్ఛాయా యత్రాస్తిభవతాపహా। తత్రైవమరణాన్ము
క్తిస్సర్వదా దానదుర్లభా ॥ ౬ ॥ తులసీవిటపిస్థానంగృహేయ
స్యావతిష్ఠతే। తద్గృహంతీర్థరూపంహి నాయాంతియమకిం
కరాః॥ ౭॥ తులసీమంజరీయుక్తోయస్తు ప్రాణాన్ విముంచతి।
యమస్తంనేక్షితుంశక్తో యుక్తంపాపశతైరపి॥ ౮॥ తస్యాదళం
ముఖేకృత్వాతిలదర్భాసనేమృతః । నరోవిష్ణుపురంయాతిపు
త్రహీనోప్యసంశయః ॥ ౯॥ తిలాఃపవిత్రాస్త్రివిధాదర్భా
శ్చతులసీతథా। నరంనివారయంత్యేతేదుర్గతింయాంతమా
తురం॥౧౦॥మమస్వేదసముద్భూతాయతస్తేపావనాస్తిలాః।
అసురాదానవాదైత్యావిద్రవంతితిలైస్తతః॥ ౧౧॥ దర్భావిభూ
తిమేత్తార్క్ష్య మమరోమసముద్భవాః। అతస్తత్స్పర్శనాదే
వస్వర్గంగచ్ఛంతిమానవాః॥ ౧౨॥ కుశమూలేస్థితోబ్రహ్మాకు
శమధ్యేజనార్దనః । కుశాగ్రేశంకరోదేవస్త్రయోదేవాఃకు
శేస్థితాః॥ ౧౩॥ అతఃకుశావహ్నిమంత్రతులసీవిప్రధేనవః। నై
తేనిర్మాల్యతాంయాంతిక్రియమాణాఃపునఃపునః॥ ౧౪॥ ద

త్తత్రాహ॥ మమేతి॥ ౧౧॥ దర్భేతి॥ కుశోస్మితృణజాతీనాంమణిర్ద్విజ
జాతీనాంఉత్పత్తిస్థానానిభగవద్వచనాదితి॥ ౧౨॥ కుశస్యాపిపావనతా
మాహ॥ ౧౩॥ కుశేతి॥ క్రియమాణాఃకర్మణిప్రయుజ్యమానా అపి నిర్మా
ల్యతాంఅయోగ్యతాంనయాంతి॥ ౧౪ ॥ సామాన్యశాస్త్రాద్విశేషశాస్త్ర

స్వబలవత్త్వమాహ॥ దర్భా ఇతి॥ నీచే నీచజాతిముఖేన తత్రాః గోః తులసీచ
దర్భ హేని మాల్యాః అగ్రాహ్యః॥ ౧౫॥ ప్రాసంగికం పరిసమాప్య ప్రకృ

ర్భాః పిండేషు నిర్మాల్యా బ్రాహ్మణాః ప్రేతభోజనే । మం
త్రాగాస్తులసీ నీచే చితాయాం చ హుతాశనః॥ ౧౬॥ గోమయే
నోపలిప్తేతు దర్భాస్తరణసంస్కృతే । భూతలే హ్యాతురం కు
ర్యాదంతరిక్షం వివర్జయేత్॥ ౧౬॥ బ్రహ్మవిష్ణుశ్చ రుద్రశ్చ స
ర్వే దేవా హుతాశనః మండలోపరి తిష్ఠంతి తస్మాత్కుర్వీత మం
డలమ్॥ ౧౭॥ సర్వత్ర వసుధా పూతా లేపో యత్ర న విద్యతే । య
త్ర లేపఙ్కృత స్తత్ర పునర్లేపేన శుధ్యతి॥ ౧౮॥ రాక్షసాశ్చ పి
శాచాశ్చ భూతాః ప్రేతా యమానుగాః । ఆలిప్తదేశే ఖట్వా
యాం మంతరిక్షే విశంతి చ॥ ౧౯॥ అతోగ్నిహోత్రం శ్రాద్ధం చ
బ్రహ్మభోజ్యం సురార్చనం। మండలేన వినా భూమ్యామాతురం
నైవ కారయేత్॥ ౨౦॥ లిప్తభూమ్యాం మృతస్య కృత్వా స్వర్ణర
త్నం ముఖే క్షిపేత్। విష్ణోః పాదోదకం దద్యాత్ సాలగ్రామస్వ
రూపిణః॥ ౨౧॥ సాలగ్రామశిలాతోయం యః పిబేద్బిందుమాత్ర
కమ్। సర్వపాపవినిర్ముక్తో వైకుంఠభువనం వ్రజేత్॥ ౨౨॥ త
తో గంగాజలం దద్యాన్మహాపాతకనాశనమ్। సర్వతీర్థకృత
స్నానదానపుణ్యఫలప్రదమ్॥ ౨౩॥ చాంద్రాయణం చరేద్య
స్తు సహస్రం కాయశోధనమ్। పిబేద్యశ్చైవ గంగాంభస్సమౌ
స్యాతాముభావపి॥ ౨౪॥ అగ్నౌ ప్రాప్య యథా తూల
రాశిర్వినశ్యతి। తథా గంగాంబుపానేన పాతకం భస్మసాద్భ
వేత్॥ ౨౫॥ యస్తు సూర్యాంశుసంతప్తం గంగాయాః సలిలం పి
బేత్ । స సర్వయోనినిర్ముక్తః ప్రయాతి సదనం హరేః॥ ౨౬॥
నద్యో జలావగాహేన పావయంతీతరాజనాన్। దర్శనాత్స్పర్శ
నాత్పానాత్తథా గంగేతి కీర్తనాత్॥ ౨౭॥ పాత్పుణ్యాన్స్వ

మనుసరతి॥ గోమయేనేతి॥ ౧౬॥ ౧౭॥ ౧౮ సురార్చనం దేవపూజా॥
౨౦॥ ౨౧॥ ౨౨॥ ౨౩॥ ౨౪॥ ౨౫॥ ౨౬॥ అన్యానద్యః - అవగాహేన

స్నానేన-గంగాతుదర్శనాదిభిరేవపునాతీతిద్వితీయేనాన్వయః॥౨౭॥ ౨౮॥ జలపానమపిమాతుః కిం వర్ణ్యతే తత్స్మరణచింతనాదపిముక్తోభవతీత్యాహ॥గంగేతిద్వాభ్యాం॥౨౯॥౩౦॥ అనశనంజలాన్నపరిత్యాగం- అనాశనే కాశ్యపయాత్రయాగతిరిణి హేతోః కుర్యాదితి॥ అథఆతురసన్న్యాసంనిధారయతి॥దద్యాదితిసార్థేన॥ అత్రయద్యపి "బ్రాహ్మణాః ప్రవ్రజంతీ"తిశ్రుతేః "ముఖజానామయంధర్మోయద్విష్ణోర్లింగధారణమ్। బాహుజాతోరుజాతానామయంధర్మోనవిద్యతే" ఇతిస్మృతినిషేధాత్ బ్రాహ్మణస్యైవప్రవ్రజ్యానతుక్షత్రియాదేరిత్యాహుః, తథాపి "యద

రుషాంచ్ఛతశోఽథసహస్రశః। గంగాంతస్నాత్విబేత్తస్యజలం
సంసారతారకం ౨౮॥ గంగాగంగేతి యోబ్రూయాత్ప్రా
ణైఃకంఠగతైరపి। మృతోవిష్ణుపురంయాతి నపునర్జాయతే
భువి॥ ౨౯। ఉత్క్రమద్భిశ్చ యదిప్రాణైఃపురుషశ్శ్రద్ధయా
న్వితః। చింతయేన్మనసాగంగాంసోఽపియాతిపరాంగతిం॥౩౦॥
అతోధ్యాయేన్నమేద్గంగాంసంస్మరేత్తజ్జలంపిబేత్। తతోభా
గవతంచిచ్ఛృణుయాన్మోక్షదాయకమ్॥ ౩౧॥ శ్లోకంశ్లోకా
ర్ధపాదంవాయోఽంతేభాగవతంపఠేత్। నతస్యపునరావృత్తి
ర్బ్రహ్మలోకాత్కదాచన॥౩౨॥ వేదోపనిషదాంపాఠాచ్ఛివ
విష్ణుస్తవాదపి। బ్రాహ్మణక్షత్రియవిశాంమరణం ముక్తిదాయ
కం ॥ ౩౩ ॥ ప్రాణప్రయాణసమయే కుర్యాదనశనంఖగ। ఉ

హరేవవిరజేత్తదహరేవప్రవ్రజే"దిత్యాదిశ్రుతేః త్రైవర్ణికసాధారణత్వాత్ 'త్రయాణాంవర్ణానాంవేదమధీత్యాశ్రమాచరణ' మితిసూత్రకారవచనాచ్చ "ముఖజానామయంధర్మో వైష్ణవం లింగధారణమ్। బాహుజాతోరుజాతానాంత్రిదండంనవిధీయతే" ఇతిదండవిషయేనిషేధదర్శనాచ్చ సోపవీతయోరధీతవేదయోర్విరక్తయోః క్షత్రియవైశ్యయోరపిదండధారణమంతరేణకేవలంప్రైషమంత్రోచ్చారణమాత్రఏవాతురసన్న్యాసాధికారః, నత్వనుపవీతయోః గృహారూఢానూఢయోరిత్యాహుః॥కించద్విజన్మన ఇత్యుక్తవతా శ్రీభగవతా స్వయమేవ పత్నీస్త్రీక్ష్య

తతః క్షత్రియవైశ్యయోరపి ద్విజన్మత్వాదాతురసన్న్యాసాధికారస్సూచిత ఇతి ప్రతీమః, తథాపి విరక్తస్యైవ, కిమర్థం? యది సన్న్యాసోత్తరం ప్రారబ్ధనాశాత్ జీవతోఽపి పునర్భోగభుక్త్యా వాంతాశిత్వం స్యాత్ । కింతు గృహాత్ప్రవ్రజేదేవేతి । తదుక్తం మనునా "ఆత్మన్యగ్నీన్ సమారోప్య బ్రాహ్మణః ప్రవ్రజేద్గృహాత్ । బ్రాహ్మణః క్షత్రియో వాపి వైశ్యో వా ప్రవ్రజేద్గృహా"దితి ॥ అత్రాయం విశేషః బ్రాహ్మణస్తు దండధారణం కృత్వా క్షత్రియో వైశ్యశ్చ ఉపశమాదిసన్న్యాసధర్మాన్ స్వీకృత్య ప్రవ్రజేదితి । అలం ప్రాసంగికేన ॥౩౪॥ తదేవ సూచయతి సన్న్యస్తమితి ॥ "ఓం భూః సన్న్యస్తం మయా । ఓం భువః సన్న్యస్తం మయా । ఓం సువః సన్న్యస్తం మయా । ఓం భూర్భువస్సువః సన్న్యస్తం మయా స్వాహా" గాయత్రీ ॥ ఓం పుత్రైషణాయా విత్తైషణాయా లోకైషణాయాశ్చ వ్యుత్థితోఽహం స్వాహా ॥ శిరశ్చ ॥ ఓం అభయం

త్వాదాతురసన్న్యాసం విరక్తస్య ద్విజన్మనః ॥౩౪॥ తస్య సమ
పి యో బ్రూయాత్ప్రైషైః కరగైరపి । మృతో విష్ణుపురం
యాతి న పునర్జాయతే భువి ॥౩౫॥ ఏవం జాతవిధానస్య ధార్మి
కస్య తదా ఖగ । ఊర్ధ్వంఛిద్రేణ గచ్ఛంతి ప్రాణాస్తస్య ముఖం
నహి ॥౩౬॥ ముఖం చ చక్షుషీ నాసే కర్ణౌ ద్వారాణి సప్త చ ।
ఏభ్యస్సుకృతినో యాంతి యోగినస్తాలురంధ్రతః ॥౩౭॥ అపా

సర్వేభ్యో భూతేభ్యో మత్తః స్వాహా" ఇత్యాదిప్రైషమంత్రానుచ్చార్య అహం బ్రహ్మాస్మీత్యనుభవం వాక్యార్థవిచారణేన బ్రహ్మాపరోక్షాయా దిత్యాతురవిధిః । అత్ర దండధారణే తు దాహః తిలోదకపిండదానాదికం చ న స్యాత్ తస్య బహిస్సన్న్యస్తస్య తురీయాశ్రమత్వాత్ అస్యాహం బ్రహ్మాస్మీత్యంతస్సన్న్యస్తస్య తు పారలౌకికమపి సర్వం వక్ష్యమాణం కర్మ కుర్యాదితి విశేషః ంచ సాంప్రదాయికానాం తు ఇదమప్యనభిమతమేవ తే తు బ్రాహ్మణస్యాపి దండధారణం వినా ఆతురసన్న్యాసో నాస్తి క్షత్రియవైశ్యయోశ్చ సర్వథైవానధికార ఇత్యేవ వదంతీతి ॥౩౫॥ ఏవముక్తప్రకారేణ జాతం విధానం ఆతురకృత్యం యస్య తస్య ॥౩౬॥ ఊర్ధ్వచ్ఛిద్రాణ్యేవాహ ॥ ముఖమితి ౩౭॥ ప్రాణోత్క్రమణేన శరీరత్యాగప్రకారం సూచయతి ॥ అపావాదితి ॥ నాభి

స్థానే మిళితయోః ప్రాణాపానయోః యదా విశ్లేషో భవతి తదా సూక్ష్మభూతత్వాత్ అతీంద్రియస్సన్ వాయుః ప్రాణః పుత్తలాత్ శరీరాత్ నిస్సరతీతి ॥౩౮॥ మరుతి ఈశ్వరే శరీరాధారభూతే ప్రాణే యథా నిరాధారో ద్రుమః పతతి ఏవం శరీరం పతతే ॥౩౯॥ గతప్రాణస్య శరీరస్యావస్థామాహ॥ నిర్విచేష్టమితి ద్వాభ్యాం॥౪౦॥ ఈదృశే దేహే॥౪౧॥ పృథివ్యాదీనాం స్వస్వరూపే లయమాహ సపాదేన॥౪౨॥ ఆత్మా తు 'జాయతే అస్తి వర్ధతే విపరిణమతే అపక్షీయతే

నాన్మిళితః ప్రాణో యదా హి భవతి పృథక్। సూక్ష్మభూతత్వాత్ తదా వాయుర్వినిష్క్రామతి పుత్తలాత్ ॥ ౩౮ ॥ శరీరం పతతే పశ్చాన్నిర్గతే మరుతీశ్వరే । కాలాహతః పతత్యేవం నిరాధారో యథా ద్రుమః ॥ ౩౯ ॥ నిర్విచేష్టం శరీరం తు ప్రాణైర్ముక్తం జుగుప్సితం । అస్పృశ్యం జాయతే సద్యో దుర్గంధం సర్వనిందితం ॥ ౪౦ ॥ త్రిధావస్థా శరీరస్య క్రిమివిడ్భస్మరూపతః । కిం గర్వః క్రియతే దేహే క్షణవిధ్వంసిభిర్నరైః ॥ ౪౧ ॥ పృథివ్యాం లీయతే పృథ్వీ ఆపశ్చైవ తథాప్సు చ । తేజస్తేజసి లీయేత సమీరస్తు సమీరణే ॥౪౨॥ ఆకాశశ్చ తథాకాశే సర్వవ్యాపీ చ శంకరః । నిత్యముక్తో జగత్సాక్షీ ఆత్మా దేహేష్వజోమరః॥ ౪౩ ॥ సర్వేంద్రియయుతో జీవశ్శబ్దాదివిషయైర్వృతః। కామరాగాదిభిర్యుక్తః కర్మకోశసమన్వితః ॥ ౪౪ ॥ పుణ్యవాసనయా యుక్తో నిర్మితే స్వేన కర్మణా। న ప్రవిశ్య నవే దేహే గృహే దగ్ధే యథా గృహీ॥౪౫॥ తదా విమానమాదాయ కింకిణీజాలమాలియత్ । ఆయాంతి దేవదూతాశ్చ లసచ్చామరశోభితాః॥ ౪౬ ॥ ధర్మతత్త్వవిదః ప్రాజ్ఞాస్సదా ధార్మికవల్లభాః। త

నశ్యతీత్యేవం భాష్యకారాదిభిరుక్తషడ్భావవికారరహిత ఏవాస్తి॥౪౩॥ నను పృథివ్యాదయస్తు స్వస్వసూక్ష్మస్వరూపే లీనా భవంతి ఆత్మా చ నిత్యముక్తో జగత్సాక్షీ భవతి తర్హి కః కర్మఫలభోక్తా కః ఇత్యాశంకాయాం జీవ ఏవ పుణ్యాపుణ్యవాసనానుసారేణ శుభాశుభకర్మఫలభోక్తాసి ఇతి వ్యావహారికం జీవస్వరూపం నిరూపయన్నాహ॥ సర్వేతి॥౪౪॥౪౬। ధార్మికా వల్లభా

యేషాంతే దేవమూతాః। కృతంఆతురకృత్యంయేనతంఏనంధార్మికంస్వః
స్వర్గలోకేనయంతి ॥ ౪౭ ॥ సుష్ఠుశోభనఃదివ్యస్తేజోమయోదేహో
యస్యసఃదేవరూపస్సన్ నాకం స్వర్గాదిలోకంతత్క్షణమేవప్రాప్నోతి-
నహిసుకృతినాంవర్షపర్యంతంయమమార్గగమనంభవతీతిభావః॥౪౮॥
ఇతిశ్రీగరుడపురాణటీకాయాంనవమోధ్యాయః ॥ *

స్వర్గంగతస్యజీవస్యదేహదాహవిధింఖగః॥సత్యావిధానంమహిమాం

థైవంకృతకృత్యంస్వర్విమానేననయంతితే ॥ ౪౭ ॥ సుదివ్యదే
హోవిరజోంబరస్రక్స్వర్ణరత్నాభరణైర్యుతః । దాన
ప్రభావాత్సుమహానుభావఃప్రాప్నోతినాకంసురపూజ్యమానః
౪౮ ॥ ఇతిశ్రీగరుడపురాణేసారోద్ధారేమ్రియమాణకృత్యని
రూపణోనామనవమోధ్యాయః ॥ ... ... *
గరుడఉవాచ॥ దేహదాహవిధానంచవిభోసుకృతినాంవద।స
తీయదిభవేత్పత్నీతస్యాశ్చమహిమాంవద॥ ౧ ॥ శ్రీభగవాను
వాచ ॥ శృణుతార్క్ష్యప్రవక్ష్యామిసర్వమేవౌర్ధ్వదైహికం
యత్కృత్వాపుత్రపౌత్రాశ్చముచ్యంతేపైతృకాదృణాత్ ॥
కిందత్తైర్బహుభిర్దానైఃపితోర్ంత్యేష్టిమాచరేత్ । తేనా
గ్నిష్టోమసదృశంపుత్రఃఫలమవాప్నుయాత్ ౩॥ తదాశోకంప
రిత్యజ్యకారయేన్ముండనంసుతః । సమస్తబాంధవైర్యుక్త
స్సర్వపాపానుత్తయే ॥౪॥ మాతాపిత్రోర్మృతౌయేనకారి
తంముండనంనహి। ఆత్మజస్సకథంజ్ఞేయస్సంసారార్ణవతా
రకః ॥౫॥ అతోముండనమావశ్యంనఖకక్షవివర్జితం। తతస్స
బాంధవస్స్నాత్వాధౌతవస్త్రాణిధారయేత్॥౬॥సద్యోజలం

హరించపరిపృచ్ఛతి॥దేహఇతి॥౧॥ దాహతృతీయదినయోఃపంచకస్యవిధిం
తథా॥సతీగంగాప్రభావంచదశమేప్రాహమాధవః॥ శృణ్వితి ॥ ఔర్ధ్వ
దైహికంలోకాంతరోపయోగికర్మ ॥౨॥ అంత్యేష్టిందాహాదికర్మ ॥౩॥
పాపానాంఅపనుత్తిర్నాశఃతదర్థమితిహేతురుక్తః ॥౪॥ మృతౌమరణే
సతి॥౫॥౬॥ స్రగ్భిఃపుష్పమాలాదిభిర్మండయేత్ శవంభూషయేత్ ॥ తదు

క్తంవిష్ణుపురాణే "ప్రేతదేహంశుభైస్స్నానైస్స్నాపితంస్రగ్విభూషితం।
దగ్ధ్వాగ్రామాద్బహిస్స్నాత్వా" ఇతి॥౭॥ సంకల్పేనఅముకగోత్రాయ అ
ముకనామ్నేశవాయబ్రహ్మదైవత్యస్థానపిండోఽయంమయాదీయతే।తతోప
తిష్ఠతామితి॥౮॥ ఏవంహిద్వారివిశ్రామే పాంథఃభూతనామ్నావిష్ణురుద్ర
దైవత్యంపిండందదాదితి- తేంఃస్థానపిండేనతస్యశవస్యఅధిష్ఠాతృదేవతాఅ
ధారభూతాభూమిస్తుష్టాభవేదితికారణముక్తం॥౯॥ తేనద్వారిపిండేనభూ

సమానీయయత్రస్థంస్నాపయేచ్ఛవం।మండనేచ్ఛందనైస్స్ర
గ్భిర్గంగామృత్తికయాథవా ॥౭॥ నవీనవస్త్రైస్సంఛాద్యతత్ర
దాపిండంసదక్షిణం।నామగోత్రంసముచ్చార్యసంకల్పేనాప
సవ్యతః॥౮॥ మృత్యుస్థానేశవోనామతస్యనామ్నాప్రదాప
యేత్। తేనభూమిర్భవేత్తుష్టాతదధిష్ఠాతృదేవతా॥౯॥ ద్వార
దేశేభవేత్పాంథస్తస్యనామ్నాప్రదాయతే। తేననైవోపఘా
తాయభూతకోటిముదుర్గతాః॥౧౦॥ తతఃప్రదక్షిణాంకృ
త్వాపూజనీయస్సుపుష్పాదిభిః। స్కంధఃపుత్రేణదాతవ్యస్త
దాన్యైర్బాంధవైస్సహ॥౧౧॥ ధృత్వాస్కంధేస్వపితరం
యశ్శ్మశానాయగచ్ఛతి। సోశ్వమేధఫలంపుత్రోలభతేచపదే
పదే॥౧౨॥ నీత్వాస్కంధేస్వపృష్ఠేంకేసదాతాతేనలాలితః।
తత్రైవతదృణాన్ముచ్యేన్మృతంస్వపితరంవహేత్॥౧౩॥ తతో
ధ్వానమార్గేవిశ్రామం సంమార్జ్యాభ్యుక్ష్యకారయేత్ ।
సంస్నాప్యభూతసంజ్ఞాయతస్మై తేనప్రదాపయేత్॥౧౪॥ పి

తకోటిసంఖ్యాతానాం గణనాసుమేదుర్గతాః దుష్టంఅశుచిస్థానంప్రా
ప్తాస్తేఉపఘాతాయవిఘ్నాయన। విఘ్నోత్రసద్గతినవరుధ్యస్వసమానం
కారణంతత్కర్తుకాంనైవప్రభవంతీతి॥౧౦॥౧౧॥౧౨॥౧౩॥ తేనభూతనా
మ్నాతస్మైప్రేతాయపిండఇత్యనువర్తతే।సంమార్జ్యభూమింఅభ్యుక్ష్య
జలేనసంస్నాప్యశవం॥౧౪॥ తస్యప్రేతస్యహోతవ్యస్యహోతుంద
గ్ధుంయోగ్యస్యదేహస్య అయోగ్యత్వకారకాన అత్రపిండదానంవినాతే
న్నాంసభక్షణమయోగ్యత్వంయథోచ్ఛిష్టం హవిహవనాయోగ్యంభవతి

ధురితి హేతోః పుత్రాద్యభావే రాజాదిః క్రియాం కారయేదితి భావః। తదు
క్తంవిష్ణుపురాణే "ఉచ్ఛిన్నబంధుజాతీనాం కారయేదవనీపతిః" ఇతి॥ ౪౩॥
పూర్వసుకృత ప్రభావాన్మణిరత్న లాభః ॥ ౪౩ ॥ ౪౪ ॥ సర్వయోనిషు
ఆహారసుఖేనదుఃఖసహిష్ణుతా భవతి మమతదభావాద్దుఃఖం దుస్సహ మే
వేత్యాహ ॥ స్వాద్విత్వితి॥ ౪౫ ॥ కేనదానేన తే ప్రేతత్వం వినశ్యతీతి ప్రశ్న

హీనాహతే। వర్ణానాంచైవ సర్వేషాం రాజాబంధురిహోచ్య
తే ॥ ౪౩ ॥ తస్మాంతారయ రాజేంద్ర మణిరత్నమిదం మమ। య
థా మే సద్గతిర్భూయాత్ప్రేతయోనిశ్చగచ్ఛతి ॥ తథా కార్యం
త్వయా వీర మమచేదిచ్ఛసి ప్రియమ్। క్షుత్తృషాభ్యాం దుఃఖి
తై ర్దివ్ప్రేతత్వం దుస్సహం మమ॥ ౪౪ ॥ స్వాదూదకం ఫలం చా
స్మిన్వనే స్నిగ్ధతలం శివమ్। న ప్రాప్నోమి క్షుధార్తోఽహం తృ
షార్తో న జలం క్వచిత్ ॥ ౪౫ ॥ యది మే హి భవేద్రాజన్విధి
ర్నారాయణే మహాన్। తదగ్రే వేదమంత్రైశ్చ క్రియా స
ర్వా ద్విజైర్హితే॥ ౪౬ ॥ తదా నశ్యతి మే నూనం ప్రేతత్వం నా
త్ర సంశయః। వేదమంత్రాస్తపో దానం దయా సర్వత్ర జం
తుషు॥ ౪౭ ॥ సచ్ఛాస్త్రశ్రవణం విష్ణోః పూజా సజ్జన సంగతిః।
ప్రేతయోనివినాశాయ భవంతీతి మయా శ్రుతమ్॥ ౪౮ ॥ అతో
వక్ష్యామి తే విష్ణుపూజాం ప్రేతత్వ నాశినీమ్। సువర్ణద్వయ
మానీయ సువర్ణం న్యాయసంచితమ్। తస్య నారాయణస్యై
కాం ప్రతిమాం భూప కల్పయేత్ ॥ ౪౯ ॥ పీతవస్త్రయుగచ్ఛ
న్నాం సర్వాభరణభూషితామ్। స్నాపితాం వివిధైస్తోయైర

స్యోత్తరమాహ స్వాద్విభిః॥ యదీతి ॥ ౪౬ ॥ ౪౭ ॥ సచ్ఛాస్త్ర శ్రవణేన
ధర్మమార్గోవిముక్తిః సజ్జనానాం ధర్మదత్తాదీనాం సంగాద్భవః కల
హాప్రభృతయో విముక్తా ఇతి॥ ౪౮ ॥ కింవిధాం మమ ప్రేతత్వం తు విష్ణుపూజయైవ నశ్య
తీత్యాహ॥ అత ఇత్యాది॥ సువర్ణద్వయమితి- పంచగుంజో మాషః,
షోడశమాషః సువర్ణః, తస్య ద్వయం ద్వాత్రింశన్మాషకం- సువ
ర్ణం కాంచనం తస్య ప్రతిమాం ప్రకల్పయేత్ ॥ ౪౯ ॥ వివిధైరనేకతీర్థో

ఖ్యపైః అలాభేవాపీకూపజలైర్వా అధివాస్య సింహాసనే స్థాప్య పూజయేత్ ॥౫౦॥ పూజనప్రకారమాహ॥ పూర్వ ఇత్యాదిపంచభిః॥ ౫౫॥ నివర్త్య ప్రేతఘటం దద్యాత్ ॥ ౫౬ ॥ ౫౭॥ సుదృఢేనత్యుక్తమయోగ్యేనఅవ

ధివాస్యతుపూజయేత్ ॥ ౫౦॥ పూర్వేతుశ్రీధరంతస్యాదక్షిణే మధుసూదనమ్। పశ్చిమేవామనందేవముత్తరేచ గదాధరమ్॥ ౫౧ ॥మధ్యేపితామహంచైవతథాదేవంమహేశ్వరమ్ । పూజయేచ్చవిధానేనగంధపుష్పాదిభిఃపృథక్ ॥ ౫౨॥ తతఃప్రదక్షిణీకృత్యవహ్నౌసంతర్ప్యదేవతాః। ఘృతేనదధ్నాక్షీరేణ విశ్వాన్దేవాంశ్చతర్పయేత్ ॥౫౩॥ తతస్స్నాతోవినీతాత్మా యజమానస్సమాహితః । నారాయణాగ్రేవిధివత్ స్వాం క్రియామార్ధ్వదైహికీమ్॥౫౪॥ఆరభేతయథాశాస్త్రం క్రోధలోభవివర్జితః । కుర్యాచ్ఛ్రాద్ధాని సర్వాణి వృషస్యోత్సర్జనంతథా॥ ౫౫॥ తతః పదానివిప్రేభ్యోదద్యాచ్చైవత్రయోదశ। శయ్యాదానంప్రదత్వాచఘటంప్రేతస్యనిర్వపేత్ ॥ ౫౬ ॥ రాజోవాచ॥కథంప్రేతఘటంకుర్యాద్దద్యాత్కేనవిధానతః। బ్రూహి సర్వానుకంపార్థంఘటంప్రేతవిముక్తిదమ్॥౫౭॥ప్రేత ఉవాచ॥ సాధుపృష్టంమహారాజకథయామి నిబోధతే । ప్రేతత్వంనభవేద్యేనదానేనసుదృఢేనచ ॥ ౫౮॥ దానంప్రేతఘటం నామసర్వాశుభవినాశనమ్। దుర్లభం సర్వలోకానాందుర్గతిక్షయకారకం॥ ౫౯॥ సంతప్తహాటకమయంతుఘటంవిధాయ బ్రహ్మేశకేశవయుతంసహలోకపాలైః। క్షీరాజ్యపూర్ణవివరంప్రణిపత్యభక్త్యా విప్రాయదేహి తవదానశతైఃకిమన్యైః ॥ ౬౦ ॥ బ్రహ్మామధ్యే తథావిష్ణుశ్శంకరో వ్య

శ్శంకతీ వ్యయేత్యర్థః ఊర్ ॥౫౯॥తదేవాహ ॥ సంతప్తహాటకమయంశోధితసువర్ణరచితం బ్రహ్మాదియుతంబ్రహ్మాదిభిః స్వపూజార్థం స్వస్వస్థానేష్వధిష్ఠితం-తేషాంఖనితనమోంతనామాక్షరైర్యుక్తమిత్యర్థః- దుగ్ధఘృతపూర్ణంచకృత్వాఅతసీపుష్పసంకాశమితిమంత్రేణప్రణమ్య ప్రదేహీతి ॥౬౦॥

౬౩॥ తస్యభూపతేః పదం పదన్యాసం అనులక్షీకృత్య సేనాఽఽజగామ ॥౬౪॥ మమకృత్యం న విస్మరణీయమితి సంప్రార్థ్య అంతర్ధానం గతః ॥౬౫॥ ౬౬॥ విధిం కృతవాన్ ప్రేతాయ దదౌ ॥౬౭॥ ఇతిహాసకథనస్యాభిప్రాయమాహ ॥ శ్రాద్ధేనేతి॥౬౮॥ ఇతి శ్రీగరుడపురాణటీకాయాం సప్తమోఽధ్యాయః

యః। ప్రాచ్యాదిషు చతుర్దిక్షు త్రైలోక్యపాలాన్ క్రమేణ తు ॥౬౧॥ సంపూజ్య విధివద్రాజన్ ధూపైః కుసుమచందనైః। తతో దుగ్ధాజ్యసహితం ఘటం దేయం హిరణ్మయం ॥౬౨॥ సర్వదానాధికం చైతన్మహాపాతకనాశనం। కర్తవ్యం శ్రద్ధయా రాజన్ ప్రేతత్వవినివృత్తయే ॥౬౩॥ శ్రీభగవానువాచ॥ ఏవం సంజల్పతస్తస్య ప్రేతేన సహ కాశ్యప। సేనాజగామానుపదం హస్త్యశ్వరథసంకులం ॥ ౬౪ ॥ తతో బలే సమాయాతే దత్వా రాజ్ఞే మహామణిం। నమస్కృత్య పునః ప్రార్థ్య ప్రేతోఽదర్శనమేయివాన్ ॥ ౬౫ ॥ తస్మాద్వనాద్వినిష్క్రమ్య రాజాపి స్వపురం యయౌ। స్వపురం చ సమాసాద్య తత్సర్వం ప్రేతభాషితం ॥౬౬॥ చకార విధివత్పక్షిన్నౌర్ధ్వదైహికజం విధిం। తస్య పుణ్యప్రదానేన ప్రేతో ముక్తో దివం యయౌ ॥౬౭॥ శ్రాద్ధేన పరదత్తేన గతః ప్రేతోఽపి సద్గతిం। కిం పునః పుత్రదత్తేన పితా యాతీతి చాద్భుతం ॥ ౬౮ ॥ ఇతిహాసమిమం పుణ్యం శృణోతి శ్రావయేచ్చ యః। న తౌ ప్రేతత్వమాయాతః పాపాచారయుతావపి ॥౬౯॥ ఇతి శ్రీగరుడపురాణే సారోద్ధారే బభ్రువాహనకృత ప్రేతసంస్కారో నామ సప్తమోఽధ్యాయః ॥

గరుడ ఉవాచ ॥ ఆముష్మికీం క్రియాం సర్వాం వద సుకృతినాం మమ। కర్తవ్యా సా యథా పుత్రైస్తథా చ కథయ ప్రభో ॥౧॥

కేమణాఽఽముష్మికే నైవ సద్గతిం లభతే నరః। తద్వినా నేతి గరుడస్తదేవ పరిపృచ్ఛతి ॥ఆముష్మికీమితి॥ ఆముష్మికీం పరలోకోపయోగినీం సర్వాం ఆతురకృత్యాదికాం సత్క్రియాం ॥ ౧ ॥ అష్టమేనాఽఽతురమాహాత్మ్యం దానం చాతురకాలికం। ధర్మప్రశంసాం ప్రోవాచ భగవాన్ భక్తవత్సలః ॥

౨॥ ప్రశ్నమభినంద్య ధార్మికౌర్ధ్వదైహికం సుకృతిజనోచితం కృత్యం శ్రీభగవానువాచ ॥ సుకృతీత్యాది ॥ అశ్రుతిం కర్ణరుద్ధసతి అంతశ్శబ్దస్య అశ్రవణం చ దృష్ట్వా తదేతి ద్వితీయేన సంబంధః ॥ ౩ ॥ నిర్భయః మృత్యు

శ్రీభగవాన్ ॥ సాధు పృష్టం త్వయా తార్క్ష్య మానుషాణాం హితాయ వై । ధార్మికౌర్ధ్వదైహికం యత్కృత్యం తత్సర్వం కథయామి తే ॥ ౨ ॥ సుకృతీ వార్ధకే దృష్ట్వా శరీరం వ్యాధిసంయుతం । ప్రతికూలాన్గ్రహాంశ్చైవ ప్రాణఘోషస్య చాశ్రుతిం ॥౩॥ తదా స్వమరణం జ్ఞాత్వా నిర్భయః స్యాదతంద్రితః । అజ్ఞాతజ్ఞాతపాపానాం ప్రాయశ్చిత్తం సమాచరేత్ ॥౪॥ యదా స్యాదాతురః కాలస్తదా స్నానం సమాచరేత్ । పూజనం కారయేద్విష్ణోశ్శాలగ్రామస్వరూపిణః ॥ ౫ ॥ అర్చయేద్గంధపుష్పైశ్చ కుంకుమైస్తులసీదళైః । ధూపైర్దీపైశ్చ నైవేద్యైర్బహుభిర్మోదకాదిభిః ॥ ౬ ॥ దత్వా చ దక్షిణాం విప్రాన్నైవేద్యాదపి భోజయేత్ అష్టాక్షరం జపేన్మంత్రం ద్వాదశాక్షరమేవ చ ॥ ౭ ॥ సంస్మరేచ్ఛృణుయాచ్చైవ విష్ణోర్నామ శివస్య చ । హరేర్నామ హరేత్పాపం నృణాం శ్రవణగోచరం ॥ ౮ ॥ రోగిణోంతికమాసాద్య శోచనీయం న బాంధవైః । స్మరణీయం పవిత్రం మే నామధేయం ముహుర్ముహుః ॥ ౯ ॥ మత్స్యః కూర్మో వరాహశ్చ నారసింహశ్చ వామనః । రామో రామశ్చ కృష్ణశ్చ బుద్ధః కల్కిస్తథైవ చ ॥ ౧౦ ॥ ఏతాని దశ నామాని స్మర్తవ్యాని సదా బుధైః । సమీపే రోగిణో బ్రూయుర్బాంధవాస్తే ప్రకీర్తితాః ॥ ౧౧ ॥ కృష్ణేతి మంగళం నామ యస్య వాచి ప్రవర్తతే । తస్య భస్మీభవంత్యాశు మహాపాత

భయశూన్యః స్యాత్ - అపరిహార్యత్వాత్, అతంద్రితః ఆతురకృత్యే నిరాకులశ్చ స్యాచ్చేతి ॥౪॥ ఆతురః కాలః అంతస్సమయః ॥౫ ౭॥ అత్ర గురుర్యథా గురుమహిమానం శాస్త్రేణ శిష్యాయోపదిశతి తథైవ హరిరపి హరినామమహిమానం స్వముఖేనాహ ॥ సంస్మరేదిత్యాదివింశద్భిః ॥ ౮ ॥ ౧౩ ॥

నను అజామిళస్తుబహుపాపకృత్ కథంధామాగాదితిమహాశంకాంపరి
హరన్నాహ ॥ హరిరితిద్వాభ్యాం ॥౧౪॥ ౧౫ ॥ అత్రనామమాహాత్మ్యం
నసాంపరాయంప్రతిభాతి ॥ బాలంప్రమాద్యంతం ధనలోభేనమూఢం అ
యంలోకోనాస్తిపరశ్చనాస్తీతిపునఃపునర్వశమాపద్యతేమే, ఇతిశ్రుత్యు
క్తేనయమదూతసంవాదేనాహ । కింకరేభ్యఇత్యాది ॥౧౬॥ హరినామ

కకోమయః ॥ ౧౭ ॥ మ్రియమాణో హరేర్నామ గృణన్పు
త్రోపచారితం । అజామిళోప్యగాద్ధామకింపునశ్శ్రద్ధయాగృ
ణన్ ॥ ౧౮ ॥ హరిర్హరతిపాపానిదుష్టచిత్తైరపిస్మృతః ।అ
నిచ్ఛయాపిసంస్పృష్టోదహత్యేవహిపావకః॥౧౪॥హరేర్నా
మ్నశ్చయాశక్తిః పాపనిర్హరణేద్విజ । తావత్కర్తుంనస
మర్థోఽనపాతకంపాతకీజనః ॥౧౫॥ కింకరేభ్యోయమఃప్రా
హనయధ్వంనాస్తికంజనం। నైవానయసభోదూతాహరినా
మస్మరన్నరం ॥ ౧౬ ॥ అచ్యుతంకేశవం రామనారాయణం
కృష్ణదామోదరంవాసుదేవంహరిం । శ్రీధరంమాధవంగోపి
కావల్లభంజానకీనాయకంరామచంద్రంభజే ॥ ౧౭ ॥ కమ
లనయనవాసుదేవవిష్ణోధరణిధరాచ్యుతశంఖచక్రపాణే। భ
వశరణమితీరయంతియేవైత్యజభటదూరతరేణతానపాపాన్॥
౧౮ ॥ తాన్నానయధ్వమసతోవిముఖాన్ముకుందపాదారవింద
మకరందరసాదజస్రం।నిష్కించనైఃపరమహంసకులైరసఙ్గై
ర్జుష్టాన్గృహేనిరయవర్త్మనిబద్ధతృష్ణాన్ ॥ ౧౯ ॥ జిహ్వాన
వక్తిభగవద్గుణనామధేయంచేతశ్చనస్మరతితచ్చరణారవిందం

స్యేవాహ ॥ అచ్యుతమిత్యాది ॥౧౭॥ యేఅచ్యుతాదినామకదంబంస్మరంతి
తాన్ అపాపాన్పుణ్యరూపాన్దూరతరేణత్యజ॥౧౮॥ కేఆనేతవ్యాఇత్య
త్రాహ। తానితిద్వాభ్యాం॥ అసతఃదుష్టాన్। తానేవాహ।ముకుందపాదా
రవిందయోర్యోమకరందరూపోరసస్తస్మాద్విముఖాన్- హరిభక్తిరహి
తానిత్యర్థః। కీదృశాన్?నిష్కించనైః అజస్రంజుష్టాన్। తేషాంజ్ఞాపక
మాహ।నిరయవర్త్మనిస్వధర్మశూన్యేగృహేబద్ధాతృష్ణాయేషాంతాన్॥౧౯॥

కించ యద్యేషాం జిహ్వా త్వాద్యన్వయః। న కృతం విష్ణోః కృత్యమారాధనం యైస్తాన్ ఆనయధ్వమితి ॥౨౦॥ అతో హరివిముఖానేవానయంత్వితి యమో దూతానాజ్ఞాపయతి। తస్మాజ్జగతోఽపి మంగళరూపం మహతాం బహూనామప్యంహసాం పాపానామైకాంతిక నిష్కృతిం పరమప్రాయశ్చిత్తరూపం విద్ధి ॥౨౧॥ కించ చీర్ణాని కృతాన్యపి తాని హరివిముఖం న పునంతి కింతు అభక్తా నరక ఏవ పతంతీత్యర్థః ॥౨౨॥ తర్హి కేన పవిత్రత్వమత ఆహ। కృష్ణనామ్నా గతం కిల్బిషం పాపం యేషాం తే స్వప్నేఽపి న యమం పశ్యంతీత్యన్వయః ॥౨౩॥ మాంసాస్థిరక్తాని విద్యంతే యస్యాం సా మాంసాస్థిరక్తవ

కృష్ణాయ నో నమతి యచ్ఛిర ఏకదాపి తానానయధ్వమసతోఽ
కృతవిష్ణుకృత్యాన్ ॥౨౦॥ తస్మాత్సంకీర్తనం విష్ణోర్జగన్మంగళ
మంహసాం। మహతామపి పక్షీంద్ర విద్ధ్యైకాంతిక నిష్కృతిమ్॥
౨౧॥ ప్రాయశ్చిత్తాని చీర్ణాని నారాయణపరాఙ్ముఖం। న ని
ష్పునంతి దుర్బుద్ధిం సురాకుంభమివాపగాః ॥ ౨౨ ॥ కృష్ణ
నామ్నా న నరకం పశ్యంతి గతకిల్బిషాః । యమం చ తద్భటాం
శ్చైవ స్వప్నేఽపి న కదాచన ॥ ౨౩ ॥ మాంసాస్థిరక్తవత్యా
య వైతరణ్యాం పతేన్నరః । యోఽంతే దద్యాద్ద్విజేభ్యశ్చ నం
దనందనగామితి ॥౨౪॥ అతః స్మరేన్మహావిష్ణోర్నామ పాపౌ
ఘనాశనం। గీతా సహస్రనామాని పఠేద్వా శృణుయాదపి॥౨౫॥
ఏకాదశీవ్రతం గీతాం గంగాంబు తులసీదళం । విష్ణోః పాదాంబు

తీ సా చాసౌ కాయవైతరణీ చ ప్రసిద్ధాపి సా అస్థిబృందతటా దుర్గా మాంసశోణితకర్దమా భవతి- అతఃగతత్వాదృశ్యాత్ కాయోఽపి వైతరణ్యేవ । తస్యాం యథా యః ద్విజేభ్యో గాం దద్యాత్ స న పతేత్ తథైవాస్యాపి యః అంతసమయే నందనందనేతి గాం వాణీం ద్విజేభ్యః బంతేభ్యః దద్యాత్- తస్య గాః స్యదంతస్థానీయత్వాత్, సోఽపి కాయవైతరణ్యాం న పతేత్- కింతు ముక్తో భవతీత్యర్థః । అత్ర యథా ఏకా హ్యేకస్య దాతవ్యా బహూనాం న కదాచన, ఇతి నిషేధాత్ – తథా తాః పి ద్విజేభ్యశ్చేతి చకారః పౌనఃపున్యవిధానార్థః, అతో నందనందనేతి వాణీం బహువారమావర్తయేదిత్యవిరో

తద్వద్దేహోపీత్యర్థః ॥ అతః పిశాచాదయః పిండం భుక్త్వా తస్మాంసభ
క్షణం న కుర్వంతీతి కారణముక్తం-ఇదమేవచితాదౌ॥౧౫॥౧౬॥ సంమార్జ్య భూ
మిం సంలిప్య గోమయేన వితిగాం లిప్తభూమిం ఉల్లిఖ్య తస్యాం దర్భేణోర్ధ్వ
రేఖాం కృత్వా రేఖామధ్యే అనామికాంగుష్ఠేనోద్ధృత్య జలేనాభ్యుక్ష్య ఉ
పసమాధాయ తత్ర వహ్నిం సంస్థాప్య క్రవ్యం మృతకస్య మాంసం అత్తిభ
క్షయతీతి క్రవ్యాదః తద్దేవసంజ్ఞా నామ యస్య తం దేవం వహ్నిం పుష్పాదిభి
స్సంపూజ్య "లోమభ్యః స్వాహా త్వచే స్వాహా మాంసేభ్యః స్వాహా" ఇ
త్యాద్యనువాకేన వేద మంత్రేణ విధిమనతిక్రమ్యేతి యథావిధి హోమం

శాచా రాక్షసా యక్షా యేచాన్యే దిక్షు సంస్థితాః । తస్య
హోతవ్యదేహస్యనైవాయోగ్యత్వకారకాః ॥ ౧౫ ॥ తతోసి
త్వాశ్మశానేషు స్థాపయేదుత్తరాముఖం। తత్ర దేహస్య దాహా
ర్థం స్థలం సంశోధయేద్యథా ॥౧౬॥ సంమార్జ్య భూమిం సం
లిప్యోల్లిఖ్యోద్ధృత్య చ వేదికాం । అభ్యుక్ష్యోపసమాధాయ వ
హ్నిం తత్ర విధానతః ॥౧౭॥ పుష్పాక్షతైరథాభ్యర్చ్య దేవం క్ర
వ్యాదసంజ్ఞకం । లోమభ్యస్త్వనువాకేన హోమం కుర్యా
ద్యథావిధి ॥౧౮॥ త్వం భూతభృజ్జగద్యోని స్త్వం భూతపరిపా
లకః । మృతస్సాంసారికస్తస్మాదేనం త్వం స్వర్గతిం నయ ॥
౧౯॥ ఇతి సంప్రార్థయిత్వాగ్నిం చితాం తత్రైవ కారయేత్ ।
శ్రీఖండతులసీకాష్ఠైః పలాశాశ్వత్థదారుభిః॥౨౦॥ చితామా
రోప్యతం ప్రేతం పిండాన్దద్యాత్తత్ర దాపయేత్। చితాయాం శవ

కుర్యాత్ ॥౨౧॥ ౧౮ ॥ హే క్రవ్యాద దేవ త్వమేవాంతే భూతాని పంచభూ
తాత్మకశరీరాణి బిభర్షి త్వస్మిన్ధారయసీతి భూతభృదసి- కించ త్వమేవ జ
గతాం యోనిః కారణం చాసి-పంచమహాభూతాంతర్గతత్వాత్త్వమేవ లో
కస్య సర్వప్రాణిజాతస్య క్షుధా సందీపనేన భుక్తాన్న పరిపాకేన పరిపాల
కోసి- తస్మాద్ధేతో స్సాంసారికస్సంసారే భవః మృతశ్చాయం పురుష స్తమే
నం స్వర్గతిం నయ ప్రాపయేతి ప్రార్థనా॥౧౯॥౨౦॥ చితాయాం మోక్షో
స్థాపనం తత్ప్రభృతికం తత్ సాంవత్సరిక సపిండనాంతా ప్రేతత్వం భవతి- అతః

క్షిప్తాయాం శవహస్తే చ సపిండనపర్యంతం చ ప్రేతనామ్నైవ ప్రదాతవ్యం స్నానాదిషు శవపాంథభూతనామభిరితి ॥ ౨౧॥ పక్షాంతరమాహ ॥ కేపీతి॥ ప్రేతకల్పం అంత్యేష్టివిధానం తద్విదః సాధకమప్యాహుః - అతస్తేన సాధకనామ్నా వా కర ఏవ ప్రేతనామ్నేతి ॥ ౨౨॥ యథాదిక్పాలాదిబలిభిః హవిరాహుతియోగ్యా భవతి - తద్వత్పంచపిండైః శవస్యాహుతియోగ్యతేతి- అన్యథా పంచపిండదానం వినా తూపఘాతాయ స్వకుశలనాశాయ పూర్వోక్తభూతపిశాచాదయో భవంతీతి ॥ ౨౩ ॥ పూర్వంలోమభ్యస్వాహే

హస్తే చ ప్రేతనామ్నా ఖగేశ్వర । చితామోక్షప్రభృతికం ప్రేతత్వముపజాయతే ॥ ౨౧॥ కేపి తం సాధకం ప్రాహుః ప్రేతకల్పవిదో జనాః । చితాయాం తేన నామ్నా వా ప్రేతనామ్నాథవా కరే ॥ ౨౨ ॥ ఇత్యేవం పంచభిః పిండైః శవస్యాహుతియోగ్యతా । అన్యథా చోపఘాతాయ పూర్వోక్తాస్తే భవంతి హి ॥ ౨౩॥ ప్రేతో దత్వా పంచపిండాన్ హుతమాదాయ తంత్రకైః । అగ్నిం పుత్రస్తదా దద్యాన్న భవేత్పంచకం యది ॥ ౨౪ ॥ పంచకేషు మృతో యస్తు న గతిం లభతే నరః । దాహస్తత్ర న కర్తవ్యః కృతేన్యమరణం భవేత్ ॥ ౨౫ ॥ ఆదౌ కృత్వా ధనిష్ఠార్ధమేతన్నక్షత్రపంచకం । రేవత్యంతం న దాహార్హం దాహే చ న శుభం భవేత్ ॥ ౨౬ ॥ గృహే హానిర్భవేత్తస్య ఋక్షేష్వేషు మృతో హి యః । పుత్రాణాం గోత్రిణాం చాపి కశ్చిద్విఘ్నః ప్రజాయతే ॥ ౨౭॥ అథవా ఋక్షమధ్యేహి దాహః స్యాద్విధిపూర్వకః । తద్విధిం తే ప్రవక్ష్యామి సర్వదోషప్రశాంతయే ॥ ౨౮ ॥ శవస్యాని

త్యనువాకేన హుతతంత్రమేనాగ్నిం తృణైరాదాయ పుత్రోగ్నిం దద్యాత్ నిరగ్నికానాం- సాగ్నికానాం తు అగ్నిహోత్రాగ్నిం దద్యాదితి విశేషః ॥ ౨౪ ॥ యది పంచకం స్యాత్తదా దాహేన వాసవోత్తరదశాదిపంచకే ప్రేతదాహస్తృణకాష్ఠసంగ్రహం న కారయేదితి నిషేధాత్ ॥ ౨౫ ॥ రేవతీ అంతే యస్య తదేవ తత్పంచకం దాహే అర్హం యోగ్యం న ॥ ౨౬ ॥ దాహే సతి తు ఫలమాహ ॥ గృహే ఇతి॥ ౨౭॥ విధినా తు పంచకేపి దాహస్స్యాది

త్వాహ ॥ అథ వేతి ॥ ౨౮॥ విధిమేవాహ ॥ శవస్యేతి ॥ మంత్రాస్సంహితాయాం జ్ఞాతవ్యాః ॥ ౨౯॥ 'ప్రేతాజయతానర ఇంద్రోవశ్శర్మ యచ్ఛతు' ఇతి

కటేతార్క్ష్యనిక్షిప్తేతుప్పుత్తలాస్తదా । దర్భమయాశ్చచత్వారఋక్షమంత్రాభిమంత్రితాః ॥ ౨౯ ॥ తస్తత్రహావప్రకర్తవ్యం వహ్నింతైర్ఋక్షనామభిః । ప్రేతాజయతమంత్రేణపునర్హోమస్తుసంపుటైః ॥ ౩౦ ॥ తతోదాహః ప్రకర్తవ్యస్త్రీపుత్తలైస్సహ । సపిండనదినేకుర్యాత్తస్యశాంతివిధింసుతః ॥ ౩౧ ॥ తిలపాత్రంహిరణ్యంచరూప్యంరత్నంయథాక్రమం । ఘృతపూర్ణంకాంస్యపాత్రందద్యాద్దోషప్రశాంతయే ॥ ౩౨ ॥ ఏవంశాంతివిధానంతుకృత్వాదాహంకరోతియః । సతస్యవిఘ్నజాయేతప్రేతోయాతిపరాంగతిం ॥ ౩౩ ॥ ఏవంపంచకదాహస్యతద్వినాకేవలందహేత్ । సతీయదిభవేత్పత్నీతయాసహవినిర్దహేత్ ॥ ౩౪ ॥ పతివ్రతాయదానారీభర్తుఃప్రియహితేరతా । ఇచ్ఛేత్సహావగమనంతదాస్నానంసమాచరేత్ ॥ ౩౫ ॥ కుసుమాంజనసద్వస్త్రభూషణైర్భూషితాంత్రసుం । దానందద్యాద్ద్విజాతిభ్యోబంధువర్గేభ్యఏవచ ॥ ౩౬ ॥ గురుంనమస్కృత్యతదానిర్గచ్ఛేన్మందిరాద్బహిః । తతోదేవాలయంగత్వాభక్త్యాతంప్రణమేద్ధరిం ॥ ౩౭ ॥ సమర్ప్యస్వాభరణంతత్రశ్రీఫలంపరిగృహ్యచ । లజ్జాంమోహంపరిత్యజ్యశ్మశానభవనంవ్రజేత్ ॥ ౩౮ ॥ తతస్సూర్యంనమస్కృత్యపరిక్రమ్యచితాంతదా । పుష్పశయ్యాంతదారోహేద్బాహ్వోర్జాంకేసంస్థాప్యస్వపతిం ॥ ౩౯ ॥ సఖీభ్యశ్శ్రీఫలందద్యాద్దాహమాజ్ఞాపయేత్తదా । గంగాస్నానఫలంజ్ఞాత్వాశరీరంపరిదాహయేత్ ॥ ౪౦ ॥ నచహిగర్భిణీనారీశరీరంపతినాసహ । జనయిత్వాప్రసూతించబాలంపోష్యసతీభవేత్ ॥ ౪౧ ॥ నారీభర్తారమాసాద్యశరీరందహ-

మంత్రేణసంపుటైః ఋక్షనామభిర్హోమః కార్యః ॥ ౩౦ ॥ ౩౪ ॥ పత్నీసంగాత్సతీకృత్యంతన్మహిమానంచాహ ॥ ప్రతివ్రతాద్యేకోనవింశతిః ॥ ౩౫

౪౨॥ ఆపీడనమేవస్పష్టయతి । దహ్యతేఇతిద్వాభ్యాం ॥౪౩॥ది
వ్యాదౌవివాదే దివ్యాదేశపక్షాదౌ॥౪౪॥కించఅంతరాత్మాసతిజీవఃమృతేనదే
హస్వరూపేణతునరంగతేన ఆత్మనాఅవ్యయాత్మస్వరూపేణచ భర్త్రా
సహైకతాంప్రాప్తా- పునర్నారీశరీరంనప్రాప్నోతీత్యర్థః ॥ ౪౫ ॥ ఇ
మమేవార్థంవ్యతిరేకముఖేనద్రఢయతి ॥యావదితి॥ యావత్సతీనస్యాత్

తేయవి । అగ్నిర్దహతిగాత్రాణినైవాత్మానంప్రపీడయేత్ ॥
౪౨॥ దహ్యతేధ్మాయమానానాంధాతూనాంచయథామలః ।
తథానారీదహేత్త్వపంహుతాశేహ్యమృతోపమే॥౪౩॥దివ్యా
దౌసత్యయుక్తశ్చశుద్ధోధర్మయుతోనరః । యథానదహ్యతే
తప్తలోహపిండేనకర్హిచిత్ ॥౪౪॥తథాసాపతిసంయుక్తాదహ్య
తేనకదాచన ! అంతరాత్మాత్మనాభర్త్రామృతేనైకత్వమాగ
తా ॥౪౫॥ యావచ్చాగ్నౌమృతేపత్యౌస్త్రీనాత్మానంప్రదాహ
యేత్ । తావన్నముచ్యతేసాహిస్త్రీశరీరాత్కథంచన ॥౪౬॥
తస్మాత్సర్వప్రయత్నేనస్వపతింసేవయేత్సదా। కర్మణామన
సావాచామృతేజీవతితద్గతా ॥౪౭ ॥ మృతేభర్తరియానారీస
మారోహేద్ధుతాశనం। సారుంధతీసమాచారాస్వర్గలో
కేమహీయతే ॥౪౮ ॥ తత్రసాభర్తృపరమాస్తూయమానా
ప్సరోగణైః । రమతేపతినాసార్ధంయావదింద్రాశ్చతుర్ద
శ ॥ ౪౯ ॥ మాతృకంపైతృకంచైవయత్రసాచప్రదీయతే ।
కులత్రయంపునాత్యత్రభర్తారంయానుగచ్ఛతి ॥ ౫౦ ॥
తిస్రఃకోట్యోర్ధకోటీచ యానిరోమాణిమానుషే । తా
వత్కాలంవసేత్స్వర్గేపతినాసహమోదతే ॥ ౫౧ ॥ వి

తావత్ స్త్రీత్వాన్నముచ్యతే కింతుసత్యేవముచ్యతేఇత్యర్థః ॥ ౪౬ ॥
భర్తరిమృతేజీవతిచసతి తద్గతాతదనుగతాభవేత్ ॥ ౪౭ ॥ మహీ
యతేపూజ్యాభవతి ॥ ౪౮ ॥ భర్తృపరమాభర్తురపిశోభనరూపా ॥
౪౯ ॥ అత్రఅస్మిన్లోకే ॥ ౫౦ ॥ తిస్రఃకోట్యఇతి అగణితాని యా
వత్స్వస్వికతాధూమేస్తావనీరదదంష్ట్రాగాఇతివత్ ॥ ౫౧ ॥ రమతేనస

హైకత్వంగతాపి తేనక్రీడత ఇత్యత్ర 'అద్వైతేజస్మితంస్థితంనస్యాదన్యో
న్యమీక్షుపు' మితివచనాదద్వైతానందాదపి స్నేహానందే అధికసుఖానుభా
వాత్పృథగ్భూత్వా రమత ఇతిభావః ॥ భర్తృలోకే స్వర్గే ॥ ౫౨ ॥
కించ ముక్తాపి లీలావిగ్రహం కృత్వా భజతే- అత్ర భజనానందస్యాధిక్యం త
థా తాపి స్నేహానందస్యాధికత్వాద్రమణాయ స్వేచ్ఛయైవ విమలే కులే
జాయతే న తు కర్మణా ఇతి- అన్యథా సత్యేవ స్త్రీశరీరాన్ముచ్యతే నాన్య ఇతి
పూర్వోక్తవచనవిరోధస్స్యాత్ తం స్వపతిమేవ లభతే - తదుక్తం మాఘే
'సతీవ యోషిత్ప్రకృతిస్సునిశ్చలా పుమాంసమభ్యేతి భవాంతరేష్వపీ'తి

మానే సూర్యసంకాశే క్రీడతే రమణేన సా । యావదాదిత్య
చంద్రౌ చ భర్తృలోకే చిరం వసేత్ ॥ ౫౨ ॥ పునశ్చిరాయు
స్స్వభావాజ్జాయతే విమలే కులే । పతివ్రతా తు యా నారీ త
మేవ లభతే పతిం ॥౫౩॥ యా క్షణం దాహదుఃఖేన సుఖమేతాదృ
శం త్యజేత్ । సా మూఢా జన్మపర్యంతం దహ్యతే విరహాగ్నినా
౫౪॥ తస్మాత్పతిం శివం జ్ఞాత్వా సహ తేన దహేత్తనుం । యది న
స్యాత్సతీ తాత్యక్తమేవం ప్రదహేత్తదా ॥౫౫॥ అర్ధే దగ్ధే
థవా పూర్ణే స్ఫోటయేత్తస్య మస్తకం । గృహస్థానాం తు కా
ష్ఠేన యతీనాం శ్రీఫలేన చ ॥౫౬॥ ప్రాప్తయే పితృలోకానాం
భిత్త్వా తద్బ్రహ్మరంధ్రకం । ఆజ్యాహుతిం తతో దద్యాన్మం
త్రేణానేన తత్సుతః ॥ ౫౭ ॥ అస్మాత్త్వమధిజాతోఽసి త్వదయం

౫౩ ॥ అనుతప్య హాయా ఇతి ॥౫౪॥ ప్రాసంగికం పంచకే సతీకృత్యం పరిస
మాప్య ప్రస్తుతదాహమేవానుసరతి ॥ యదీతి॥ తం నరం ప్రేవం వక్ష్యమాణప్ర
కారేణ ॥ ౫౫ ॥ స్ఫోటయేత్- అత్రాయమభిప్రాయః ॥ హారేణ యోగిన
స్తు స్వేచ్ఛయా బ్రహ్మరంధ్రం భిత్త్వా బ్రహ్మలోకం యాంతి -- కర్మయోగి
నాం తు పరితో వేదనేన పితృదేవలోకప్రాప్తిర్భవతి- సన్యాసినాం తు పూ
ర్వం భిత్త్వా పశ్చాద్గంగాయాం తేపలా భభూమౌ వా నిక్షిపేదితి ॥౫౬ ॥౫౭॥
మంత్రమేవాహ ॥ అస్మాత్ అకారాత్ 'అకారో వాసుదేవస్స్యా' దితిమం
త్రకోశః 'అక్షరాణామకారోఽస్మీ'తి భగవద్వచనాచ్చ హోమపావకత్వం శ్రీవా

సుదేవాజ్ఞాతోఽసి 'వాచాంవహ్నిర్ముఖంక్షేత్ర' మితిస్మృత్యుక్తేః- కించ త్వల్ త్వత్తస్సకాశాదయంజనః స్వర్గాయలోకాయస్వర్గలోకంప్రతి గంతుపునర్జాయతాం తేజోమయదివ్యశరీరేణోత్పన్నోభవత్- కించఅసౌఅస్యస్థూలదేహఃస్వాహాత్వయిహవిరస్తుకించిజ్జ్వాలాయామేవ హవిర్హూయతే అతస్త్వంజ్వలప్రజ్వలితోభవేతిమంత్రార్థః ॥ ౫౮ ॥ ఏవమితి॥అర్ధదగ్ధేతుమస్తకంస్ఫోటయేత్ - పూర్ణదగ్ధేసతిఆజ్యాహుతిందద్యాచ్చేతి- తేనరోదనేన,గూర్జరాణాంకులస్యవ్యవహారపరమేతత్.

జాయతాంపునః। అసౌస్వర్గాయలోకాయస్వాహాజ్వలతు
పావక ॥ ౫౮ ॥ ఏవమాజ్యాహుతిందత్వాతిలమిశ్రాంసమం
త్రకాం।రోదితవ్యంతతోగాఢంతేనతస్యసుఖంభవేత్ ॥ ౫౯ ॥
దాహాదనంతరకార్యంస్త్రీభిస్స్నానంతతస్సుతైః । తిలోదకం
తతోదద్యాన్నామగోత్రోపకల్పితం ॥ ౬౦ ॥ ప్రాశయేన్నిం
బపత్రాణిమృతకస్యగుణాన్వదేత్ । స్త్రీజనోఽగ్రేగృహంగ
చ్ఛేత్పృష్ఠతోనరసంచయః ॥౬౧॥ గృహేస్నానంతతఃకృత్వా
గోగ్రాసంచప్రదాపయేత్। పత్రావళ్యాంచభుంజీయాద్గృ
హాన్నంనైవభోజయేత్ ॥౬౨॥మృతకస్థానమాలిప్యదక్షిణా
భిముఖంతతః। ద్వాదశాహకపర్యంతందీపంకుర్యాదహర్నిశం॥
౬౩॥ సూర్యేస్తంగతేతాత్యేశ్మశానేవాచతుష్పథే । దు
గ్ధంచమృణ్మయేపాత్రేతోయందద్యాద్దినత్రయం.॥ ౬౪ ॥ అప
క్వంమృణ్మయంపాత్రంక్షీరనీరప్రపూరితం। కాష్ఠత్రయేగుణైర్
బద్ధేకృత్వామంత్రంపఠేదిమం ॥౬౫॥ శ్మశానానలదగ్ధోఽసిప

౫౯॥ పూర్వంస్త్రీభిఃతతస్త్రీభ్యఃపశ్చాత్సుతాదిభిరితినామగోత్రాభ్యాం ఉపకల్పితంసంకల్పితంఅముక గోత్రాయాముకప్రేతాయేదం తిలోదకం మద్దత్తంత్వాముపతిష్ఠతామితి॥౬౦॥ప్రాశయేత్చర్వయేత్-. శోకదినేమిష్ట భోజనపరిహారాయపూర్వకంటకటుసుఖంకుర్యాదిత్యభిప్రాయః- గుణాః కీర్తికరాః ''యావతీఃకీర్తిర్మనుష్యస్యపుణ్యాలోకేషుగీయతే।తావత్కాలం వసేత్స్వర్గేపూజ్యమానస్సురాసురైః''ఇత్యభిప్రాయః ॥౬౧ ॥౬౫॥

త్రఅస్మిన్పాత్రేమితంస్వల్పంహి ఇదంక్షీరంతుఅశ్నాహిభుక్త్వాఇదంక్షీరంచపిబ ||౬౬|| చతుర్థేదినే-తదుక్తంవిష్ణుపురాణే“ చతుర్థేస్నాచకర్తవ్యంభస్మాస్థిచయనంనృప ”ఇతి-అపరోధతఃచతుర్థదినేపంచకశనివారాదియోగాత్ ||౬౭|| సంచయవిధానమేవాహ||గత్వేత్యాద్యేకాదశభిః

రిత్యక్తాసిబాంధవైః। ఇదంనీరమిదంక్షీరమత్రాశ్నాహిమితంపిబ ॥ ౬౬ ॥ చతుర్థేసంచయఃకార్యస్సాగ్నికైశ్చనిరగ్నికైః। తృతీయేహ్నిద్వితీయేవాకర్తవ్యశ్చావరోధతః॥౬౭॥గత్వాశ్మశానభూమించస్నానంకృత్వాశుచిర్భవేత్ । ఊర్ణాసూత్రంవేష్టయిత్వాపవిత్రింపరిధాయచ ॥౬౮॥ దద్యాచ్ఛ్మశానవాసిభ్యస్తతోమాషబలింసుతః। యమాయత్వేతిమంత్రేణతిసృః కుర్యాత్పరిక్రమాః ॥ ౬౯ ॥ తతోదుగ్ధేనసభ్యుక్ష్యచితాస్థానంఖగేశ్వర।జలేనసమయేపశ్చాదుద్ధరేదస్థిబృందకం ౭౦ ॥ కృత్వాపలాశపాత్రేషుక్షాళయేద్దుగ్ధవారిభిః । సంస్థాప్య మృణ్మయేపాత్రేశ్రాద్ధంకుర్యాద్యథావిధి॥౭౧॥ త్రికోణంస్థండిలంకృత్వాగోమయేనోపలేపితం। దక్షిణాముఖోదిక్షుదద్యాత్పిండత్రయంత్రిషు ॥ ౭౨ ॥ పుంజీకృత్యచితాభస్మతత్రధృత్వాత్రిపాదుకాం । స్థాపయేత్తత్రసజలమనాచ్ఛాద్యముఖంఘటం ॥౭౩॥ తతస్తండులపాకేనదధిఘృతసమన్వితం। బలింప్రేతాయసజలందద్యాత్పిష్టంయథావిధి॥౭౪॥పదానిదశపంచైవచోత్తరస్యాందిశివ్రజేత్ । గర్తంవిధాయతత్రాస్థిపాత్రంసంస్థాపయేత్ఖగ ॥౭౫॥ తస్యోపరితతోదద్యాత్పిండందాహార్తినాశనం। గర్తాదుద్ధృత్యతత్పాత్రంనీత్వాగచ్ఛేజ్జలాశయం ॥౭౬॥ తత్రప్రక్షాళయేదుగ్ధజలాదస్థిపునఃపునః ।

౬౮॥ పరిక్రమాఃవామావర్తేనకుర్యాత్ ॥ ౬౯ ॥ స్వభ్యుక్ష్యప్రావర్తంతుకించిద్దుగ్ధేనసంప్రోక్ష్యఉద్ధరేత్ చితాస్థానాన్నిష్కాసయేత్ ॥౭౦ ౭౧॥ఉపలేపితస్థలమేవస్థండిలంభవతి - తత్త్రికోణంకృత్వాతత్రత్రిషుదక్షిణపశ్చిమోత్తరాసుదిక్షు ॥౭౨ ॥ ౭౫॥ గర్తపిండాద్దాహస్యార్తిర్నశ్యతి

మలినషోడశ్యాంగభూతో భవతి ౧౬॥౧౮॥ గంగాయామస్థిపతనస్య మహిమానమాహ॥ అంతరిత్యష్టభిః॥౧౯॥ దశదినమధ్య ఏవ మహీయతే పూజ్యో భవతి ॥౨౦॥ తస్యాస్థిపతనప్రభావం తు కిం వర్ణ్యతే జ్జకృతసంగపవనస్పర్శాదపి కృతార్థో భవతీత్యాహ॥ గంగేతి॥౨౧॥ గంగాజలస్యాసాధారణతామాహ ॥ ఆరాధ్యేతి॥౨౨॥ యశ ఏవాహ ॥ యేతి॥ ఏతాన్ షష్టిసహ

చర్చయేచ్చందనేనాథ కుంకుమేన విశేషతః ॥౧౭॥ ధృత్వా సంపుటకే తాని కృత్వా చ హృది మస్తకే । పరిక్రమ్య నమస్కృత్య గంగామధ్యే వినిక్షిపేత్ ॥౧౮॥ అంతర్దశాహం యస్యాస్థి గంగాతోయే నిమజ్జతి । న తస్య పునరావృత్తిర్బ్రహ్మలోకాత్కదాచన ॥౧౯॥ యావదస్థి మనుష్యస్య గంగాతోయేషు తిష్ఠతి । తావద్వర్షసహస్రాణి స్వర్గలోకే మహీయతే ॥౨౦॥ గంగాజలోర్మిసంస్పృశ్య మృతకం పవనో యదా । స్పృశతే పాతకం తస్య సద్య ఏవ వినశ్యతి ॥౨౧॥ ఆరాధ్య తపసోగ్రేణ గంగాదేవీం భగీరథః । ఉద్ధారార్థం పూర్వజానామానయద్బ్రహ్మలోకతః ॥౨౨॥ త్రిషు లోకేషు విఖ్యాతం గంగాయాః పావనం యశః । యా పుత్రాన్ సగరస్యైతాన్ భస్మాఖ్యాననయద్దివం ॥ ౨౩ ॥ పూర్వే వయసి పాపాని యే కృత్వా మానవా మృతాః । గంగాయామస్థిపతనాత్స్వర్గలోకం ప్రయాంతి తే ॥౨౪॥ కశ్చిద్వ్యాధో మహారణ్యే సర్వప్రాణివిహింసకః । సింహేన నిహతో యావత్ప్రయాతి నరకాలయే ॥౨౫॥ తావత్కాకేన తస్యాస్థి గంగాయాం పాతితం తదా । దివ్యం విమానమారుహ్య స గతో దేవమందిరం ॥౨౬॥ అతస్స్వయమేవ సత్పుత్రో గంగాయామస్థి పాతయేత్ ।

సాగరాన్ భస్మాఖ్యాన్ భస్మ ఏవ ఆఖ్యా నామాని యేషాం- తస్యావశేషానిత్యర్థః ॥౨౩॥ పతనాత్ పతనమాత్రేణైవ ॥౨౪॥ అత్రేతిహాసం కథయతి కశ్చిదితి ద్వాభ్యాం॥౨౫॥ అయం భావః- అజామిళో యథా అవిదితహరినామమహిమాపి సుతగతహరిత్వోచ్చారణాన్ముక్తః తథైవాయమపి తచ్చరణోదకాదితి॥ ౨౬ ॥ అతః గంగైవ ముక్తిప్రదేతి హేతోః ॥ ౨౭ ॥ అథ

శబ్దోవిధానాంతరే-అత్రపునర్దాహికంసింహావలోకనేనాహ ॥ యత్
యస్మిన్దినేమ్రియేత్ తదాతస్మిన్నేవ దినే ॥ ౮౬ ॥ పూర్వవత్
పూర్వోక్తవిధానేనపుత్త్రిలకేవలమేవదహేత్- నతుకాష్ఠైః సమా
దాయసమ్యగస్థిసంచయనవిధానేనాదాయ - క్వచిత్ పిష్టపుత్తలకంకృ
త్వేతిపాఠః- తత్రాయంవిధిః- యవపిష్టస్య సాంగం హస్తమాత్రంపు
త్తలంవిధాయతన్నాభౌప్రజ్వలితందీపంనిధాయప్రాణప్రతిష్ఠాంకుర్యా
త్-యథా అముకగోత్రస్య ప్రాణఇహప్రాణాః హంసః జీవఇహస్థితో
జీవః సర్వేంద్రియాణివాఙ్మనస్త్వక్చక్షుః శ్రోత్ర జిహ్వాఘ్రాణ పాణి

అస్థిసంచయనాదూర్ధ్వందశరాత్రంసమాచరేత్ ॥౮౭॥ అథ
కశ్చిద్విశేషేవావనేఘోరభయేమృతః । నలబ్ధస్తస్యదేహశ్చేచ్ఛ్రు
ణుయాద్వృద్ధినేతదా ॥౮౮॥ దర్భపుత్తలకంకృత్వాపూర్వవచ్చైవ
లందహేత్ । తస్యభస్మసమాదాయగంగాతోయేవినిక్షిపేత్ ॥
౮౯॥ దశరాత్రాదికం కర్మతద్దినాదేవకారయేత్ । సఏవది
వసోగ్రాహ్యశ్శ్రాద్ధసాంవత్సరాదికే ॥౯౦॥ పూర్ణేగర్భే
మృనారీవిదార్యజఠరంతదా । బాలంనిష్కాస్యనిక్షిప్య భూ
మౌతామేవదాహయేత్ ॥౯౧॥ గంగాతీరేమృతంబాలంగంగా
యామేవపాతయేత్ । అన్యదేశేక్షిపేద్భూమౌ సప్తవింశతి
మాసజమ్ ॥౯౨॥ అతఃపరందహేత్తస్యగంగాయామస్థినిక్షిపే
త్ । జలంకుంభంచదాతవ్యంబాలానామేవభోజనమ్ ॥ ౯౩॥
గర్భేనష్టేక్రియానాస్తిదుగ్ధందేయంమృతేశిశౌ । ఘటంచపా

పాదపాయూపస్థానిఇహాగత్య సుఖంతిష్ఠంతు స్వాహేతి లేలిహానముద్ర
యా తద్ధృదయే విన్యసేత్- తతో యావద్దీపః ప్రజ్వలతి తావ త్పూర్వ
వత్ విష్ణుస్మరణంకుర్యాత్ ఆతురదానంచ దద్యాత్- తతోదీప నిర్వాణే
సతితంకాష్ఠైఃపూర్వవద్దహేదితి॥౮౯॥౯౦॥౯౧॥ ప్రసంగాద్బాలాదీనాం
కృత్యమాహ॥ గంగేతి॥ ౯౨॥ అతఃపరంస ప్తవింశతి మాసాత్పరం॥౯౩॥
గర్భఏవనష్టేమృతేసతిక్రియాదుగ్ధదానాదికంనాస్తి-తస్యకించిదపి నదాత
వ్యమిత్యర్థః॥ 'శిశురాదంతజననా' దితిస్మృతేఃదంతోత్పత్తిపర్యంతం శిశు

తితిసంజ్ఞా 'బాలస్స్యాద్వ్యబ్దాశిఖం' అశిఖంచూడాకర్మణాత్తృతీయవర్షా పర్యంతంబాలఇతిసంజ్ఞా. విపత్తిషుమరణేషుఘటాదికందేయం 'బాలేవా తరుణేవృద్ధేఘటోభవతిచాక్షయ' ఇతివచనాత్ ॥౯౪॥ 'ఆపంచవర్షాత్కౌమారః పౌగండోదశహాయనః' అవ్రతే బాలాః సవ్రతే విప్రాః ॥౯౫॥ పంచమాద్వర్షాదూర్ధ్వంపౌగండావస్థాయాం. అవ్రతః ఉపవీతసంస్కారరహితః. సవ్రతస్సోపవీతః ॥౯౬॥ మహాదానంశయ్యాదికం ॥౯౭॥ ఏకస్యతస్యఉద్దేశేనకృతంఏకోద్దిష్టం ॥౯౮॥ వ్రతస్థానే వ్రతబంధస్థానే. ఉప

యసంభోజ్యందద్యాద్బాలవిపత్తిషు ॥౯౪॥ కుమారేచమృతే
బాలాన్కుమారానేవభోజయేత్ । సబాలాన్భోజయేద్విప్రాన్
పౌగండేఽవ్రతేమృతే ॥౯౫॥ మృతశ్చ పంచమాదూర్ధ్వ
మవ్రతస్సవ్రతోఽపివా । పాయసేన గుడేనాపి పిండాన్దద్యా
ద్దశక్రమాత్ ॥౯౬॥ ఏకాదశంద్వాదశంచవృషోత్సర్గ వి
ధింవినా । మహాదానవిహీనంచపౌగండేకృత్యమాచరేత్ ॥౯౭
జీవమానేచపితరినపౌగండేసపిండనమ్ । అతస్తస్యద్వాదశా
హాస్యైకోద్దిష్టంసమాచరేత్ ॥౯౮॥ స్త్రీశూద్రాణాం వివా
హస్తువ్రతస్థానేప్రకీర్తితః । వ్రతాత్ప్రాక్సర్వవర్ణానాం
వయస్తుల్యాక్రియాభవేత్ ॥౯౯॥ స్వల్పాత్కర్మప్రసం
గాచ్చస్వల్పాద్విషయబాంధవాత్ । స్వల్పేవయసిదేహేచక్రి
యాంస్వల్పామపీచ్ఛతి ॥౧౦౦॥ కిశోరే తరుణే కుర్యాచ్ఛ
య్యాంవృషమఖాదికమ్ । పదదానంమహాదానంగోదానమపిదా
పయేత్ ॥౧౦౧॥ యతీనాంచైవసర్వేషాంనదాహోనోదక

వీతసంస్కారస్యావధికారాత్ ॥౯౯॥ దేహేచాపిస్వల్పేసతిక్రియామపి స్వల్పాంకుర్యాత్ ॥౧౦౦॥ కిశోరతరుణావస్థాయాంతుమృతేసతిసర్వమేవకృత్యంకరణీయమిత్యాహ ॥ కిశోరఇతి ॥ కిశోరఃషోడశసమః తతో యౌవనమాదిశేత్ ॥౧౦౧॥ సన్యాసినాంతు దాహాదికం కిమపికృత్యంనకరణీయమిత్యాహ ॥ యతీనామితి ॥ సర్వేషాంహంసాదిచతుర్విధానాం తేషాం స్వపితౄణామపిగృహస్థైరపిసుతాదిభిర్దాహాదికం నకర్తవ్యం 'కుటీ

చరంతు ప్రదహేదితి ప్రాప్తిర్నైర్యదుక్తం తదయుక్తమిత్యాక్షిపన్నాహ
నదాహ ఇతి॥ ప్రైషః ప్రైషమంత్రోచ్చారణపూర్వకం సన్న్యస్తం తేషాం దా
హాదికం సర్వశాస్త్రేష్వవిహితమేవ ॥ ౧౦౨ ॥ ననుదశరాత్రం వినా ప్రేత
త్వం స్యాదితిచేత్ నైవం, మాత్రేణేతి జ్ఞానశూన్యేనాపి సన్న్యాసినాం
ప్రేతత్వం నైవేతి॥ ౧౦౩ ॥ కించ జ్ఞానయుక్తేన సన్న్యాసేనతు జీవన్ముక్తవి
దేహత్వమేవ భవతీత్యాహ॥ జ్ఞానిన ఇతి॥ ౧౦౪॥ అవశ్యకర్తవ్యతయాతు
నాచరేత్ ॥౧౦౫॥ సన్న్యాసినాం కృత్యమాహ॥ సన్న్యాసస్తు స్వమిత్ర
పుత్రకళత్రబంధ్వాదీన్ శిఖాయజ్ఞోపవీతస్వాధ్యాయగాయత్రీజపాద్యశే
షకర్మాణి సన్న్యస్య దండమాచ్ఛాదనం కౌపీనం ప్రైషమంత్రోచ్చారణ
పూర్వకం పరిగ్రహేదితి-సన్న్యాసోయస్యాస్తీతి సన్న్యాసీ ॥ అస్యావ
స్థాభేదేన చాతుర్విధ్యం దర్శయతి॥ హంసమితి॥ హంసస్తు యథాజాతస్త

> క్రియా। దశరాత్రాదికం తేషాం కర్తవ్యం సుతాదిభిః॥౧౦౨॥
> దండగ్రహణమాత్రేణ నరో నారాయణో భవేత్ । త్రిదండగ్ర
> హణాత్తేషాం ప్రేతత్వం నైవజాయతే॥ ౧౦౩॥ జ్ఞానినస్తు సదా
> ముక్తాస్స్వరూపానుభవేనహి। అతస్తే పుత్రదత్తానాం పిండా
> నాం నైవ కాంక్షిణః ॥౧౦౪ ॥ నస్యాత్పిండాదికం తేషాం నతు
> చోదనయాచరేత్ । తీర్థశ్రాద్ధం గయాశ్రాద్ధం పితృభక్త్యాస

ధారయాపథరో నిర్ద్వంద్వో నిష్పరిగ్రహో బ్రహ్మమార్గే సమ్యక్సంప
న్నశ్శుద్ధమానసః ప్రాణసంధారణార్థం పరేచ్ఛయా భైక్షమాచరన్నుదర
మాత్రేణలాభాలాభసమశ్శుక్లధ్యానపరో ధ్యాస్యాసిష్ఠశ్చతుర్థభూమికారూ
ఢశ్శుభాశుభకర్మనిర్మూలనపరశ్శూన్యాగారే దేవతాగారే తృణకూటవ
ల్మీకవృక్షమూలకులాలశాలాగ్నిహోత్రనదీపులిన గిరికుహర కందరకోట
రనిర్ఝరస్థండిలేష్వేవ కృతవాసప్రయత్నోనికామ స్సన్నివసతీతిహం
సో నామేతి॥౧॥ పరమహంసస్తు న దండం కౌపీనం న చాచ్ఛాదనమాచరతి విధి
నిషేధాతీతో యద్బ్రహ్మ వైదాంతేషు పూర్ణానందైకబోధః పరమాత్మే
తి నిరూపితం తద్బ్రహ్మాహమస్మీత్యేవం చతుర్థాదిభూమికాసు సర్వధాభ
వేన్న వసప్తభూమికారూఢః ధ్యాతృధ్యేయవిభాగరహితో బ్రహ్మానందవిల

నవృత్తిత్వాచ్ఛరీరమపినానుసంధత్తే॥ ఏతదేవోక్తం శ్రీభాగవతే “ దేహంవినశ్వరమవస్థితముత్థితంవా సిద్ధోనపశ్యతియతోధ్యగమత్స్వరూపం॥ దైవాదపేతమథదైవవశాదుపేతం వాసోయథాపరికృతంమదిరామదాంధః” ఇత్యయంయోగీశీతోష్ణసుఖదుఃఖమానాపమానషడూర్మ్యాదిభిర్వివర్జితోభవతి నిరుద్ధాశేషచిత్తవృత్తేర్యోగినఃశీతాదికంనాస్తి తత్ప్రతీత్యయాభావాత్ యథాలలామాయాసక్తస్యబాలకస్యాచ్ఛాదనాది రహితస్యాపి హేమంతశిశిరయోః ప్రతీకాశీతంనాస్తి తథాపరమాత్మన్యాసక్తస్యయోగినశ్శీతాద్యభావః అతః కృతకృత్యోభవతి- ఇతిచ స్మర్యతే “జ్ఞానామృతేనతృప్తస్యకృతకృత్యస్యయోగినః। నైవాస్తికించిత్కర్తవ్యమస్తిచేన్నసతత్త్వవిత్ ” ఇతిపరమహంసః॥ ౨॥ అథకుటీచకబహూదకౌ విరక్తిభేదేనయథా-అత్రవిరక్తిస్త్రిధా- తీవ్రాతీవ్రతరామందాచేతి- తీవ్రాయథా। “ అస్మిన్జన్మనిమాభూవన్పుత్రదారాదయోమమే”తియా

నూచరేత్॥౧౧౪॥ హంసం పరమహంసంచ కుటీచకబహూ-
దకౌ।ఏతాంస్సన్న్యాసినాంతార్క్ష్యపృథివ్యాంస్థాపయేన్నృప॥

సుస్థిరాబుద్ధిస్సావైరాగ్యస్య తీవ్రేతి- అస్మిన్వైరాగ్యే కుటీచక బహూదకసన్న్యాసాధికారః॥తథాచోక్తం “ యాత్రాద్యశక్తి శక్తిభ్యాంతీవ్రేన్యాసద్వయంభవేత్ । కుటీచకో బహూదకశ్చ ఉభావేతౌ త్రిదండినౌ”॥కుటీచకస్తుయాత్రాద్యశక్తః ఏకస్మిన్నేవ తీర్థే సంవత్సరాన్ప్రత్యహంద్వాదశసహస్రప్రణవజపం కుర్వన్యథోక్త కాలభైక్ష్యమాహరన్మహావాక్యార్థమవలోకయన్నాత్మానుసన్ధానేచిత్తవృత్తిమవధారయన్కుట్యాంపర్ణశాలాయాంచకాస్తిబ్రహ్మధ్యానేన ప్రకాశతే ఇతికుటీచకః-కుట్యామేవచరతియాత్రాద్యశక్తతయా విచరతీతి - యద్వా చరగతిభక్షణయోరితిధాతోఃకుట్యాంచరతిభక్షయతిభిక్షాన్నమితికుటీచరోవా॥ ౩॥ బహూదకశ్చతీర్థయాత్రాసుశక్తో గ్రామే త్వేకరాత్రంనగరేత్రిరాత్రం తీర్థే సప్తరాత్రం నివసన్ త్రికాలస్నానపరో మాధుకరీంవృత్తిమాశ్రితోనివాసస్థానాశక్తి రహితోనిజాశ్రమ ధర్మరతో ప్రణవమనుస్మరన్దండాదికంపరిగృహ్యాపునస్తీర్థాంతరం వ్రజతీతి బహూని ఉదకాని

తీర్థజలానియస్యేతిబహూదక ఇతి ॥౪॥ తీవ్రతరవైరాగ్యేతుహంసపరమహంససన్న్యాసాధికారః తీవ్రతరంయథా "పునరావృత్తిసహితోలోకోమేమాస్తుకశ్చన। ఇతితీవ్రతరత్వంస్యాన్మందేన్యాసేనకోపిహి" తి॥ మందవైరాగ్యేతుసన్న్యాసాధికారఏవనాస్తి॥ మందం యథా "పుత్రదారధనాదీనాంనాశేతాత్కాలికీమతిః। ధిక్సంసారమితీదృక్స్యాద్వివర్త్తెమందతాహిసే"తి- ఏతేషాంవిశేషలక్షణానివిశ్వేశ్వరీపద్ధతౌపరమహంసోపనిషదంజీవన్ముక్తౌచవిశేషతోనిరూపితాని-అత్రతువిస్తరభయాన్నలిఖితాని॥ శ్లోకార్థస్తుస్పష్టఏవ.౧౦౮॥౧౦౯॥ ఇతిశ్రీగరుడపురాణటీకాయాందశమోధ్యాయః

తాత్ ॥౧౦౮॥ గంగాదీనామభావేపిపృథివ్యాంస్థాపనంస్మృతం। యత్రసంతిమహానద్యస్తదాతాస్త్వేవనిక్షిపేత్ ॥ ౧౦౯॥ ఇతిశ్రీగరుడపురాణేసారోద్ధారేదాహాస్థిసంచయనకర్మనిరూపణోనామదశమోధ్యాయః॥ ... ... ❋

గరుడఉవాచ। దశరాత్రవిధింబ్రూహికృతేకింసుకృతంభవేత్। పుత్రాభావేతుకఃకుర్యాదితిమేవదకేశవ ॥౧॥ శ్రీభగవానువాచ॥ శృణుతార్క్ష్యప్రవక్ష్యామిదశరాత్రవిధింతవ। యద్విధాయచసత్పుత్రోముచ్యతేపైతృకాదృణాత్ ॥ ౨ ॥ పుత్రశ్శోకంపరిత్యజ్యధృతిమాస్థాయసాత్త్వికీం। పితుఃపిండాదికంకుర్యాదశ్రుపాతంనకారయేత్ ॥౩॥ శ్లేష్మాశ్రుబాంధవైర్ముక్తంప్రేతోభుఙ్క్తేయతోవశః। అతోనరోదితవ్యంహితదాశోకాన్నిరర్థకాత్ ॥ ౪ ॥ యదివర్షసహస్రాణిశోచతేహర్నిశంనరః। తథాపినైవనిధనంగతోదృశ్యేతకర్హిచిత్ ॥ ౫ ॥

అస్థిసంచయనాదూర్ధ్వందశరాత్రంసమాచరేత్। ఇతిశ్రుత్వాఖగఃపూర్వంతదేవపరిపృచ్ఛతి ॥దశేతి ॥౧॥ ఏకాదశేస్మిన్ప్రోవాచశోకాపనయనంవచః। అస్రజేపిండదాతారందశరాత్రవిధింహరిః ॥ శృణ్వితి ॥౨॥ సాత్త్వికీధృతిఃగీతాయాంప్రోక్తా " ధృత్యాయయాధారయతే మనఃప్రాణేంద్రియక్రియాః। యోగేనావ్యభిచారిణ్యాధృతిస్సాపార్థసాత్త్వికీ"తి॥౩॥ క్రియాయామశ్రుపాతస్యనిషేధమాహ ॥ శ్లేష్మేతి ॥ నిరర్థకాద్వ్యర్థాత్॥౪॥తదేవాహయదీతిసప్తభిః ॥ నిధనంగతఃమృత్యుంప్రాప్తః ॥

౫॥ అపరిహార్యే దూరీకర్తుమశక్యే ॥౬॥ ఉపాయాభావాదపి శోకో నోచిత ఇత్యాహ॥ నహీతి ॥౭॥ భావానాం దుఃఖాదీనాం ప్రతికారః దూరీకరణోపాయః ॥ సంయోగో విప్రయోగాంతో మరణాంతం హి జీవితమితి న్యాయమాహ॥ నాయమితి॥౮॥ ఉక్తమేవార్థం దృష్టాంతేన ద్రఢయతి ॥ యథేతి॥ ౧౦॥ యస్య కారణమేవ వినాశి తజ్జాతస్య కార్యస్య కా కథేత్యాహ॥ యదితి॥ సంస్కృతం సుగంధిద్రవ్యైః పాచితమపి వినశ్యతి కిం తర సంభవతి॥౧౧॥ భైష

జాతస్య హి ధ్రువో మృత్యుర్ధ్రువం జన్మ మృతస్య చ । తస్మాదపరిహార్యేఽర్థే న శోకం కర్తుమర్హథ ॥ ౬ ॥ నహి కశ్చిదుపాయోఽస్తి దైవో వా మానుషోఽపి వా । యో హి మృత్యువశం ప్రాప్తో జంతుః పునరిహావ్రజేత్ ॥౭॥ అవశ్యంభావిభావానాం ప్రతీకారో భవేద్యది। తదా దుఃఖైర్న యుజ్యేరన్నలరామయుధిష్ఠిరాః ॥౮॥ నాయమత్యంతసంవాదః కస్యచిత్కేనచిత్సహ। అపి స్వేన శరీరేణ కిము తాన్యైః పృథగ్జనైః ॥౯॥ య[illegible]పథికః కశ్చిచ్ఛాయామాశ్రిత్య విశ్రమేత్ । విశ్రమ్య చ పునర్గచ్ఛేత్తద్వద్భూతసమాగమః ॥౧౦॥ యత్ప్రాతః సంస్కృతం భోజ్యం సాయం తచ్చ వినశ్యతి । తదన్నరససంపుష్టే కాయే కా నామ నిత్యతా ॥౧౧॥ భైషజ్యమేతద్దుఃఖస్య విచారం పరిచింత్య చ। అజ్ఞానప్రభవం శోకం త్యక్త్వా కుర్యాత్క్రియాం సుతః ॥ ౧౨ ॥ పుత్రాభావే వధూః కుర్యాద్భార్యాభావే చ సోదరః । భ్రాతా వా భ్రాతృపుత్రో వా సపిండశ్శిష్య ఏవ వా ॥ ౧౩ ॥ జ్యేష్ఠస్య వా కనిష్ఠస్య భ్రాతుః పుత్రైశ్చ పౌత్రకైః । దశరాత్రాదికం కార్యం పుత్రహీనే నరే ఖగ ॥ ౧౪ ॥ భ్రాతౄణామేకజాతానా

జ్యమాహ పథం దుఃఖరోగం వర్తకమిత్యర్థః॥౧౨॥ శోకాపనోదనోపాయం నిరూప్య 'పుత్రాభావే తు కః కుర్యా' దితి ప్రశ్నస్యోత్తరమాహ ॥ పుత్రేతి పంచభిః ॥ వధూః పత్నీ విధవా పుత్రవధూర్వా సోదరః కనిష్ఠభ్రాతా ॥౧౩॥ భ్రాతుః పుత్రేణ సర్వభ్రాతౄణాం పుత్రిమత్త్వం స్యాదిత్యాహ ॥ జ్యేష్ఠస్యేతి॥౧౪॥ ఏకజాతానామేకస్మాత్పితుస్సకాశాదుత్పన్నానాం మధ్యే॥౧౫॥

పాపత్న్యభావే పుత్రేణ స్త్రీణాం పుత్రితాస్యాదిత్యాహ॥ పత్న్య తి ॥౧౬॥౭॥
ఇష్టస్యమిత్రస్య ॥౧౮॥ ౨౨॥ కృతేకింసుకృతంభవేదితి ప్రశ్నస్యోత్తరమా
హ॥ సప్తేతి ద్వాభ్యాం ॥౨౩॥ ౨౪॥ దశరాత్రవిధింబ్రూహీతి ప్రశ్నస్యోత్తర

మేకశ్చేత్పుత్రవాన్భవేత్ । సర్వే తే తేన పుత్రేణ పుత్రిణో
మనురబ్రవీత్ ॥౧౫॥ పత్న్యశ్చ బహ్వ్య ఏకస్య చైకా పుత్రవతీ
భవేత్ । సర్వాస్తాః పుత్రవత్యస్స్యుస్తేనైన సుతేన హి ॥౧౬॥
సర్వేషాం పుత్రహీనానాం మిత్రః పిండం ప్రదాపయేత్ । క్రి
యాలోపో న కర్తవ్యస్సర్వాభావే పురోహితః ॥౧౭॥ స్త్రీ వాథ
పురుషః కశ్చిదిష్టస్య కురుతే క్రియాం । అనాథప్రేతసంస్కా
రాత్కోటియజ్ఞఫలం లభేత్ ॥౧౮॥ పితుః పుత్రేణ కర్తవ్యం దశ
రాత్రాదికం ఖగ । మృతే జ్యేష్ఠే కృతే స్నేహాన్న కుర్వీత పితామసు
తే ॥౧౯॥ బహవోపి యదా పుత్రా విధిమేకస్సమాచరేత్ ॥ దశరా
త్రం సపిం[illegible]త్రిధాన్యాని షోడశ ॥౨౦॥ ఏకేనైవ తు కా
ర్యాణి సంవిభక్తధనేష్వపి । విభక్తైస్తు పృథక్కార్యం శ్రాద్ధం
సాంవత్సరాదికం ॥౨౧॥ తస్మాద్యథావిధి జ్యేష్ఠో దశరాత్రం స
మాచరేత్ । ఏకభోజీ భూమిశాయీ భూత్వా బ్రహ్మపరశ్శుచిః ॥
౨౨॥ సప్తవారం పరిక్రమ్య ధరణీం యత్ఫలం లభేత్ । క్రియాం కృ
త్వా పితుర్మాతుస్తత్ఫలం లభతే సుతః ॥౨౩॥ ఆరభ్య దశరా
త్రం చ యావద్వార్షికం భవేత్ । తావత్పుత్రః క్రియాం
కుర్వన్గయాశ్రాద్ధఫలం లభేత్ ॥౨౪॥ కూపే తటాకే వారా
మే తీర్థే దేవాలయేపి వా । గత్వా మధ్యమయామే తు స్నానం
కుర్యాదమంత్రకం ॥౨౫॥ శుచిర్భూత్వా వృక్షమూలే దక్షి
ణాభిముఖస్థితః ॥ కుర్యాచ్చ వేదికాం తత్ర గోమయేనోపలి
ప్తాం ॥౨౬॥ తస్యాం పర్ణే దర్భమయం స్థాపయేత్కౌశికం

మాహ॥ కూపే ఇత్యాదియావదధ్యాయసమాప్తి ॥ మధ్యమయామే ద్వితీయ
ప్రహరే- ప్రథమయామమధ్యాహ్నయోర్నైవ పితృసంబంధత్వాత్- అమం
త్రకం సంకల్పరహితం ॥౨౫॥౨౬॥ పర్ణే పర్ణాసనే అతసీపుష్పసంకాశమితి

మంత్రేణప్రణమేత్ ॥ ౨౭ ॥ కౌశం దర్భాసనం ॥ ౨౮ ॥ ౨౯ ॥ పయశ్చ పయశ్చ పయసీ తయోః నీరక్షీరయోః పాత్రే ॥ ౩౦ ॥ ఆనంత్యదాయకం అనంతఫలదం భవతీత్యర్థః ॥ ౩౧ ॥ ఆదిదినాత్ ప్రథమదినాత్ ॥ ౩౨ ॥ తేనైవాన్నేన చరుపాయసాదినా చ నవదినేషు నవపిండాన్ ॥ ౩౩ ॥ నవదినస్య కృత్యం కథయ

ద్విజం । తం పాద్యాదిభిరభ్యర్చ్య ప్రణమేదతసీతి చ ॥ ౨౭ ॥ తదగ్రే చ తతో దత్వా పిండార్థం కౌశమాసనం । తస్యోపరి తతః పిండం నామగోత్రోపకల్పితం ॥ ౨౮ ॥ దద్యాత్తండులపాకేన యవపిష్టేన వా సుతః । ఉశీరం చందనం భృంగరాజపుష్పం నివేదయేత్ ॥ ౨౯ ॥ ధూపం దీపం చ నైవేద్యం ముఖవాసం చ దక్షిణాం । కాకాన్నం పయసః పాత్రే వర్ధమానజలాంజలిం ॥ ౩౦ ॥ ప్రేతాయాముకనామ్నే చ మద్దత్తముపతిష్ఠతు । అన్నం వస్త్రం జలం ద్రవ్యమన్యద్వా దీయతే చ యత్ ॥ ప్రేతశబ్దేన యద్దత్తం మృతస్యానంత్యదాయకమ్ । ౩౧ ॥ తస్మాదాదిదినాదూర్ధ్వం ప్రాక్సపిండీవిధానతః । యోషితః పురుషస్యాపి ప్రేతశబ్దం సముచ్చరేత్ ॥ ౩౨ ॥ ప్రథమేహని యత్పిండో దీయతే విధిపూర్వకం । తేనైవ విధినాన్నేన నవపిండాన్ప్రదాపయేత్ ॥ ౩౩ ॥ నవమే దివసే చైవ సపిండైస్సకలైర్జనైః । తైలాభ్యంగః ప్రకర్తవ్యో మృతకస్వర్గకామ్యయా ॥ ౩౪ ॥ బహిస్స్నాత్వా గృహీత్వా చ దూర్వాలాజసమన్వితాః । అగ్రతః ప్రమదాం కృత్వా సమాగచ్ఛేన్మృతాలయం ॥ ౩౫ ॥ దూర్వావత్కులవృద్ధిస్తే లాజా ఇవ వికాసతా । ఏవముక్త్వా త్యజేద్గేహే లాజాన్దూర్వాసమన్వితాన్ ॥ ౩౬ ॥ దశమేహని మాంసేన పిండం దద్యాత్ఖగేశ్వర । మాషేణ తన్నిషేధాద్వా కలౌ న పలపైతృకం ॥ ౩౭ ॥ దశమేది

తి । నవమే ఇతి త్రిభిః ॥ ౩౪ ॥ ౩౬ ॥ దశమదినే విశేషమాహ ॥ దశమేతి ॥ వా అథ వా కలౌ కలియుగే పలేన మాంసేన పైతృకం పితృశ్రాద్ధం న భవతీతి తస్య మాంసపిండస్య నిషేధాన్మాషేణైవ దద్యాదిత్యర్థః - అత్ర ' అతో హ్యామిషవర్జ్యం స్యాత్తు ధాతస్య న శామ్యతి ' ఇతి ప్రాచీనైస్త్వావశ్యకత్వేనైవో

క్తంతదన్యయుగాభిప్రాయేణేతి॥ ౩౭॥ దశమేదివసే క్షౌరమితి ద్వితీయ శ్లోకఃస్మృత్యంతర దేశాంతరధర్మానుసారేణ॥౩౮॥౪౦॥ అతసీతి॥ సుస్నిగ్ధసుకోమలశ్యామసుందరం ॥ ౪౧॥ హేపుండరీకాక్ష దేవఃత్వంఅనాదినిధ

వసేక్షౌరంబాంధవానాంప్రకీర్తితం।క్రియాకర్తుస్సుతస్యైవంసపిండీకరణాత్పరమ్॥ ౩౮॥ దశమేదివసేక్షౌరంబాంధవానాంసముండనమ్।క్రియాకర్తుస్సుతస్యాపిపునర్ముండనమాచరేత్॥౩౯॥మిష్టాన్నైర్భోజయేదేకందినేషుదశసుద్విజమ్।ప్రార్థయేత్ప్రేతముక్తించహరింధ్యాత్వాకృతాంజలిః॥౪౦॥ అతసీపుష్పసంకాశంపీతవాసససమచ్యుతమ్। యేనమస్యంతిగోవిందంనతేషాంవిద్యతేభయం॥౪౧॥అనాదినిధనోదేవశ్శంఖచక్రగదాధరః।అక్షయఃపుండరీకాక్షప్రేతమోక్షప్రదోభవ॥౪౨॥ఇతిసంప్రార్థనామంత్రంశ్రాద్ధాంతేప్రత్యహంచరేత్।స్నాత్వా గత్వా గృహేదత్వా గోగ్రాసం భోజనంచరేత్॥

ఇతిశ్రీగరుడపురాణేసారోద్ధారేదశరాత్రవిధి నిరూపణోనామఏకాదశోధ్యాయః॥ ... ... ❋

గరుడఉవాచ॥ ఏకాదశదినస్యాపి విధింబ్రూహి సురేశ్వర। వృషోత్సర్గవిధానంచవదమేజగదీశ్వర॥౧॥శ్రీభగవానువాచ॥ ఏకాదశేహ్ని గంతవ్యం ప్రాతరేవ జలాశయే। ఔర్ధ్వదైహిక్రియాసర్వాకరణీయాప్రయత్నతః ॥ ౨ ॥ నిమంత్రయేద్బ్రాహ్మణాంశ్చ వేదశాస్త్రపరాయణాన్।ప్రార్థయేత్ప్రేతముక్తించనమస్కృత్యకృతాంజలిః॥ ౩॥ స్నానసంధ్యాదికేకృత్వాహ్యాచార్యోపిశుచిర్భవేత్। విధానంవిధివత్కుర్యాదేకాదశదినోచితం॥౪॥ అమంత్రంకారయేచ్ఛ్రాద్ధందశాహంనామగోత్రతః। ఏకాదశేహ్ని ప్రేతస్య దద్యాత్పిండంసమం

నోసిఅతో మోక్షప్రదోభవేతి॥౪౨॥౪౩॥ ఇతిశ్రీగరుడపురాణటీకాయాంఏకాదశోధ్యాయః. ... ... ❋

ఏకాదశేతి॥౧॥కృత్యమేకాదశాహస్య లక్షణానివృషస్యచ। తదు

త్సగణఫలంచైవ ద్వాదశేష్వాహ మాధవః॥ ఏకాదశేతి॥ ౧౨॥ ౧౩॥ ఉపభుక్తంతస్యశరీరలగ్నం తదీప్సితం తస్యవాంఛితంచ- ఏతద్వస్త్రాది సర్వం॥

త్రకం॥ ౫ ॥ సౌవర్ణం కారయేద్విష్ణుం బ్రహ్మాణం రాజితంత
థా । రుద్రం తామ్రమయం కార్యం యమం లోహమయం ఖగ॥
౬ ॥ పశ్చిమే విష్ణుకలశం గంగోదకసమన్వితమ్ । తస్యోపరిన్య
సేద్విష్ణుం పీతవస్త్రేణ వేష్టితమ్ ॥ ౭ ॥ పూర్వేతు బ్రహ్మకలశం
క్షీరోదకసమన్వితమ్ । బ్రహ్మాణం స్థాపయేత్తత్ర శ్వేతవస్త్రే
ణ వేష్టితమ్ ॥ ౮ ॥ ఉత్తరస్యాం రుద్రకుంభం పూరితం మధుసర్పి
షా। శ్రీరుద్రం స్థాపయేత్తత్ర రక్తవస్త్రేణ వేష్టితమ్॥ ౯॥ దక్షి
ణస్యాం యమఘటమిమిందోదకసమన్వితం। కృష్ణవస్త్రేణ సం
వేష్ట్య తస్యోపరి యమం న్యసేత్ ॥౧౦ ॥ మధ్యేతు మండలం కృ
త్వా స్థాపయేత్ శౌరికం సుతః । దక్షిణాభిముఖో భూత్వా ఉపస
వ్యేనచ తర్పయేత్ ॥ ౧౧ ॥ విష్ణుం విధిం శివం ధర్మం వేదమం
త్రైశ్చ తర్పయేత్। హోమం కృత్వా చ శేత్పశ్చాచ్ఛ్రాద్ధం దద్యా
ద్ఘటాదికం ॥ ౧౨॥ గోదానం చ తతో దద్యాత్పితౄణాం తార
ణాయ వై । గౌరేషా హి మయా దత్తా ప్రీతయే తేఽస్తు మాధవ॥
౧౩॥ ఉపభుక్తం తు తస్యాసీద్వస్త్రభూషణవాహనమ్ । ఘృత
పూర్ణం కాంస్యపాత్రం సప్తధాన్యం తదీప్సితం॥౧౪॥ తిలా
ద్యష్ట మహాదానమంతకాలేన చేత్కృతమ్। శయ్యాసమీపే ధృ
త్వైతద్దానం తస్యాః ప్రదాపయేత్॥ ౧౫ ॥ ప్రతిష్ఠాప్య విప్రచ
రణౌ పూజయేదంబరాదిభిః। సిద్ధాన్నం తస్య దాతవ్యం మోద
కాపూపకాదిపయః॥౧౬॥ స్థాపయేత్పురుషం హైమం శయ్యో
పరి తదా సుతః । పూజయిత్వా ప్రదాతవ్యా మృతశయ్యా య
థోదితా॥౧౭॥ ప్రేతస్య ప్రతిమాయుక్తా సర్వోపకరణైర్వృ
తా । ప్రేతశయ్యా మయా హ్యేషా తుభ్యం విప్ర నివేదితా॥
౧౮॥ ఇత్యాచార్యాయ దాతవ్యా బ్రాహ్మణాయ కుటుంబినే।

౧౪॥౧౫॥ ప్రేతస్యశయ్యాయా దానవిధిమాహ ॥ప్రతిష్ఠాప్యేతి చతుర్భిః॥

౧౬॥ ౨౧॥ బ్రాహ్మణాదివర్ణానామసాధారణవృషస్యలక్షణాన్యాహ॥ రక్తాక్షఇతి ద్వాభ్యాం॥ ౨౨॥ శస్యతే విహితో భవతి॥ ౨౩॥ సర్వవర్ణాసాధారణవృషంకథయతి॥ యఇత్యాదిషడ్భిః॥ ౨౪॥ పంచప్రకారంనీలవృషభందర్శయతి- కింతూక్తలక్షణస్యైవేత్యాహ॥ చరణా ఇతి॥ గోపతేః వృష

తః ప్రదక్షిణీకృత్య ప్రణిపత్య విసర్జయేత్ ॥ ౧౯ ॥ ఏవంశ్రేయః ప్రదానేన శ్రాద్ధేన నవకాదినా। వృషోత్సర్గవిధానేన పైతృతో యాతి పరాంగతిం॥ ౨౦॥ ఏకాదశేహ్ని విధినా వృషోత్సర్గం సమాచరేత్। హీనాంగం రోగిణం బాలం త్యక్త్వా కుర్యాత్సలక్షణమ్॥ ౨౧॥ రక్తాక్షః పింగళో యస్తు రక్తశృంగే గళే ఖురే। శ్వేతోదరః కృష్ణపృష్ఠో బ్రాహ్మణస్య విధీయతే॥ ౨౨॥ సుస్నిగ్ధవర్ణో రక్తః క్షత్రియస్య విధీయతే। పీతవర్ణశ్చ వైశ్యస్య కృష్ణశ్శూద్రస్య శస్యతే॥ ౨౩ ॥ యస్తు సర్వాంగపింగస్స్యాచ్ఛ్వేతః పుచ్ఛప్రదేశే చ। స పింగో వృష ఇత్యాహుః పితౄణాం ప్రీతివర్ధనః॥ ౨౪॥ చరణాస్తు ముఖం పుచ్ఛం యస్య శ్వేతాని గోపతేః। లాక్షారససవర్ణో యస్తం నీల ఇతి కీర్తితం॥ ౨౫॥ లోహితో యస్తు వర్ణేన ముఖే పుచ్ఛే చ పాండురః। పింగః ఖురవిషాణాభ్యాం రక్తనీలో నిగద్యతే ॥ ౨౬ ॥ సర్వాంగేష్వేకవర్ణో యః పింగః పుచ్ఛఖురేషు యః। తం నీలపింగమిత్యాహుః పూర్వజోద్ధారకారకం॥ ౨౭॥ పారావతసవర్ణస్తు లలాటే తిలకాన్వితః। తం బభ్రునీలమిత్యాహుః పూర్ణం సర్వాంగశోభనం॥ ౨౮॥ నీలస్సర్వశరీరేషు రక్తశ్చ నయనద్వయే। తమప్యాహుర్మహానీలం నీలః పంచవిధస్స్మృతః॥ ౨౯॥ అవశ్యమేవ మోక్తవ్యో న స ధార్యో గృహే భవేత్। తదర్థమేషా చరతి లోకేగా

స్య॥ ౨౫। ౨౯॥ ఉక్తలక్షణో వృషః గృహేన ధార్యం- తం భారవాహకంన కుర్యాదిత్యర్థః- యథా కపిలాగౌః బ్రాహ్మణాతిరిక్త వర్ణైర్గృహే ధార్యా న భవతి కింతు దాతవ్యైవ - తథైవాయమప్యవశ్యం మోక్తవ్యఏవేతి- తదర్థం ఏతస్మిన్నేవార్థే పురాతనీ సర్వశాస్త్రప్రసిద్ధా గాథాస్మృ

తిస్స్వరతిలోకేవిఖ్యాతింయాతి ॥ ౩౦ ॥ తామేవాహ ॥ ఏష్టవ్యాః వాంఛితవ్యాః-మమబహవఃపుత్రాస్సంత్వితీచ్ఛా కర్తవ్యేత్యర్థః -- తత్ఫలమర్థమితిచేత్తత్రాహ ॥ యదీతి ॥ బహుష్వేకోపిగయాంగచ్ఛేత్ ఏకఃగౌరీముద్వహేత్ కన్యాంచ నీలం ఉక్తలక్షణం మోచయేదితిహేతోః - ఏకఏవచేత్తదాగృహకార్యఏవవ్యగ్రోభవేత్-తస్య గయాది పితృముక్తికృత్యేఽవ

ధాపురాతనీ ॥ ౩౦ ॥ ఏష్టవ్యాబహవఃపుత్రాయద్యేకోపిగ
యాంవ్రజేత్ । గౌరీంవివాహయేత్కన్యాం నీలంవా వృషము
త్సృజేత్ ॥ ౩౧ ॥ సఏవపుత్రోమంతవ్యోవృషోత్సర్గంతుయశ్చ
రేత్ । గయాయాంశ్రాద్ధదాతానయోఽన్యో పిస్తాసమం కిల ॥
౩౨ ॥ కౌరవాదిషుయే కేచిత్ప్రచ్యంతే యస్యపూర్వికాః । వృ
షోత్సర్గేణతాంత్సర్వాంస్తారయేదేకవింశతిః ॥ ౩౩ ॥ వృషోత్స
ర్గంకిలేచ్ఛంతిపితరస్స్వర్గతా అపి । అస్మద్వంశేసుతఃకోపి
వృషోత్సర్గంకరిష్యతి ॥ ౩౪ ॥ తదుత్సర్గాద్వయంసర్వేయా
స్యామఃపరమాంగతిం । సర్వయజ్ఞేషుచాస్మాకంవృషయజ్ఞోహి
ముక్తిదః ॥ ౩౫ ॥ తస్మాత్పితృవిముక్త్యర్థం వృషయజ్ఞంసమా
చరేత్ । యథోక్తేనవిధానేనకుర్యాత్సర్వప్రయత్నతః ౩౬ ॥
గ్రహాణాంస్థాపనంకృత్వాతత్తన్మంత్రైశ్చపూజనమ్ । హోమం
కుర్యాద్యథాశాస్త్రంపూజయేద్వృషమాతరః ॥ ౩౭ ॥ వత్సం
వత్సీంసమానాయ్యబధ్నీయాత్కంకణంతయోః । వైవాహ్యే
నవిధానేనస్తంభమారోపయేత్తదా ॥ ౩౮ ॥ స్నాపయేచ్చవృషంవ
త్సీందుగ్ధంకుంభోదకేనచ । గంధమాల్యైశ్చసంపూజ్యకారయే

సరాభావాదితిభావః ॥ ౩౧ ॥ అన్యః వృషోత్సర్గాద్యకర్తాఽపత్యకరణే అపమానోక్తిః ॥ ౩౨ ॥ కరణేతు కేవలంపితురేవముక్తిర్న - కింతు సర్వపితౄణామపీత్యాహ ॥ కౌరవాదిష్వితి ॥ ౩౩ ॥ స్వర్గతాః స్వర్గేస్థితాఅపీచ్ఛంతి పరమగతిప్రాప్త్యర్థం ॥ ౩౪ ॥ ౩౫ ॥ సర్వప్రయత్నతః యాదిదేశేనాస్తి తదాదేశాంతరాదప్యానీయ కర్తవ్య ఏవేత్యర్థః ॥ ౩౬ ॥

విధానమాహ ॥ గృహాణామితి సప్తభిః ॥ ౩౭ ॥ ౩౮ ॥ ౩౯ ॥ ౪౦ ॥ ధర్మ ఇతి॥ చతుష్పాద్ధర్మో వృషరూపో హి భవతీతి ఉత్సర్గస్త్యాగ ఏవ ప్రదానం మర్యాదత్వం తత్వాభయదానం తేన తారయస్వ- మమ పితౄనితి శేషః॥

చ్ఛప్రదక్షిణం॥౩౯॥ త్రిశూలం దక్షిణే పార్శ్వే వామే చక్రం ప్రదాపయేత్। తం విముచ్యాంజలిం బధ్వా పఠేన్మంత్రమిమం సుతః॥౪౦॥ ధర్మస్త్వం వృషరూపేణ బ్రహ్మణా నిర్మితః పురా। తతోత్సర్గప్రదానేన తారయస్వ భవార్ణవాత్ ॥౪౧॥ ఇతి మంత్రాన్నమస్కృత్య వత్సం వత్సీం సముత్సృజేత్। వరదోహం సదా తస్య పైత్రమోక్షం దదామి చ ॥౪౨॥ తస్మాదేషః ప్రకర్తవ్యస్తత్ఫలం జీవతో భవేత్। అపుత్రస్తు స్వయం కృత్వా సుఖం యాతి పరాం గతిం॥౪౩॥ కార్తికాదౌ శుభే మాసే చోత్తరాయణగే రవౌ। శుక్లపక్షేథవా కృష్ణే ద్వాదశ్యాదితిథౌ తథా ॥౪౪॥ గ్రహణద్వితయే చైవ పుణ్యతీర్థేయనద్వయే। విషువద్వితయే చాపి వృషోత్సర్గం సమాచరేత్ ॥౪౫॥ శుభలగ్నే ముహూర్తే చ శుచౌ దేశే సమాహితః। బ్రాహ్మణం తు సమాహూయ విధిజ్ఞం శుభలక్షణం ॥౪౬॥ జపైర్హోమైస్తథా దానైః ప్రకుర్యాద్దేహశోధనం। పూర్వవత్సకలం కృత్యం కుర్యాద్ధోమాదిలక్షణం ॥౪౭॥ సాలగ్రామం చ సంస్థాప్య వైష్ణవం శ్రాద్ధమాచరేత్। ఆత్మశ్రాద్ధం తతః కుర్యాద్దద్యాద్దానం ద్విజన్మనే॥౪౮॥ ఏవం యః కురుతే పక్షిన్నపుత్రశ్చాపి పుత్రవాన్ ॥ సర్వకామఫలం తస్య వృషోత్సర్గాత్ప్రజాయతే ॥౪౯॥ అగ్నిహోత్రాదిభిర్యజ్ఞైర్దానైశ్చ వివిధైరపి। న తాం గతిమవాప్నోతి వృషోత్సర్గేణ యాం లభేత్ ॥౫౦॥ బాల్యకౌమారపౌగండే యౌవనే వార్ధకే కృతం। తత్పాపం తద్వినశ్యేత వృషోత్సర్గేణ సం

౪౧॥ ౪౨॥ మృతస్య పుత్రహస్తేన యత్ఫలం భవతి తదేవ జీవితస్య స్వహస్తకృతే నాప్యస్తి॥౪౩॥ అథ తద్విధానమప్యాహ॥ కార్తికాదావితి పంచభిః॥ ౪౪॥ విషువద్వితయే మేషతులాసంక్రాంతిదినే॥౪౫॥౫౦॥ సర్వపాపానాం

ప్రాయశ్చిత్తరూపమప్యేతదేవేత్యాహ॥బాల్యఇతి ద్వాభ్యాం॥ ౫౧ ॥౫౩
బహుతరసుకృతశ్రవణోత్సుకతయా సౌభాగ్యవతాః సపుత్రాయాః స్త్రి
యాశ్చ నకుర్యాదిత్యాహ ॥పతీతి॥ కించ పతిపుత్రవతీత్యనేనైవ విధవాయా
శ్చ కుర్యాదిత్యవగమ్యతే – తథాపి వృషయజ్ఞం సమాచరేదిత్యాదివచనా

శయః ॥ ౫౦ ॥ మిత్రద్రోహీ కృతఘ్నశ్చ సురాపో గురుతల్పగః
బ్రహ్మహా హేమహారీ చ వృషోత్సర్గాత్ప్రముచ్యతే ॥౫౨॥ త
స్మాత్సర్వప్రయత్నేన వృషయజ్ఞం సమాచరేత్ । వృషోత్సర్గ
సమం పుణ్యం నాస్తి తాత్ర్య జగత్త్రయే ॥ ౫౩ ॥ పతిపుత్రవతీ
నారీ ద్వయోరగ్రే మృతా యది। వృషోత్సర్గం నైవ కుర్యాద్దద్యా
ద్గాం చ పయస్వినీం ॥౫౪॥ వృషభం వాహయేద్యస్తు స్కంధే పృ
ష్ఠే చ ఖేచర । నిపతేన్నరకే ఘోరే యావదాభూతసంప్లవం ॥
౫౫॥ వృషభం తాడయేద్యస్తు నిర్దయం ముష్టియష్టిభిః । స న
రః కల్పపర్యంతం భుజ్తే చ యమయాతనాం॥౫౬॥ఏవం కృత్వా
వృషోత్సర్గం కుర్యాచ్ఛ్రాద్ధాని షోడశ।సపిండీకరణాదర్వా
క్తదహం కథయామి తే॥౫౭॥స్థానే ద్వారే ధర్మార్గే చ చితా
యాం శవహస్తకే। అస్థిసంచయనే షష్ఠో దశపిండా దశాహ్ని
కాః ॥ ౫౮ ॥ మలినం షోడశం చైతత్ప్రథమం పరికీర్తితం।అ
న్యచ్ఛ షోడశం మధ్యే ద్వితీయం కథయామి తే ॥౫౯ ॥ ప్రథమం వి
ష్ణవే దద్యాద్ద్వితీయం శ్రీశివాయ చ । యామ్యాయ పరివారా
య తృతీయం పిండముత్సృజేత్ ॥౬౦॥ చతుర్థం సోమరాజా
య హవ్యవాహాయ పంచమం ॥ ౬౧ ॥ కవ్యవాహాయ షష్ఠం చ
దద్యాత్కాలాయ సప్తమం ౬౨॥ రుద్రాయ చాష్టమం దద్యా
న్నవమం పురుషాయ చ। ప్రేతాయ దశమం చైవైకాదశం విష్ణవే న
మః ॥౬౩॥ ద్వాదశం బ్రహ్మణే దద్యాద్విష్ణవే చ త్రయోదశం ।చ

ద్వృషోత్సర్గస్యాపి యజ్ఞమయత్వాత్తస్మిన్ స్త్రీశూద్రాణామధికార ఏ
వేతి క్వచిత్ -అతోఽత్ర దేశకులపరంపరాగతధర్మానుసరణం కర్తవ్యం॥
౫౪॥౫౭॥ఏవం వృషోత్సర్గం నిరూప్య ఊనాదిషోడశత్రయమాహ॥ స్థాన

ఇత్యాదియావదధ్యాయసమాప్తి॥౫౮॥౭౦॥సంపరేతస్యమృతస్యౌర్ధ్వదై
హికంలోకాంతరోపయోగిపిండదానాదికం-క్షయాహంవార్షికం।తథా
చస్మృతిః"మాసపక్షతిథిస్పృష్టేయోయస్మిన్నిర్గియతేహని।ప్రత్యబ్దంతు
తథాభూతంక్షయాహంతస్యతంవిదుః"పాక్షికంతు"ఆశ్వినేమాసికన్యా
యాంగతేవానగతేరవౌ।కృష్ణపక్షకృతంశ్రాద్ధంపాక్షికంతద్విధీయతే"ఇ

తుర్దశంశివాన్యైవయమాయదశపంచకం॥౬౩॥దద్యాత్త
త్పురుషాన్యైవపిండంషోడశకంఖగ।మధ్యంషోడశకంప్రాహు
రేతత్తత్త్వవిదోజనాః॥౬౪॥ద్వాదశప్రతిమాసేషుపాక్షికం
చత్రిపాక్షికం।న్యూనషాణ్మాసికంపిండందద్యాన్న్యూనాబ్ది
కంతథా॥౬౫॥ఉత్తమంషోడశంచైతన్మయాతేపరికీర్తితం।
శ్రపయిత్వాచరుంతార్క్ష్యకుర్యాదేకాదశేహని॥౬౬॥చ
త్వారింశత్తథైవాష్టౌశ్రాద్ధంప్రేతత్వనాశనం।యస్యజాతం
విధానేనసభవేత్పితృపఙ్క్తిభాక్॥౬౭॥పితృపఙ్క్తిప్రవే
శార్థంకారయేత్షోడశత్రయం।ఏతచ్ఛ్రాద్ధవిహీనస్తుప్రే
తోభవతిసుస్థిరం॥౬౮॥యావన్నదీయతేశ్రాద్ధంషోడశత్ర
యసంజ్ఞికం।స్వదత్తంపరదత్తంచతావన్నైవోపతిష్ఠతి॥౬౯॥
తస్మాత్పుత్రేణకర్తవ్యంవిధినాషోడశత్రయం।భర్తుర్వాకు
రుతేపత్నీతస్యశ్రేయోహ్యనంతరం॥౭౦॥సంపరేతస్యయా
పత్న్యాఃకురుతేచౌర్ధ్వదైహికం।క్షయాహంపాక్షికశ్రాద్ధం
సాసతీముచ్యతేమయా॥౭౧॥ఉపకారాయసాభర్తుర్జీ
వత్యేషాపతివ్రతా।జీవితంసఫలంతస్యాఃయామృతంస్వామి
నంభజేత్॥౭౨॥అథకశ్చిత్ప్రమాదేనమ్రియతేవహ్నివారి
భిః।సంస్కారప్రముఖంకర్మసర్వంకుర్యాద్యథావిధి॥౭౩॥

తి-యాపత్నీకురుతేసాపిసతీఏవ॥౭౧॥౭౨॥నతుప్రారబ్ధవశేనవహ్న్యాది
భిర్మృతానాంనారాయణబలివిధిక్రియామోక్షదాభవతి-అతస్తమేవకు
ర్యాత్-సర్పాహతానాంచసర్పపూజనంకర్తవ్యమిత్యాహ॥అథేత్యా
దిషడ్భిః॥అథశబ్దోవిధానాంతరే-ప్రమాదేనానవధానేనసంస్కారప్రము

ఖండాపోదికం సర్వం పూర్వోక్తం కమఠ ॥౨౩॥ ౨౮॥ ఏవమితి॥ ఆబ్దం ఆఅబ్దమితి భావః-అబ్దపర్యంతమిత్యర్థః-ప్రత్యహం ఘటం దద్యాదితి వా-అథవా యథాసంఖ్యాకషష్ట్యుత్తరశతత్రయసంఖ్యాకాన్ జలాంజలి సహితాన్ క్రమాత్పాక్షికస్య పంచదశమాసికస్య త్రింశత్ పునస్సార్ధమాసికస్య

ప్రమాదాదిచ్ఛయా వాపి నాగాద్వా మ్రియతే యది । పక్షయోరుభయోర్నాగం పంచమీషు ప్రపూజయేత్ ॥౨౪॥ కుర్యాత్పిష్టమయీం లేఖ్యాం నాగభోగాకృతిం భువి । అర్చయేత్తాం సితైః పుష్పైస్సుగంధైశ్చందనేన చ ॥౨౫॥ ప్రదద్యాద్ధూపదీపౌ చ తండులాంశ్చ తిలాన్క్షిపేత్ । ఆమపిష్టం చ నైవేద్యం క్షీరం చ వినివేదయేత్ ॥౨౬॥ సౌవర్ణం శక్తితో నాగం గాం చ దద్యాద్ద్విజన్మనే । కృతాంజలిస్తతో బ్రూయాత్ప్రీయతాం నాగరాడితి ॥౨౭ పునస్తేషాం ప్రకుర్వీత నారాయణబలిక్రియాం । తయా లభంతే స్వర్వాసం ముచ్యంతే సర్వపాతకైః ॥ ౨౮ ॥ ఏవం సర్వక్రియాం కృత్వా ఘటం సాన్నం జలాన్వితం । దద్యాదాబ్దం యథాసంఖ్యాన్పిండాన్వా సజలాన్క్రమాత్ ॥ ౨౯ ॥ ఏవమేకాదశే కృత్వా కుర్యాత్సాపిండనం తతః । శయ్యాపదానాం దానం చ కారయేత్సూతకే గతే ॥౩౦॥ ఇతి శ్రీగరుడపురాణే సారోద్ధారే ఏకాదశవిధినిరూపణో నామ ద్వాదశోఽధ్యాయః ॥ ❋

గరుడ ఉవాచ॥ సపిండనవిధిం బ్రూహి సూతకస్య చ నిర్ణయం । శయ్యాపదానాం సామగ్రీం తేషాం చ మహిమాం ప్రభో ॥ ౧ ॥ శ్రీభగవానువాచ ॥ శృణు తార్క్ష్య ప్రవక్ష్యామి సాపిండ్యాద్యఖిలాం క్రియాం । ప్రేతనామ పరిత్యజ్య యయా పితృగణే వి

పంచదశ ఇత్యాదిక్రమేణైవ ఏకాదశేఽహ్ని పిండానేవ దద్యాదిత్యర్థః ॥ ౨౯॥ ౩౦॥ ఇతి శ్రీగరుడపురాణటీకాయాం ద్వాదశోఽధ్యాయః ॥ ❋

సపిండీసుఖశయ్యాయాః పదానాం దానమేవ చ । తత్సామగ్రీఫలం తేషాం హరిః ప్రాహ త్రయోదశే ॥ తేషాం శయ్యాదీనాం మహిమాం దానఫలం బ్రూహీతి॥ సపిండనేతి॥౧॥ యయా సపిండనాదిక్రియయా ॥ ౨ ॥ పితౄ

మహాపివశివాదయఃవసురుద్రాదిత్యస్వరూపాస్తేషు॥ ౩॥ ౪॥ "విప్రస్యై తద్ద్వాదశాహంరాజన్యస్యాప్యాశౌచక"మితివిష్ణుపురాణచనాద్బ్రాహ్మణస్యాపిద్వాదశాహంసూతకం॥ ౬॥ సపిండాః చతుఃపురుషావధయః- సకుల్యాఃసప్తపురుషావధయః-గోత్రజాఃదశపురుషావధయః॥ ౭॥ ఏతదేవ విశేషేణనిరూపయతి॥ చతుర్థేపుంసి వృద్ధప్రపితామహకులోత్పన్నేసపిండేపురుషేదశరాత్రంసూతకం- పుంసిసూతకంచేతిసర్వత్రైవయోజ్యం॥

శేత్॥౨॥ నపిండోమిళితోయేషాంపితామహశివాదిషు । నోప
తిష్ఠంతి దానానిపుత్రైర్దత్తాన్యనేకధా॥౩॥అశుద్ధస్యాత్సదా
పుత్రోనశుధ్యతి కదాచన।సూతకంననివర్తేతసపిండీకరణం
వినా ॥౪॥ తస్మాత్పుత్రేణకర్తవ్యంసూతకాంతేసపిండనమ్।
సూతకంతత్ప్రవక్ష్యామిసర్వేషాంచయథోచితమ్॥౫॥బ్రాహ్మ
ణస్తుదశాహేనక్షత్రియోద్వాదశేహని। వైశ్యఃపంచదశాహే
నశూద్రోమాసేనశుధ్యతి॥౬॥ దశాహేనసపిండాస్తుశుధ్యం
తిప్రేతసూతకే । త్రిరాత్రేణ సకుల్యాస్తుస్నాత్వాశుధ్యంతి
గోత్రజాః॥౭॥చతుర్థేదశరాత్రంస్యాత్షణ్ణిశాఃపుంసిపంచ
మే।షష్ఠేచతురహఃప్రోక్తంసప్తమేచదినత్రయం॥ ౮॥ అష్ట
మేదినమేకంతునవమేప్రహరద్వయమ్ । దశమేస్నానమాత్రం
హిమృతకంజన్మసూతకమ్॥ ౯ ॥ దేశాంతరగతఃకశ్చిచ్ఛృణు
యాద్యోహ్యహర్నిశమ్ । యచ్ఛేషందశరాత్రస్యతావదేవా
శుచిర్భవేత్॥౧౦॥అతిక్రాంతే దశాహేతు త్రిరాత్రమశుచి
ర్భవేత్।సంవత్సరేవ్యతీతేతుస్నానమాత్రాద్విశుధ్యతి॥౧౧॥
ఆద్యభాగద్వయంయావన్మృతకస్యచసూతకే।ద్వితీయేపతితే

రా॥౯॥అహర్నిశందశదినమధ్యఏవ ॥ ౧౦॥ దశాహేఅతిక్రాంతే వ్యతీతేసతిసంవత్సరాత్ప్రాక్త్రిరాత్రంసూతకం - దశాహమితిసపిండీపర్యంతం జ్ఞాతవ్యం-తాంవినాసంధ్యావందనాదీనామనధికారాత్॥ ౧౧॥ ననుప్రథమసూతకేదైవాద్ద్వితీయేఆగతేసతికిం కర్తవ్యమిత్యత ఆహ॥ ఆద్యేతి॥ చతుర్భాగస్యత్రిభిర్దినైరేకోవిభాగః-షడ్భిశ్చాద్యభాగద్వయం- తత్ర

ప్రాఙ్మృతస్య షడ్దినమధ్యే ద్వితీయో మృతే సతి ఆద్యేన సహైవ ద్వితీయస్యాపి దశరాత్రాదికం సపిండనం చ కర్తవ్యం-షడ్దినాదూర్ధ్వం మృతేన సహ అన్యస్య సపిండనాదికమితి తాత్పర్యార్థః॥౧౨॥ ఆదంతజననాత్ దంతోద్భవాత్ప్రాక్ సద్యః స్నానమాత్రాచ్ఛుద్ధిః - ఆచౌలాత్ ఆచూడాకరణాత్ ఆచూడాత్ప్రాక్ నైశికీ ఏకరాత్రేణ శుద్ధిః-ఆవ్రతాదేశాద్వ్రత బంధనాత్ప్రాక్ త్రిరాత్రం సూతకం- అతః పరం ఉపవీతసంస్కారాదనంతరం॥ ౧౩॥ కన్యానాం సూతకమాహ ॥ చౌలాంతం సప్తవింశతి మాసపర్యంతం యత్ర యదా విపద్యతే మ్రియతే॥ ౧౪॥ వాగ్దానాత్ప్రాక్ ఏకదినం సూత

చాన్యాత్సూతకాచ్ఛుద్ధిరిష్యతే॥౧౨॥ ఆదంతజననాత్సద్య ఆ
చౌలాన్నైశికీ స్మృతా। త్రిరాత్రమావ్రతాదేశాద్దశరాత్ర
మతః పరమ్॥ ౧౩ ॥ ఆజన్మనస్తు చౌలాంతం యత్ర కన్యా విపద్య
తే। సద్యశ్శౌచం భవేత్తత్ర సర్వవర్ణేషు నిత్యశః ॥ ౧౪॥ త
తో వాగ్దానపర్యంతం యావదేకాహమేవ హి। అతః పరం ప్రవృ
ద్ధానాం త్రిరాత్రమితి నిశ్చయః॥ ౧౫॥ వాక్ప్రదానే కృతే త్వ
త్ర జ్ఞేయం చోభయతస్త్ర్యహమ్। పితుర్వరస్య చ తతో దత్తా
నాం భర్తురేవ హి॥౧౬॥ షణ్మాసాభ్యంతరే యావద్గర్భస్రా
వో భవేద్యది । తదా మాససమైస్తాసాం దివసైశ్శుద్ధిరిష్యతే॥
౧౭॥ అత ఊర్ధ్వం స్వజాత్యుక్తమాశౌచం తాసు విద్యతే । స
ద్యశ్శౌచం సపిండానాం గర్భస్య పతనే సతి॥౧౮॥ సర్వేషామే
వ వర్ణానాం సూతకే మృతకేపి వా । దశాహాచ్ఛుద్ధిరిత్యేషః క

కం- అతః పరం వాక్ప్రదానాదనంతరం వృద్ధానాం వయసాధికానాం చ త్రిరాత్రం చేతి-వాక్ప్రదానం నామ (భాషాయాం సగాయి ఇత్యుచ్యతే)॥ ౧౫॥ తదేవ వివృణోతి॥ వాగితి॥ ఉభయతః పితుర్వరస్యాపి త్రిదినం- దత్తానాం వివాహితానాం భర్తుర్గృహ ఏవ న తు పితుః॥ ౧౬ ॥ తాసాం మాతౄణామేవ 'యావన్మాసస్థితో గర్భస్తావద్దినాని సూతక'మితి వచనాత్ ॥౧౭॥ తాసు మాతృష్వేవ న తు పిత్రాదిషు ॥ ౧౮ ॥ సామాన్యముక్త్వా విశేషశాస్త్రమాహ ॥ సర్వేషామితి॥ 'సామాన్యశాస్త్రతో నూనం విశేషో బల

వాన్ప్రస్థో వేతి విశేషస్యాప్రామాణ్యాత్ ॥౧౯॥ ౨౦॥ సూతకప్రయోజన మాహ । సంధ్యామితి త్రిభిః ॥ ౨౧॥ ౨౨॥ వ్రతినః బ్రహ్మచారిణః - తేన గురుశుశ్రూషా న త్యాజ్యేతి - యద్వా చాంద్రాయణాదిమహావ్రత యుక్తస్య - తేనాపి వ్రతభంగో న కర్తవ్యశ్చేతి భావః - మంత్రపూతస్య మహామంత్రజపైస్సదా పవిత్రస్య - జపత్యాగానౌచిత ఇతి - సాగ్నికస్య - హవనస్యావశ్యకత్వాత్ - బ్రహ్మనిష్ఠస్య గృహస్థస్యాపి తస్య అతివర్ణాశ్రమిత్వాత్ - వర్ణాశ్రమోచితం సూతకం నాస్త్యేవ - జన్మమరణయోరవాస్తవత్వాచ్చే

శౌచాస్త్రిస్యనిశ్చయః ॥౧౯॥ ఆశీర్వాదం దేవపూజాం ప్రత్యుత్థానాభివందనమ్ । పర్యంకే శయనం స్పర్శం న కుర్యాన్మృతసూతకే ॥౨౦॥ సంధ్యాం దానం జపం హోమం స్వాధ్యాయం పితృతర్పణమ్ । బ్రహ్మభోజ్యం వ్రతం నైవ కర్తవ్యం మృతసూతకే ॥౨౧॥ నిత్యం నైమిత్తికం కామ్యం సూతకే యస్సమాచరేత్ । తస్య పూర్వకృతం నిత్యాదికం కర్మ వినశ్యతి ॥౨౨॥ వ్రతినో మంత్రపూతస్య సాగ్నికస్య ద్విజస్య చ । బ్రహ్మనిష్ఠస్య యతినో న హి రాజ్ఞాం చ సూతకమ్ ॥౨౩॥ వివాహోత్సవయజ్ఞేషు జాతే చ మృతసూతకే । తస్య పూర్వకృతం చాన్నం భోజ్యం తన్మనురబ్రవీత్ ॥ ౨౪ ॥ సూతకే యస్తు గృహ్ణాతి తదజ్ఞానాన్న దోషభాక్ । దాతా దోషమవాప్నోతి యాచకాయ దదన్నపి ॥౨౫॥ ప్రచ్ఛాద్య సూతకం యస్తు దదాత్యన్నం ద్విజాయ చ । జ్ఞాత్వా గృహ్ణాతి యే విప్రాః దోషభాజస్త ఏవ హి ॥ ౨౬॥ తస్మాత్సూతక

తి - యతినః సన్న్యాసినః తస్యాపి లోకేషణాయా వ్యుత్థితత్వాత్ - రాజ్ఞాం మూర్ధాభిషిక్తానాం - దానం గ్రాహ్యమేవేతి భావః ॥ ౨౩ ॥ తస్య సూతకస్య ప్రాక్పూర్వం కృతం సిద్ధాన్నం పక్వాన్నం తు భోజ్యం భోజనార్హమేవ - పశ్చాత్కృతం నేతి ॥౨౪॥ తదజ్ఞానాత్ తస్య సూతకస్యాజ్ఞానాత్ గృహ్ణాతి సూతకే కథితేపి యో యాచకః తస్మై దదన్నపి దాతా దోషభాగ్భవతీత్యర్థః ॥ ౨౫ ॥ దాతా దోషమవాప్నోతీత్యేవ వివృణోతి ॥ ప్రచ్ఛాద్య సంగోప్య ॥౨౬॥ తస్మాత్సూతకం సపిండసంబంధినాం నాపయాతి తదపసరణం వి

నాచ దానాదానయోరనధికారాదితి హేతోస్సపిండనం కుర్యాదితి-సపిండనాత్ సః ప్రేతః పితా ॥ ౨౭ ॥ మునిమతోక్తసపిండనకాలం ప్రదర్శయతి ద్వాదశాహ ఇతి॥ ౨౮॥ మునిమతం నిరాకృత్య యుగానురూపం స్వమతం కథయతి ॥ మయేతి॥ ౨౯॥ మునిమతే బహూన్ దోషాన్ ప్రదర్శ్య స్వమతం ప్రకథయతి॥ అనిత్యాదీని పంచభిః॥ కలిధర్మాణామనిత్యత్వమేవాహ ॥ పుంసామిత్యాది॥ ౩౦॥ వ్రతబంధః ఉపవీతసంస్కారః- ఉత్సవః యజ్ఞాదీనాం- ఆ

శుద్ధ్యర్థం పితుః కుర్యాత్సంపిండనం। తతః పితృగణైస్సార్ధం పితృలోకం స గచ్ఛతి॥ ౨౭॥ ద్వాదశాహే త్రిపక్షే వా షణ్మాసే వత్సరేఽపి వా। సపిండీకరణం ప్రోక్తం మునిభిస్తత్త్వదర్శిభిః॥ ౨౮॥ మయా తు ప్రోచ్యతే తార్క్ష్య శాస్త్రధర్మానుసారతః। చతుర్ణామేవ వర్ణానాం ద్వాదశాహే సపిండనమ్॥ ౨౯॥ అనిత్యాత్కలిధర్మాణాం పుంసాం చైవాయుషః క్షయాత్। అస్థిరత్వాచ్ఛరీరస్య ద్వాదశాహే ప్రశస్యతే॥ ౩౦ ॥ వ్రతబంధోత్సవాదీని వ్రతస్యోద్యాపనాని చ। వివాహాదిర్భవేన్నైవ మృతే చ గృహమేధిని॥ ౩౧॥ భిక్షుర్భిక్షాం న గృహ్ణాతి హంతకారో న గృహ్యతే। నిత్యం నైమిత్తికం లుప్యేద్యావత్పిండం న మేళితం॥ ౩౨ ॥ కర్మలోపాత్ప్రత్యవాయీ భవేత్తస్మాత్సపిండనమ్। నిరగ్నికస్సాగ్నికో వా ద్వాదశాహే సమాచరేత్ ॥ ౩౩॥ యత్ఫలం సర్వతీర్థేషు సర్వయజ్ఞేషు యత్ఫలమ్। తత్ఫలం సమవాప్నోతి ద్వాదశాహే సపిండనాత్ ॥ ౩౪ ॥ అతః స్నాత్వా మృతస్థానే గోమయేనోపలేపితే। శాస్త్రోక్తేన విధానేన సపిండీం కారయేత్సుతః॥ ౩౫ ॥ పాద్యార్ఘ్యాచమనీయాద్యైర్విశ్వేదేవాంశ్చ పూజ

దిశబ్దేన హోళికాదీనామపి- వ్రతస్య కార్తికాదేర్వ్రతమాత్రస్య ఆదీని ద్విరాగమనాదీన్యపి గృహమేధిని వృద్ధే సతి ॥ ౩౧ ॥ భిక్షుః సన్న్యాసీ- హంతకారః వైశ్వదేవమకుర్వతాం పంచ సూనానివర్తకాన్నవిభాగః॥ ౩౨॥ ప్రత్యవాయీ దోషభాక్స్యాత్ ॥ ౩౩॥ ౩౪॥ అత ద్వాదశాహస్యావశ్యకత్వాద్ధేతోః-మృతస్థానం గోమయేనోపలిప్య సపిండనం కారయేత్॥

౩౫ ॥ అపః ఉపస్పృశేత్ హస్తౌ ప్రక్షాళ్య ఆచామేత్ ॥ ౩౬ ॥ ౩౯ ॥ పితుః పిండస్య పితామహాదిపిండైస్సహైకీకరణం పిండీకరణమితి ॥ ౪౦ ॥ అథశబ్దో విధానాంతరే ॥ ౪౧ ॥ పూర్వం సువర్ణశలాకయా త్రిధా కృతం తం పైతృకం పితుః పిండం తేభ్యః ప్రపితామహాదిత్రిభిః పిండైస్సహ మేళయేదితి- అగ్రే పితామహ్యాః పూర్వం మాతః ప్రశాంతాయాం సత్యాం పై

యేత్ । కుపితే వికిరం దత్వా హ్యపః పునరుపస్పృశేత్ ॥
౩౬ ॥ దద్యాత్పితామహాదీనాం త్రీన్పిండాంశ్చ యథాక్ర
మం । వసురుద్రార్కరూపాణాం చతుర్థం ప్రేతకస్య చ ॥౩౭॥
చందనైస్తులసీపత్రైర్ధూపైర్దీపైస్సుభోజనైః । ముఖవాసై
స్సువస్త్రైశ్చ దక్షిణాభిశ్చ పూజయేత్ ॥౩౮॥ ప్రేతపిండం త్రిధా
కృత్వా సువర్ణస్య శలాకయా । పితామహాదిపిండేషు మేళయే
త్తం పృథక్పృథక్ ॥౩౯॥ పితామహ్యాస్సమం మాతుః । పితామ
హాసమం పితుః । సపిండీకరణం కుర్యాదితి తార్క్ష్య మతం మమ ॥
౪౦॥ మృతే పితరి యస్యాథ విద్యతే చ పితామహః । తేన దేయా
స్త్రయః పిండాః ప్రపితామహపూర్వకాః ॥౪౧॥ తేభ్యశ్చ పై
తృకం పిండం మేళయేత్తం త్రిధా కృతం । మాతర్యగ్రే ప్రశాం
తాయాం విద్యతే చ పితామహీ । తదా మాతృకశ్రాద్ధేఽపి కుర్యా
త్పైతృకవద్విధిః ॥ యద్వా మయి మహాలక్ష్మ్యాం తయోః పిం
డం చ మేళయేత్ ॥ ౪౩ ॥ అపుత్రాయాః స్త్రియాః కుర్యాత్పతి
స్సాపిండనాదికం । శ్వశ్ర్వాదిభిస్సహైవాస్యాస్సపిండీకరణం
భవేత్ ॥ ౪౪ ॥ భర్త్రాదిభిః స్త్రిభిః కార్యం సపిండీకరణం స్త్రి
యాః । నైతన్మమ మతం తార్క్ష్య పత్యా సాపిండ్యమర్హతి ॥

తృకవత్ప్రపితామహ్యాదీనాం త్రీన్పిండాన్దత్వా తైః సహ మాతుః పిండం మేళయేదితి ॥౪౨॥ పక్షాంతరమాహ ॥ యద్వేతి ॥ తయోః మాతాపిత్రోః పితామహరూపే మయి పితుః పిండం-లక్ష్మ్యాం మాతుశ్చేతి ॥౪౩॥ స్త్రియాః క్రియాకరణే పత్యురధికారోఽస్తీత్యాహ ॥ అపుత్రాయా ఇతి ॥౪౪॥ మతాంతరం నిరాకరోతి ॥ భర్త్రేతి ॥ భర్త్రా స్వకాం తేన సహా న తు సపిండనం యోగ్యత

భవతి-అర్ధాఙ్గిత్వాత్ ॥౪౫॥ దయితాచ పతిశ్చ దంపతీ-జాయాదయితౌ యోజనాం దంభావో భవతః శ్వశురాదేః- అన్తరతః మధ్యే తృణం కృత్వా తత్ర సత్యాస్సపిండనం కుర్యాదిత్యన్వయః ॥౪౬॥ సత్యాస్సపిండనాదికమప్యేక ఏవ సుతః కుర్యాత్-నతు ద్వితీయః ॥౪౭॥ విదేశే దశాహమధ్యే జ్ఞాత్వా మృతాయాస్సత్యాః శ్రవణాదిదినాదవశేషదినేషు దశరాత్రం విధాయ భర్తుస్స

౪౫॥ పీఠాం చితాం సమారూఢౌ దంపతీ యది కాశ్యప। తృణమన్తరతః కృత్వా శ్వశురాదస్తదాచరేత్ ॥౪౬॥ ఏక ఏవ సుతః కుర్యాదాదౌ పిండాదికం పితుః। తదూర్ధ్వం చ ప్రకుర్వీత సత్యాస్స్నానం పునశ్చరేత్ ॥ ౪౭ ॥ హుతాశం యా సమారూఢా దశాహాభ్యన్తరే సతీ । తస్యా భర్తుర్దినే కార్యం శయ్యాదానం సపిండనమ్ ॥ ౪౮ ॥ కృత్వా సపిండనం తార్క్ష్య ప్రకుర్యాత్పితృతర్పణమ్। ఉదాహరేత్స్వధాకారం వేదమన్త్రైస్సమన్వితమ్॥ ౪౯॥ అతిథిం భోజయేత్పశ్చాద్ధన్తకారం చ సర్వదా। తేన తృప్యన్తి పితరో మునయో దేవదానవాః ॥౫౦ ॥ గ్రాసమాత్రా భవేద్భిక్షా చతుర్గ్రాసం తు పుష్కలమ్। పుష్కలాని చ చత్వారి హన్తకారో విధీయతే॥౫౧॥ సపిణ్డ్యాం విప్రచరణౌ పూజయేచ్చన్దనాక్షతైః। దానం తస్మై ప్రదాతవ్యమక్షయ్యతృప్తిహేతవే॥ ౫౨॥ వస్త్రం వృత్తిం ఘృతం చాన్నం సువర్ణం రజతం సుగామ్ । అశ్వం గజం రథం భూమిమాచార్యాయ ప్రదాపయేత్ ॥౫౩॥ తతశ్చ పూజయేన్మన్త్రైస్స్వస్తివాచనపూర్వకమ్। కుంకుమాక్షతనైవేద్యైర్గ్రహాన్ దేవీం వినాయకమ్ ॥౫౪ ॥ ఆచార్యస్తు తతః కుర్యాదభిషేకం సమన్త్రకమ్ । బధ్వా సూత్రం కరే దద్యాన్మన్త్రపూతాంస్తథాక్షతాన్ ॥౫౫॥ తతశ్చ భోజయేద్విప్రాన్

పిండదినే సపిండనాదికం కార్యం- దశాహాదనన్తరం జ్ఞాత్వా మృతాయాస్తు శ్రవణదినాద్ద్వాదశేహని ॥౪౮॥౫౦॥ హన్తకారప్రమాణమాహ॥ చత్వారి పుష్కలాని షోడశ గ్రాసమాత్రం ॥౫౧౫౨॥ సుగాం సుశీలాం గామ్॥ ౫౩॥౫౪॥ సూత్రం రక్షాసూత్రం ॥౫౫॥ శుభైః రసైః-బహుశర్కరాద్యై

కై రిత్యర్థః- సకలాన్నాన్ పూర్ణాన్ సోదకదక్షిణాసహితాన్ ద్విషట్ ద్వాదశఘటాన్ ద్వాదశవిప్రాన్భోజయిత్వా తేభ్యో దద్యాదితి ॥౪౬॥ ద్విజభోజనానంతరం వర్ణైర్విప్రాదిభిర్వార్యాద్యాః క్రమాత్ స్ప్రష్టవ్యాః-తత స్తేశుద్ధ్యేరన్నిత్యన్వయః- బ్రాహ్మణాదిభిశ్చతుర్భిర్వర్ణైశ్చ త్వారః క్రమాత్స్ప్రష్టవ్యా ఇత్యర్థః ॥౪౭॥ అథసపిండనానంతరం శయ్యాదానం నిరూపయతి। ఏవమిత్యాది ॥౪౮॥ ౪౯॥ శయ్యాం ఆస్తృతాయాం విచిత్రవస్త్రైరాచ్ఛాదితాయాం భువి విన్యసేత్ స్థాపయేత్ ఇతి తృతీయేనాన్వ

ష్టాన్నైః పిష్టకైస్శుభైః । దద్యాత్సదక్షిణాంస్తేభ్యస్సజలాన్నాన్
ద్విషడ్ఘటాన్ ॥౪౬॥ వార్యాయుధః ప్రతోదస్తు దండస్తు ద్విజ
భోజనాత్ । స్ప్రష్టవ్యోఽనంతరం వర్ణైశ్శుద్ధ్యేరంస్తే తతః క్ర
మాత్ ॥ ౪౭ ॥ ఏవం సపిండనం కృత్వా క్రియాః ప్రాక్తాః సంత్య
జేత్। శుక్లాంబరధరో భూత్వా శయ్యాదానం ప్రదాపయేత్ ॥
౪౮ ॥ శయ్యాదానం ప్రశంసంతి సర్వే దేవాస్సవాసవాః । త
స్మాచ్ఛయ్యా ప్రదాతవ్యా మరణే జీవితేఽపి వా ॥ ౪౯ ॥ సారదా
రుమయీం రమ్యాం సుచిత్రైశ్చిత్రితాం దృఢామ్ । పట్టసూత్రై
ర్వితతాం హేమపత్రైరలంకృతాం ॥౫౦॥ హంసతూలీప్ర
తిచ్ఛన్నాం శుభశీర్షోపధానికాం। ప్రచ్ఛాదనపటీయుక్తాం పుష్ప
గంధైస్సువాసితాం ॥౫౧॥ దివ్యబంధైస్సుబంధాం చ సువిశా
లాం సుఖప్రదాం । శయ్యామేవంవిధాం కృత్వా హ్యాస్తృతా
యాం న్యసేద్భువి॥౫౨॥ ఛత్రం దీపాలయం రౌప్యం చామరాస

యః-కథంభూతాం-సారదారుమయీం భారసంవహనకాష్ఠరచితాం యద్వా సారరూపో దారుర్విద్రుమస్తన్మయీం వా-రమ్యామితి శేషః-ఉక్తరమ్యతామేవాహ॥సుచిత్రై రితి॥వితతాం సంగ్రథితాం లోహపత్రస్థానే సూత్రైరపితై రితి॥౫౦॥ హంసవదుజ్జ్వలాం మృదులాం చ యా తూలీ అధఃప్రస్తరణికా (భాషాయాం తులాడూది) తయా ప్రతిచ్ఛన్నాం ఆచ్ఛాదితాం- శుభాని సుందరాణి శీర్షోపధానికాని యస్యాం (భాషాయాం తకియం ఇతి) ప్రచ్ఛాదనపటీ తదాచ్ఛాదనికముపరితనవస్త్రం॥ దివ్యబంధైః(భాషాయాం

సనా ఇతి) ॥౬౨॥ ఛత్రంచతుశ్చరణసంలగ్నంరత్నస్థవత్ రౌప్యంరూప్యా
దిధాతుమయం-దీపాలయం(దివటీఇతిభాషాయాం)చామరంవ్యజనంఆస
నంకాష్ఠమయం(చౌకీఇతిభాషాయాం)భాజనంజలపానపాత్రం-భృంగా
రం(గడూకాగడవీఝారీతిభాషాయాం)కరకాఅల్పఘటాఃకలశమితికమం
డలంవా-ఆదర్శందర్పణం॥౬౩॥అన్యత్ తాంబూలపాత్రాద్యుపకారక
సామగ్రీం- స్వే స్వే స్థానేఇతి-ఛత్రంపాదేషుదీపాలయంవా మేచామరం

సభాజనం।భృంగారకరకాదర్శంపంచవర్ణవితానకం॥౬౩॥
శయనస్యభవేత్కించిద్యచ్చాన్యదుపకారకం। తత్సర్వంపరిత
స్తస్యాస్స్వేస్వేస్థానేనియోజయేత్ ॥౬౪॥ తస్యాంసంస్థాప
యేద్ధైమంహరింలక్ష్మీసమన్వితం।సర్వాభరణసంయుక్తమా
యుధాంబరసంయుతం॥౬౫॥ స్త్రీణాంచశయనేధృత్వాకజ్జ
లాలక్తకుంకుమం। వస్త్రంభూషాదికంయచ్చసర్వమేవప్ర
దాపయేత్ ॥౬౬॥ తతోవిప్రంసపత్నీకంగంధపుష్పైరలంకృ
తం।కర్ణాంగుళీయాభరణైఃకంఠసూత్రైశ్చకాంచనైః॥౬౭॥
ఉష్ణీషముత్తరీయంచచోళకంపరిధాయచ। స్థాపయేత్సుఖశ
య్యాయాంలక్ష్మీనారాయణాగ్రతః ॥౬౮॥ కుంకుమైఃపుష్ప
మాలాభిర్హరింలక్ష్మీంసమర్చయేత్।పూజయేల్లోకపాలాం
శ్చగ్రహాన్దేవంవినాయకం ॥ ౬౯ ॥ ఉత్తరాభిముఖోభూత్వా
గృహీత్వాకుసుమాంజలిం । ఉచ్చారయేదిమంమంత్రంప్ర
స్యపురతస్థితః ॥౭౦॥ యథాకృష్ణద్వితీయాస్తిశయ్యాక్షీరో
దసాగరే।తథాభూయాదశూన్యంమేమమజన్మనిజన్మని॥౭౧॥
ఏవంపుష్పాంజలింవిప్రప్రతిమాయాఃసహక్షిపేత్।తతస్సో

శయ్యోపరిఆసనందక్షిణేభాజనంతదుపరివితానం ఛత్రస్యోపరిసంయోజ
యేదితి॥౬౪॥౬౫॥ స్త్రీణాంసౌభాగ్యవతీనాం ॥౬౬॥ కర్ణాంగుళీయా
దిభిఃదంపత్యోరలంకరణానితైశ్చాలంకృతంవిప్రం- స్థాపయేదిత్యుత్తరేణా
న్వయః ॥౬౭॥౭౦॥ మమేయమితి॥ జీవనేమరణే మమపితురితివిశేషః- ఇ
దంతస్యాలహేన్యా - మయామమపిత్రావాసహితైవభూయాదిత్య

ర్థః ॥ ౨౧॥౨౨॥కోదదాదీతి దానాభిమానంనకుర్యాదితి॥౨౩॥౨౪॥సర్వోపస్కారణైర్గృహోచిత సర్వవస్తుభిః సహితం-సుఖసుప్త్యర్థం సుఖేన నిద్రాసుప్తిఃతదర్థం గృహంచదద్యాదితి ॥ ౨౫ ॥ ౨౬॥ ఆభూతసంప్లవం

పస్కారాంశయ్యాందానసంకల్పపూర్వకం॥౨౨॥ దద్యాద్విప్రోతోపదేష్ట్రేచగురవేబ్రహ్మవాదినే। గృహాణబ్రాహ్మణైనాంత్వంకోదదాతీతికీర్తయేత్ ॥ ౨౩ ॥ ఆందోళయేద్ద్విజంలక్ష్మీంహరించశయనస్థితం । తతఃప్రదక్షిణీకృత్య ప్రణిపత్యవిసర్జయేత్॥౨౪॥ సర్వోపస్కారణైర్యుక్తం ప్రదద్యాదతిసుందరం। శయ్యాయాంసుఖసుప్త్యర్థం గృహంచవిభవేసతి॥ ౨౫॥ జీవమానస్స్వహస్తేనయదిశయ్యాందదాతియః । తజ్జీవతోవృషోత్సర్గంపర్వణీషుసమాచరేత్ ॥ ౨౬ ॥ ఇయమేకస్యదాతవ్యాబహూనాంనకదాచన । సావిభక్తాచవిక్రీతాదాతారంపాతయత్యథః॥ ౨౭ ॥ పాత్రేప్రదాయశయనం వాంఛితంఫలమాప్నుయాత్। పితాచదాతాతనయఃపరత్రేహచమోదతే॥౨౮॥ పురందరగృహేదివ్యే సూర్యపుత్రాలయేపిచ। ఉపతిష్ఠేన్నసందేహశ్శయ్యాదానప్రభావతః॥౨౯ ॥ విమానవరమారూఢస్సేవ్యమానోప్సరోగణైః।ఆభూతసంప్లవంయావత్తిష్ఠత్యాతంకవర్జితః॥ ౩౦॥ సర్వతీర్థేషుయత్పుణ్యం సర్వపర్వదినేషుచ । తేభ్యశ్చాప్యధికంపుణ్యం శయ్యాదానోద్భవంభవేత్ ॥౩౧ ॥ ఏవందత్వాసుతశ్శయ్యాంపదదానంప్రదాపయేత్ । తచ్ఛృణుష్వమయాఖ్యాతం యథావత్కథయామి తే ॥౩౨ ॥ ఛత్రోపానహవస్త్రాణిముద్రికాచకమండలుః।ఆసనంపంచపాత్రాణిపదంసప్తవిధంస్మృతం ॥౩౩॥ దండేనతామ్రపాత్రేణహ్యామాన్నైర్భోజనైరపి। అర్ఘ్యయజ్ఞోపవీతైశ్చ పదంసంపూ

మహాప్రళయపర్యంతం ప్రళయేఽతీతేఽపిపునస్సృష్టిసమయే తత్రైవోత్పద్య ఆతంకవర్జితః పీడారహితఃస్వర్గేతిష్ఠతీతి పూర్వవద్జ్ఞాతవ్యం॥౩౦॥ ౩౨ ॥ శయ్యాదానోత్తరంపదదానంప్రదద్యాదిత్యాహ॥ఛత్రేతి ॥ ౩౩॥

౮౭ ॥ పథి యమమార్గే సుఖం నిస్తరతే భుంక్తే ॥ ౮౯ ॥ ౯౨॥ పాథేయం పరలోకభోగ్యం॥౯౩॥౯౫॥ నను "ఉత్తమం షోడశం ప్రోక్తం తన్మయా తే కథితం ఖగ। శ్రపయిత్వా చరుం తార్క్ష్య కుర్వీతైకాదశేహని" ఇతి ప్రాగుక్త

ణ్ణ తాం వ్రజేత్ ॥ ౮౪ ॥ త్రయోదశపదానీత్థం యథాశక్త్యా విధాయ చ । త్రయోదశభ్యో విప్రేభ్యః ప్రదద్యాద్ద్వాదశేహని॥ ౮౫॥ అనేన పదదానేన ధార్మికాయాంతి సద్గతిం। యమమార్గగతానాం చ పదదానం సుఖప్రదం ॥ ౮౬ ॥ ఆతపస్తత్ర వై రౌద్రో దహ్యతే యేన మానవః ఛత్రదానేన సుచ్ఛాయా జాయతే తస్య మూర్ధని ||| ౮౭ ॥ అతికంటకసంకీర్ణే యమలోకస్య వర్త్మని। అశ్వారూఢాశ్చ తే యాంతి దదతే యే హ్యుపానహౌ॥౮౮॥ శీతోష్ణవాతదుఃఖాని తత్ర ఘోరాణి ఖేచర। వస్త్రదానప్రభావేన సుఖాని స్తరతే పథి॥౮౯॥ యమదూతా మహారౌద్రాః కరాళాః కృష్ణపింగళాః । న పీడయంతి తం మార్గే ముకాయాః ప్రదానతః ॥ ౯౦॥ బహుఘర్మసమాకీర్ణే నిర్వాతే తోయవర్జితే। కమండలుప్రదానేన తృషితః పిబతే జలం॥ ౯౧॥ మృతోద్దేశేన యో దద్యాదుదపాత్రం చ తామ్రజం । ప్రపాదానసహస్రస్య యత్ఫలం సోఽశ్నుతే ధ్రువం॥ ౯౨॥ ఆసనే భోజనే చైవ దత్తే సమ్యగ్ద్విజాతయే । సుఖేన భుంక్తే పాథేయం పథి గచ్ఛన్ శనైశ్శనైః ॥౯౩॥ ఏవం సపిండనదినే దత్వా దానం విధానతః। బహూంత్సంభోజయేద్విప్రాన్ శ్వపాకాదికానపి॥౯౪॥ తతస్సపిండనాదూర్ధ్వమర్వాక్సంవత్సరాదపి । ప్రతిమాసం ప్రదాతవ్యో జలకుంభస్సపిండకః ॥ ౯౫॥ కృతస్య కరణం నాస్తి ప్రేతకార్యాదృతే ఖగ । ప్రేతార్థం తు పునః కుర్యాదక్షయతృ

త్వాదేకాదశాహే కృతాయామప్యుత్తమషోడశ్యాం పునః ప్రతిమాసం ఘటం పిండదానం చ కిమర్థమితి చేత్తత్రాహ ॥ కృతస్యేతి ॥ అత్ర కృతస్య కరణం నాస్తీతి నిషేధస్తు ప్రేతకార్యం వినాఽత్రతో ధ్యాపనాదిష్వేవ ప్రేతార్థం తు పునః కరణేన తస్యాక్షయతృప్తిర్భవతీతి హేతోః పునరపి కుర్యాది.

త్యర్థః ॥ ౯౭॥ అతఃమాసికాదీనామావశ్యకత్వాదితిహేతోః- విశేషాస్తు పౌర్ణమాస్యాదితిథిషు పురుషేమృతేసతిప్రథమంపాక్షిక విశేషంవక్ష్యామీతి॥౯౭॥ తమేవాహ ॥ పౌర్ణమాస్యామతిద్వాభ్యాం ॥ తిథిషురిక్తాఖ్యాచతుర్థీతస్యాపేిఃతస్యఊనికాపాక్షికశ్రాద్ధవిధిః॥౯౮॥ ౯౯॥ మాసికస్యవిశేషమాహ॥ఏకఏవేతిత్రిభిః॥ మలమాసేక్షయమాసే ''రవిసంక్రమహీనోయోమలమాసోఽభిధీయతే। సఏవతుద్విసంక్రాంతఃక్షయమాసోవ్యుదీరితః'' ఇతి - యదికార్తికమార్గశీర్షయోః క్షయమాసాంతపాతేసతికార్తిక

స్తిహేతవే ॥ ౯౭॥ అతోవిశేషంవక్ష్యామి మాసికస్యాబ్దికస్య చ । పాక్షికస్యవిశేషంచ విశేషంతిథిషుమృతే॥౯౭॥ పౌర్ణమాస్యాంమృతోయస్తుచతుర్థీతస్యఊనికా॥ ౯౮॥ నవమ్యాంతుమృతోయస్తురిక్తాతస్యచతుర్దశీ । ఇత్యేవంపాక్షికంశ్రాద్ధంకుర్యాద్వింశతమేదినే॥౯౯॥ ఏకఏవయదామాసస్సంక్రాంతిద్వయసంయుతః । మాసద్వయగతంశ్రాద్ధంమలమాసేహిశస్యతే॥౧౦౦॥ ఏకస్మిన్మాసిమాసౌద్వాయదిస్యాతాంతయోర్ద్వయోః ॥ తావేవపక్షౌతావేవ తిథయస్త్రింశదేవహి॥౧౦౧॥ తిథ్యర్థేప్రథమేపూర్వోద్వితీయేర్థేతదుత్తరః । మాసావితిబుధైశ్చింత్యౌ మలమాసస్యమధ్యగౌ ॥ ౧౦౨ ॥ అసంక్రాంతేచకర్తవ్యంసపిండీకరణంఖగ । తథైవమాసికంశ్రాద్ధంవార్షికంప్రథమంతథా ॥౧౦౩॥ సంవత్సరస్యమధ్యేతుయదిస్యాదధిమాసికః । తదాత్రయోదశేమాసి క్రియాప్రేతస్యవార్షికీ॥౧౦౪॥పిండవర్జమసంక్రాంతేసంక్రాంతేపిండసంయుతం

కసంబంధీని మార్గశీర్షసంబంధీనియానిశ్రాద్ధవ్రతాదీనిచయస్మింస్తిథౌయస్మిన్నపరాహ్ణాదికాలేవిహితానితాని క్షయమాసేతత్రతత్రైవ కర్తవ్యానీతి॥౧౦౦॥ ఏకస్మిన్మాసేమాసద్వయంనిర్ధారయతి ॥ తాఃపంచదశఏవతిథయఃఉభౌపక్షౌజ్ఞేయౌ । తాఃపంచదశఏవత్రింశత్తిథయోజ్ఞాతవ్యాః ॥ ౧౦౧ ॥ అసంక్రాంతేఽధికమాసేయద్యద్వాదశేఏవసతితదాతుతస్మిన్నేవప్రథమాబ్దికంకర్తవ్యం॥౧౦౨ ॥ ౧౦౩ ॥ వార్షికీప్రథమాబ్దికీ ॥

౧౦౪ ॥ ప్రతిసంవత్సరం ద్వితీయాబ్దికాదికంతు మలమాసెశ్రాద్ధదినస్య
వంధ్యత్వనిరాసార్థంపితురుద్దేశేన బ్రాహ్మణాన్భోజయిత్వాశుద్ధమాసే
సపిండకంశ్రాద్ధంకుర్యాదితి॥౧౦౫॥ ఏవముక్తప్రకారేణ॥ ౧౦౬॥ ౧౦౭॥
గజచ్ఛాయాయోగేకృతంశ్రాద్ధంగజచ్ఛాయం- గజచ్ఛాయా ‟కృష్ణపక్షే
త్రయోదశ్యాంమఘాస్వింధుఃకరేరవిః।యదాతదాగజచ్ఛాయాశ్రాద్ధేయెా
ఘృతైర్వాప్యత” ఇతి - యద్వాపూర్వాభిముఖస్థితస్య గజస్య ఛాయా
యాందక్షిణాభిముఖోభూత్వా శ్రాద్ధంకుర్యాదిత్యపి కెచిత్ - యుగా
ది - యుగాదితిథయోయథా ‟మాఘేపంచదశీకృష్ణానభస్యేచత్రయో
దశీ । తృతీయామాఘవేశుక్లానవమ్యూర్జేయుగాదయ” ఇతి - క్రమో

తం । ప్రతిసంవత్సరశ్రాద్ధమేవంమాసద్వయేపిచ॥౧౦౫॥ఏవం
సంవత్సరేపూర్ణెవార్షికంశ్రాద్ధమాచరేత్ । తస్మిన్నపిపిశే
షేణభోజనీయాద్విజాతయః॥౧౦౬॥ కుర్యాత్సంవత్సరాదూ
ర్ధ్వంశ్రాద్ధపిండత్రయంసదా । ఏకోద్దిష్టంనకర్తవ్యం తేన
స్యాత్పితృఘాతకః ॥ ౧౦౭ ॥ తీర్థశ్రాద్ధంగయాశ్రాద్ధంగజ
చ్ఛాయంచపైతృకం । అబ్దమధ్యేనకుర్వీత గ్రహణేనయుగా
దిషు॥ ౧౦౭॥ యదాపుత్రేణవై కార్యంగయాశ్రాద్ధంఖగేశ్వ
ర। తదాసంవత్సరాదూర్ధ్వంకర్తవ్యంపితృభక్తితః ॥౧౦౯॥
గయాశ్రాద్ధాత్ప్రముచ్యంతేపితరోభవసాగరాత్।గదాధరా
నుగ్రహేణ తేయాంతిపరమాంగతిం ॥ ౧౧౦ ॥ తులసీమంజరీ

త్రపవివక్షితః - తద్యథా కార్తికశుక్లనవమీసత్యయుగస్యాద్యాతిథిః- వై
శాఖెఅక్షతృతియాత్రేతాయుగస్య - మాఘేఅమావాస్యాద్వాపరస్య - భాద్రే
కృష్ణాత్రయోదశీకలియుగస్యేతి - అతాబ్దమధ్యేనేతి కెషాంచిన్మతం- కె
చిద్దాక్షిణాత్యాదయస్తు వర్షమధ్యేపికుర్వంతికిమితిపాపినామేవ వర్ష
గమ్యోయమపరాగోభవతి - అతస్తస్యాతిక్రమణానంతరంగయాదిశ్రా
ద్ధంకర్తవ్యమితి అబ్దమధ్యేనేతినిషేధః- కించసుకృతినస్తుతత్క్షణమేవధర్మ
సభాంప్రవిశంతి అతోబ్దమధ్యేపికుర్యాదీత్యభిప్రాయః ॥ ౧౦౮ ॥ గయా
మాహాత్మ్యమాహ॥ యదేతి॥ ౧౦౯॥ ౧౧౧॥ శమీపత్రప్రమాణంఅతిసూ

త్మమపిపిండం గయాశిరే గయదైత్యస్య ఆసమంతాచ్ఛిరోభాగే ఇతి గయామాహాత్మ్యోక్తం జ్ఞాతవ్యం॥ ౧౧౨॥౧౧౩॥ కలాపః హిమవత్పార్శ్వవర్తీ

భిశ్చపూజయేద్విష్ణుపాదుకాం । తస్యాం లవాదితీర్థేషు పిండాన్దద్యాద్యథాక్రమం ॥ ౧౧౧ ॥ ఉద్ధరేత్సప్తగోత్రాణి కులమేకోత్తరంశతం । శమీపత్రప్రమాణేన పిండం దద్యాద్గయాశిరే ॥ ౧౧౨॥ గయాముపేత్య యః శ్రాద్ధం కరోతి కులనందనః । సఫలం తస్య తజ్జన్మ జాయతే పితృతుష్టిదం॥ ౧౧౩॥ శ్రూయతే చాపి పితృభిర్గీతా గాథా ఖగేశ్వర । ఇక్ష్వాకోర్మనుపుత్రస్య కలాపోపవనే సురా॥౧౧౪॥ అపి నస్తే భవిష్యంతి కులే సన్మార్గశీలినః। గయాముపేత్య యే పిండాన్దాస్యంత్యస్మాకమాదరాత్ ॥ ౧౧౫ ॥ ఏవమాముష్మికీం తార్క్ష్య యః కరోతి క్రియాం సుతః । స స్యాత్సుఖీ భవేన్ముక్తః కౌశికస్యాత్మజా యథా ॥ ౧౧౬ ॥ భరద్వాజాత్మజాః సప్త భుక్త్వా జన్మపరంపరాం। కృత్వాపి గోవధం తార్క్ష్య ముక్తాః పితృప్రసాదతః ॥ ౧౧౭ ॥ సప్త వ్యాధా దశార్ణేషు మృగాః కాలాంజనే గిరౌ । చక్రవాకాశ్శరద్వీపే హంసాస్సరసి మానసే ॥ ౧౧౮ ॥ తేఽపి జాతాః కురుక్షేత్రే బ్రాహ్మణా వేదపారగాః । పితృభక్త్యా చ తే సర్వే గతా ముక్తిం ద్విజాత్మజాః॥ ౧౧౯ ॥ తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన పితృభక్తో భవేన్నరః । ఇహలోకే పరే వాపి పితృభక్త్యా సుఖీ భవేత్ ॥౧౨౦॥ ఏతత్తార్క్ష్య మయాఖ్యాతం సర్వమేవౌర్ధ్వదైహికం । పుత్రవాంఛాప్రదాతారం పితృముక్తిప్రదాయకం ॥ ౧౨౧ ॥ నిర్ధనోఽపి నరః కశ్చిద్యశ్శృణోతి కథామిమాం । సోఽపి పాపవినిర్ముక్తో దానస్య ఫలమాప్నుయాత్॥ ౧౨౨॥ విధినా కురుతే యస్తు శ్రాద్ధం దానం మయోదితం । శృణుయాద్గారుడం చాపి శృణు తస్యాపి యత్ఫలం॥ ౧౨౩॥ పితా దదాతి సత్పుత్రాన్గోధనాని పితామహః । ధనదాతా భవేత్సోఽపి యస్తస్య ప్రపితామహః ॥ ౧౨౪॥ దద్యాద్వి

గ్రామవిశేషః-తస్య ఉపవనే ఇక్ష్వాకుం ప్రతిగీతా॥ ౧౧౪ ॥ కౌశిక ఏవ భార

ద్యాజస్యాత్మజానాంచరిత్రంవిశేషతయాహరివంశేజ్ఞాతవ్యమితి ॥ ౧౨౫॥
౧౨౭ । ఇతిశ్రీగరుడపురాణటీకాయాం త్రయోదశోఽధ్యాయః॥ *

పులమన్నాద్యంవృద్ధస్తుప్రపితామహః । తృప్తాశ్శ్రాద్ధేన తే
సర్వేదత్వాపుత్రస్యవాంఛితం ॥ ౧౨౫ ॥ గచ్ఛంతిధర్మమా
ర్గేశ్చధర్మరాజస్యమందిరం । తత్రధర్మసభాయాంతేతి
ష్ఠంతిపరమాదరాత్ ॥ ౧౨౬ ॥ శ్రీసూతఉవాచ ॥ ఏవంశ్రీవి
ష్ణునాప్రోక్తమూర్ధ్వదానసముద్భవం। శ్రుత్వామాహాత్మ్యశ్రే
షతులంగరుడోహర్షమాగతః ॥౧౨౭ ॥ ఇతిశ్రీగరుడపురాణే
సారోద్ధారేసపిండనాది సర్వకర్మనిరూపణోనామ త్రయో
దశోఽధ్యాయః॥ .... *

గరుడఉవాచ ॥ యమలోకఃకియాన్మార్గః కీదృశః కేననిర్మి
తః । సభాచకీదృశీతస్యాం ధర్మ ఆస్తేచ కైస్సహ ॥ ౧ ॥ యేధ
ర్మమార్గైర్గచ్ఛంతిధార్మికాధర్మమందిరం । తాన్ధర్మా
నపిమార్గాంశ్చమమాఖ్యాహిదయానిధే ॥ ౨॥ శ్రీభగవాను
వాచ ॥ శృణుతార్క్ష్యప్రవక్ష్యామియద్గమ్యంనారదాదిభిః । త
ద్ధర్మనగరందివ్యంమహాపుణ్యైరవాప్యతే ॥ ౩ ॥ యామ్యనై
రృతయోర్మధ్యే పురంవైవస్వతస్యయత్ । సర్వంవజ్రమ
యందివ్యమభేద్యంతత్సురాసురైః ॥౪॥ చతురస్రంచతుర్ద్వా
రముచ్చప్రాకారవేష్టితం । యోజనానాంసహస్రంహి ప్ర
మాణేనతదుచ్యతే॥౫॥ తస్మిన్పురేస్తిసుభగంచిత్రగుప్తస్యమం
దిరం।పంచవింశతిసంఖ్యాకైర్యోజనైర్విస్తృతాయతం ॥౬॥
దశోచ్ఛ్రితంమహాదివ్యం లోహప్రాకారవేష్టితం। ప్రతోళీశ
తసంచారంపతాకాధ్వజభూషితం॥౭॥ విమానగణసంకీర్ణం
గీతవాదిత్రనాదితం । చిత్రితంచిత్రకుశలైర్నిర్మితందేవశి
ల్పిభిః ॥ ౮ ॥ ఉద్యానోపవనైరమ్యంనానావిహంగకూజితం।గం

ధర్మరాజపురంధర్మసభాంధర్మసభాసదః । ధర్మమార్గాంశ్చధర్మాంశ్చ
ద్వారిఃపాపిష్ఠాచతుర్దశే॥చతుర్దశాధ్యాయార్థస్తుస్పష్టఏవవిజ్ఞాతవ్యః॥ ౧-౪

ధవైర్దరక్షరోభిశ్చ సమంతాత్పరివారితం॥ ౯॥ తత్సభాయాం చిత్రగుప్తస్స్వాసనేపరమాద్భుతే ॥ సంస్థితోగణయేదాయు ర్మర్త్యానుషాణాంయథాతథం॥ ౧౦॥ నముహ్యతికథంచిత్సను కృతేదుష్కృతేపివా । యద్యేనోపార్జితంకర్మశుభంవాయ దివాశుభం॥౧౧॥ తత్సర్వంభుంజతేయత్ర చిత్రగుప్తస్యశాస నాత్ । చిత్రగుప్తాలయాత్ప్రాచ్యాం జ్వరస్యాస్తిమహాగృ హం ॥ ౧౨॥ దక్షిణస్యాంచశూలస్యలూతావిస్ఫోటయోస్త థా । పశ్చిమేకాలపాశస్స్యాదజీర్ణస్యారుచేస్తథా॥౧౩॥ఉదీ చ్యాంపాండురోగో స్తిరాజరోగస్తథైవచ।ఐశాన్యాంతుశిరో ర్తేస్స్యాదాగ్నేయ్యాంమస్తిమూర్ధనా॥ ౧౪॥ అతిసారోనై రృతేతు వాయవ్యాంశీతదాహకౌ । ఏవమాదిభిరన్యైశ్చ వ్యాధిభిఃపరివారితః॥౧౫ ॥ లిఖితేచిత్రగుప్తస్తుమానుషాణాం శుభాశుభం। చిత్రగుప్తాలయాదగ్రే యోజనానాంచవింశతిః॥ ౧౬ ॥ పురమధ్యేమహాదివ్యం ధర్మరాజస్యమందిరం। అస్తిర త్నమయందివ్యంవిద్యుజ్జ్వాలార్కవర్చసం॥౧౭॥ ద్విశతంయో జనానాంచవిస్తారాయామతస్స్ఫుటం। పంచాశచ్ఛ్రప్రమాణేన యోజనానాంసముచ్ఛ్రితం॥ ౧౮॥ ధృతంస్తంభసహస్రైశ్చ వైడూర్యమణిమండితం । కాంచనాలంకృతంనానాహర్మ్య ప్రాసాదసంకులం ॥౧౯॥ శారదాభ్రనిభంరుక్మ కలశైస్సుమ నోహరం । చిత్రస్ఫాటికసోపానంవజ్రకుట్టిమశోభితం॥౨౦॥ ముక్తాజాలగవాక్షంచ పతాకాధ్వజభూషితం । ఘంటానేక నినాదాఢ్యం హేమతోరణమండితం॥ ౨౧॥ నానాశ్చర్యమయం స్వర్ణకవాటశతసంకులం। నానాద్రుమలతాగుల్మైర్నిర్ఝరం పైస్సువిరాజితం॥ ౨౨॥ ఏవమాదిభిరన్యైశ్చభూషణైర్భూషి తంసదా । అత్రయోగప్రభావైశ్చ నిర్మితంవిశ్వకర్మణా॥ ౨౩॥తస్మిన్నస్తిసభాదివ్యాశతయోజనమాయతా । అర్కప్ర కాశాభ్రాజిష్ణుస్సర్వతఃకామరూపిణీ ॥ ౨౪ ॥ నాతిశీతానచా

తృష్ణామనసోత్యంతహర్షిణీ । నశోకోనజరాతస్యాంక్షుత్పి
పాసేనచాప్రియం ॥ ౨౫॥ సర్వేకామాస్థితాయస్యాం యే
దివ్యాయేచమానుషాః। రసవచ్చప్రభూతంచ భక్ష్యంభోజ్యం
చసర్వశః॥ ౨౬॥ రసవంతిచతోయాని శీతాన్యుష్ణానిచైవహి।
పుణ్యాశ్శబ్దాదయస్తస్యాం నిత్యంకామఫలాద్రుమాః॥౨౭॥ అ
సంబాధాచసాతార్క్ష్య రమ్యాకామగమాసభా। దీర్ఘకా
లంతపస్తప్త్వానిర్మితావిశ్వకర్మణా॥౨౮॥ తాముగ్రతపసో
యాంతి సువ్రతాస్సత్యవాదినః । శాంతాస్సన్న్యాసినస్సిద్ధాః
పూతాఃపూర్వేణకర్మణా॥ ౨౯ ॥ సర్వేభాస్వరదేహాస్తే లం
కృతావిరజోంబరాః। స్వకృతైఃకర్మభిఃపుణ్యై స్తత్రతిష్ఠంతి
భూషితాః॥౩౦ ॥ తస్యాంసధర్మోభగవా నాసనేఽనుపమే
శుభే। దశయోజనవిస్తీర్ణే సర్వరత్నైస్సుమండితే॥౩౧॥ ఉ
పవిష్టస్సతాంశ్రేష్ఠ శ్ఛత్రశోభితమస్తకః।కుండలాలంకృతశ్శ్రీ
మాన్మహామకుటమండితః॥ ౩౨॥ సర్వాలంకారసంయుక్తో నీ
లమేఘసమప్రభః । వాలవ్యజనహస్తాభిరప్సరోభిశ్చవీజితః ॥
౩౩॥ గంధర్వాణాంసమూహాశ్చ సంఘశశ్చాప్సరోగణాః।గీ
తవాదిత్రనృత్యాద్యైః పరితస్సేవయంతితం॥౩౪॥ మృత్యునా
నాశహస్తేన కాలేనచబలీయసా । చిత్రగుప్తేనచిత్రేణకృతాం
తేననిషేవితః॥౩౫॥ పాశదండధరైరుగ్రై ర్నిదేశవశవర్తిభిః।
ఆత్మతుల్యబలైర్నానా సుభటైఃపరివారితః॥౩౬॥ అగ్నిష్వా
త్తాశ్చపితరస్సోమపాశ్చోష్మపాశ్చయే।స్వధావంతోబర్హిష
దోమూర్తామూర్తాశ్చయేఖగ॥ ౩౭॥అర్యమాద్యాఃపితృగణా
మూర్తిమంతస్తథాపరే।సర్వేతేమునిభిస్సార్ధం ధర్మరాజము
పాసతే॥ ౩౮ ॥ అత్రిర్వసిష్ఠఃపులహో దక్షఃక్రతురథాంగి
రాః। జామదగ్న్యోభృగుశ్చైవ పులస్త్యాగస్త్యనారదౌ॥
ఏతేచాన్యేచబహవః పితృరాజసభాసదః। నశక్యాఃపరిసంఖ్యా
తుంనామభిఃకర్మభిస్తథా॥ ౪౦॥ వ్యాఖ్యాభిర్ధర్మశాస్త్రాణాం

నిర్ణేతారోయథాతథం । సేవంతేధర్మరాజానంశాసనాత్ప
రమేష్ఠినః ॥ ౪౧ ॥ రాజానస్సూర్యవంశీయాస్సోమవంశ్యాస్త
థాపరే । సభాయాంధర్మరాజానం ధర్మజ్ఞాఃపర్యుపాస
తే॥ ౪౨॥ మనుర్దిలీపోమాంధాతాసగరశ్చభగీరథః । అంబరీ
షోఽనరణ్యశ్చ ముచుకుందోనిమిఃపృథుః ॥ ౪౩ ॥ యయాతిర్న
హుషఃపూరుర్దుష్యంతశ్చశిబిర్నలః । భరతశ్శంతనుఃపాండు
స్సహస్రార్జునఏవచ ॥ ౪౪ ॥ ఏతేరాజర్షయఃపుణ్యాఃకీర్తి
మంతోబహుశ్రుతాః । ఇష్ట్వాశ్వమేధైర్బహుభిర్జాతా ధ
ర్మసభాసదః॥ ౪౫॥ సభాయాంధర్మరాజస్య ధర్మఏవప్ర
వర్తతే । నతత్రపక్షపాతోస్తి నానృతంచనమత్సరః॥౪౬॥స
భ్యాస్సర్వేశాస్త్రవిదస్సర్వేధర్మపరాయణాః । తస్యాస
భాయాంసతతం వైవస్వతముపాసతే॥౪౭॥ ఈదృశీసాసభా
తార్క్ష్యధర్మరాజ్ఞోమహాత్మనః । నతాంపశ్యంతియేపాపాః
దక్షిణేనపథాగతాః॥౪౮॥ ధర్మరాజపురేగంతుంచతుర్మా
ర్గాభవంతిచ । పాపినాంగమనేపూర్వంసతుతేపరికీర్తితః॥
౪౯ ॥ పూర్వాదిభిస్త్రిభిర్మార్గైర్యేగతాధర్మమందిరే ।
తేవైసుకృతినఃపుణ్యైస్తస్యాంగచ్ఛంతితాంచ్ఛృణు॥౫౦॥ పూ
ర్వమార్గస్తుతత్రైకస్సర్వభోగసమన్వితః । పారిజాతతరు
చ్ఛాయాచ్ఛాదితోరత్నమండితః॥ ౫౧ ॥ విమానగణసంకీర్ణో
హంసావళివిరాజితః । విద్రుమారామసంకీర్ణఃపీయూషద్ర
వసంయుతః॥ ౫౨ ॥ తేనబ్రహ్మర్షయోయాంతి పుణ్యారాజ
ర్షయోఽమలాః । అప్సరోగణగంధర్వ విద్యాధరమహోర
గాః॥౫౩॥ దేవతారాధకాశ్చాన్యే శివభక్తిపరాయణాః । గ్రీ
ష్మేప్రపాదానరతాఃమాఘేకాష్ఠప్రదాయినః ॥ ౫౪ ॥ విశ్రా
మయంతివర్షాసు విరక్తాందానమానతః। దుఃఖితస్యామృతం
బ్రూతేవదతేహ్యాశ్రయంతుయే॥ ౫౫ ॥ సత్యధర్మరతాయేచ
క్రోధలోభవివర్జితాః । పితృమాతృషుయేభక్తాగురుశుశ్రూ

షణేరతాః ॥ ౫౬ ॥ భూమిదాగృహదాగోదావిద్యాదానప్ర
దాయకాః । పురాణవక్తృశ్రోతారఃపారాయణపరాయ
ణాః ॥ ౫౭ ॥ ఏతేసుకృతినశ్చాన్యే పూర్వద్వారేవిశంతిచ ।
యాంతిధర్మసభాయాం తే సుశీలాశ్శుద్ధబుద్ధయః ॥ ౫౮ ॥
ద్వితీయస్తూత్తరోమార్గో మహారథశతైర్వృతః । నరయాన
సమాయుక్తో హరిచందనమండితః ॥ ౫౯ ॥ హంససారససంకీ
ర్ణశ్చక్రవాకోపశోభితః । అమృతద్రవ సంపూర్ణా స్తత్ర
భాతిసరోవరః॥ ౬౦ ॥అనేనవైదికాయాంతి తథాభ్యాగతపూ
జకాః । దుర్గాభానోశ్చయేభక్తాః స్తీర్థస్నాతాశ్చపర్వసు॥
౬౧ ॥ యేమృతాధర్మసంగ్రామేఽనశనేనమృతాశ్చయే । వా
రాణస్యాంగోగ్రహేచతీర్థతోయేమృతావిధేః ॥ ౬౨ ॥ బ్రా
హ్మణార్థేస్వామికార్యే తీర్థక్షేత్రేషుయేమృతాః । యేమృ
తాదేవవిధ్వంసే యోగాభ్యాసేనయేమృతాః ॥ ౬౩ ॥ స
త్పాత్రపూజకానిత్యంమహాదానరతాశ్చయే । ప్రవిశంత్యుత్త
రేద్వారే యాంతిధర్మసభాంచతే ॥ ౬౪ ॥ తృతీయఃపశ్చి
మోమార్గోరత్నమందిరమండితః । సుధారససదాపూర్ణ
దీర్ఘికాభిర్విరాజితః ॥ ౬౫ ॥ ఐరావతకులోద్భూతమత్త
మాతంగసంకులః। ఉచ్చైశ్శ్రవస్సముత్పన్న హయరత్నసము
న్నతః॥౬౬॥ఏతేనాత్మపరాయాంతి సచ్ఛాస్త్రపరిచింతకాః। అ
నన్యవిష్ణుభక్తాశ్చ గాయత్రీమంత్రజాపకాః ॥ ౬౭ ॥ పరహిం
సాపరద్రవ్య పరదారపరాఙ్ముఖాః। స్వదారనిరతాస్సంతస్సా
గ్నికావేదపాఠకాః ॥ ౬౮ ॥ బ్రహ్మచర్యవ్రతధరా వానప్ర
స్థా స్తపస్వినః । శ్రీపాదసన్న్యాసపరా స్సమలోష్టాశ్మకాం
చనాః ॥ ౬౯ ॥ జ్ఞానవైరాగ్యసంపన్నా స్సర్వభూతహితేర
తాః । శివవిష్ణువ్రతకరాః కర్మబ్రహ్మసమర్పకాః॥ ౭౦ ॥ ఋ
ణైస్త్రిభిర్వినిర్ముక్తాః పంచయజ్ఞరతాస్సదా । పితౄణాం
శ్రాద్ధదాతారః కాలేసంధ్యాముపాసకాః ॥ ౭౧ ॥నీచసంగవిని

ముక్తాస్సత్సంగతిపరాయణాః| ఏతేప్సరోగణైర్యుక్తా విమానవరసంస్థితాః॥ ౭౨ ॥ సుధాపానంప్రకుర్వంతో యాంతితేధర్మమందిరం । విశంతిపశ్చిమద్వారే యాంతిధర్మసభాంతరే॥౭౩॥ యమస్తానాగతాన్దృష్ట్వా స్వాగతంవదతేముహుః| సముత్థానంచకురుతే తేషాంగచ్ఛంశ్చసమ్ముఖం॥ ౭౪॥ తదాచతుర్భుజో భూత్వాశంఖచక్రగదాసిభృత్ । పుణ్యకర్మరతానాంచ స్నేహాన్మిత్రవదాచరేత్ ॥౭౫॥ సింహాసనందదత్యేషు నమస్కారంకరోతిచ। పాదార్ఘ్యంకురుతేపశ్చాత్పూజతేచందనాదిభిః ॥ ౭౬ ॥ నమస్కుర్వంతుభోసభ్యా జ్ఞానినంపరమాదరాత్ । ఏషమేమండలంభిత్వా బ్రహ్మలోకంప్రయాస్యతి ॥ ౭౭॥ భోభోబుద్ధిమతాంశ్రేష్ఠా నరకక్లేశభీరవః। భవద్భిస్సాధితంపుణ్యైర్దేవత్వంసుఖదాయకం ॥ ౭౮ ॥ మానుషం దుర్లభంప్రాప్య నిత్యంయస్తునసాధయేత్ । సయాతినరకంఘోరంకోన్యస్తస్మాదచేతనః॥౭౯॥అస్థిరేణశరీరేణయోఽస్థిరైశ్చధనాదిభిః । సంచినోతిస్థిరంధర్మంసఏకోబుద్ధిమాన్నరః॥ ౮౦॥ తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన కర్తవ్యోధర్మసంచయః । గచ్ఛధ్వంపుణ్యముత్థానంసర్వభోగసమన్వితం ॥ ౮౧ ॥ ఇతిధర్మవచశ్శ్రుత్వా తంప్రణమ్యసభాంచతాం । అమరైఃపూజ్యమానాస్తేస్తూయమానామునీశ్వరైః॥౮౨॥ విమానగణసంకీర్ణాః ప్రయాంతిపరమంపదమ్। కేచిద్ధర్మసభాయాంహి తిష్ఠంతిపరమాదరాత్ ॥ ౮౩ ॥ ఉషిత్వాతత్రకల్పాంతంభుక్త్వాభోగానమహానుపాన్। ప్రాప్నోతిపుణ్యశేషేణ మానుష్యంపుణ్యదర్శనం ॥ ౮౪ ॥ మహాధనీచసర్వజ్ఞ స్సర్వశాస్త్రవిశారదః । పునస్స్వాత్మవిచారేణ తతోయాతిపరాంగతిం ॥ ౮౫ ॥ ఏతత్తేకథితంసర్వంత్వయాపృష్టంయమాలయం।ఇదంశృణ్వన్నరోభక్త్యా ధర్మరాజసభాంవ్రజేత్ ॥ ౮౬ ॥ ఇతిశ్రీగరుడపురాణే సారోద్ధారేధర్మరాజనగర నిరూపణోనామ చతుర్దశోఽధ్యాయః.

అస్మిన్ సుకృతినాం జన్మ దేహే వై రాజధారణాత్। షట్చక్రచింతనం చైవ హరిః పంచదశేఽబ్రవీత్ । పూర్వాధ్యాయాంతే "ఉషిత్వా తత్ర కల్పాంతం భుక్త్వా భోగాననామాన్। ప్రాప్నోతి పుణ్యశేషేణ మానుష్యం పుణ్యదర్శనం । పునస్స్వాత్మవిచారేణ తతో యాతి పరాం గతిం" మిత్యుక్తం, ఇదానీం గరుడస్తదనువాదపూర్వకం సుకృతినస్సముత్పత్తిం పృచ్ఛతి॥ ధవ రాజ

గరుడ ఉవాచ ॥ ధర్మరాజత్వా స్వర్గతిం భుక్త్వా జాయతే విమలే కులే । అతస్తస్య సముత్పత్తిం జననీజఠరే వద ॥౧॥ యథా విచారం కురుతే దేహేఽస్మిన్ సుకృతీ జనః। తథాహం శ్రోతుమిచ్ఛామి వద మే కరుణానిధే॥ ౨ ॥ శ్రీభగవానువాచ ॥ సాధు పృష్టం త్వయా తార్క్ష్య పరం గోప్యం వదామి తే। యస్య విజ్ఞానమాత్రేణ సర్వజ్ఞత్వం ప్రజాయతే ॥ ౩ ॥ వక్ష్యామి చ శరీరస్య స్వరూపం పారమార్థికం। బ్రహ్మాండగుణసంపన్నం యోగినాం ధారణాస్పదం॥౪॥ షట్చక్రచింతనం యస్మిన్ యథా కుర్వంతి యోగినః। బ్రహ్మరంధ్రే చిదానంద రూపం ధ్యాయంతి తచ్ఛృణు॥ ౫॥ శుచీనాం శ్రీమతాం గేహే జాయతే సుకృతీ యథా । తథా విధానం నియమం తత్పిత్రోః కథయామి తే ॥ ౬ ॥ ఋతుకాలే తు నారీణాం త్యజేద్దినచతుష్టయమ్। తావన్నాలోకయేద్వక్త్రం పాపం వపుషి సంభవేత్ ॥ ౭ ॥ స్నాత్వా సచేలం సా నారీ చతుర్థేఽహని శుధ్యతి । సప్తాహాత్పితృదేవానాం భవేద్యోగ్యా వ్రతార్చనే॥ ౮॥ సప్తాహమధ్యే యో గర్భస్స భవేన్మలినాశయః। ప్రాయశస్సంభవంత్యత్ర పుత్రాస్త్వష్టాహమధ్యతః॥ ౯ ॥ యుగ్మాసు పుత్రా జాయంతే స్త్రియోఽయుగ్మాసు రాత్రిషు । పూర్వసప్తకముత్సృజ్య తస్మాద్యుగ్మాసు సంవిశేత్ ॥ ౧౦ ॥ షోడశర్తు

త్మేతి ద్వాభ్యాం॥౧॥౨॥ అతోఽత్తరం శ్రీభగవానువాచ ॥ యావదధ్యాయసమాప్తి॥౩॥౪॥ ధ్యానం యథా కుర్వంతి తచ్ఛృణ్వితి॥ ౫ ॥ యథా యేన విధానేన - తత్పిత్రోః తస్య మాతాపిత్రోః॥౬॥ పాపం యావదింద్రస్య బ్రహ్మహత్యాం సంభవతి॥ ౭ ॥ ౧౦॥ సామాన్యాః గర్భధారణే సాధారణా ఏవ॥

౧౧ ॥ గుణాఃవిచారాదయఃభాగ్యమైశ్వర్యం తేషాంనిధిఃనివాసస్థానం- ప్రాకృతైఃనిర్భాగ్యైః॥౧౨॥ పంచమేహనీత్యుపలక్షణం పంచమదినాదారభ్యషోడశచతుర్నిశాపర్యంతం॥౧౩॥తత్ క్షేత్రమౌషధీపాత్రమితి ॥ ఔషధీనాంపలాదిధాన్యానాం పాత్రంఉత్పత్తిస్థానంతత్ ప్రసిద్ధం క్షేత్రం - యథాకంటకగుల్మాది నిరసనేనతదుపయోగి ద్రవ్యాంతరమేళనేనజలసేవనేన కృషియోగ్యంవిధాయతస్మిన్నుప్త్వాబీజం వాపయిత్వా స్వామీకర్షకఃస్థూలాన్నరూపంఫలంప్రాప్నోతి, తథాత్రాఽపి ఔషధీ పాత్రం పుత్రోత్పత్తిస్థానంతత్ గర్భరూపం క్షేత్రంకటుక్షారాదిభోజనం పరిత్యా

ర్నిశాస్త్రీణాం సావరాన్యాస్సముదాహృతాః।యావై చతుర్ద
శీరాత్రి ర్గర్భస్తిష్ఠతితత్రవై॥ ౧౧ ॥ గుణభాగ్యనిధిఃపుత్ర స్త
దాజాయేతధార్మికః। సాసీశా ప్రాకృతైర్జీర్ణైర్నలభ్యేతక
దాచన॥౧౨॥ పంచమేహని నారీణాంకార్యంమధురభోజనం।
కటుక్షారంచతీక్ష్ణంచ త్యాజ్యముష్ణంచదూరతః॥ ౧౩॥ తత్ క్షే
త్రమౌషధీపాత్రం బీజంచాప్యమృతాయితమ్। తస్మిన్నుప్త్వాన
రస్స్వామీసమ్యక్ఫలమవాప్నుయాత్॥ ౧౪॥ తాంబూలపుష్ప
శ్రీఖండైస్సంయుక్తశ్శుచివస్త్రభృత్ । ధర్మవరోవాయమ
నసిసుతల్పంసంవిశేత్పుమాన్ ॥ ౧౫ ॥ నిషేకసమయేయాదృ
జ్ఞరచిత్తవికల్పనా। తాదృక్స్వభావసంభూతిర్జంతుర్విశతికు
క్షిగః॥౧౬॥ చైతన్యం బీజభూతంహినిత్యంశుక్లేవ్యవస్థితమ్। కా
మశ్చిత్తంచశుక్రంచ యదాహ్యేకత్వమాప్నుయాత్॥ ౧౭ ॥

జ్యమాధుర్యభోజనంకారయిత్వావీర్యసేచనంచకృత్వా తస్మిన్నుప్త్వాస్వామిపితాసమ్యక్ ధార్మికపుత్రరూపంఫలంప్రాప్నుయాదిత్యర్థః ॥ ౧౪॥ మాధుర్యభోజనాదిభిః స్త్రీణాంవిధానంనియమముక్త్వాపురుషాణా మాహ ॥ తాంబూలేతి ॥ సుతల్పమితి 'సారదారుమయీ' మిత్యాద్యుక్తప్రకారాంశయ్యాంసంవిశేత్ స్థితో భూయాత్ ॥ ౧౫ ॥ నిషేకసమయేరతికాలేయాదృశీవికల్పనాశుభాశుభవాసనాభవతి తాదృశ్యైవ స్వభావస్య ఉత్పత్తిర్యస్యసజంతుఃవిశతిగర్భే ప్రవిష్టోభవతి॥ ౧౬ ॥ చైతన్యంజీవః కామఃఅభిలా

ష పూర్తికః॥౧౭॥౧౮॥ కృతీపుణ్యాత్మా ॥౧౯॥౨౦॥ పూర్వమితి॥పూర్వజన్మనికృతానాంతపఆదీనాంఫలస్యోదయాత్ భోక్తాపిభవేత్॥ తథాచస్మృతిః "భోజ్యంభోజనశక్తిశ్చ రతిశక్తిర్వరస్త్రియః । విభవోదానశక్తిశ్చ నాల్పస్యతపసఃఫలమితి॥౨౨॥ యతతేయత్నవాన్భవతి - అసత్పదభూతాయాంరజ్జౌసర్పారోపవద్వస్తునఆరోపోఽధ్యారోపః-వస్తుసచ్చిదానందాద్వయంబ్రహ్మ - క్షిత్యాద్యజ్ఞానాంతసకలజడసమూహోఽవస్తు - అపవాదోనామరజ్జువివర్తస్య రజ్జుమాత్రవద్వస్తువివర్తస్యాఽవస్తునోఽజ్ఞానాదేఃప్ర

తదాగర్భమవాప్నోతి యోషిద్గర్భాశయేనరః । శుక్రశోణితసంయోగాత్పిండోత్పత్తిఃప్రజాయతే॥ ౧౮॥ పరమానందదః పుత్రోభవేద్గర్భగతఃకృతీ । భవంతితస్యనిఖిలాః క్రియాఃపుంసవనాదికాః ॥ ౧౯॥ జన్మప్రాప్నోతిపుణ్యాత్మా గ్రహేషూచ్చగతేషుచ । తజ్జన్మసమయేవిప్రాః ప్రాప్నువంతిధనంబహు ॥ విద్యావినయసంపన్నో వర్ధతేపితృవేశ్మని । సతాంసంగేనసభవేత్సర్వాగమవిశారదః ॥౨౧॥ దివ్యాంగనాదిభోక్తాస్యాత్తారుణ్యేదానవాన్ధని । పూర్వంకృతతపస్తీర్థ మహాపుణ్యఫలోదయాత్ ॥ ౨౨ ॥ తతశ్చయతతేనిత్య మాత్మానాత్మవిచారణే। అధ్యారోపాపవాదాభ్యాంకురుతేబ్రహ్మచింతనం ॥౨౩॥ అస్యాసంగావబోధాయ బ్రహ్మణోఽన్వయకారిణః। క్షిత్యాద్యనాత్మవర్గస్య గుణాంస్తేకథయామ్యహం ॥ ౨౪॥ క్షితిర్వారిహవిర్భోక్తా వాయురాకాశఏవచ। స్థూలభూతాఇమేప్రోక్తాః

పంచస్యావస్తుమాత్రత్వం ఆభ్యాంఅధ్యారోపాపవాదాభ్యాం - తత్త్వంపదార్థంసంశోధ్య "సర్వంఖల్విదంబ్రహ్మనేహనానాస్తికించన" ఇత్యాదిశ్రుత్యుక్తంబ్రహ్మచింతనంకురుతే । ౨౩ । అస్యేతి । క్షిత్యాదిష్వన్వయంకరోతీత్యన్వయకారిణోఽస్యబ్రహ్మణః అసంగావబోధాయ 'అసంగోహ్యయంపురుష' ఇతి శ్రుత్యుక్తః జ్ఞానార్థంకథయామీత్యన్వయః ।౨౪।అనాత్మవిచారణమాహ-క్షితిరిత్యాదిభిః - స్థూలభూతాః అప్రపంచీకృతాః-పాంచభౌతికః పంచీకృతపంచభూతోత్పన్నః । ౨౫ । క్షిత్యాదిపంచభూ

తానాంగుణానాహ । త్వచేతిపంచభిః ॥ ౨౬ ॥ ౩౦ ॥ పూర్వకర్మాధి
వాసితం పూర్వజన్మకృతైశ్శుభాశుభకర్మభిః అధివాసితం శుభాశుభ
వాసనాయుక్తం భవతి ' బుద్ధిః కర్మానుసారిణీ ' తివచనాత్ బుద్ధిరిత్యు
పలక్షణం । అంతఃకరణ చతుష్టయమేవేత్యర్థః ॥ ౩౧ ॥ ఉభయేం

పిండోఽయంపాంచభౌతికః ॥౨౫॥ త్వచాస్థినాడయోరోమమాం
సంచైవఖగేశ్వర । ఏతేపంచమయాభూమేః గుణాస్తేపరికీ
ర్తితాః ॥ ౨౬ ॥ లాలామూత్రంతథాశుక్రం మజ్జారక్తంచ
పంచమం॥ అపాంపంచగుణాఃప్రోక్తాస్తేజసోఽపినిశామయ॥౨౭
క్షుధాతృషాతథాలస్యంనిద్రాకాంతిస్తథైవచ । తేజఃపంచ
గుణంతార్క్ష్యప్రోక్తంసర్వప్రయోగిభిః ॥ ౨౮ ॥ ఆకుంచనం
ధావనంచలంఘనంచప్రసారణం । చేష్టితంచేతిపంచైవ గుణా
వాయోఃప్రకీర్తితాః ॥ ౨౯ ॥ ఘోషశ్చింతాచశూన్యత్వంత
థా మోహశ్చసంశయః । ఆకాశస్యగుణాపంచజ్ఞాతవ్యాస్తేప్ర
యత్నతః ॥ ౩౦॥ మనోబుద్ధిరహంకారశ్చిత్తంచేతిచతుష్టయం।
అంతఃకరణముద్దిష్టం పూర్వకర్మాధివాసితం॥౩౧॥ శ్రోత్రం
త్వక్చక్షుషీజిహ్వాఘ్రాణంజ్ఞానేంద్రియాణిచ । వాక్పాణిపా
దపాయూపస్థానికర్మేంద్రియాణిచ ॥ ౩౨ ॥ దిగ్వాతార్క
ప్రచేతోఽశ్వివహ్నీంద్రోపేంద్రమిత్రకాః । జ్ఞానకర్మేంద్రి
యాణాంచదేవతాఃపరికీర్తితాః ॥ ౩౩ ॥ ఇడాచపింగళాచైవ
సుషుమ్నాఖ్యాతృతీయకా । గాంధారీగజజిహ్వాచ పూషాచై
వయశస్వినీ॥౩౪॥అలంబుసాకుహూశ్చాపి శంఖినీదశమీతథా ।
పిండమధ్యేస్థితాహ్యేతాః ప్రధానాదశనాడికాః ॥ ౩౫ ॥
ప్రాణాపానసమానాఖ్యా ఉదానోవ్యానఏవచ । నాగకూర్మ
శ్చకృకరోదేవదత్తోధనంజయః ॥ ౩౬॥హృది ప్రాణోగుదేపా

ద్రియాణ్యాహ ॥ శ్రోత్రమితి ॥ ౩౨ ॥ దిగాదయః పంచ శ్రోత్రాదీనాం
యథాక్రమం దేవతాః వహ్న్యాదయశ్చవాగాదీనామితి ॥ ౩౩ ॥ ౩౫ ॥
అథదశప్రాణాన్ స్థానకర్మసహితానాహ ॥ ప్రాణఇతిసార్ధైస్త్రిభిః॥

౩౬॥ ౩౭॥ క్షుత్కరః క్షుధాకర్తా॥ ౩౮॥ మృతశోభకారిత్వం ధనంజయస్య కర్మ॥ ౩౯॥ వ్యానకో వాయుః సర్వశరీరవ్యాపకత్వాత్ సారాంశారసానయతే ప్రాపయతి । రసప్రాపణప్రకారమేవాహ॥ ఆహార ఇతి త్రిభిః॥ ౪౦॥ ౪౨ ॥ భిన్నం రసాత్పృథగ్భూతం కిట్టం మలం॥ ౪౩॥ మలస్య నిర్గమస్థానాన్యాహ॥ కర్ణేతి॥ ౪౪॥ సర్వే ప్రాణాదివాయవః ఆత్మసత్తయైవ చే

నస్సమానో నాభిమండలే । ఉదానః కంఠదేశే స్యాద్వ్యానస్సర్వశరీరగః ॥ ౩౭ ॥ ఉద్గారే నాగ ఆఖ్యాతః కూర్మ ఉన్మీలనే స్మృతః। కృకరః క్షుత్కరో జ్ఞేయో దేవదత్తో విజృంభణే॥ ౩౮॥ న జహాతి మృతం వాపి సర్వవ్యాపీ ధనంజయః । కబలైర్భుక్తమన్నం హి పుష్టిదం సర్వదేహినాం ॥ ౩౯ ॥ నయతే వ్యానకో వాయుః సర్వాంశం సర్వనాడిషు । ఆహారో భుక్తమాత్రో హి వాయునా క్రియతే ద్విధా ॥ ౪౦ ॥ సంప్రవిశ్య గుదే సమ్యక్పృథగన్నం పృథగ్జలం । ఊర్ధ్వమగ్నేర్జలం కృత్వా కృత్వాన్నం చ జలోపరి ॥ ౪౧ ॥ అగ్నేశ్చాధస్స్వయం ప్రాణః స్థిత్వాగ్నిం ధమతే శనైః । వాయునా ధ్మాయమానోగ్నిః పృథక్కిట్టం పృథగ్రసం॥ ౪౨ ॥ కురుతే వ్యానకో వాయుర్విష్వక్సంప్రాపయేద్రసం । ద్వారైర్ద్వాదశభిర్భిన్నం కిట్టం దేహాద్బహిస్స్రవేత్ ॥ ౪౩ ॥ కర్ణాక్షినాసికాజిహ్వాదంతా నాభిర్నఖా గుదం। గుహ్యం శిరో వపుర్లోమ మలస్థానాని చక్షతే॥ ౪౪ ॥ ఏవం సర్వే ప్రవర్తంతే స్వస్వకర్మణి వాయవః । ఉపలభ్యాత్మనస్సత్తాం సూర్యాలోకం యథా జనాః ॥ ౪౫ ॥ ఇదానీం నరదేహస్య శృణు రూపద్వయం ఖగ। వ్యావహారికమేకం చ ద్వితీయం పారమార్థికం॥ ౪౬॥

ష్టం చేత్యాహ॥ ఏవమితి॥ సూర్యస్యాలోకం ప్రకాశం ఉపలభ్య ప్రాప్య జనాః యథా స్వస్వకర్మణి ప్రవర్తంతే, తథైవాత్మసత్తాం ప్రాప్య వాయవోపీత్యర్థః - అయం భావః - సూర్యో యథా కర్మణి జనాన్ప్రవర్త్య స్వయముదాసీనతయాసంగత్వేన స్థితో భవతి, తద్వదాత్మాపీతి- అనేనాత్మవిచారణముక్తం భవతి ॥౪౫॥ వ్యావహారికం అగమ్యం- పారమార్థికం

యోఽజనజ్ఞేయః॥౪౬॥ తత్రాద్యంతావదాహ ॥ తిస్ర ఇతిషడ్భిః ॥ తిస్రః కోట్యః సప్తలక్షాణీత్యగణితాని॥౫౭॥ ౪౭॥ స్థూలమానేన ధాతుప్రమాణమాహ॥ మహారక్తం ప్రాణాధారభూతమ్ ॥౪౯॥ కుడుపం దశమాషకమ్-శోణితంబుభూద్భవంగర్భాధానభూతమ్॥ ౫౦॥ ౫౨॥ ఏవం వ్యావహారికంనిరూప్యేదానీంపారమార్థికస్వరూపనిరూపణేనసూక్ష్మస్వరూపే

తిస్రఃకోట్యోర్ధకోటీచరోమాణివ్యావహారికే । సప్తలక్షా
ణికేశాస్స్యుర్నఖాః ప్రోక్తాస్తువింశతిః॥౪౭॥ ద్వాత్రింశద్దశనాః
ప్రోక్తాస్సామాన్యాద్వినతాసుత। మాంసంపలసహస్రంతుర
క్తంపలశతంస్మృతమ్॥౪౮॥ పలానిదశమేదస్తుత్వక్పలానిచ స
ప్తతిః । పలద్వాదశకంమజ్జామహారక్తంపలత్రయం॥౪౯॥ శు
క్లంద్వికుడుపంజ్ఞేయం కుడుపంశోణితంస్మృతమ్। షష్ట్యుత్తరంచ
త్రిశతమస్థ్నాందేహేప్రకీర్తితమ్॥౫౦॥ నాడ్యస్థూలాశ్చసూ
క్ష్మాశ్చకోటిశః పరికీర్తితాః। పిత్తంపలాని పంచాశత్తదర్ధం
శ్లేష్మణస్తథా॥౫౧॥ సతతంజాయమానంతువిణ్మూత్రంచాప్ర
మాణతః। ఏతద్గుణసమాయుక్తంశరీరంవ్యావహారికమ్॥౫౨॥
భువనానిచసర్వాణిపర్వతద్వీపసాగరాః । ఆదిత్యాద్యాగ్ర
హాస్సంతిశరీరేపారమార్థికే॥౫౩॥ పారమార్థికదేహేహి
షట్చక్రాణిభవంతిచ। బ్రహ్మాండేయేగుణాః ప్రోక్తాస్తేప్యస్మి
న్నేవసంస్థితాః॥౫౪॥ తానహంతేప్రవక్ష్యామియోగినాంధా
రణాస్పదాన్। యేషాంభావనయాజంతుర్భవేద్వైరాజరూ
పభాక్॥౫౫ పాదాధస్తాత్తలంజ్ఞేయంపాదోర్ధ్వేంవితలంత
థా। జానునోస్సుతలంవిద్ధిసక్థిదేశేమహాతలమ్॥౫౬॥ తలాతలం

మనఃప్రవేశాయస్వదేహేతావద్విరాడ్రూపస్థూలధారణామాహ॥ పారమార్థికదేహేహీత్యారభ్యాధ్యాయసమాప్తి॥ గుణాఃభువనాదయః-తానేవాహ॥భువనానీత్యాది॥పారమార్థికేపారమార్థికస్వరూపప్రకాశకే॥౫౩॥౫౪ వైరాజభూభాక్ ‘వైరాజఃపురుషోయో వై భగవాన్ధారణాశ్రయ’ ఇతిభాగవతోక్తః - స్వయంస్యాదిత్యర్థః ॥ ౫౫ ॥ పూర్వశ్లో

త్రికస్థమేతైవ సర్వేషాంధారణామాహ॥ పాతాళేతి॥౫౬॥౫౭॥ తదూర్ధ్వకే ఉదరే॥౫౮॥౫౯॥ త్రికోణే హృత్పీఠకమలాంతర్గతే- తదుక్తం బ్రహ్మపురాణే "హృదిరత్నమయే శ్రీమత్సింహాసనగతాంబుజే। త్రికోణాంతస్సమాసీనం శివం ధ్యాయేదుమాధవ" మితి- తస్యమధ్యత్రికోణేషూర్ధ్వదక్షిణవామరేఖాసు చ మేర్వాదయస్సప్తకులపర్వతాశ్చ భవంతీతి॥౬౦॥౬౧

సక్థిమూలే గుహ్యదేశే రసాతలం। పాతాళం కటిసంస్థం చ సప్తలోకాః ప్రకీర్తితాః॥ ౫౭ ॥ భూర్లోకం నాభిమధ్యే తు భువర్లోకం తదూర్ధ్వకే। స్వర్లోకం హృదయే విద్యాత్కంఠదేశే మహస్తథా॥౫౮॥ జనలోకం వక్త్రదేశే తపోలోకం లలాటకే। సత్యలోకం బ్రహ్మరంధ్రే భువనాని చతుర్దశ॥౫౯॥ త్రికోణే సంస్థితో మేరురధః కోణే చ మందరః। దక్షకోణే చ కైలాసో వామకోణే హిమాచలః॥౬౦॥ నిషధశ్చోర్ధ్వరేఖాయాం దక్షాయాం గంధమాదనః। రమణో వామరేఖాయాం సప్తైతే కులపర్వతాః॥ ౬౧ ॥ అస్థిస్థానే భవేజ్జంబూః శాకో మజ్జాసు సంస్థితః। కుశద్వీపః స్థితో మాంసే క్రౌంచద్వీపః శిరాసు చ॥౬౨॥ త్వచాయాం శాల్మలీద్వీపో గోమేదో రోమసంచయే। నఖస్థం పుష్కరం విద్యాత్సాగరాస్తదనంతరమ్॥ ౬౩॥ క్షారోదో హి భవేన్మూత్రే క్షీరే క్షీరోదసాగరః। సురోదధిః శ్లేష్మసంస్థో మజ్జాయాం ఘృతసాగరః॥౬౪॥ రసోదధిం రసే విద్యాచ్ఛోణితే దధిసాగరః। స్వాదూదో లంబికాస్థానే జానీయాద్వనితాసుత॥ ౬౫॥ నాదచక్రే స్థితస్సూర్యో బిందుచక్రే చ చంద్రమాః। లోచనస్థః కుజో జ్ఞేయో హృదయే జ్ఞః ప్రకీర్తితః॥ ౬౬ ॥ విష్ణు

సిరాసు నాడీషు ॥ ౬౨ ॥ గోమేదః ప్లక్షః ॥ ౬౩॥ ౬౪॥ రసే అన్నరసే లంబికా కంఠాంతర్గతా ॥ ౬౫ ॥ నాదబిందుచక్రే బ్రహ్మరంధ్రాత్ ఏకైకాంగుల్యధోధస్థే- తదుక్తం యోగశాస్త్రే "ఏకైకాంగుల్యధోధస్తు బ్రహ్మరంధ్రాన్నాదం చ బిందుకమ్॥ విద్ధి ముస్ఫటికాకారం సూర్యాచంద్రమసప్రభ" మితి ॥ జ్ఞో బుధః ॥ ౬౬ ॥ విష్ణుస్థానే నాభ్యంతర్గత మణిపూరక చక్రే

నాభిస్థానే నాభిగోళకే-మందః శనిః॥ ౧౭॥ వాయుస్థానే హృదయాదాకంఠం వాయుస్థానం తస్మిన్-ఏవముక్తప్రకారేణ- సర్వగ్రహరూపేణ స్వాత్మకవిరాట్స్వరూపుణ-స్వదేహే చిన్తయేత్- ఇతి మూలధారణా ॥ ౧౮॥ ప్రణమషట్చక్రచిన్తనాత్మకసూక్ష్మధారణామాహ ॥ సదేత్యాది॥౧౯॥జ

స్థానే గురుం విద్యాచ్ఛుక్రః కోణవ్యవస్థితః । నాభిస్థానే స్థితో మందో ముఖే రాహుః ప్రకీర్తితః॥ ౧౭ ॥ వాయుస్థానస్థితః కేతుశ్శరీరే గ్రహమండలమ్। ఏవం సర్వస్వరూపేణ చిన్తయేదాత్మనస్తనుమ్॥ ౧౮ ॥ సదా ప్రభాతసమయే బద్ధపద్మాసనస్థితః। షట్చక్రచిన్తనం కుర్యాద్యథోక్తమజపాక్రమమ్॥౧౯॥ అజపా నామ గాయత్రీ మునీనాం మోక్షదాయినీ। అస్యాస్సంకల్పమాత్రేణ సర్వపాపైః ప్రముచ్యతే ॥౨౦॥ శృణు తార్క్ష్య ప్రవక్ష్యామ్యహమజపాక్రమముత్తమమ్। యం కృత్వా సర్వదా జీవో జీవభావం విముంచతి॥ ౨౧॥ మూలాధారం స్వాధిష్ఠానం మణిపూరకమేవ చ । అనాహతం విశుద్ధాఖ్యమాజ్ఞా షట్చక్రముచ్యతే ॥ ౨౨ ॥ మూలాధారే లింగదేశే నాభ్యాం హృది చ కంఠగే । భ్రువోర్మధ్యే బ్రహ్మరంధ్రే క్రమాచ్చక్రాణి చిన్తయేత్ ॥౨౩॥ ఆధారం తు చతుర్దళమనలసమం వాసాన్తవర్ణాశ్రయం స్వాధిష్ఠానమపి ప్రభాకరసమం బాలాన్తషట్పత్రకమ్। రక్తాభం మణిపూరకం దశదళం డాద్యం ఫకారాన్తకం పత్రైర్ద్వాదశభిస్త్వనాహతపురం హేమం కఠాన్తావృతమ్॥ ౨౪॥ పత్రైస్స్వస్వరషోడశైశ్శశధరజ్యోతిర్విశుద్ధాంబుజం హంసేత్యక్షరయుగ్మకం ద్వయదళం రక్తాభమాజ్ఞాంబుజమ్। తస్మాదూర్ధ్వగతం ప్రభాసితమిదం పద్మం సహస్రచ్ఛదం సత్యానందమయం సదాశివమయం జ్యోతిర్మయం శాశ్వతమ్॥ ౨౫ ॥ గణేశం చ విధిం

హానుష్ఠానం వినా సహజశ్వాసరూపేణ జప్తా భవతీత్యజపా మునీనాం మనన శీలానాం సంకల్పం గాయత్రీం చ గురుముఖాత్ జ్ఞాతవ్యమ్ ॥ ౨౦॥ సర్వదా కృత్వా ఏతదాచరణం నిత్యకర్మైవ భవతి న తు నైమిత్తికమితి - జీవభావం

విముంచతి- బ్రహ్మస్వరూపో భవతీత్యర్థః ॥ ౭౯ ॥ ౮౦ ॥ అత్రసదాచారం ప్రమాణయతి ॥ ఏతానీ ॥ బ్రహ్మాదయః సర్వవేదమయస్య బ్రహ్మణః కిరణరూపాః- తదభిన్నా ఇత్యర్థః- చక్రగతాః అమరాః షట్చక్రస్థితాః శ్రీగణేశాది దేవాః - ఋషీణాం సంప్రదాయ మార్గేషు యే ఆరుణాదయో మునయః తేపి చింతయంతి ఉపాసతే - తదుక్తం వేదస్తుతౌ " ఉదర ముపాసతే య ఋషివర్త్మసు కూర్పదృశః । పరిసర పద్ధతిం హృదయ మారుణయో దహర " మితి ॥ ౮౧ ॥ శిష్యాన్ ప

విష్ణుం శివంజీవం గురుం తతః । వ్యాపకంచ పరంబ్రహ్మ క్రమాచ్చక్రేషుచింతయేత్ ॥౭౬॥ ఏకవింశసహస్రాణి షట్శతా న్యధికానిచ । అహోరాత్రేణ శ్వాసస్య గతిస్సూక్ష్మస్య బుద్ధైః ॥ ౭౭॥ హకారేణబహిర్యాతిసకారేణవిశేత్పునః । హంసోహంసేతిమంత్రేణజీవోజపతితత్త్వతః ॥౭౮॥ షట్శతం గణనాథాయషట్సహస్రంతువేధసే । షట్సహస్రంతుహరయే షట్సహస్రంహరాయచ ॥ ౭౯ ॥ జీవాత్మనేసహస్రంచసహస్రంగురవేతథా । చిదాత్మనేసహస్రంచజపసంఖ్యాంనివేదయేత్ ॥౮౦॥ ఏతాన్చక్రగతాన్ బ్రహ్మాదయాంఖాన్ మునయోమరాన్ । సత్సంప్రదాయవేత్తారశ్చింతయంత్యారుణాదయః ॥ శుకాదయోపిమునయశ్శిష్యానుపదిశంతిచ । అతఃప్రవృత్తింమహతాంధ్యాత్వాధ్యాయేత్సదాబుధః ॥౮౧॥ కృత్వాచమానసీంపూజాంసర్వచక్రేష్వనన్యధీః । తతో గురూపదేశేన గాయత్రీంసుజపాంజపేత్ ॥౮౨॥ అధోముఖేతతోరంధ్రే సహస్రదళ

దీక్షితాదీన్ - తదుక్తం ద్వితీయే సద్యోముక్తిస్థలే " స్వపార్ష్ణినాపీడ్యగుదంతతోనిలంస్థానేషుషట్సూన్నమయేజ్జితక్లమః । నాభ్యాంస్థితం హృద్యవరోప్యతస్మాదుదానగత్యోరసితంనయేన్మునిః ॥ తతోనుసంధాయ ధియామనస్వీస్వతాలుమూలంశనకైర్నయేత । తస్మాద్భ్రువోరంతరమున్నయేతసనిరుద్ధసప్తాయతనోనపేక్షః " ఇతి- ఏతద్వ్యాఖ్యానం శ్రీధరస్వామిభిఃకృతంజ్ఞాతవ్యం ॥౮౨॥ అనన్యధీః ఏకాగ్రచిత్తస్సన్ ॥౮౩॥ రంధ్రే

బ్రహ్మరంధ్రాంతర్గతే అధోముఖపంకజే శ్రీగురుం ధ్యాయేత్-తదుక్తమ్
రుద్రయామళే “సహస్రదళపంకజే సకలశీతరశ్మిప్రభం వరాభయకరామ్
బుజం విమలగంధపుష్పాంబరం। ప్రసన్నవదనేక్షణం సకలదేవతారూపిణం
స్మరేచ్ఛిరసి హంసగం జననవ్యాధివైద్యం గురుమ్”ఇతి॥౭౪॥ పంచోపచారై
ర్మనసాకల్పితపంచభూతాత్మకగంధపుష్పధూపదీపనైవేద్యైః- తద్యథా
లం పృథివ్యాత్మనే గంధం సమర్పయామి, హం ఆకాశాత్మనే పుష్పం, యం
వాయ్వాత్మనే ధూపం, రం తేజ ఆత్మనే దీపం, వం అమృతాత్మనే అమృతనై
వేద్యం సమర్పయామీ”తి స్తవేన “గురుర్బ్రహ్మా గురుర్విష్ణుః గురుర్దేవో
మహేశ్వరః॥ గురుస్సాక్షాత్పరబ్రహ్మ తస్మై శ్రీగురవే నమః” ఇతి గురుస్తో
త్రేణ ॥౭౫॥ పరాత్పరబ్రహ్మకళాం కుండలినీం ఆరోహే తు ప్రకాశమా
నాం అవరోహే చ అమృతం స్రవంతీం ధ్యాయేత్- తదుక్తం యోగశాస్త్రే

పంకజే హంసగం శ్రీగురుం ధ్యాయేద్వరాభయకరాంబుజం ॥
౭౪॥ క్షాళితం చింతయేద్దేహం తత్పాదామృతధారయా। పం
చోపచారైస్సంపూజ్య ప్రణమేత్తత్ స్తవేన చ ॥౭౫॥ తతః కుం
డలినీం ధ్యాయేదారోహాదవరోహతః। షట్చక్రకృతసంచా
రాం సార్ధత్రివలయాం స్థితాం ॥౭౬॥ తతో ధ్యాయేత్సుషు

“ప్రకాశమానాం ప్రథమే ప్రయాణే ప్రతిప్రయాణేఽప్యమృతాయమా
నాం। అతః పదం వ్యోమ సుసంచరంతీం ధ్యాయేత్సదా కుండలినీం పరాఖ్యా”
మితి- ఆరోహావరోహౌ చ శ్రీశంకరస్వామిచరణైరప్యుక్తౌ సౌందర్యలహ
ర్యాం-తద్యథా ‘మహీం మూలాధారే కమపి మణిపూరే హుతవహ’ మిత్యా
రోహః-అవరోహస్తు “సుధాధారాసారైశ్చరణయుగళాంతర్విగళితై”
రితి॥ ఏతదేవాహ ॥షడితి॥ మూలాధారేషు షట్చక్రేషు కృతః సంచారః ఆ
రోహావరోహక్రమేణ గమనం యయా సా సార్ధత్రివలయాం ప్రసుప్తభుజ
గాకారాం మూలాధారే స్థితాం ॥౭౬॥ ధామ మత్వా ప్రతిష్ఠానం రంధ్రా
ద్బహిర్గతం బ్రహ్మలోకాత్ బ్రహ్మలోకాంతం ప్రాప్తం తేన పథా సుషు
మ్నామార్గేణ గతా యోగినః విష్ణోః పదం మమ స్వరూపమేవ యాంతి - పు
నః మృత్యుముఖే సంసారే న పతంతీత్యర్థః-తదుక్తం వేదస్తుతౌ “ తత ఉద

గాదనంతతవ ధామశిరఃపరం ప్రసరి హాయత్స్వేత్యసతం తికృత్తాంతమః
శ'' ఇతి ॥౮౭॥ మచ్చింతితం మయా శ్రీకృష్ణరూపేణ ధ్యాతం-తదుక్తం దశ
మే సప్తతితమేఽధ్యాయే ''బ్రాహ్మే ముహూర్తే ఉత్థాయ వార్యుపస్పృ
శ్య మాధవః । దధ్యౌ ప్రసన్నకరణ ఆత్మానం తమసః పరం । ఏవం స్వయం జ్యో
తిరనన్యమవ్యయం స్వసంస్థయా నిత్యనిరస్తకల్మషం । బ్రహ్మాఖ్యమస్యోద్భ
వనాశహేతుభిస్స్వశక్తిభిర్లక్షితభావనిర్వృతిః'' మిత్యాది ॥౮౮॥ తద్వినా తద్గు
రూపదేశం వినా పతనం సంసారే జన్మమరణమేవ భవేన్న తు మోక్షః । తదుక్తం
శ్రీశుకేన ''విజితహృషీకవాయుభిరదాంతమనస్తురగం య ఇహ యతం

వ్యాఖ్యం ధామ రంధ్రాద్బహిర్గతం । పథా తేన గతా యాంతి
తద్విష్ణోః పరమం పదం ॥ ౮౭ ॥ తతో మచ్చింతితం రూపం స్వ
యం జ్యోతిస్సనాతనం । సదానందం సదా ధ్యాయేన్ముహూర్తే
బ్రాహ్మసంజ్ఞికే ॥౮౮॥ ఏవం గురూపదేశేన మనోఽస్థిరతాం
సమేత్ । న తు స్వేన ప్రయత్నేన తద్వినా పతనం భవేత్ ॥౮౯॥
అంతర్యాగం విధాయైవం బహిర్యాగం సమాచరేత్ ॥ స్నానసం
ధ్యాదికం కృత్వా కుర్యాద్గృహార్చనం ॥౯౦॥ దేహాభిమా
నినామంతర్మార్గే క్షేమసిద్ధిర్న జాయతే । అతస్తేషాంతు మద్భక్తి
స్సుకరా మోక్షదాయినీ ॥౯౧॥ తపో యోగాదయో మోక్షమా
ర్గాస్సంతి తథాపి చ । సమీచీనస్తు భక్తిమార్గస్సర్వతోఽధి
కః ॥౯౨॥ బ్రహ్మాదిభిశ్చ సర్వజ్ఞైరయమేవ వినిశ్చితః । త్రివారం

తీయ మమతిలోలముపాయఖిదః । వ్యసనశతాన్వితాస్సముపహాయ గురో
శ్చరణం వణిజ ఇవాజ సంత్యకృతకర్ణధరా జలధౌ'' ॥౮౯॥ అంతర్యాగమ్
మానసోపచారైః పూర్వోక్తైశ్చ శ్రీగణేశాదిపూజనమ్, బహిర్యాగం
యథాలబ్ధోపచారైః శ్రీహరిహర పూజనమ్ ॥౯౦॥ దేహాభిమానినాం తు ని
త్యాప్రవణత్వస్య దుర్ఘటత్వాద్భక్తిర్మోక్షః, మద్భక్తానాంతు మ
త్ప్రసాదనాయాసత ఏవ ముక్తిర్భవతీత్యాహ ॥ దేహేతి చతుర్భిః ॥౯౧॥
సమీచీనః శ్రేష్ఠతరః ॥ ౯౨ ॥ బ్రహ్మాదిభిర్నిశ్చితత్వాత్ తదుక్తం ద్వితీయే
''న హ్యతోఽన్యశ్శివః పంథా విశతస్సంసృతావిహ । వాసుదేవే భగవతి భక్తి

యోగోఽసతో భవేత్ ॥ భగవాన్ప్రోక్తశాస్త్రే శ్రుత్వా సతరస్త్విత్యప్యనీష
యా । తదభ్యాసస్య మోక్షో[illegible]ప్యతో భవేత్ ॥౬౩॥ నావసీదతి ప్ర
సర్వజ్ఞస్త్వా విదుఃఖం నప్రాప్నోతి [illegible] భవత్యర్థః ॥ ౬౪ ॥ 'యథావి
చారం కురుతే దేహేఽస్మిన్సుకృతీ నః' ఇతి ప్రశ్నస్యోత్తరం సమాధాయోపసం
హరతి॥ ఏవమితి॥ సనాతనం పిహహ్యైవల్యం ॥౬౫॥ ఇతి శ్రీగరుడపురాణటీ
కాయాం పంచదశోఽధ్యాయః ... ... ❋

వేదశాస్త్రాణి విచార్య చ పునః పునః ॥౬౩॥ యజ్ఞాదయోఽపి సద్ధ
ర్మాశ్చిత్తశోధనకారకాః। ఫలరూపా చ మద్భక్తిస్తాం లబ్ధ్వా
నావసీదతి ॥౬౪॥ ఏవమాచరణం తార్క్ష్య కరోతి సుకృతీ నరః
సయోగేన చ మద్భక్త్యా మోక్షం యాతి సనాతనమ్ ॥౬౫॥ ఇతి
శ్రీగరుడపురాణే సారోద్ధారే సుకృతజనజన్మాచరణనిరూపణో
నామ పంచదశోఽధ్యాయః। ... ... ❋

గరుడ ఉవాచ ॥ శ్రుతా మయా దయాసింధో హ్యజ్ఞానా
జ్జీవసంసృతిః। అధునా శ్రోతుమిచ్ఛామి మోక్షోపాయం సనా
తనం॥౧॥ భగవన్దేవదేవేశ శరణాగతవత్సల । అసారే ఘోర
సంసారే సర్వదుఃఖమలీమసే॥౨॥ నానావిధశరీరస్థా అనంతా
జీవరాశయః । జాయంతే చ మ్రియంతే చ తేషామంతో న విద్య
తే॥౩॥ సదా దుఃఖాతురా ఏవ న సుఖీ విద్యతే క్వచిత్ । కేనోపా
యేన మోక్షేశ ముచ్యంతే వద మే ప్రభో ॥ ౪ ॥ శ్రీభగవాను
వాచ ॥ శృణు తార్క్ష్య ప్రవక్ష్యామి యన్మాం త్వం పరిపృచ్ఛసి ।
యస్య శ్రవణమాత్రేణ సంసారాన్ముచ్యతే నరః ॥౫॥ అస్తి దే

ప్రోక్తా పంచదశాధ్యాయైః పాపపుణ్యాత్మికా గతిః। షోడశేఽస్మిన్హ
రిః ప్రాహ మోక్షోపాయం సతాం మతం ॥ పూర్వాధ్యాయాంతే మోక్షం
యాతి సనాతనమిత్యుక్తం, ఇదానీం మోక్షోపాయమేవ పృచ్ఛతి॥ శ్రుతేతి
చతుర్భిః ॥౧॥ హే భగవన్ ఇహ అసారసంసారే జననమరణానామనంత
త్వాత్సదా దుఃఖాతురాణాం మోక్షోపాయమజానతాం జీవానాం కేనో
పాయేన మోక్షస్స్యాదితి వదేతి సముచ్చయార్థః ॥౨॥౪॥ అత్రోత్తరం

శ్రీభగవానువాచ- "హేగరుడ పరబ్రహ్మస్వరూపీకశ్చిద్దేవోఽస్తి ॥౫॥ ౬॥ తస్య అనాద్యవిద్యోపహితాత్ అవిద్యాయాం ప్రతిబింబాత్ అంశ ఇవ అంశస్తస్మాత్ జీవ ఇతి సంజ్ఞో భవతి- అభేదేదృష్టాంతః ॥ ౭ ॥ యథాగ్నేర్విస్ఫులింగకా ఇతి యదిఅసౌజీవో నిజానందస్వరూపం విస్మృత్య దేహధర్మానాత్మన్యారోపయతి తదా అస్య అనేకయోనిషు మోక్షగంధోపి నాస్తి- యదా మానవోభూత్వా జ్ఞానీ భవేత్ జ్ఞానం నామ "బ్రహ్మైవాహం సమస్తాంతస్సచ్చిదానందలక్షణః। నాహం దేహో నాహం సరూపో జ్ఞానమిత్యుచ్యతే బుధై"రత్యుక్తలక్షణస్య స్వస్య చేత్తదా మోక్షం ప్రాప్నోతీతి సప్తమేన సంబంధః- తత్త్రయం వేదాంతసిద్ధాంతః, యథా అంధకారాదౌ వికారరహితే రజ్జ్వాదౌ సర్పాద్యారోపణం కృత్వా భయకంపాదికం వహేత్, ఏవమాత్మాపి స్వస్మిన్ జీవత్వమారోప్య స్వద్వితీయం పరిచ్ఛిన్నం జ్ఞాత్వా దుఃఖసాగ

వః పరబ్రహ్మస్వరూపీ నిష్కలశ్శివః। సర్వజ్ఞస్సర్వకర్తా చ స
ర్వేశో నిర్మలోఽద్వయః ॥౬॥ స్వయంజ్యోతిరనాద్యంతో నిర్వి
కారః పరాత్పరః। నిర్గుణస్సచ్చిదానందస్తదంశాజ్జీవసంజ్ఞ
కః॥౭॥ అనాద్యవిద్యోపహితాద్యథాగ్నేర్విస్ఫులింగకాః। దేహా
ద్యుపాధిసంభిన్నాస్తే కర్మభిరనాదిభిః ॥౮॥ సుఖదుఃఖప్ర

రేమగ్నో భవతి, యదా శాస్త్రాచార్యప్రసాదేన వాక్యార్థజ్ఞాన ముత్పన్నం తదా వివేకచక్షుషా స్వాత్మానమఖండానందజ్ఞానైకరూపం సంపశ్యన్ తతో నాహం జీవః పరమాత్మాహమితి జ్ఞాత్వా భయదుఃఖాదిరహితస్సన్ సుఖీభవేత్, యథా చ జలస్థసూర్యాంశః జలస్యనిమిత్తస్య అపాయే సూర్యమేవ గత్వా తేనైవ రూపేణ పునర్నాగచ్ఛతి, యథా చ బాహ్యఘటాద్యుపాధివచ్ఛిన్నో ఘటాకాశో ముఖ్యాకాశాంశస్సన్, ఘటాదేర్నిమిత్తస్య అపాయే ముఖ్యాకాశం ప్రాప్య పునర్న నివర్తతే- ఏవం లింగశరీరావచ్ఛిన్నః పరమాత్మనోంశః మాయికలింగశరీరాపాయే పరమాత్మానం ప్రాప్య న నివర్తతే, కింతు తత్త్వజ్ఞానాన్మోక్షో భవతీతి, తథా చోక్తం శ్రీశుకేన ద్వాదశస్కంధే "ఘటే భిన్నే యథాకాశ ఆకాశస్స్యాద్యథా పురా

ఏవం దేహే మృతే జీవో బ్రహ్మ సమ్పద్యతే పునః " ఇత్యధ్యాయార్థః॥౮॥ ౧౨॥ అస్మిన్నధ్యాయే ప్రథమజ్ఞానహేతుం నరత్వం స్తుత్వా తతో జ్ఞానజనకం వైరాగ్యం నిరూప్య తతో జ్ఞానవైరాగ్యరహితాన్ దాంభికాన్ విగర్హ్య తత స్తత్త్వజ్ఞానాన్మోక్షో భవతీతి ప్రతిపాద్య అన్తే జ్ఞానినా మాతురకృత్యం నిరూపయతి, అనేనైవ క్రమేణాహ॥ శరీరిణాంజీవానాం- అన్యత్ర పశ్వాది శరీరేషు జ్ఞానలాభో న భవేదిత్యర్థః ౧౩॥ జ్ఞానహేతోర్మానుషశరీరస్య దుర్లభతామాహ ॥ అత్రేతి॥ ౧౪ ॥ దుర్లభం ప్రాప్యాపి యః మో

మాయయో భోగంచ కర్మజం॥ ప్రతిజన్మ ప్రపద్యంతే తేషామపి ఫురంపునః। సుసూక్ష్మం లింగశారీరమా మోక్షాదక్షరం ఖగ ॥ ౧౦ ॥ స్థావర క్రిమయశ్చాబ్జాః పక్షిణః పశవో నరాః । ధార్మికాస్త్రిదశా స్తద్వన్మోక్షిణశ్చ యథాక్రమమ్ ॥ ౧౧॥ చతుర్విధశరీరాణి ధృత్వాముక్త్వా సహస్రశః । సుకృతాన్మానవో భూత్వా జ్ఞానీ చేన్మోక్ష మాప్నుయాత్ ॥ ౧౨ ॥ చతురాశీతి లక్షేషుశరీరేషుశరీరిణామ్। నమానుషంవినాన్యత్రతత్త్వజ్ఞానంతులభ్యతే॥౧౩॥ అత్రజన్మ సహస్రాణాంసహస్రైరపికోటిభిః । కదాచిల్లభతే జంతుర్మానుష్యం పుణ్యసంచయాత్॥ ౧౪॥సోపానభూతంమోక్షస్యమానుష్యంప్రాప్యదుర్లభం। యస్తారయతినాత్మానంతస్మాత్పాపతరోఽత్రకః॥౧౫॥నరః ప్రాప్యోత్తరంజన్మలబ్ధ్వాచేంద్రియసౌష్ఠవమ్। నవేత్త్యాత్మహితం యస్తుసభవేదాత్మఘాతకః॥ ౧౬॥ వినాదేహేనకస్యాపిపురు

క్షోపాయంనకరోతి సతు మహాపాతక్యేవేత్యాహ॥సోపానభూతం మోక్షస్యసాధనరూపమ్ ॥ ౧౫ ॥ ఉత్తరంసర్వోత్తరం బ్రాహ్మణాదిజన్మసౌష్ఠవం ఇంద్రియాణామప్రతిహతశక్తిత్వంలబ్ధ్వాపియః ఆత్మహితం మోక్షోపాయం నజానాతి సఆత్మఘాతకః - స్వస్యైవ నాశకర్తేత్యర్థః॥ ౧౬॥ వినాదేహేన నరశరీరసంయోగంవినాకస్యాపిదేవాదిజీవస్యాపిపురుషార్థో మోక్షోనాస్తీతివ్యవహారమార్గేపిధనం వినాసబలశరీరంవినా చతుర్థాకాటకాదిపురుషార్థోనాస్తి-తస్మాద్దేహం స్వయంరక్షేత్ - అస

తత్కర్మసు న నియోజయేదిత్యర్థః - కింతు పుణ్యకర్మాణి సాధయేదితి ॥ ౧౭ ॥ ఆత్మా నరదేహః సర్వస్య మోక్షాదేః పాత్రం భవతి - అతస్తస్య రక్షణే యత్నం యోగాభ్యాసమాచరేత్ - భద్రాణి సత్సంగాత్మధ్యానాదిబహుకల్యాణాని ॥ ౧౮ ॥ గ్రామా అపి గ్రామాదయస్తు పునరప్యాయాంతి - నరశరీరం తు పునః పునః నాయాతి - అత్రాంశే విత్తిపూర్వేణైవ సంబంధః ॥ ౧౯ ॥ ఉపాయాః మృత్యోర్వంచనాయ మమాధ్యానాదయః ॥ రోగిణోఽపి త్యాగం తు నేచ్ఛంతి జ్ఞానహేతోర్నరశరీరస్య పునః ప్రాప్తేః దుర్లభత్వాదితి భావః ॥

సాధోఽనవిద్యతే । తస్మాద్దేహం ధనం రక్షేత్పుణ్యకర్మాణి సా
ధయేత్ ॥ ౧౭ ॥ రక్షయేత్సర్వదాత్మానమాత్మా సర్వస్య భాజ
నమ్ । రక్షణే యత్నమాతిష్ఠేజ్జీవన్భద్రాణి పశ్యతి ॥ ౧౮ ॥ పునః
గ్రామః పునః క్షేత్రం పునర్విత్తం పునర్గృహమ్ । పునశ్శుభాశు
భం కర్మ న శరీరం పునః పునః ॥ ౧౯ ॥ శరీరరక్షణోపాయాః క్రి
యంతే సర్వదా బుధైః । నేచ్ఛంతి చ పునస్త్యాగమపి కుష్ఠాదిరో
గిణః ॥ ౨౦ ॥ తద్గోపితం స్యాద్ధర్మార్థం ధర్మో జ్ఞానార్థమేవ చ ।
జ్ఞానం తు ధ్యానయోగార్థమచిరాత్ప్రవిముచ్యతే ॥ ౨౧ ॥ ఆ
త్మైవ యది నాత్మానమహితేభ్యో నివారయేత్ । కోఽన్యో హితక
రస్తస్మాదాత్మానం తారయిష్యతి ॥ ౨౨ ॥ ఇహైవ నరకవ్యాధేశ్చి
కిత్సాం న కరోతి యః । గత్వా నిరౌషధం దేశం వ్యాధిస్థః కిం కరి
ష్యతి ॥ ౨౩ ॥ వ్యాఘ్రీవాస్తే జరా చాయుర్యాతి భిన్నఘటాంబువ
త్ । నిఘ్నంతి రిపువద్రోగాస్తస్మాచ్ఛ్రేయః సమభ్యసేత్ ॥

౨౦ ॥ నను అనిత్యస్య రక్షణం కిమర్థమితి చేత్తత్రాహ ॥ తదితి ॥ ౨౧ ॥ "ఆత్మైవ హ్యాత్మనో బంధురితి విద్యాన్మహామహః" ఇతి వచనాత్ స్వయమేవాత్మానం తారయేదిత్యాహ ॥ ఆత్మైవేతి ॥ అహితేభ్యః అసత్కర్మదుస్సంగాదిభ్యః ॥ ౨౨ ॥ ఇహైవ నశరీర ఏవ చికిత్సాం దూరీకరణోపాయం - నిరౌషధం పశ్వాదిదేహం ॥ ౨౩ ॥ అతోఽస్మిన్నేవ సబలనరశరీరే తత్త్వాభ్యాసః కుర్యాదిత్యాహ ॥ వ్యాఘ్రీవేతి త్రిభిః ॥ యావజ్జరాదయో నాయాంతి యావదయం దేహః స్వస్థో భవతి - తావత్తత్త్వం సమభ్యసేదితి త్రయాణాం

సంబంధః॥౨౫॥ ౨౬॥ యది తారుణ్యే విషయాన్ భుక్త్వా వార్ధకే తత్త్వా
భ్యాసం కరిష్యామీతి విచారస్తు వ్యర్థ ఏవేత్యాహ ॥ సందీప్త ఇతి॥ యథా
సందీప్తభవనస్య శమనం నవఖనితకూపోదకేన న సంభవతి, తథా జరాదిషు
తత్త్వాభ్యాసం హరిస్మరణం చ న స్యాత్- అతః స్వస్థావస్థాయామేవ శ్రే
యస్సమభ్యసేదిత్యర్థః-తదుక్తం భర్తృహరిణా 'యావత్స్వస్థ మిదం శ
రీరమరుజం యావజ్జరా దూరతో యావచ్చేంద్రియశక్తి రప్రతిహతా యా
వత్క్షయో నాయుషః। ఆత్మ శ్రేయసి తావదేవ విదుషా కార్యః ప్రయత్నో మ
హాన్ సందీప్తే భవనే తు కూపఖననం ప్రత్యుద్యమః కీదృశః'' ఇతి- ఉక్తం చగా
తమేవాపి ''కృష్ణత్వదీయపదపంకజపంజరాంతమద్యైవ మే విశతు మాన
సరాజహంసః। ప్రాణప్రయాణసమయే కఫవాతపిత్తైః కంఠావరోధనవిధౌ

౨౫॥ యావన్నాశ్రయతే దుఃఖం యావన్నాయాంతి చాపదః।
యావన్నేంద్రియవైకల్యం తావచ్ఛ్రేయస్సమభ్యసేత్॥౨౬॥
యావత్తిష్ఠతి దేహోయం తావత్తత్త్వం సమభ్యసేత్। సం
దీప్తే కో న భవనే కూపం ఖనతి దుర్మతిః॥౨౭॥ కాలో న జ్ఞాయతే
నానాకార్యైస్సంసారసంభవైః। సుఖం దుఃఖం జనో హంత
న వేత్తి హితమాత్మనః॥౨౮ జాతానార్తాన్ మృతానాపద్గ్ర
స్తాన్ దృష్ట్వా చ దుఃఖితాన్। లోకో మోహసురాం పీత్వా న బిభే
తి కదాచన॥౨౯॥ సంపదస్స్వప్నసంకాశాః యౌవనం కుసు

స్మరణం కుతస్తే'' ఇతి॥౨౭॥ వైరాగ్యోత్పాదకవచనాన్యాహ। కాల ఇత్యా
దిని॥ హితం మోక్షోపాయం వేత్త్యపి తేన - హంత ఖేదే - ప్రత్యుత అహి
తమేవాచరతీతి॥౨౮॥ జాతానితి ॥ తదుక్తం భర్తృహరిణా వ్యాఘ్రీవేతి
పంచశ్లోకాదయః ''వ్యాఘ్రీవ తిష్ఠతి జరా పరితర్జయంతీ రోగాశ్చ శత్రవ
ఇవ ప్రహరంతి దేహమ్। ఆయుశ్చ సంస్రవతి భిన్నఘటాదివాంభో లోకస్త
థాప్యహితమాచరతీతి చిత్రమ్॥ ఆదిత్యస్య గతాగతైరహరహస్సంక్షీయతే
జీవనం వ్యాపారైర్బహుభారకార్యగురుభిః కాలో న విజ్ఞాయతే। దృష్ట్వా జ
న్మజరావిపత్తిమరణం త్రాసశ్చ నోత్పద్యతే పీత్వా మోహమయీం ప్రమా
దమదిరామున్మత్తభూతం జగత్'' ॥౨౯॥ సంపదాదయః స్వప్నాదివజ్జ్ఞాన

తతః కస్యాపి వివేకినః ధృతిః స్యాత్ - న కస్యాపీత్యర్థః॥ ౨౯॥ శతమితి॥ తదుక్తం భాగవతే బాలాన్ప్రతి ప్రహ్లాదేన "పుంసో వర్షశతం హ్యాయుస్తదర్ధం చాజితాత్మనః। నిష్ఫలం యదసౌ రాత్ర్యాం శేతేఽన్ధం ప్రాపితస్తమః॥ ముగ్ధస్య బాల్యే కౌమారే క్రీడతో యాతి వింశతిః। జరయా గ్రస్తదేహస్య యాత్యకల్పస్య వింశతిః॥ దురాపూరేణ కామేన మోహేన చ బలీయసా। శేషం గృహేషు సక్తస్య ప్రమత్తస్యాపయాతి హి" ఇతి॥ ౩౦॥ ప్రారబ్ధవ్యే ప్రారబ్ధుం యోగ్యే మోక్షోపాయే జాగర్తవ్యే పరబ్రహ్మచింతనే భయస్థానే సంసారే విశ్వస్తస్య విశ్వాసవతః నరః కః న హన్యతే యమేన - అపి తు సర్వ ఏవేత్యర్థః - హా ఇతి కరుణయా అనుతాపః॥ ౩౧॥ ఆక్రమ్య జీవం

మోహపదమ్ త్రుటిచ్ఛపలమాయుష్యం కస్య స్యాదజ్ఞానతో ధృతిః॥
౨౯॥ శతం జీవితమిత్యల్పం నిద్రాలస్యైస్తదర్ధకమ్। బాల్య
రోగజరాదుఃఖైరల్పం తదపి నిష్ఫలమ్॥ ౩౦॥ ప్రారబ్ధవ్యే నిరు
ద్యోగో జాగర్తవ్యే ప్రసుప్తకః। విశ్వస్తవ్యో భయస్థానే హా న
రః కో న హన్యతే॥ ౩౧॥ తోయఫేనసమే దేహే జీవేనాక్రమ్య
సంస్థితే। అనిత్యప్రియసంవాసే కథం తిష్ఠతి నిర్భయః॥ ౩౨॥ అ
హితే హితసంజ్ఞః స్యాదధ్రువే ధ్రువసంజ్ఞకః। అనర్థే చార్థవి
జ్ఞానః స్వమర్థం యో న వేత్తి సః॥ ౩౩॥ పశ్యన్నపి ప్రస్ఖలతి శృణ్వ
న్నపి న బుధ్యతి। పఠన్నపి న జానాతి దేవమాయావిమోహితః॥
౩౪॥ తన్నిమజ్జజ్జగదిదం గంభీరే కాలసాగరే। మృత్యురోగజ

వశీకృత్య స్థితే దేహే జీవేన స్థాపజలబుద్బుదసమే సతి నిర్భయః కథం తిష్ఠతి॥ ౩౨॥ అహితే పరిణామే విషోపమే విషయే హితం మమ ఏష లాభ ఇతి సంజ్ఞా యస్య సః అధ్రువే దేహాదౌ అనర్థే దంభానృతాది పంచదశానర్థమూలే ధనే అర్థః మమ ప్రయోజనం సిద్ధమితి విజ్ఞానం యస్య ఈదృశో యో నరః స్యాత్, సః స్వం అర్థం ముక్తిప్రదం ఆత్మజ్ఞానరూపం స్వప్రయోజనం నైవ వేత్తి॥ ౩౩॥ అహో దేవమాయాబలమిత్యాహ॥ పశ్యన్నపి ఆత్మజ్ఞానాన్ముక్తిర్భవతీతి జానన్నపి ప్రస్ఖలతి మోక్షమార్గాద్భ్రష్టో భవతి - తదాచరణం వినేత్యర్థః॥ ౩౪॥ ఇదం జగత్ మరణాదిగ్రాహైః కారణభూతైః కాల

సాగరే నిమజ్జత్ నిమగ్నం భవతి తదపి న బుధ్యత ఇత్యాహ ॥ ౩౫ ॥ విశీర్ణః గళితః యథా నజ్ఞాయతే తథా కాలోపి సూక్ష్మగతిత్వాత్ ॥ ౩౬ ॥ ఆయురపి కాలవత్ క్షీయమాణం న లక్ష్యత ఇత్యాహ ॥ వేష్టనం శోధనం యుజ్యతే ఖడ్గాదిభిః కర్తుం శక్యతే ఏవమఘనాఘటనా తు భవేదపి పరంతు ఆయుషి ఆయుర్గమనే అస్థాస్థిరతా న యుజ్యత ఇత్యర్థః ౩౭॥ యేన కాలేనాపరిమితాః పృథివ్యాదయోపి నశ్యంతి తదాస్య తవ తత్ర స్థితి కస్య కా వార్తేత్యాహ ॥ పృథివీతి ॥ ౩౮ ॥ స్వభక్షుహానే కాలస్య నిర్దయత్వమపి నాస్తీత్యాహ ॥ అ

రాగాద్యైర్హైర్న కశ్చిదపి బుధ్యతే ॥౩౫॥ ప్రతిక్షణమయం కాలః
క్షీయమాణో న లక్ష్యతే। ఆమకుంభ ఇవాంభస్థో విశీర్ణో న విభా
వ్యతే ॥౩౬॥ యుజ్యతే వేష్టనం వాయోరాకాశస్య చ ఖండనం।
గ్రథనం చ తరంగాణామాస్థా నాయుషి యుజ్యతే ॥౩౭॥ పృథి
వీ దహ్యతే యేన మేరుశ్చాపి విశీర్యతే। శుష్యతే సాగరజలం శరీర
స్య చ కా కథా ॥౩౮॥ అపత్యం మే కళత్రం మే ధనం మే బాంధవా
శ్చ మే। లపంతమితి మర్త్యాజం హంతి కాలవృకో బలాత్ ॥౩౯॥
ఇదం కృతమిదం కార్యమిదమన్యత్ కృతాకృతం। ఏవమీహాసమా
యుక్తం కృతాంతః కురుతే వశం ॥౪౦॥ శ్వః కార్యమద్య కుర్వీత
పూర్వాహ్ణే చాపరాహ్ణికం। న హి మృత్యుః ప్రతీక్షేత కృతం వా
ప్యథవాకృతం॥౪౧॥ జరాదర్శితపంథానం ప్రచండవ్యాధిసైని
కం। మృత్యుశత్రుమధిష్ఠోసి త్రాతారం కిం న పశ్యసి॥౪౨॥ తృష్ణా
సూచీవినిర్భిన్నం సిక్తం విషయసర్పిషా। రాగద్వేషానలే పక్వం
మృత్యురశ్నాతి మానవం॥౪౩॥ బాలాంశ్చ యౌవనస్థాంశ్చ వృ

పత్యమితి॥ మే మే ఇత్యజవచనానుకరణం ముఖో్యనరః స ఏవాజః తం ॥ ౩౯ ॥ కాలః కృతాకృతమపి న ప్రతీక్షత ఇత్యాహ ॥ ఇదమితి ॥ ౪౦ ॥ అతో మోక్షకార్యే విలంబో న కార్య ఇత్యాహ ॥ శ్వ ఇతి ॥ ౪౧ ॥ సామంత ఇవాగతం మృత్యుశత్రుం ప్రత్యధిష్ఠోసి స్థితోసి- అతస్త్రాతారం పరమేశ్వరం॥౪౨॥ పరిపక్వమాంసపిండవన్మృత్యుర్మానవమశ్నాతీత్యాహ। తృష్ణేతి॥౪౩॥ మృత్యోస్సర్వత్ర తుల్యతామాహ॥బాలానితి॥ అవిశతేతి

వశ్యమాయాతి-తదుక్తం శ్రీభాగవతే "మృత్యుర్జన్మవతాం వీర దేహేన సహ జాయతే । అద్య వాబ్దశతాంతే వా మృత్యుర్వై ప్రాణినాం ధ్రువమితి ॥౪౪॥ సహచరః స్వదేహోఽపి జీవేన సహ నోపయాతి తర్హి పృథక్స్థితానాం స్త్రీపుత్రాదీనాం కిం ప్రయోజనమిత్యాహ ॥ స్వదేహమితి ॥ ౪౫ ॥ స్త్రీపుత్రాదిసముదాయరూపసంసారస్యైవ దుఃఖరూపత్వాత్సర్వపాపానాం మూలత్వాత్సుఖేప్సుస్తదాసక్తిం మనసాపి పరిత్యజేత్ సంసక్తస్తు కదాపి న ముచ్యత ఇత్యాహ ॥ దుఃఖమూలమితి ॥ త్యాగోఽత్ర మనసైవ "యన్మనసా కృతం తదేవ కృతం భవతి న శరీరేణేతి" శ్రుతేః- తథా చ చూడాలయాపి

> ధ్వానస్పృగతానపి । సర్వానావిశతే మృత్యురేవం భూతమిదం జగత్ ॥౪౪॥ స్వదేహమపి జీవోఽయం ముక్త్వా యాతి యమాలయం । స్త్రీమాతృపితృపుత్రాదిసంబంధః కేన హేతునా ॥౪౫॥ దుఃఖమూలం హి సంసారస్స యస్యాస్తి స దుఃఖితః । తస్య త్యాగః కృతో యేన స సుఖీ నాపరః క్వచిత్ ॥౪౬॥ ప్రభవం సర్వదుఃఖానామాలయం సకలాపదాం । ఆశ్రయం సర్వపాపానాం సంసారం వర్జయేత్క్షణాత్ ॥౪౭॥ లోహదారుమయైః పాశైః పుమాన్బద్ధో విముచ్యతే । పుత్రదారమయైః పాశైర్ముచ్యతే న కదాచన ॥౪౮॥ యావతః కురుతే జంతుస్సంబంధాన్మనసః ప్రియాన్ । తావంతోఽస్య నిఖన్యంతే హృదయే శోకశంకవః ॥౪౯॥ వంచితాశేషవిత్తైస్తైర్నిత్యం లోకో వినాశితః । హాహంత విషయాహారైర్దే

శిఖిధ్వజస్య మనస్త్యాగ ఏవాంగీకృత ఇతి ॥౪౬॥ ప్రభవముత్పత్తిస్థానం-ఆశ్రయం వృద్ధిస్థానం ॥౪౭॥ లోహాదిపాశైస్తు శరీరేణ బద్ధః, స తు దృశ్యమానత్వాత్, పరేణాపి ముచ్యతే- పుత్రాదిపాశైర్మనసా బద్ధః కేనాపి న ముచ్యతే, అదృశ్యత్వాత్ ॥౪౮॥ అతః పుత్రాదిషు స్నేహసంబంధాత్తద్గతదుఃఖశోకాదిభిర్వ్యథితో భవతి, అతస్తం న కుర్యాదిత్యాహ ॥ యావత ఇతి ॥ శోకరూపాశ్శంకవః కీలకా నిఖన్యంతే నిపాత్యంతే- తేషామపగమే తన్నాశాదిశోకానపగమాదిత్యర్థః ॥౪౯॥ వంచితాన్యశేషధనాని యైః- విషయాన్నాహర్తుం శీలం యేషాం తే పక్షే విషయేభ్యో దేశేభ్యో ధనమాహారం

తితే విషయాహారాః తైస్తైస్సంసర్గైః లోకో నిత్యం విహాశితః– హాహాంత ఇతి ఖేదే ॥౫౦॥ కించ పరిణామే విషోపమవిషయసుఖాసక్తః పుమాన్ మత్స్యవ బడిశదుఃఖమివ యమయాతనాం ప్రాప్నోతీత్యాహ॥ మాంసలుబ్ధ ఇతి॥౫౧॥ హితాహితం ప్రవృత్తినివృత్తిం-హితం ''అమానిత్వమదంభిత్వమహింసా క్షాంతిరార్జవం ॥ ఆచార్యోపాసనం శౌచం స్థైర్యమాత్మవినిగ్రహః'' ఇత్యాదిపంచశ్లోకైర్గీతాయాముక్తం తత్త్వజ్ఞానసాధనం తస్మిన్ప్రవృత్తిం చ న అహితం ''ప్రవృత్తిం చ నివృత్తిం చ జనా న విదురాసురాః । న శౌచం నాపి చాచారో న సత్యం తేషు విద్యతే'' ఇత్యాది ద్వాదశశ్లోకైర్భగవతోక్తమా

హాస్తేంద్రియతసంసర్గైః ॥౫౦॥ మాంసలుబ్ధో యథా మత్స్యో లోహశంకుం న పశ్యతి। సుఖలుబ్ధస్తథా దేహీ యమబాధాం న పశ్యతి ॥ ౫౧ ॥ హితాహితం న జానంతో నిత్యమున్మార్గగామినః। కుక్షిపూరణనిష్ఠా యే తే నరా నారకాః ఖగ ॥ ౫౨ ॥ నిద్రాదిమైథునాహారాస్సర్వేషాం ప్రాణినాం సమాః । జ్ఞానవాన్మానవః ప్రోక్తో జ్ఞానహీనః పశుః స్మృతః ।౫౩॥ ప్రభాతే మలమూత్రాభ్యాం క్షుత్తృడ్భ్యాం మధ్యగే రవౌ । రాత్రౌ మదననిద్రాభ్యాం బాధ్యంతే మూఢమానవాః ॥ ౫౪ ॥ స్వదేహధనదారాదిరతాస్సర్వజంతవః । జాయంతే చ మ్రియంతే చ హా హంతాజ్ఞానమోహితాః ॥౫౫॥ తస్మాత్సంగస్సదా త్యాజ్యస్స

సురం భావం తస్మిన్నివృత్తిం చ న జానంతః- అత ఏవ నిత్యం జన్మని జన్మని ఉన్మార్గగామినః ఆసురమార్గం తం ప్రతి గచ్ఛంతి యే తే ఉదరంభరా నరా నారకా నిపతంతీత్యర్థః- ఉక్తం చ ''ఆసురం భావమాపన్నా మూఢా జన్మని జన్మని। మామప్రాప్యైవ కౌంతేయ యాంత్యధమాం గతిం'' ॥౫౨॥ అతశ్చ హితాహితజ్ఞానహీనః సకలప్రాణిధారణధర్మమూఢః పశురేవేత్యాహ॥ నిద్రాదీతి ॥౫౩॥ కించ దేహధర్మైరభిభూతానాం మూఢానాం హితాహితజ్ఞానానుసంధానావసరోఽపి నాస్తీత్యాహ॥ ప్రభాత ఇతి॥౫౪॥ అతో దేహాద్యాసక్తానాం జ్ఞానసాధనమోక్షరహితానాం వర్షాక్రిమీణామివ తేషాం వృథైవ జన్మ మరణే ఇత్యాహ॥ స్వేతి ॥౫౫॥ అతస్సంగో దేహాద్యాసక్తిరూ

పః, యది సర్వైః పరమహంసవత్త్యక్తుం న శక్యతే తదా మహాత్మాం కర్తవ్యః తే హి పూర్వకృతసంగరోగభేషజం నివర్తకా భవంతీత్యర్థః ॥౫౬॥ కించ సత్సంగాదేవ సన్మార్గదర్శనం భవతి నాన్యదేత్యాహ॥ సత్సంగ ఇతి॥ సతాం తత్త్వజ్ఞానినాం సంగస్తు సత్సంప్రదాయదర్శకత్వాదేకం నయనం వివేకశ్చ ఆత్మస్వరూపస్య నిత్యత్వం దేహాదేరనిత్యత్వదర్శకత్వాద్ద్వితీయనయనం చ యస్య నాస్తి, స కిలాంధః అమార్గగః వేదదూషితభ్రష్టమార్గగతః కథం న స్యాత్, అపి తు స్యాదేవేత్యర్థః ॥౫౭॥ ఏవం వైరాగ్యోత్పాదకవచనాన్యుక్త్వా తద్రహితాన్ దాంభికాన్ నిందతి - స్వస్వవర్ణాశ్రమాదిధర్మాణాం దాంభికత్వేనాచరణాన్న ముక్తిర్నాస్తి, కింతు తత్త్వజ్ఞానాదేవేత్యాహ

ర్వస్త్యక్తుం న శక్యతే । మహద్భిస్సహ కర్తవ్యస్సంతస్సంగస్య భేషజం॥౫౬॥ సత్సంగశ్చ వివేకశ్చ నిర్మలం నయనద్వయమ్ । యస్య నాస్తి నరస్సోంధః కథం న స్యాదమార్గగః॥౫౭॥ స్వస్వవర్ణాశ్రమాచారనిరతాస్సర్వమానవాః। న జానంతి పరం ధర్మం వృథా నశ్యంతి దాంభికాః ॥౫౮॥ క్రియాయాసపరాః కేచిద్వ్రతచర్యాదిసంయుతాః। అజ్ఞానసంవృతాత్మానస్సంచరంతి ప్రతారకాః ॥౫౯॥ నామమాత్రేణ సంతుష్టాః కర్మకాండరతా నరాః। మంత్రోచ్చారణహోమాద్యైర్భ్రామితాః క్రతువిస్తరైః ॥౬౦॥ ఏకభుక్తోపవాసాద్యైర్నియమైః కాయశోష

స్వస్వేతి త్రయోదశభిః॥ పరం పరమార్థనిష్ఠం మోక్షధర్మం - అతో దాంభికాః మిథ్యాచారాస్తే న పశ్యంతి, మోక్షస్యాలాభాత్ - వృథా జన్మమరణా భవంతీత్యర్థః ॥౫౮॥ క్రియాసు కర్మసు ఆయాసపరాః శీతాదిసహనప్రయాసపరాయణాః వ్రతచర్యాసు తృడ్వ్యాధ్యం సంయుతాః॥ అజ్ఞానేతి॥ అవివేకావృతచిత్తాస్తే ప్రతారకాః వంచకా యుచిచరంతి న తు పరం ధర్మం జానంతీతి పూర్వేణైవ సంబంధః ॥౫౯॥ నామమాత్రేణ స్వర్గాదిసుఖేన హోమాద్యైః భ్రామితాః మూఢాః పరోక్షం స్వర్గసుఖమ్ - యద్వా బుద్ధిగ్రాహ్యం సత్ప్రియమ్ మోక్షసుఖం జ్ఞానం వినా నేష్యంతీత్యర్థః॥౬౦॥ అత్ర హేతుమాహ నామేతి॥౬౧॥ ఏకేతి ॥ దేహా

దండనేనకాయశోషణేనైవముక్తిర్నాస్తి,అంతర్గతావివేకస్యవిద్యమా
నత్వాత్-యథావల్మీకస్యసర్పాలయస్య తాడనాదేవతన్మధ్యగత భుజం
గోనమ్రియతే,తథా దేహదండనేనఅవివేకోననశ్యతీత్యర్థః॥ ౬౨॥ అతో
వివేకినస్తేస్వయంనష్టాఃపరానపినాశయంతీత్యాహ॥జటేతి॥కేచిద్భృశాఃదాం
భికాఃనామవేషం స్త్వక్షిత్వంధారయంతీతి - జ్ఞానఘనానపిజనా న్నమంతీ
త్యర్థః॥౬౩॥ అతస్తేషాంసంగోనకర్తవ్యఇత్యాహ ॥ సంసారజేతి ॥ బ్రి
హ్మజ్ఞోస్మీత్యత్రబ్రహ్మనిష్ఠావయం అతోస్మాకం విషయసుఖాసక్తౌ దో
షోనాస్తి,శుభాశుభకర్మణాంలేపాభావాత్ - ఇతి వాదినంసర్వకర్మ

జ్ఞైః।మూఢాగిపరోక్షుమిచ్ఛంతి మమమాయావిమోహితాః ॥
౬౧॥ దేహదండనమాత్రేణకాముక్తిరవివేకినాం। వల్మీకతాడ
నాదేవమృతఃకిన్నుమహోరగః ॥ ౬౨ ॥ జటాభారాజినైర్
యుక్తాదాంభికవేషధారిణః। భ్రమంతిజ్ఞానివల్లోకేభ్రామ
యంతిజనానపి॥౬౩॥ సంసారజసుఖాసక్తంబ్రహ్మజ్ఞోస్మీతివా
దినమ్। కర్మబ్రహ్మోభయభ్రష్టం తం త్యజేదంత్యజం
యథా ॥ ౬౪ ॥ గృహారణ్యసమాలోకేగతవ్రీడాదిగంబరాః।
చరంతిగర్దభాద్యాశ్చవిరక్తాస్తేభవంతికిం॥ ౬౫॥ మృద్భస్మో
ద్ధూళనాదేవముక్తాస్స్యుర్యదిమానవాః। మృద్భస్మవాసీనిత్యం
శ్వాసకింముక్తోభవిష్యతి॥ ౬౬॥ తృణపర్ణోదకాహారాస్సత
తంవనవాసినః। జంబుకాఖుమృగాద్యాశ్చ తాపసాస్తేభవం

బ్రహ్మధ్యానపరాఙ్ముఖంచతంబోధచంచుం అంత్యజవత్త్యజేత్ - శ్వపా
కవన్నస్పృశేదపీత్యర్థః॥౬౪॥కించమౌనిలజ్జాఃస్త్రీణాంసమూహేపి న
గ్నావిచరంతితేగర్దభాదిసమాఏవనతువిరక్తాఇత్యాహ ॥ గృహారణ్యసమా
ఇతి ॥ ౬౫ ॥ సదాభస్మశాయినోపిశ్వగర్దభాదయోయథాముక్తా నభవం
తితథాసర్వాంగమృద్భస్మధారణాదపిముక్తిర్నాస్తీత్యాహ॥ ౬౬॥ కిం
చఅవివేకకృతదురాగ్రహేణ గృహాన్నపరిత్యాగా దేవతాపసానభవం
తికింతుతామసాఏవేత్యాహ ॥ తృణేతి ॥ తామసతాపసాః గీతాయాముక్తాః
'మూఢగ్రాహేణాత్మనోయత్పీడయాక్రియతేతపః।పరస్యోత్సాదనా

ర్థః-ంబాతత్రామసముదాహృత''మితి॥౬౭॥కించమలినభావనయా గంగా దితీరేస్థితా అపియోగినోనభవంతీత్యాహ ॥ ఆజన్మేతి॥ ఉక్తం ''ప్రాతగి ప్రాతగ్ర్ప్రపశ్యంతినమదాం ఉత్స్యబంధకాః। న తేశివపురంయాంతిభా వోహిభవకారణం'ఇతి-శుద్ధమలినభావనాహిశివపురస్యభవస్యజన్మమర ణాత్మకసంసారస్యకారణంభవతీతి-అయమస్యార్థః॥౬౮॥ యేచాతికూ రావివేకినః అశాస్త్ర విహితోపవాసాదిభిజలాన్న పరిహారా ద్వృథై వాత్మానంపీడయంతి తే వ్రతినోన కింతుఆసురనిశ్చయా ఏవేత్యాహ ॥ పా రావతా ఇతి ॥ తదుక్తంగీతాసు''కర్శయంతశ్శరీరస్థం భూతగ్రామమ చేతసః।మాంచైవాంతశ్శరీరస్థం తాన్విద్ధ్యాసురనిశ్చయా''నితి॥౬౯॥ త స్మాదితి హేతోరిత్యాదికం వర్ణాశ్రమాదిధర్మాచరణాదికం యత్క ర్మతల్లోకానాంమూఢజనానాం రంజనకారకం మోహకారణమేవ-

తికిం॥౬౭॥ఆజన్మమరణాంతంచగంగాదితటినీస్థితాః।మండూ
కమత్స్యప్రముఖాఃయోగినస్తేభవన్తికిమ్॥౬౮॥పారావతాశ్శి
లాహారాఃకదాచిదపిచాతకాః। నపిబంతిమహీతోయంవ్రతిన
స్తేభవంతికిమ్॥౬౯॥ తస్మాదిత్యాదికంకర్మలోకరంజనకార
కమ్। మోక్షస్యకారణంసాక్షాత్తత్త్వజ్ఞానంఖగేశ్వర॥౭౦॥ ష
డ్దర్శనమహాకూపేపతితాఃపశవఃఖగ। పరమార్థంనజానంతి

నతుతత్త్వజ్ఞానం వినా మోక్షకారణమితి ॥ తదుక్తం జ్ఞానప్రశంసాయాం ''మీనస్నానరతఃఫణీపవనభుఙ్మేషశ్చపర్ణాశనో నీరాశీఖలుచాతకఃకిమ పరం శేతేగుహాంమూషకః।భస్మోద్ధూళనతత్పరఃఖలుఖరోధ్యానానురక్తో బకస్సర్వేషామపి కారణం శృణు సఖే జ్ఞానం వరం కింతప'' ఇతి॥౭౦॥ ఏవం యథాసదంభా వర్ణాశ్రమధర్మాది క్రియాముక్తే హేతుభూతా నాస్తి-తథావంభరహితాపి శాస్త్రజ్ఞతా జ్ఞానంవినా మోక్షప్రదానభవ తీత్యాహ ॥ షడచతుర్దశభిః ॥ ఖగ హేగరుడ షడ్దర్శన మహాకూపేష ట్శాస్త్రరూపాంధకూపేపతితాః యేఅనాత్మజ్ఞాఃద్విపదపశవః తేపరమా ర్థం బ్రహ్మస్వరూపంనజానంతి ప్రతిపాదయంతోపి స్వయం నానుభవం తి-అతఃపశువత్పాశేనఅతికఠినార్థవిచారరూపేణనియంత్రితాః బద్ధా

ఏవహితిష్ఠంతీతిసంబంధః॥ ౨౧॥ ఘోరే అనంతత్వాద్భయంకరే ఇతస్తతః గ్రంథార్థగ్రంథాంతరాధ్యయనేనోహ్యమానాః వ్యాకులాః శోకాదిషడూర్మీణాంనిగ్రహేణనిరోధగ్రస్తాః వ్యగ్రాః ఈదృశాః కుతార్కికాః కేవలతర్కబలాద్ద్వైతజ్ఞానపరా ఏవ తిష్ఠంతి నతు తజ్జ్ఞానంతీత్యర్థః ॥ ౨౨ ॥ అతో వేదాదివిజ్ఞాతాపి యః పరమార్థం తత్త్వజ్ఞానం న వేత్తి తదా విడంబకస్య ఉపహాసకస్యైవ తస్య అతత్త్వజ్ఞస్యాపి తత్సర్వం జ్ఞాతృత్వం వక్తృత్వంచ కాకవద్భాషితమ్-వ్యర్థమిత్యర్థః ॥ ౨౩ ॥ కించ పరతత్త్వవిముఖానాం శాస్త్రపఠనజ్ఞానమపి వ్యర్థమిత్యాహ ॥ ఇదమితి ॥ జ్ఞానం నామ జ్ఞేయప్రాప్తిసాధనరూపం అమానిత్వమదంభిత్వమిత్యాది గీతోక్తం॥ "జ్ఞేయంవై తద్జ్ఞానగమ్యం, అనాదిమత్పరంబ్రహ్మే' త్యాదితత్రైవో

శోకపాశనియంత్రితాః॥ ౨౧ ॥ వేదశాస్త్రార్ణవే ఘోరే ఊ
హ్యమానా ఇతస్తతః । షడూర్మినిగ్రహగ్రస్తాస్తిష్ఠంతి హి కు
తార్కికాః॥ ౨౨ ॥ వేదాగమపురాణజ్ఞః పరమార్థం న వేత్తి
యః। విడంబకస్య తస్యైవ తత్సర్వం కాకభాషితమ్॥ ౨౩॥ ఇదం
జ్ఞానమిదం జ్ఞేయమితి చింతాసమాకులాః। పఠంత్యహర్నిశం
శాస్త్రం పరతత్త్వపరాఙ్ముఖాః॥ ౨౪॥ వాక్యచ్ఛందోనిబంధేన
కావ్యాలంకారశోభితాః। చింతయా దుఃఖితా మూఢాస్తిష్ఠం
తి వ్యాకులేంద్రియాః ॥ ౨౫ ॥ అన్యథా పరమం తత్త్వం జనాః క్లి

క్తం బ్రహ్మస్వరూపం తదిదం జ్ఞానం జ్ఞేయంచ అస్తి నాస్తి వేతి సంశయచింతయా పఠంతీతి॥ ౨౪॥ కించ వాక్యాదిభిరజ్ఞదృష్ట్యా శోభితా అపి మూఢాస్తత్త్వపరాఙ్ముఖాః దుఃఖితా ఏవ తిష్ఠంతీతి- అత ఏవ వ్యాకులేంద్రియాస్తే 'శ్రద్ధావాన్లభతే జ్ఞానం తత్పరస్సంయతేంద్రియః, జ్ఞానం లబ్ధ్వా పరాం శాంతి మచిరేణాధిగచ్ఛతీ'' తి గీతోక్తం, సంయతేంద్రియత్వాదిగుణైర్లభ్యజ్ఞానలాభాభావాత్ కదాచిదపి పరమసుఖినో న భవంతీతి భావః॥ ౨౫ కించ శాస్త్రజ్ఞానాత్కుతర్కబలేన విపరీతార్థప్రతిపాదనాత్తత్త్వజ్ఞానం న భవతీత్యాహ॥ అన్యథేతి॥ తత్త్వం తు తత్త్వమసీతి గురూపదేశగమ్యం జనాశ్చ శాస్త్రపఠనేనైవ తద్జ్ఞాతుం క్లిశ్యంతి- కించ శాస్త్రస్య తత్త్వమస్యాది మహావాక్యరూపవేదాంత

స్యసద్భావః భాగత్యాగలక్షణయా అభేదప్రతిపాదకశ్రేష్ఠాశయః వ్యాఖ్యాం చ తస్య త్వమసీతి కాక్వా వేత్యన్యథైవ కుర్వంతి॥౭౬॥ కేచిద్ధూర్తాస్తు ఉపదేశాదిఆదిశబ్దేన ప్రణిపాతాదయః తైర్వర్జితాః స్వానుభవంతి నైవ ఉన్మనీభావం ఉపశమముద్రయా బ్రహ్మ పరం తత్త్వం కథయంతి తర్హి గురూపదేశం కిమర్థం న గృహ్ణంతీత్యత ఆహ॥ అహంకారరతా ఇతి॥ పండితా వయం కిం నునః పృచ్ఛామః సేవయామ ఇత్యభిమానపరాః- అతః 'తద్విద్ధి ప్రణిపాతేన పరిప్రశ్నేన సేవయా। ఉపదేక్ష్యంతి తే జ్ఞానం జ్ఞానినస్తత్త్వదర్శినః'' ఇతి భగవదుక్తాత్మజ్ఞానసాధనరహితాశ్చ తేనానుభవంతీత్యర్థః ॥ ౭౭ ॥ కించ

శ్యంతి చాన్యథా। అన్యథా శాస్త్రసద్భావో వ్యాఖ్యాం కుర్వంతి చాన్యథా॥౭౬॥ కథయంత్యున్మనీభావం స్వయం నానుభవంతి చ। అహంకారరతాః కేచిదుపదేశాదివర్జితాః॥౭౭॥ పఠంతి వేదశాస్త్రాణి బోధయంతి పరస్పరమ్। న జానంతి పరం తత్త్వం దర్వీ పాకరసం యథా॥౭౮॥ శిరో వహతి పుష్పాణి గన్ధం జానాతి నాసికా। పఠంతి వేదశాస్త్రాణి దుర్లభో భావబోధకః॥౭౯॥ తత్త్వమాత్మస్థమజ్ఞాత్వా మూఢః శాస్త్రేషు ముహ్యతి। గోపః కుక్షిగతే ఛాగే కూపే పశ్యతి దుర్మతిః॥౮౦॥ సంసారమోహనాశాయ శబ్దబోధో న హి క్షమః। న నివర్తేత తిమిరం కదాచిద్దీపవార్తయా॥౮౧॥ ప్రజ్ఞాహీనస్య పఠనం యథాంధస్య చ దర్పణమ్। అతః ప్రజ్ఞావతాం శాస్త్రం తత్త్వజ్ఞానస్య లక్షణమ్॥౮౨॥ ఇ

గురూపదేశం వినా పఠనపాఠనాత్తత్త్వజ్ఞానం న భవతీత్యాహ ॥ పఠంతీతి॥ ౭౭॥ కించ భారవాహకవచ్ఛాస్త్రేషు శయో బోద్ధా నాస్తి అతస్తత్త్వం న జానాతీత్యాహ॥ శిర ఇతి॥౭౯॥ కించాత్మస్థతత్త్వజ్ఞానం వినా శాస్త్రేషు జ్ఞానం మోహమాత్రమేవేత్యాహ॥ తత్త్వమితి॥౮౦॥ కించ స్వానుభవం వినా శబ్దబోధేనైవ ఆత్మతత్త్వనిరూపణాదజ్ఞానం న నివర్తేత కింతు తద్జ్ఞానప్రకాశేనేత్యాహ॥ సంసార ఇతి॥౮౧॥ అతో నైశారదీబుద్ధిమతామేవ శాస్త్రాత్తత్త్వజ్ఞానం భవతి తయా హీనస్య నేత్యాహ॥ ప్రజ్ఞేతి॥౮౨॥ అణుభ్యశ్చ మహద్భ్యశ్చ శాస్త్రేభ్యః కుశలో నరః। సర్వతస్సారమాదత్తే పుష్పేభ్య ఇవ షట్ప

ద” ఇతి దత్తమతమవలంబ్యాహ ॥ ఇదమితి ద్వాభ్యాం ॥ ౮౩ ॥ సారం తత్త్వజ్ఞానం ॥ ౮౪ ॥ కించ శాస్త్రాణ్యభ్యస్యాపూర్వం దురవగమాత్మతత్త్వగ్రహణాయ అధీత్య పశ్చాత్ జ్ఞానోత్తరం సంత్యజేత్ – భరతం నాధీయీత – తదుక్తం పంచమే “ఛందాంస్యధ్యాపయిష్యన్ సహ వ్యాహృతిభిః సప్రణవశిరస్త్రిపదీం గ్రైష్మవాసంతికాన్మాసానధీయాన మప్యసమవేతరూపం గ్రాహయామాస” ఇతి – విష్ణుపురాణే చ “న పపాఠ గురుప్రోక్తం కృతోపనయనశ్శ్రుతం ॥ న దదర్శ చ కర్మాణి శాస్త్రాణి జగృహే న చ” ఇతి “నాధీయీత బహూన్ శబ్దాన్ వాచో విగ్లాపనం హి తత్” ఇతి భగవద్వచనం చేతి ॥ ౮౫ ॥ శాస్త్రే ‘అహరహస్సంధ్యాముపాసీతే’తి విధిప్రతిపాదకప్రవృత్తిరూపేణ ప్రయోజనం దత్తవచావశ్యకత్వం నాస్తి – అత్రౌపనిషదీయమాఖ్యాయికా – జనకః కదాచి

దం జ్ఞానమిదదజ్ఞేయం సర్వం దచ్ఛ్రోతుమిచ్ఛతి । దివ్యవర్ష
సహస్రాయుశ్శాస్త్రాంతం నైవ గచ్ఛతి ॥ ౮౩ ॥ అనేకాని చ శా
స్త్రాణి స్వల్పాయుర్విఘ్నకోటయః । తస్మాత్సారం విజానీయా
త్క్షీరం హంస ఇవాంభసి ॥ ౮౪ ॥ అభ్యస్య వేదశాస్త్రాణి తత్త్వం
జ్ఞాత్వాథ బుద్ధిమాన్ । పలాలమివ ధాన్యార్థీ సర్వశాస్త్రాణి
సంత్యజేత్ ॥ ౮౫ ॥ యథామృతేన తృప్తస్య నాహారేణ ప్రయోజ
నం । తత్త్వజ్ఞస్య తథా తార్క్ష్య న శాస్త్రేణ ప్రయోజనమ్ ॥ ౮౬ ॥
న వేదాధ్యయనాన్ముక్తిర్న శాస్త్రపఠనాదపి జ్ఞానాదేవ హి కై

త్సంధ్యాసమయే స్వేచ్ఛయా పర్యటంతం దత్తమిదమపృచ్ఛత్ – భో భగవన్ భవాన్ బ్రాహ్మణోఽసి అతస్సంధ్యావందనం కిమర్థం న కరోషీతి – తదా స హోవాచ “హృదాకాశే చిదాదిత్యో వర్తతే చ నిరంతరం । నాస్తమేతి న చోదేతి కథం సంధ్యాముపాస్మహే ॥ మృతా పితామహీ మాయా జాతో విజ్ఞానబాలకః । సూతకే పాతకే ప్రాప్తే కథం సంధ్యాముపాస్మహే” ఇతి ॥ ౮౬ ॥ అప్రయోజనమేవాహ – అధ్యయనాదీనాం జ్ఞానం వినా మోక్షే అనుపయోగాదృతే జ్ఞానాన్న ముక్తిః ‘తమేవం విదిత్వాతిమృత్యుమేతి, నాన్యః పంథా విద్యతేఽయనాయ’ ఇత్యాదిశ్రుతేః ప్రమాణం దర్శయతి ॥ నేతి ద్వాభ్యాం ॥ ఉక్తం చ శ్రీమదాచార్యచరణైరాత్మబోధే “బోధోఽన్యసాధనేభ్యో హి సా

త్మానోక్షైకసాధనం। పాకస్యవహ్నివజ్జ్ఞానం వినా మోక్షో న సిధ్యతీ"తి ॥ ౮౭ ॥ కించజ్ఞానశూన్యసన్న్యాసాశ్రమాదయోపిముక్తేః కారణం నేత్యాహ॥నాశ్రమఇతి ॥౮౮॥ ఏతజ్జ్ఞానం గురూపదిష్టమేవ మోక్షకారణం భవతి నతుశాస్త్రాధ్యయనజన్యం- అతస్తద్విజ్ఞానార్థం సగురుమేవాభిగచ్ఛేత్ ॥ 'సమిత్పాణిశ్శ్రోత్రియంబ్రహ్మనిష్ఠ' మితిశ్రుతిప్రణీతగురూపదేశనైవ గృహ్ణీయాదిత్యాహ॥ముక్తిదేతి ద్వాభ్యాం॥ఏకా అద్వైతాత్మజ్ఞానోపదేశికా గురువాక్ అనుకరణకార్త్రైవ సత్యానుభవదాయికేత్యర్థః॥యథా సంజీవనం నామకాష్ఠం జీవప్రదత్వాదేకమపి పరం శ్రేష్ఠం ॥౮౯॥ శివమద్వైతంతురీయం మన్యంతే' ఇతిశ్రుత్యుక్తం బ్రహ్మ గురువక్త్రేణ గురూపదేశేనతు క్రియాయాసవర్జితమ్ అధ్యయనాదికర్మప్రయాసరహితమ్ యథా

వల్యం నాన్యథా వినతాత్మజ ॥౮౭॥ నాశ్రమః కారణం ముక్తేర్ద
ర్శనాని న కారణమ్। తథైవ సర్వకర్మాణి జ్ఞానమేవ హి కారణం ॥
౮౮॥ ముక్తిదా గురువాగేకా విద్యాస్సర్వా విడంబకాః। కాష్ఠ
భారసహస్రేషు హ్యేకం సంజీవనం పరం॥౮౯॥ అద్వైతం హి
శివం ప్రోక్తం క్రియాయాసవివర్జితం। గురువక్త్రేణ లభ్యేత
నాధీతాగమకోటిభిః॥౯౦॥ ఆగమోక్తం వివేకోత్థం ద్విధా జ్ఞా
నం ప్రచక్షతే। శబ్దబ్రహ్మాగమమయమ్ పరబ్రహ్మ వివేకజమ్ ॥
౯౧॥ అద్వైతం కేచిదిచ్ఛంతి ద్వైతమిచ్ఛంతి చాపరే। సమమ్

స్యాత్తథైవలభ్యేత ప్రాప్నోతి-అన్యథా అనంతశాస్త్రాధ్యయనేనాపి నానుభవతీత్యర్థః ॥౯౦॥ అత్రపరోక్షత్వాపరోక్షత్వేనజ్ఞానస్యద్వైవిధ్యమాహ॥ ఆగమోక్తం శాస్త్రాధ్యయనాజ్జాతమాత్రం-యథా అస్మదాదీనాంతత్పరోక్షజ్ఞానంశబ్దబ్రహ్మసంజ్ఞకంభవతి-కించవివేకోత్థం వస్తువివేకాత్స్వయమేవోత్పన్నం-యథా సిద్ధగీతాశ్రవణేనైవజాతం-జనకాదీనాంతదపరోక్షజ్ఞానం పరబ్రహ్మసంజ్ఞకంభవతీత్యర్థః ॥ ౯౧ ॥ కేచిచ్ఛంకరానుయాయినశ్శైవాః స్వాభిమతేనఅద్వైతమేవప్రతిపాదయంతి- అపరేమధ్వాద్యనుగాః వైష్ణవాభిమానినోద్వైతంచేతి కింతుద్వైతాద్వైతమతదురాగ్రహావర్జితం లోకోత్తరం స్వానుభవగమ్యం శివమద్వైతంసమం సర్వమతా

సుస్యూతం న జానంతి, తదుక్తం కుసుమదశనేన 'త్రయీ సాంఖ్యం యోగః పశుపతిమతం వైష్ణవమితి ప్రభిన్నే ప్రస్థానే పరమిదమదః పథ్యమితి చ । రుచీనాం వైచిత్ర్యాదృజుకుటిలనానాపథజుషాం నృణామేకో గమ్యస్త్వమసి పయసామర్ణవ ఇవే''తి ॥ ౧౨ ॥ అతో మతమమత్వేన బంధకత్వాద్వ్యర్థా పాండిత్యమేవేత్యాహ ॥ ద్వే ఇతి ॥ కళత్రాదిమమత్వేన వా ॥ ౧౩ ॥ కించ కర్మ తు తదేవ యద్బంధాయ న భవతి- విద్యాపి సైవ యా ముక్తిప్రదా భవతీతి- అపరం బంధనం కర్మ తు ఆయాసాయ తు పావఘాతవత్ఖేదాయైవ అన్యా అధ్యాత్మవిద్యాతిరిక్తా శిల్పనైపుణ్యం హర్మ్యాదినిర్మాణచాతుర్యం భవతీతి ॥ ౧౪ ॥ తత్త్వజ్ఞానాంతరాయానాహ ॥ యావదితి త్రిభిః ॥ దీప్యంతే

> తత్త్వం న జానంతి ద్వైతాద్వైతవివర్జితం ॥ ౧౨ ॥ ద్వే పదే బంధమోక్షాయ న మమేతి మమేతి చ । మమేతి బధ్యతే జంతుర్న మమేతి ప్రముచ్యతే ॥ ౧౩ ॥ తత్కర్మ యన్న బంధాయ సా విద్యా యా విముక్తిదా । ఆయాసాయాపరం కర్మ విద్యాన్యా శిల్పనైపుణం ॥ ౧౪ ॥ యావత్కర్మాణి దీప్యంతే యావత్సంసారవాసనా । యావదింద్రియచాపల్యం తావత్తత్త్వకథా కుతః ॥ ౧౫ ॥ యావద్దేహాభిమానశ్చ మమతా యావదేవ హి । యావత్ప్రయత్నవేగోఽస్తి యావత్సంకల్పకల్పనా ॥ ౧౬ ॥ యావన్నో మనసః స్థైర్యం యావచ్ఛాస్త్రచింతనం । యావన్న గురుకారుణ్యం తావత్తత్త్వకథా కుతః ॥ ౧౭ ॥ తావత్తపో వ్రతం తీర్థం జపహోమా

ఫలోన్ముఖాని భవంతి జ్ఞానాగ్నినా నదగ్ధానీత్యర్థః ॥ ౧౫ ॥ యావత్ప్రయత్న వేగః రజసోద్యోగోస్తి- కల్పనా అఘటఘటనా తత్త్వకథా తత్త్వజ్ఞానస్య వార్తాపి కుతః, తత్త్వజ్ఞానం కదాచిదపి న భవతీత్యర్థః ॥ ౧౬ ॥ ౧౭ ॥ తత్త్వం ఆత్మజ్ఞానం యావన్న విందతి తావదేవ తపఆదీని కర్తవ్యాని, తత్త్వే జ్ఞాతే తు తపఆది సర్వం కర్మ తస్మిన్నేవాంతర్భవతీతి భావః- తదుక్తం భగవతా "సర్వం కర్మాఖిలం పార్థ జ్ఞానే పరిసమాప్యతే" ఇతి- శ్రుతిశ్చ 'సర్వం తదభిసమేతి యత్కించ ప్రజాస్సాధు కుర్వంతి, ॥ జ్ఞానార్ణవేప్యుక్తంచ "స్నానం తేన సమస్త తీర్థనిచయే సర్వాపి దత్తావనిర్యజ్ఞానాం చ కృతం సహస్రమయుతం దేవాః

శ్చ సంతపీడితాః । సంసారాచ్చ సముద్ధృతాస్స ఏవ పితరస్సర్వస్య పూజ్యో
హ్యసౌ యస్య బ్రహ్మవిచారక్షణమపి ప్రాప్నోతి స్థైర్యం మనః" ఇతి ॥౯౮॥
తస్మాత్తత్త్వనిష్ఠో భవేదితి సంబంధః ॥౯౯॥ ఉపాసనాధర్మో జ్ఞానం చ ప్ర
సూనే యస్య బీజాస్పదత్వాత్ స్వర్గాదిభోగఫలం యస్యేతి యత్ర అ
నాయాసేనైవ సకలసుఖావాప్తిర్భవతీత్యర్థః - అధ్యాత్మాదితాపత్రి
యోపసంతప్తః ఆధ్యాత్మికం జ్వరాది ఆధిదైవికం ఉష్ణాది ఆధిభౌతికం దు
ర్జనాదిఛాయాం శ్రయేత్ - మోక్షసుఖం సదైవ వాంఛేదిత్యర్థః ॥౧౦౦॥ ఆత్మ
జ్ఞానాదేవ ముక్తిర్భవతీత్యుపసంహరతి ॥ తస్మాదితి ॥౧౦౧॥౧౦౨॥ ఏవం త

ర్చనాదికం । వేదశాస్త్రాగమకథాయా వ తత్త్వం న విందతి ॥౯౮॥
తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన సర్వావస్థాసు సర్వదా । తత్త్వనిష్ఠో భవే
త్ప్రాజ్ఞో యదిచ్ఛేన్మోక్షమాత్మనః ॥౯౯॥ ధర్మజ్ఞానప్రసూన
స్య స్వర్గమోక్షఫలస్య చ । తాపత్రయాదిసంతప్తః ఛాయాం
మోక్షతరోః శ్రయేత్ ॥౧౦౦॥ తస్మాజ్జ్ఞానేనాత్మతత్త్వం విజ్ఞే
యం శ్రీగురోర్ముఖాత్ । సుఖేన ముచ్యతే జంతుర్ఘోరసం
సారబంధనాత్ ॥౧౦౧॥ తత్త్వజ్ఞస్యాంతిమం కృత్యం శృణు
వక్ష్యామి తేఽధునా । యేన మోక్షమవాప్నోతి బ్రహ్మనిర్వాణ
సంజ్ఞకం ॥౧౦౨॥ అంతకాలే తు పురుష ఆగతే గతసాధ్వ
సః । ఛింద్యాదసంగశస్త్రేణ స్పృహాం దేహానుయోగతః ॥౧౦౩॥
గృహాత్ప్రవ్రజితో ధీరః పుణ్యతీర్థజలాప్లుతః । శుచౌ వివిక్త ఆ
సీనో విధివత్కల్పితాసనే ॥౧౦౪॥ అభ్యసేన్మనసా శుద్ధం త్రి

త్త్వజ్ఞానాన్మోక్షం ప్రతిపాద్య అధునా తత్త్వజ్ఞస్యాతురకృత్యం నిరూపయతి
అంతకాల ఇతి షడ్భిః ॥ గతసాధ్వసః మృత్యుభయశూన్యః అసంగో నామ
అనాసక్తిస్తేనాస్త్రేణ స్పృహాం సుఖేచ్ఛాం - తం దేహం అనుయే పుత్రకళ
త్రాదయస్తేష్వపి స్పృహాం ఛింద్యాత్ - దేహాదిష్వపి వీతరాగో భవేదిత్యర్థః ॥
౧౦౩ ॥ కించ గృహాత్ప్రవ్రజితో నిర్గతః గృహే స్థితస్య పునరప్యాసక్తిసంభ
వాత్తత్ర కృత్యమాహ ॥ శుచావితి ॥ వివిక్తే ఏకాంతే విధివత్ కుశాజినచే
లైః క్రమేణ నిర్మితే ॥౧౦౪॥ త్రివృత్ అకార ఉకార మకారాత్మకమ్ ॥౧౦౫॥

బుద్ధిః వైశారదీ సా సారథిః సహాయభూతా యస్య సః శుభాశ్వైః భగవదూ్రపే ॥౧౦౩॥ ఏవంచక్షురాదిభిర్మనసా చ బాహ్యవిషయగ్రహణం స్మరణం చ విహాయ బ్రహ్మాహమస్మీత్యనుభవతా కర్తవ్యం విభావయేదిత్యాహ ॥ అహమితి ॥ యోహం స బ్రహ్మైవ యద్బ్రహ్మ తదహమేవేతి సమీక్ష్య తత్త్వాహం బ్రహ్మేతి భావనయా జీవస్య శోకాదినివృత్తిః బ్రహ్మాహమితి భావనయా బ్రహ్మణః పరోక్షత్వనివృత్తిర్భవతీతి వ్యవహారో దర్శితః- తతశ్చ నిష్కళే నిరుపాధౌ ఆత్మని బ్రహ్మణి ఆత్మానం మనః ఆధాయ స్థిరీకృత్య ॥ ౧౦౪ ॥ తత ఓమిత్యేకం యదక్షరం తదేవ బ్రహ్మ తదుచ్చారయన్నేవ దేహం త్యజన్ యః ప్రకర్షేణ యాతి అర్చిరాదిమార్గేణ సః పరమాం శ్రేష్ఠాం మద్గతిమే

వృద్బ్రహ్మాక్షరం పరం । మనో యచ్ఛేజ్జితశ్వాసో బ్రహ్మబీజమ
విస్మరన్ ॥౧౦౫॥ నియచ్ఛేద్విషయేభ్యోక్షాన్మనసా బుద్ధిసారథిః।
మనః కర్మభిరాక్షిప్తం శుభార్థే ధారయేద్ధియా ॥౧౦౬॥ అ
హం బ్రహ్మ పరం ధామ బ్రహ్మాహం పరమం పదం । ఏవం సమీక్ష్య
చాత్మానమాత్మన్యాధాయ నిష్కళే ॥౧౦౭॥ ఓమిత్యేకాక్షరం
బ్రహ్మ వ్యాహరన్మామనుస్మరన్ । యః ప్రయాతి త్యజన్దేహం స
యాతి పరమాం గతిం ॥౧౦౮॥ న యత్ర దాంభికా యాంతి జ్ఞాన
వైరాగ్యవర్జితాః । సుధియస్తాం గతిం యాంతి తానహం కథ
యామి తే ॥౧౦౯॥ నిర్మాన మోహా జితసంగదోషా అధ్యాత్మ
నిత్యా వినివృత్తకామాః। ద్వంద్వైర్విముక్తాస్సుఖదుఃఖసంజ్ఞై

ర్గచ్ఛంత్యమూఢాః పదమవ్యయం తత్... వయాతి పునః దుఃఖాలయమశాశ్వతం జన్మ న ప్రాప్నోతీత్యర్థః ॥౧౦౮॥ కించ ఏవమంతకాలే ధారణయా మత్ప్రాప్తిరిత్యభ్యాసవతాం జ్ఞానినామేవ భవతి నాన్యేషామిత్యాహ ॥ నయత్రేతి షడ్భిః ॥౧౦౯॥ నిర్మానేతి ॥ నిర్గతౌ మానమోహౌ అహంకారమిథ్యాభినివేశౌ యేభ్యస్తే జితః పుత్రకళత్రాదిష్వాసక్తిరూపో దోషో యైస్తే - అధ్యాత్మే ఆత్మజ్ఞానే నిత్యాః పరినిష్ఠితాః- విశేషేణ నివృత్తః కామో అభిలాషో యేభ్యస్తే- సుఖదుఃఖహేతుత్వాత్ సుఖదుఃఖసంజ్ఞాని శీతోష్ణాదీని ద్వంద్వాని తైర్ముక్తాః - అత ఏవ అమూఢాః నివృత్తావిద్యాః విశేషేణ తదవ్యయం పదం గచ్ఛంతి తద్విష్ణోః పరమం పదం సదా పశ్యంతి సూరయ ఇతి శ్రుత్యుక్తం. కించ " సతద్భాసయ

తేసూర్యోనశశాంకోనపావకః ॥ యద్గత్వాననివర్తంతే తద్ధామపరమం
మమే” ఇతి భగవదుక్తస్వరూపేపి నాభవంతీత్యర్థః ॥ ౧౧౦ ॥ జ్ఞానమేవ
హ్రదోనిఖాతోయస్య సత్యంబ్రహ్మైతదేవజలం యస్మిన్మానసేహృద
యాంతర్గతేతదేవతీర్థః- నతుబాహ్యే ॥ ౧౧౧ ॥ కించమద్భక్తిస్తుస్వతం
త్రాపిముక్తిహేతుఃకింపునఃజ్ఞానవైరాగ్యయుక్తేత్యాహ ॥ ప్రౌఢమితి ॥
“బ్రహ్మాదిస్థావరాంతేషు వైరాగ్యంవిషయేష్వను। యథైవకాకవిష్ఠాయాం
వైరాగ్యంప్రౌఢముచ్యతే” ఏతదాస్థాయధృత్వాఅనన్యభాక్-వాసుదేవ
స్సర్వమితిబుద్ధ్యా అన్యమజానన్నిత్యర్థః- పూర్ణదృష్టిః పూర్ణేవ్యా
పకేబ్రహ్మణిదృష్టిర్యస్య- అతఏవప్రసన్నఆత్మామనోయస్యేతి ॥ ౧౧౨ ॥

గచ్ఛంత్యమూఢాఃపదమవ్యయంతత్ ॥ ౧౧౦ ॥ జ్ఞానహ్ర
దేసత్యజలేరాగద్వేషమలాపహే।యస్స్నాతిమానసేతీర్థేస
వైమోక్షమవాప్నుయాత్ ॥ ౧౧౧ ॥ ప్రౌఢంవైరాగ్యమాస్థా
యభజతేమామనన్యభాక్ । పూర్ణదృష్టిఃప్రసన్నాత్మాసవై
మోక్షమవాప్నుయాత్ ॥౧౧౨॥త్యక్త్వాగృహంచయస్తీర్థే
నివసన్మరణోత్సుకః । మ్రియతేముక్తిక్షేత్రేషుసవైమోక్ష
మవాప్నుయాత్ ॥ ౧౧౩ ॥ అయోధ్యామధురామాయాకాశీ
కాంచీఅవంతికా।పురీద్వారవతీజ్ఞేయాస్సప్తైతామోక్షదాయ
కాః ॥ ౧౧౪॥ ఇతితేకథితంతార్క్ష్యమోక్షధర్మంసనాతనం
జ్ఞానవైరాగ్యసహితంశ్రుత్వామోక్షమవాప్నుయాత్ ॥
౧౧౫ ॥ మోక్షంగచ్ఛంతితత్వజ్ఞాః ధార్మికాస్స్వర్గతిం

మరణోత్సుకః “ కృతకృత్యాఃప్రతీక్షంతే మృత్యుంప్రియమివాతిథిం” ఇ
త్యుక్తరీత్యాయస్తీర్థేనివసన్నేవమ్రియతే ॥ ౧౧౩ ॥ అయోధ్యాదిస
ప్తముక్తిక్షేత్రాణ్యాహ ॥ ౧౧౪ ॥ మోక్షోపాయముపసంహరతి ॥
౧౧౫॥ సకలగ్రంథప్రతిపాదితార్థమాహ ॥మోక్షమితి॥ అత్రైవంప్ర
క్రియా-తత్వజ్ఞానేనతుపునరావృత్తిరహితావిదేహముక్తిర్భవతీతి-శ్రా
ద్ధాదిధర్మైశ్చస్వర్గభోగానంతరమావృత్తిః నిషిద్ధకర్మభిస్తునరకభోగా
నంతరమావృత్తిః - ఖగాదయః పశుపక్షికీటాదయః క్షుద్రజీవాస్తుసంస
రంతి-అత్రైవపునఃపునఃజన్మమరణేలభంతేఇతిగ్రంథార్థసంగ్రహః ॥

౧౧౬॥ పునరపిమహాత్మ్యానుకంపయాశ్రవణేచ్ఛామావిష్కరోతి ॥కిమితి ॥ ౧౧౭ ॥ సూతఃశౌనకంగరుడస్యకృతార్థతామాహ ॥ ఏవమితిత్రిభిః ॥ ధ్యానపరఃఅంతర్ముఖవృత్త్యాఆత్మతత్త్వానుభవపరాయణఏవాభూత్-న తుశ్రవణేచ్ఛాజాతేత్యర్థః ॥ ౧౧౮ ॥ ౧౨౦ ॥ ఇదానీం'గ్రంథారంభేచ గ్రంథాంతేగ్రంథకర్తాస్తువేద్ధరిం' ఇతిసత్సంప్రదాయానురోధేనగ్రంథా ర్థముద్ఘాటయన్హరింస్తౌతి ॥ యఃస్వనామస్మరణాదేవప్రథమాదిషడ ధ్యాయోక్తదుర్గతిం మన్వాదిశోక్తప్రాయశ్చిత్తం వినైవహరతీతిహ ర్తా- స్వపూజనమేవయజ్ఞఃతేనైవ ద్రవ్యయజ్ఞాతురదానాదికంవినైవ

నరాఃపాపినోదుర్గతింయాంతిసంసరంతిఖగాదయః॥౧౧౬

ఇత్యేవసర్వశాస్త్రాణాంసారోద్ధారోనిరూపితః।మయాతేషో డశాధ్యాయైఃకింభూయఃశ్రోతుమిచ్ఛసి॥౧౧౭॥ సూతఉవా చ॥ఏవంశ్రుత్వావచోరాజన్గరుడోభగవన్ముఖాత్।కృతాంజ లిరువాచేదంతంప్రణమ్యముహుర్ముహుః ॥౧౧౮॥భగవన్దేవ దేవేశశ్రావయిత్వావచోమృతం।తారితోహంత్వయానాథభ వసాగరతఃప్రభో॥౧౧౯॥ స్థితోస్మిగతసందేహఃకృతార్థోహ స్మినసంశయః। ఇత్యుక్త్వాగరుడస్తూష్ణీంస్థిత్వాధ్యానపరోభ వత్ ॥౧౨౦॥ స్మరణాద్దుర్గతిహర్తాపూజనయజ్ఞేనసద్గతే ర్దాతా। యఃపరయానిజభక్త్యాదదాతిముక్తింసమాంహరిః పాతు ॥౧౨౧॥ఇతిశ్రీగరుడపురాణేసారోద్ధారే భగవద్గరుడ సంవాదేహితధర్మనిరూపణోనామషోడశోధ్యాయః॥...

ప్తమాదినవాధ్యాయోక్తసద్గతేర్దాతాభవతీతి - కించ పరయానిర్గు ణసర్వధమోక్షత్తమయావానిజభక్త్యైవ ఏతదధ్యాయోక్తతత్త్వజ్ఞానమ్ నైవముక్తిందదాతిసఃహరిఃమాంపాతుజన్మమరణాద్రక్షతు ॥ ౧౨౧ ॥

ఇతిశ్రీగరుడపురాణటీకాయాం

షోడశోధ్యాయః.

ఇయంనానిధిరామేణమయాటీకాకృతాదరాత్। అనయా రమయాసార్థంప్రీయతాంమధుసూదనః ॥ ......

